

Шляхи розвитку української науки:

суспільний дискурс

У номері:

- **ЄС відкриває нові програми для українських науковців**
- **Наука у воєнний час: інноваційний і технологічний розвиток для здобуття перемоги та відновлення України**
- **Ілон Маск – для України**
- **Українські вчені відкрили нову властивість препарату від COVID-19**
- **Електронні інформаційні ресурси як складова сучасного міждержавного протистояння**

№ 3 (176)

травень

Київ 2022

**Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів
державної влади**

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативної інформації
(Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.)
Заснований у 2005 р. Видається щомісяця.

Головний редактор В. Горовий, д-р іст. наук, проф., заслуж. діяч науки і техніки України, заст. генерального директора НБУВ. Редакційна колегія: К. Лобузін, д-р наук із соц. комунікацій; Л. Костенко, канд. тех. наук, лауреат Держ. премії України в галузі науки і техніки; Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій (заст. головного редактора); О. Натаров (упорядник).

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, <http://nbuviap.gov.ua/>.

Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс

№ 3 (176) травень 2022

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2022

Київ 2022

ЗМІСТ

Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти	3
Наука – для обороноздатності країни	7
Міжнародне наукове співробітництво	10
Наука і влада	23
Науково-організаційні заходи	25
Наукові дослідження коронавірусу COVID-19	33
Новини наукового розвитку	37
Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки	53
Діяльність бібліотек в умовах війни	62
Наукова комунікація	69
Зарубіжний досвід наукової діяльності	73
ДОДАТКИ.....	83

Орфографія та стилістика матеріалів – авторські

Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти

21.05.2022

Наука матиме ключову роль у повоєнному відродженні України, стверджує президент Національної академії наук України Анатолій Загородній в інтерв'ю Газеті «Світ»

Зокрема, участь установ Академії у відновленні України від наслідків війни було обговорено на засіданні Президії НАНУ ([Інститут молекулярної біології і генетики](#)).

[Докладніше див. додаток 1](#)

Президія Національної академії наук України постановила створити Комісію НАН України з підготовки пропозицій щодо заходів з відновлення та розвитку України у воєнний і післявоєнний періоди

Комісію створено з метою забезпечення участі НАН України у підготовці для Національної ради з відновлення України від наслідків війни пропозицій щодо заходів з відновлення та розвитку України, пріоритетних реформ, стратегічних ініціатив, проєктів нормативно-правових актів, реалізація яких є необхідною у воєнний і післявоєнний періоди.

[Указ Президента України № 266/2022 «Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни»](#)

[Постанова Президії НАН України від 04.05.2022 №126 «Про участь НАН України у підготовці пропозицій щодо заходів з відновлення України від наслідків війни»](#)

[В Академії обговорили відновлення й розвиток України у воєнний і повоєнний час](#)

Президія НАН України прийняла Постанову «Про активізацію комунікаційної діяльності НАН України в умовах воєнного стану»

З метою донесення до широких кіл громадськості інформації про діяльність НАН України в умовах воєнного стану Президія Академії постановила «вважати висвітлення заходів, спрямованих на зміцнення обороноздатності і безпеки держави, посилення стійкості українського суспільства, протидію антиукраїнській пропаганді, відновлення та розвиток України у воєнний і післявоєнний періоди одним з найважливіших напрямів комунікаційної діяльності НАН України».

[Постанова Президії НАН України від 11.05.2022 №135 «Про активізацію комунікаційної діяльності НАН України в умовах воєнного стану»](#)

04.05.2022

Спільне засідання Президії НАН України і Президії НАПН України з питання «Оцінки соціально-психологічного стану населення України в умовах війни»

Президія Національної академії наук України та Президія Національної академії педагогічних наук України констатують, що вторгнення військ Російської Федерації в Україну має багато руйнівних для громадян нашої країни наслідків. Але разом з тим в українському суспільстві спостерігаються значні позитивні зрушення соціально-психологічного характеру, викликані активізацією мобілізаційних ресурсів громадян. З огляду на це одним з важливих і актуальних дослідницьких напрямів у галузі суспільних та гуманітарних наук є вивчення соціально-психологічного стану населення України ([Національна академія педагогічних наук України](#)).

[Докладніше див. додаток 2](#)

21.05.2022

Остролуцька Л.

Михайло Згуровський про День науки й уроки, які маємо засвоїти

Важливим політичним пріоритетом України має бути високотехнологічний розвиток. А він тягне за собою необхідність пріоритетного розвитку фундаментальних природничих знань, спеціальних інженерних розробок, виховання інноваційної культури, – ректор Київської політехніки академік НАН України М. Згуровський ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 3](#)

19.05.2022

Остролуцька Л.

Володимир Семиноженко: «Наука – це головне, що визначає розвиток держави»

Щоб країна була сильною, її відродження треба розпочинати з розвитку потужної національної науки, – голова Північно-Східного наукового центру НАН і МОН України академік В. Семиноженко ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 4](#)

31.05.2022

Б. Данилишин, академік НАН України, завідувач кафедрою КНЕУ ім. В. Гетьмана

Структурні реформи, які здатні змінити Україну

«Сьогоднішні історичні виклики, з якими зіткнулася Україна, дають можливість вибудувати нову систему взаємовідносин науки і суспільства, підвищити її значимість як у науково-технічному прогресі та інноваціях, так і в посиленні обороноздатності країни, прийнятті суспільно-значущих рішень, формулюванні національних стратегій розвитку, воєнних доктрин тощо» ([Економічна правда](#)).

[Докладніше див. додаток 5](#)

06.05.2022

Сторченко І., старший науковий співробітник Інституту математики НАН України, кандидат фізико-математичних наук

Як війна вплине на українську науку: три ризики

Російська навала руйнує не тільки людські життя, будинки, вулиці, парки, стадіони, а й науку – гинуть науковці, руйнуються наукові інститути й лабораторії, зв'язки, можливості працювати, дослідження, плани, ідеї. Немає коштів на дослідження навіть там, де залишилися лабораторії та бібліотеки. Але чомусь, обговорюючи ризики війни для української науки, всі переважно мають на увазі виїзд усіх перспективних українських вчених за кордон назавжди. Бо нібито розвинені країни створили для них багато програм. Насправді цей ризик – не найстрашніший. Є інші, які зруйнують науку не менше ([ZN.UA](#)).

[Докладніше див. додаток 6](#)

04.05.2022

Українські наукові організації увійшли до переліку 2000 найкращих в світі

За підсумками рейтингу Center for World University Rankings (CWUR) 2022–23, п'ять наукових установ та один заклад вищої освіти України увійшли до переліку Global 2000. Рейтинг CWUR оцінює рівень освіти, викладання, працевлаштування випускників та якість наукових досліджень ([Наука та метрика](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/2HdWXy2>

Усі вітчизняні організації, які увійшли до переліку Global 2000, відзначились високими показниками наукової діяльності, що вкотре підкреслює неабиякий дослідницький потенціал українських вчених, академічних та наукових установ.

[Докладніше див. додаток 7](#)

03.05.2022

КШ в «Рейтингу впливовості» університетів 2022

Оприлюднено світовий рейтинг університетів «THE Impact Rankings 2022» («Рейтинг впливовості 2022»). Це відносно новий рейтинг (старт відбувся 2019 року), призначення якого полягає в тому, щоб оцінити, як університет досягає 17 Цілей Сталого Розвитку ООН, що входять до його стратегії розвитку, а також – який ступінь виконання завдань заявленої стратегії (з огляду на зміст рейтингування цей рейтинг і називається «Рейтингом впливовості») ([Світ](#)).

2022 року до «Рейтингу впливовості» увійшли 26 університетів України. Повний рейтинг можна переглянути за [посиланням](#).

30.05.2022

Перелік українських наукових видань з вказанням показника квартилю (SJR 2021)

Традиційно кожного року у травні-червні відбувається оновлення основних наукометричних показників, у тому числі і SJR (Scimago Journal & Country Rank) як метрики престижності журналів. Показник розраховується на основі даних, розміщених у Scopus. Розглянемо основні

характеристики українських наукових видань у 2021 р. на основі Scimago Journal & Country Rank 2021 ([Наука та метрика](#)).

Джерело: <https://nim.media/>

[Докладніше див. додаток 8](#)

Наука – для обороноздатності країни

04.05.2022

Знищені об'єкти культури мають бути відновлені коштом Росії – Олексій Дніпров

Заступник керівника Офісу Президента О. Дніпров під час брифінгу констатував, що бойові дії суттєво ускладнили роботу майже всіх установ, організацій і підприємств Національної академії наук України. Але попри все НАН працює і проводить насамперед дослідження, пов'язані зі зміцненням обороноздатності й безпеки держави ([Офіс Президента України](#)).

[Докладніше див. додаток 9](#)

04.05.2022

Миленко В.

Відомий політик і академік долучиться до реформування Збройних сил

Перший віцепрезидент НАН України академік НАН України Володимир Горбулін допомагатиме головнокомандувачу Збройних Сил України Валерію Залужному розробляти перспективну модель української армії ([ГЛАВКОМ](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/yHcg1Ty>

[Докладніше див. додаток 10](#)

10.02.2022

Горбулін В., перший віцепрезидент НАН України, академік НАН України; Бадрак В., директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння

Дотиснути режим Путіна та перейти на рейки розвитку. Як це зробити?

«...Цілком можливе використання високого, досягнутого війною, рівню взаємної довіри між західними державами та Україною для спільних проєктів. Йдеться не стільки про військову справу, скільки про технології подвійного використання, що можуть стати для Української держави новим поштовхом у справі розвитку високотехнологічної держави ...» [\(LB.ua\)](#).

[Докладніше див. додаток 11](#)

05.05.2022

Співробітники Дослідного конструкторсько-технологічного бюро Інституту електрозварювання ім. Є. О Патона постачають українським військовослужбовцям сучасні високотехнологічні оптичні прилади

Також Дослідне конструкторсько-технологічне бюро спільно з фахівцями Інституту електрозварювання ім. Є. О Патона займаються адаптацією та навчанням персоналу для роботи з обладнанням закордонних

постачальників. Зокрема проводять навчання операторів, знаходять рішення для оптимізації використання оптичних приладів німецького підприємства Nachtsichttechnik Jahnke для успішного їх застосування у Збройних силах України ([Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України](#)).

[Докладніше див. додаток 12](#)

09.05.2022

Шулікін Д.

«Попри обстріл і руйнування, ми зберегли можливість проводити фундаментальні і прикладні дослідження»

Зараз Національна академія наук України акумулює пропозиції від наукових установ щодо тематики досліджень, які будуть актуальними в Україні у післявоєнний період, зокрема і в рамках програми, спрямованої на зміцнення обороноздатності держави ([Світ](#)).

– Ми передивилися нашу тематику і вважаємо, що те, над чим ми працювали раніше, залишається актуальним, зокрема і в рамках цієї програми, – зауважує директор Інституту надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля НАН України академік В. Туркевич. – Але від дечого потрібно відмовитись, адже немає ані часу, ані грошей.

[Докладніше див. додаток 13](#)

21.05.2022

Букет Є.

Сьогодні в Україні відзначають День науки

За роки стримування російської збройної агресії на сході військові науковці значно просунулися в напрацюваннях і розробках та щодня продовжують шукати нові рішення, які наближають Перемогу України. Розвиток воєнної науки був і залишається одним із пріоритетних завдань Міністерства оборони України і це дає значні переваги українській армії. Нині саме теоретичні і практичні рішення науковців часто є ключем до перемог на полі бою над значно переважаючим нас у кількості супротивником ([АрміяInform](#)).

[Докладніше див. додаток 14](#)

05.05.2022

Ткачук О.

Щоб захисники були на зв'язку: як Волинський університет виготовляє сонячні панелі для армійців

У Волинському національному університеті імені Лесі Українки майструють сонячні панелі для українських бійців, за допомогою яких можна заряджати телефони та інші гаджети. Прості, недорогі, але функціональні пристрої – незамінні для бійців на передовій та на блокпостах. Адже часто ці позиції розташовані в місцях, де електрики немає в радіусі десятків кілометрів ([5 канал](#)).

[Відео](#)

[Докладніше див. додаток 15](#)

02.05.2022

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького долучився до виготовлення лікувальних мазей для військових

Співробітники кафедри фармакогнозії і ботаніки Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького у співпраці з Волинським національним університетом імені Лесі Українки стали ініціаторами виготовлення рідких лікарських форм для потреб фронту ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 16](#)

Міжнародне наукове співробітництво

17.05.2022

By Florin Zubaşcu

President Zelensky urges US universities to help rebuild Ukraine's higher education system

Президент України Володимир Зеленський закликав університети США надати експертизу в галузі оборони, кібербезпеки, авіонавтики та охорони здоров'я, необхідну для відновлення зруйнованої війною економіки та інфраструктури України ([Science|Business](#)).

Університетські будівлі, включно з бібліотеками та науковими центрами, були зруйновані російськими бомбами, і тепер уряд шукає допомоги за кордоном: не лише гроші на оплату новобудов, а й експертів, які можуть допомогти міністерству освіти реформувати університетські програми після закінчення війни. «Це не тільки про гроші, це про експертизу», – сказав В. Зеленський під час відеоконференції з представниками Асоціації американських університетів (AAU).

Джерело: <https://sciencebusiness.net/>

[Детальніше](#)

03.05.2022

Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Україною, Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії

3 травня 2022 р. Верховна Рада ратифікувала Угоду між Україною, з однієї сторони, і Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії, з іншої сторони, про участь нашої країни у Рамковій програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» та Програмі з досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії (2021–2025), комплементарній до Програми «Горизонт Європа» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/WHBfvVJ>

[Докладніше див. додаток 17](#)

01.05.2022

Уряд ухвалив законопроект щодо припинення дії міждержавної угоди з РФ про науково-технічне співробітництво

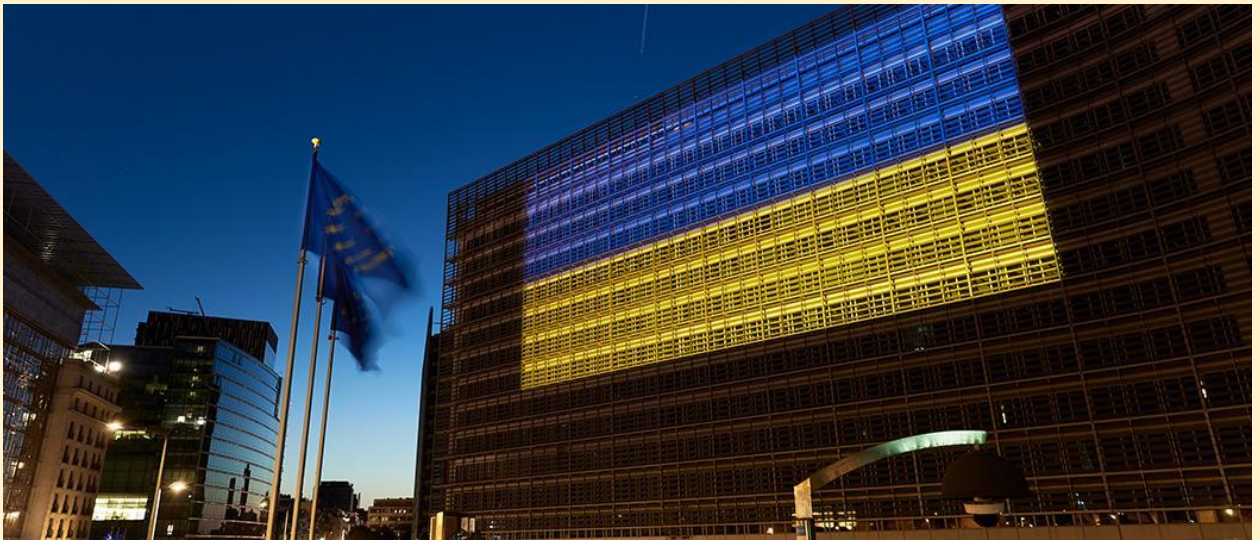
Законопроектом пропонується повністю припинити співробітництво між міністерствами освіти, науково-дослідними установами, науковими організаціями та товариствами, вищими навчальними закладами та підприємствами тощо ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Докладніше див. додаток 18](#)

17.05.2022

Європейська Комісія запускає програму підтримки вчених-переселенців з України

Європейська Комісія оголосила про запуск схеми MSCA4Ukraine, що є частиною Програми «Дії Марії Склодовської-Кюрі» ([Світ](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/IJoOMCF>

Схема MSCA4Ukraine є однією з форм реакції ЄС на вторгнення Росії в Україну ([«Солідарність ЄС з Україною»](#)). Оголошення такого конкурсу відповідає необхідності запровадження швидких дій для підтримки дослідників, які тікають від війни. Нова схема має на меті дати їм змогу продовжувати свою роботу в Європі, допомагаючи захистити систему досліджень та інновацій України і свободу виконання наукових досліджень загалом.

[Докладніше див. додаток 19](#)

12.02.2022

ЄС відкриває нові програми для українських студентів і науковців

Студентська мережа Erasmus (Erasmus Student Network – ESN) разом з [ESN Ukraine](#) та за підтримки ЄС створила нову [платформу](#), що надає інформацію про освітні можливості та програми підтримки українським студентам і науковцям ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 20](#)

31.05.2022

ALLEA офіційно повідомили про початок прийому заявок до Європейського фонду переміщених учених (EFDS)

Всеєвропейська федерація академій наук (ALLEA) оголошує конкурс на першу лінію фінансування Європейського фонду для вчених-переселенців (EFDS). Перша лінія фінансування надає кошти академічним установам (включаючи університети, академії та інші дослідницькі організації), які

бажають і можуть прийняти переміщених українських науковців ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://allea.org/>

[Докладніше див. додаток 21](#)

12.05.2022

Міжнародна ініціатива #ScienceForUkraine для допомоги українським вченим

Ініціатива направлена на збір та поширення інформації щодо підтримки українських дослідників, що опинилися в складних життєвих обставинах через воєнне вторгнення РФ на територію України. За допомогою #ScienceForUkraine вдалося зібрати понад 1200 актуальних можливостей для українських вчених ([Наука та метрика](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/RHdZZ8V>

[Докладніше див. додаток 22](#)

09.05.2022

Відділ науково-організаційного супроводу наукових досліджень НДЧ повідомляє про конкурс Нор on Facility

Українські наукові колективи можуть долучитись до виконання вже профінансованих проектів у межах конкурсу Нор on Facility (HORIZON-WIDERA-2022-ACCESS-07) Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» ([Офіційний веб-сайт Національного університету «Львівська політехніка»](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/9NBdr4e>

Приєднатись можна до проєктів, які отримали фінансування за напрямом Pillar 2 та у межах конкурсів EIC Pathfinder. Перелік таких проєктів розміщено на [порталі Funding & tender opportunities](#).

[Докладніше див. додаток 23](#)

30.05.2022

Німецький Фонд імені Олександра фон Гумбольдта допомагає науковцям

Німецький Фонд імені Олександра фон Гумбольдта допомагає науковцям, які опинилися в небезпеці у себе на батьківщині. В рамках [Ініціативи імені Філіпа Шварца](#) (Philipp Schwartz-Initiative) іноземні вчені отримують стипендію або трудовий контракт для проведення досліджень у вишах чи інших наукових організація ([Національний фонд досліджень України](#)).

Новий набір буде відкрито у червні цього року. Щоб не пропустити, рекомендуємо [підписатись на розсилку](#) вже зараз. Серед вимог до претендентів – кандидатський ступінь, наявність наукових публікацій, знання мови, необхідної для проведення досліджень.

подавати заявку буде необхідно через німецьку організацію, яку вчений повинен знайти сам. Список організацій, які готові прийняти в себе вчених з України [за посиланням](#).

17.02.2022

Нові конкурси від Товариства імені Макса Планка

У рамках спеціальних заходів для підтримки українських вчених Товариство імені Макса Планка для сприяння розвитку наук запустили 2 спеціальні нові конкурси ([Національний фонд досліджень України](#)).

Пропонуємо ознайомитись з умовами:

- [SPECIAL CALL FOR NOMINATIONS FOR EIRENE A MAX PLANCK-UKRAINE COOPERATION & MOBILITY GRANT](#)
- [SPECIAL CALL FOR NOMINATIONS FOR MAX PLANCK PARTNER GROUPS WITH UKRAINE FOR POSTDOCS / YOUNG FACULTY](#)

17.02.2022

Стипендіальна програма для українських науковців

Шановні науковці! Звертаємо Вашу увагу на стипендіальну програму [Leibniz Institute for Educational Media | Georg Eckert Institute](#)

[\(GEI\)](#) адресовану українським фахівцям ([Національний фонд досліджень України](#)).

У перший період (2016-2018) у програмі брали участь 25 фахівців: «The visiting academics have tended to focus on those topics exploring the significance of history, memory cultures and the politics of remembrance in ongoing processes of nation building, how past conflicts are addressed, and the construction of cultural identity in the nations of central and eastern Europe».

З огляду на ситуацію в Україні заявки від аплікантив прийматимуться і надалі, не дивлячись на те, що строк подачі сплинув в вересні 2021.

14.05.2022

51 науковець з України працюватиме у польських центрах

Національний науковий центр (Республіка Польща) оприлюднив результати набору спеціальної програми для українських дослідників, яка дозволить їм продовжити наукову діяльність у польських академічних та наукових підрозділах. Так, Національний науковий центр профінансує перебування 51 науковця з України, а також надасть кошти на оплату праці та дослідження ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 24](#)

26.05.2022

«Досліджуй науку українською»: Мала академія наук України та Центр науки «Коперник» у Варшаві підписали меморандум про співпрацю

Меморандум про співпрацю в межах проєкту «Досліджуй науку українською» підписали президент МАН України С. Довгий і директор Центру науки «Коперник» Р. Фірмангофер. Мета проєкту – допомогти тимчасово переміщеним українським дітям знайомитися з науковими проєктами в Польщі, а згодом і в інших країнах ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 25](#)

06.05.2022

Prezes PAN: W Polsce przebywa od 3 do 6 tys. ukraińskich naukowców

Президент Польської академії наук проф. Є. Душинський: нашим актуальним завданням зараз є збереження інтелектуального потенціалу української науки ([Nauka w Polsce](#)).

[Детальніше](#)

03.05.2022

SNSF пропонує українським дослідникам взяти участь у програмах грантового фінансування

Швейцарський національний науковий фонд (Swiss National Science Foundation, SNSF) пропонує українським дослідникам взяти участь у програмах грантового фінансування. Вся інформація, включаючи особливості, умови та терміни подачі заявок доступна на сайті SNSF або в інформаційному бюлетені [за цим посиланням](#) ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua>

[Докладніше див. додаток 26](#)

02.05.2022

Британська академія виділила стипендії для постраждалих від війни українських науковців

Стипендії надаються як науковцям, що знаходяться на території України, так і тим хто був вимушений виїхати закордон ([Національний фонд досліджень України](#)).

Детальна інформація та відповіді на питання щодо отримання стипендій за посиланням: <https://cutt.ly/3HPPLVo>

20.05.2022

VÝZVA NA PODPORU VÝSKUMNÍKOV OHROZENÝCH KONFLIKTOM NA UKRAJINE

У рамках допомоги Україні Офіс Уряду Словацької Республіки розпочав конкурс для університетів та наукових установ на суму 15 млн євро. Фінансування доступне для дослідників на різних етапах їхньої кар'єри: докторанти, аспіранти, дослідники, провідні наукові співробітники, в тому числі викладачі ЗВО ([Slovenská akadémia vied](https://www.sav.sk/)).

Джерело: <https://www.sav.sk/>

[Детальніше](#)

09.05.2022

Erudera: Оксфордський університет запусив повністю фінансовану стипендіальну програму для аспірантів з України

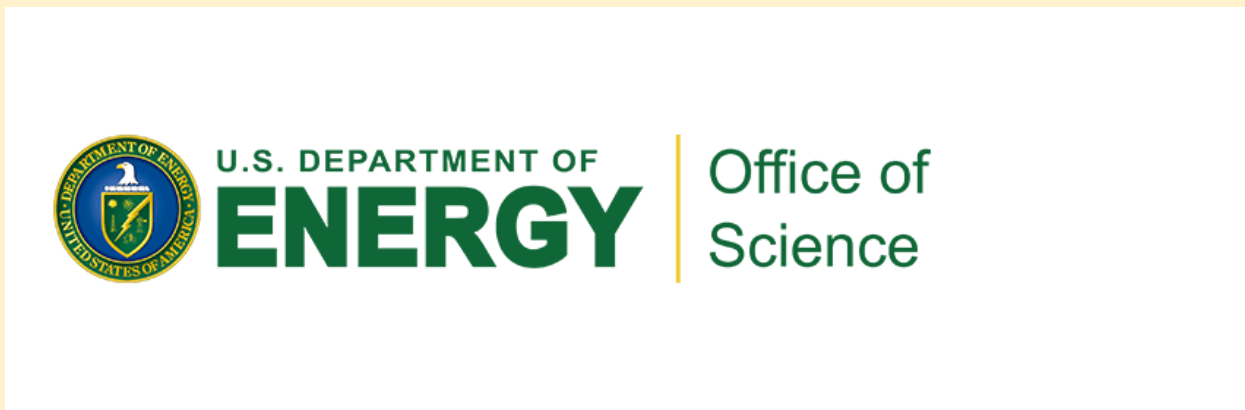
Оксфордський університет та його коледжі запустили повністю фінансовану стипендіальну програму для аспірантів з України, надаючи фінансову підтримку та соціальну допомогу тим, хто постраждав від війни. Програма післядипломної стипендії для біженців в Україні була запущена на 2022/23 навчальний рік і спрямована на забезпечення подальшої академічної підготовки для висококваліфікованих випускників, а також допомогти останнім краще сприяти відновленню своєї країни ([ЄвроОсвіта](#)).

[Докладніше див. додаток 27](#)

12.05.2022

DOE допомагає постраждалим українським науковцям

Національний фонд досліджень України отримав листа Управління науки Департаменту енергетики США. Виконавчий директор Управління С. Бінклі звернувся до американських дослідників з проханням підтримати українських колег, постраждалих через розв'язану рф війну ([Національний фонд досліджень України](#)).

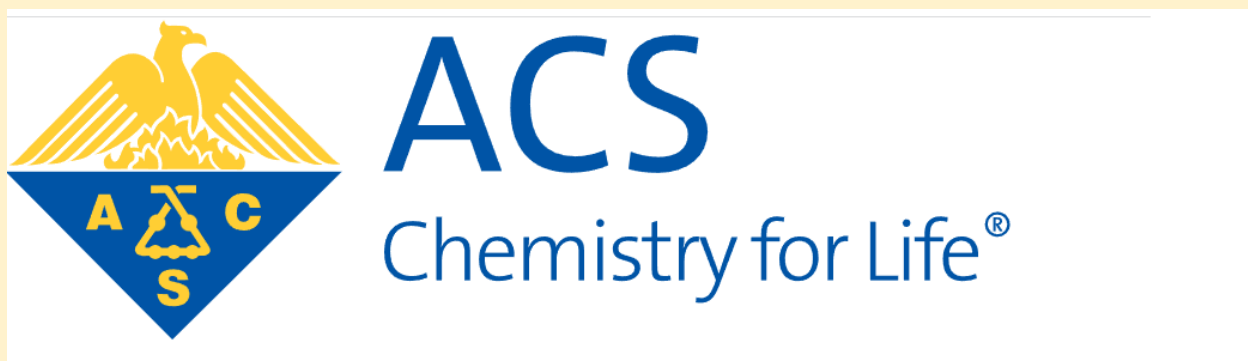
Джерело: <https://nrfu.org.ua>

[Докладніше див. додаток 28](#)

03.05.2022

Підтримка дослідників України від американського хімічного товариства

Американське хімічне товариство приєдналося до ініціативи Національної академії наук США із надання підтримки українським дослідникам ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/dHUFkq2>

[Докладніше див. додаток 29](#)

23.05.2022

Стипендії від Програми імені Фулбрайта в Україні

Програма імені Фулбрайта в Україні (Fulbright Visiting Scholar Program) пропонує українським дослідникам проведення досліджень в університетах, наукових та дослідницьких інституціях США на період від трьох до дев'яти місяців ([Національний фонд досліджень України](#)).

Галузі спеціалізації: гуманітарні, суспільні, точні, технічні та природничі дисципліни.

Участь у Програмі – це можливість набути цінний досвід, зітканий з десятків, сотень різних напрацювань й досягнень, удоступнених в американському науковому середовищі.

Термін подання документів – 15 жовтня 2022.

[Ознайомитись з вимогами до кандидатів, критеріями та умовами](#)

03.05.2022

Американські виші підтримують українських науковців

3 травня відбулася онлайн-зустріч представників американських і українських закладів вищої освіти. Її зініціював університет Аризони, щоб підтримати українську освітню й наукову спільноту та допомогти їй розв'язати проблеми, які виникли на тлі повномасштабної війни ([Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»](#)).

[Докладніше див. додаток 30](#)

03.05.2022

Для українських науковців та аспірантів відкрили стипендіальну програму університету штату Пенсільванія

Університет штату Пенсільванія (Penn State University) у партнерстві з Посольством України в США повідомляє про відкриття стипендіальної програми, до якої запрошують українських науковців та аспірантів, які були змушені покинути своє місце перебування у результаті або з метою уникнення негативних наслідків російської агресії проти України. ([Офіційний веб-сайт Національного університету «Львівська політехніка»](#)).

[Докладніше див. додаток 31](#)

25.05.2022

На основі партнерських стосунків

Партнерські стосунки пов'язують Інститут біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського з Інститутом історії та міжнародних відносин Університету імені Казимира Великого в м. Бидгощ ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 32](#)

16.05.2022

Український та італійський інститути співпрацюватимуть заради вивчення та розв'язання проблем майбутнього

Інститут економіки та прогнозування НАН України та Італійський інститут майбутнього (м. Неаполь) підписали Меморандум про співробітництво. Документ передбачає широкий спектр заходів, щодо яких обидві наукові організації можуть тісно співпрацювати. Зокрема, йдеться про підготовку спільного дослідження політико-економічних наслідків війни проти України як для України, так і для ЄС та світу загалом ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 33](#)

10.05.2022

Галата С.

Костянтин Кириченко: «Врятувати Галактику» легше, ніж написати грант

Цей текст був готовий до друку 23 лютого, напередодні війни. За час, що минув, змінилося життя університету, України і всього світу. Але ми абсолютно переконані, що досвід написання грантів та участі в міжнародних проєктах стане для багатьох ЗВО «квитком» у нове життя. Саме досвід міжнародної співпраці допоможе залучити ресурси на роботу в умовах можливого дефіциту коштів, і, найважливіше, на відбудову закладів ([Світ](#)).

Про те, як оптимально вибудувати роботу з грантами, розповів начальник Управління міжнародного співробітництва Сумського державного університету К. Кириченко.

[Докладніше див. додаток 34](#)

Наука і влада

26.05.2022

Указ Президента України: затверджено Положення про Національну премію України імені Бориса Патона

24 травня 2022 р. Президент України В. Зеленський підписав указ, яким затверджено Положення про Національну премію України імені Бориса Патона ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 35](#)

20.05.2022

Вручено нагороди першим лауреатам Національної премії України імені Бориса Патона

Нагороджені стали першими, хто отримав цю премію після її заснування. До складу авторських колективів премійованих робіт увійшли науковці НАН України (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Нагороди було присуджено Указом Президента України В. Зеленського № 660/2021 від 16 грудня 2021 р. на підставі подання Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки.

14.05.2022

МОН: Уряд урегулював питання академічної мобільності

13 травня 2022 р. під час засідання Уряду схвалено постанову про внесення змін до деяких постанов КМУ щодо врегулювання питань академічної мобільності. Акт, зокрема, визначає процедуру реалізації права на академічну мобільність, порядок проходження, визнання та зарахування результатів академічної мобільності для українських учасників в межах міжнародної співпраці в галузі освіти, науки, інновацій ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 36](#)

13.05.2022

У межах проєкту United24 у НБУ відкриють рахунок МОН для потреб освіти і науки, – Сергій Шкарлет

Кабінет Міністрів України схвалив зміни до постанови про використання коштів, що надходять на офіційні рахунки для пожертв на підтримку України. Зокрема, в межах проєкту United24 буде відкрито

поточний рахунок МОН для надходження коштів на потреби освіти і науки ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 37](#)

13.05.2022

Розпочато прийом заявок на конкурс проєктів прикладних наукових досліджень

Міністерство освіти й науки України оголосило конкурсний відбір проєктів прикладних досліджень із розроблення наукових засад створення та підтримки Національного порталу міжнародного науково-технічного співробітництва, який має стати інструментом формування та реалізації державної політики у сферах освіти і науки ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 38](#)

05.05.2022

Колегія міжнародних радників НФДУ

Національним фондом досліджень України (НФДУ) було утворено Колегію міжнародних радників НФДУ як постійно діючий консультативно-дорадчий орган НФДУ ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua>

Метою утворення Колегії є сприяння міжнародній співпраці НФДУ для забезпечення виконання його основних завдань.

[Докладніше див. додаток 39](#)

02.05.2022

Оновлено Перелік наукових фахових видань України

На офіційному сайті Міністерства освіти і науки було оновлено Перелік наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

[Докладніше див. додаток 40](#)

20.05.2022

Напередодні Дня науки начальник Одеської обласної військової адміністрації М. Марченко зустрівся з представниками Ради молодих вчених при обласній державній адміністрації

На заході були присутні, зокрема, Голова Південного наукового центру НАН України і МОН України, директор Інституту ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України академік Б. Буркинський і голова Ради молодих вчених цього Інституту, старший науковий співробітник відділу розвитку регіональних економічних систем доктор економічних наук, професор О. Єрмакова (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>)

[Докладніше див. додаток 41](#)

23.05.2022

У Черкаському державному технологічному університеті відбулося вручення премій молодим науковцям

До нагородження долучилися начальник ОВА І. Табурець, голова обласної ради А. Підгорний і начальник Управління освіти і науки ОВА В. Данилевський ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 42](#)

Науково-організаційні заходи

31.05.2022

Президент Національної академії наук України академік Анатолій Загородній взяв участь у роботі G7-S7 Dialogue Forum та зустрічі представників національних академій наук країн Великої сімки у Берліні (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Джерело: <https://cutt.ly/VJhpBE8>

[Інформація на порталі НАН України](#)

[Інформація на сайті Національної академії наук Леопольдіна](#)

[Відео: Science7 Dialogue Forum 2022 EN](#)

[Докладніше див. додаток 43](#)

18.05.2022

Transforming Science: Pathways Towards Sustainability and Trustworthiness

11–12 травня в Брюсселі (Бельгія) тривав Симпозіум Всеєвропейської федерації академій наук (ALLEA) «Перетворення науки. Шляхи до сталості й надійності». Захід зібрав провідних вчених, політиків та керівників досліджень ([ALLEA](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/WHPLglo>

У Симпозіумі взяли участь Президент НАН України академік А. Загородній та експертка одного з напрямів роботи ALLEA «Шляхи до сталого клімату в академічній спільноті», завідувачка відділу хімічного та інформаційного аналізу Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України доктор хімічних наук К. Першина (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

[Інформація на сайті Всеєвропейської федерації академій наук \(ALLEA\)](#)

[Інформація на порталі НАН України](#)

[Детальніше](#)

[Президент України Володимир Зеленський привітав українських науковців з їхнім професійним святом](#)

[Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук вітає українських учених із професійним святом](#)

[Вітання Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій з нагоди Дня науки](#)

[Привітання Президента НАН України академіка Анатолія Загороднього з нагоди Дня науки 2022 , ВІДЕО](#)

[Вітання з Днем науки від українських науковців \(ВІДЕО\)](#)

З нагоди свята до наших науковців звертаються з привітаннями представники світової наукової спільноти ([Національний фонд досліджень України](#)).

Президент Європейської дослідницької ради (European Research Council) Марія Лептин вітає усіх з Днем науки в Україні та висловлює нам свою підтримку: <https://youtu.be/jx2nCKyVDEU>

Привітання від члена Колегії міжнародних радників НФДУ Георгія Двалі: <https://youtu.be/kw11kIpuNLE>

До привітань із Днем науки приєднався виконавчий директор NCBR Ремігіуш Копочек: https://youtu.be/u_P-kBGO8BM

Science Europe висловили свою солідарність з народом України, а також привітали НФДУ як нового повноправного члена своєї спільноти: <https://youtu.be/iNY2iQjnQQ>

Ми всі глибоко вражені тим, наскільки весь світ об'єднався у своєму прагненні підтримати українську націю в цілому та українських дослідників зокрема.

Дякуємо Вам!

21.05.2022

Наука у воєнний час: відбувся онлайн-захід щодо інноваційного і технологічного розвитку для здобуття перемоги та відновлення України

20 травня 2022 р. відбувся онлайн-захід, присвячений Дню науки. На зустрічі обговорили міжнародну підтримку українських вчених, а також проблеми сучасної науки в період воєнного стану ([Урядовий портал](#)).

З вітальним словом до учасників заходу звернувся Президент Національної академії наук України А. Загородній, який зазначив, що сьогодні науковці Академії зосереджені на дослідженнях і розробках, які

пов'язані з обороноздатністю та безпекою держави, а також розвінчуванні пропаганди російської федерації, волонтерстві тощо.

[ВІДЕО](#)

[Докладніше див. додаток 44](#)

19.05.2022

«Другі загальні збори з питання угоди про реформування оцінювання наукових досліджень»

19 травня представники наукової ради та дирекції НФДУ взяли участь у масштабному онлайн заході «Другі загальні збори з питання угоди про реформування оцінювання наукових досліджень». Головною темою зустрічі представників стейкхолдерів в галузі фінансування, менеджменту та реалізації наукових досліджень була принципова реформа підходів до оцінювання наукових досліджень у широкому сенсі ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Докладніше див. додаток 45](#)

12.05.2022

Na Uniwersytecie Gdańskim rozpoczęła się konferencja «Solidarni z Ukrainą»

У Гданському університеті відбулася конференція «Солідарність з Україною». Мета конференції – показати прихильність наукової та академічної спільноти допомагати українцям ([Nauka w Polsce](#)).

Джерело: <https://naukawpolsce.pl/>

[Детальніше](#)

19.05.2022

Вебінар «International Funding Opportunities of the Swiss National Science Foundation»

НФДУ висловлює щиро подяку Швейцарському національному науковому фонду за вкрай інформативний вебінар, що відбувся 17 травня ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua>

Оскільки наш Фонд є відносно молодою фінансовою організацією, для нас дуже важливо вивчати та впроваджувати найкращий досвід наших колег по всьому світу. Швейцарський національний науковий фонд (SNSF) підтримує дослідження в усіх галузях науки, тому кожен із вас мав чудовий шанс дізнатися про можливості міжнародного фінансування, які він пропонує.

Крім того, хочемо подякувати всім, хто зміг долучитись до обговорень. За численними проханнями, публікуємо запис вебінару та презентацію.

[Запис вебінару](#)

[Презентація](#)

19.05.2022

Відбулась «Ніч молодіжної науки – 2022» в умовах війни

Мета заходу – популяризувати наукові здобутки молодих учених, налагодити співпрацю між науковою молоддю, встановити зв'язки з основними стейкхолдерами та партнерами в умовах війни ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 46](#)

15-та Міжнародна конференція про CRIS системи «Взаємопов'язана дослідницька інформація у просторі даних»

Захід відбувся у м. Дубровнік (Хорватія). Конференція об'єднала фахівців дослідницьких офісів наукових установ, менеджерів грантодавчих організацій, бібліотекарів, ІКТ експертів та представників органів державної влади ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

[Докладніше див. додаток 47](#)

06.05.2022

STI Forum: світова наукова та інноваційна спільнота дізналася про реалії руйнування та втрати науково-дослідної та інноваційної інфраструктури внаслідок російської агресії

5 травня 2022 р. заступник Міністра освіти і науки О. Шкуратов узяв участь у сьомому щорічному Форумі з питань науки, технологій та інновацій (STI Forum), який проходить під егідою Економічної та соціальної ради ООН (ЕКОСОП) ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Під час виступу заступник Міністра повідомив учасникам Форуму про складнощі, які виникли у науково-технічній та інноваційній діяльності, у зв'язку із розпочатими рф воєнними діями на території України.

[Докладніше див. додаток 48](#)

18.05.2022

Відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція до Дня науки в Україні

18 травня 2022 р. у Київському університеті права НАН України відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція до Дня науки в Україні «Розвиток юридичної науки в умовах воєнного стану», в якій взяли участь науковці, аспіранти, юристи-практики, студенти КУП НАНУ у змішаному форматі онлайн – офлайн ([Київський університет права](#)).

[Докладніше див. додаток 49](#)

27.05.2022

24 травня в рамках транскордонного проєкту «Європейські цінності та культурна дипломатія: молодіжні зустрічі» відбувся онлайн-захід «Європейські цінності та культурна дипломатія. Війна»

Під час заходу було обговорено проблематику російсько-української війни, значення культурної дипломатії, шляхи її застосування задля популяризації України у світі та подолання фальшивих міфів російської пропаганди ([Інститут історії України НАН України](#)).

[Докладніше див. додаток 50](#)

19–20 травня 2022 р. в Інституті історії України НАН України відбулася панельна дискусія «Війна Росії проти України 2014–2022 рр.: історична ретроспектива і спроби наукової рефлексії» ([Інститут історії України НАН України](#)).

Відео:

Перша частина:

<https://www.facebook.com/history.org.ua/videos/784201322546033/>

Друга частина:

<https://www.facebook.com/history.org.ua/videos/711153360170457/>

23.05.2022

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

Конференція відбулася 17 травня в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі в онлайн-режимі ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

Одним зі співорганізаторів наукового заходу був Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України.

[Докладніше див. додаток 51](#)

10.05.2022

Волинська М.

Щоб розвиватися далі, наука повинна змінюватися. Відбулися ХІХ Академічні читання пам'яті В.І. Стріхи

Традиційні щорічні Академічні читання пам'яті визначного вченого-фізика, засновника і першого президента АН вищої школи України В.І. Стріхи завжди стають подією наукового життя України. Відомі учені – і природничники, і гуманітарії – готують доповіді, які викликають великий інтерес аудиторії і тематикою, і глибиною дослідження і науковою публіцистикою. Так відбулося і цього разу ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 52](#)

27.05.2022

В Ужгороді відбувся Всеукраїнський науковий семінар «Наукова молодь – потенціал відновлення України»

Науковий семінар було організовано та проведено 25 травня в рамках Всеукраїнського фестивалю до Дня науки України ([Карпатський об'єктив](#)).

Проблематика розгляду семінару, пов'язана із сьогоднішнім і майбутнім, стала предметом різностороннього обговорення молодими науковцями. Адже сьогодні особливо важливим і актуальним є відновлення навколишнього середовища, відбудова інфраструктури, подолання наслідків військової агресії в соціальному перерізі, проведення наукових досліджень, що охоплюють всі сфери забезпечення життєдіяльності суспільства та відновлення промислового виробництва, упровадження інноваційних технологій і підготовка алгоритмів вирішення проблем українського суспільства.

Наукові дослідження коронавірусу COVID-19

11.05.2022

Розрахунковий прогноз захворюваності COVID-19 в Україні, змодельований групою вчених у рамках проєкту НФДУ

24 лютого 2022 р. росія напала на Україну. Крім руйнувань та гуманітарної кризи, до яких призвела ця війна, вторгнення припало на пік хвилі COVID-19, спричиненої штамом Оміврон ([Національний фонд досліджень України](#)).

Розрахунковий прогноз захворюваності COVID-19 в Україні на початок весни, змодельований групою вчених у рамках проєкту Національного фонду досліджень України 2020.02/0404, становив близько 30 000 нових випадків щодня.

Війна значно загострює ситуацію з COVID-19 в Україні, що підтверджує аналіз шести ключових факторів поширення інфекції.

Вся інформація за [посиланням](#).

Барсукова О.

Як розвивається COVID-19 в Україні під час війни? Огляд НАН

З початку війни епідемічна ситуація з COVID-19 в Україні покращилася. Кількість померлих при COVID-19 за квітень місяць зменшилася більш ніж у **4 рази** – до 10 людей на день. Відповідних висновків [дійшли](#) в Інституті проблем математичних машин і систем НАН України ([Українська правда. Життя](#)).

«З початком війни епідемічні дані стали неповними, що ускладнює аналіз епідемічної ситуації та підвищує вплив випадкових чинників.

Водночас, наявні дані дозволяють доволі достовірно стверджувати, що епідемічна ситуація покращувалась останні 6 тижнів», – йдеться у звіті.

08.05.2022

Українські вчені відкрили нову властивість препарату від COVID

Українські вчені відкрили нову властивість [протівірусного препарату ремдесивір](#), спочатку розробленого для лікування гепатиту С та застосовуваного серед інших препаратів для лікування коронавірусної інфекції COVID-19. Результати відкриття [опублікував](#) науковий журнал Biochimica та Biophysica Acta – Biomembranes ([Корреспондент.net](#)).

Джерело: <https://ua.korrespondent.net/>

[Докладніше див. додаток 53](#)

26.05.2022

Троценко Л.

Вчені заявили про швидке послаблення ефективності вакцинації від COVID-19

Дослідники бельгійського інституту громадської охорони здоров'я Sciensano заявили, що вакцинація від коронавірусу стрімко зменшується через кілька місяців, а якщо йдеться про Омікрон-штам, то ще швидше. Про

це повідомляє [La Libre Belgique](#). Дослідження охопило 1,43 млн осіб, воно проводилося в період з липня 2021 по квітень 2022 року ([Korrespondent.net](#)).
[Докладніше див. додаток 54](#)

29.05.2022

Детальна інформація про COVID-19 в США сьогодні

Центр із контролю та профілактики захворювань США наразі рекомендує четверту дозу вакцини лише людям старше 50 років або людям старше 12 років з помірним до важким імунодефіцитом, які були щеплені понад 4 місяці тому ([COVID-19 в Україні: аналіз статистичних даних](#)).

[Докладніше див. додаток 55](#)

25.05.2022

AstraZeneca antibody drug retains activity against latest SARS-CoV-2 variants

Нові дані щодо комбінованого препарату AstraZeneca Evusheld показують, що він зберігає нейтралізуючу активність проти варіантів Omicron BA.4 і BA.5, – дослідження Оксфордського університету ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

25.05.2022

Canadian researchers find link between pre-pandemic air pollution and COVID-19 severity

Канадські дослідники виявили зв'язок між забрудненням повітря до пандемії та тяжкістю COVID-19 ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

13.05.2022

BY JON COHEN

‘A pretty big deal’: U.S. makes COVID-19 technologies available for use in developing countries

США роблять технології COVID-19 доступними для використання в країнах, що розвиваються. Адміністрація Байдена погодилася включити ліцензії на 11 винаходів, що фінансуються з федерального бюджету, до глобального патентного пулу ([Science](#)).

[Детальніше](#)

09.05.2022

The British Academy publishes reports examining COVID vaccine engagement in UK and USA

Британська академія публікує звіти щодо вакцинації від COVID-19 у Великій Британії та США ([The British Academy](#)).

[Детальніше](#)

24.05.2022

Old antibiotic could be an effective treatment for COVID-19, say French researchers

Французькі дослідники вважають, що антибіотик, який давно використовується для лікування бактеріальних інфекцій легенів, [може бути ефективним засобом лікування](#) вірусних інфекцій SARS-CoV-2 ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

19.05.2022

Infection with Omicron does not provide immunity from other variants of SARS-CoV-2

Зараження Омикроном не забезпечує імунітету від інших варіантів SARS-CoV-2 – [Nature \(Science|Business\)](#).

[Детальніше](#)

03.05.2022

Europe-wide study shows vaccination campaigns need to be tailored

Дослідження, проведене у восьми європейських країнах, показало, що інформація в галузі охорони здоров'я про переваги вакцин у деяких випадках [зменшила бажання](#) пройти імунізацію проти COVID-19 ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

Новини наукового розвитку

Н. Тарасенко,

науковий співробітник,

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення

органів державної влади,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Ілон Маск – для України

З початком російського вторгнення в лютому 2022 р. Україну підтримали не лише більшість світових політичних лідерів та урядів демократичних країн, а й чимало відомих представників бізнесу. Серед останніх чи не найпомітнішим став власник компаній Tesla та SpaceX І. Маск. Він – винахідник, бізнесмен та інженер родом з Південно-Африканської Республіки, що наразі мешкає у США і останніми роками займає чільні позиції серед найбагатших людей світу. Статки І. Маска оцінюють у 200–300 млрд дол. У його професійному доробку створення платіжної системи PayPal, автомобільної корпорації Tesla і космічної компанії SpaceX.

Як людина, що з дитинства цікавиться космосом, І. Маск завжди був небайдужий до України, що має визначні здобутки в космічній сфері. Зокрема, у 2015 р. американець заявив, що його найулюбленішою ракетоносієм є «Зеніт», яку створили на «Південмаші» в Дніпрі. Пізніше І. Маск також публічно висловив своє захоплення піонером космонавтики, українським конструктором ракет С. Корольовим. У січні 2022 р. компанія SpaceX з космодрому на мисі Канаверал у штаті Флорида (США) запустила в космос український супутник «Січ-2-30». На орбіту його вивела багаторазова ракета-носієв Falcon 9.

У перші дні війни міністр цифрової трансформації України М. Федоров звернувся до нього з проханням забезпечити Україну станціями Starlink та доступом до супутникового Інтернету. «Поки ви намагаєтеся колонізувати Марс – Росія намагається окупувати Україну. Поки ракети SpaceX успішно прилітають із космосу – російські ракети відлітають на українські дитячі садки та лікарні», – ішлося у зверненні міністра. М. Федоров також попросив І. Маска звернутися до Російської Федерації, до росіян, аби вони виходили на вулиці, щоб зупинити війну.

Засновник компанії SpaceX відповів згодою на прохання міністра, і вже 28 лютого перша партія станцій супутникового Інтернету StarLink прибула до України.

Starlink – це проєкт компанії І. Маска SpaceX щодо розробки високопродуктивної супутникової платформи для виготовлення супутників зв'язку та запусків великої їх кількості (сузір'я) у космос. Система надає

доступ до ширококосмугового Інтернету в будь-якій точці планети. Назва «Starlink» взята з роману Джона Гріна «Провина зірок».

Проект почався у 2015 р., а перші два супутники було запущено в тестовий політ 22 лютого 2018 р. ракетою Falcon 9. Запуск наступної партії сателітів вже із 60 одиниць відбувся в травні 2019 р. У січні 2020 р. SpaceX стала власницею найбільшої кількості супутників на орбіті (180 штук). До середини 2020-х років компанія планувала відправити на певні орбіти близько 12 тис. апаратів, однак у 2019 р. з'явилася інформація про заявку на ще 30 тис. штук.

Супутники, завдяки застосуванню платформи, виробляються серійно (~120 штук на місяць), тому коштують значно менше подібних, але випущених в одиничній версії. Вони належать до класу малих і важать ~260 кг. На відміну від більш поширених наразі кубічних сателітів, мають значно пласкішу форму та є стійкішими до пошкоджень. Це дає змогу поміщати велику їх кількість (60 шт.) всередині обтікача ракети та здійснювати відстикування в космосі без наявності спеціального механізму для кожного з них. Замість двох стандартних сонячних панелей Starlink має одну велику, потужністю 3 кВт. Використовуючи іонний двигун на криптоні та систему стеження Міноборони США, кожен апарат здатен маневрувати, облітаючи космічне сміття й інші супутники, а після закінчення терміну служби спеціально сходити з орбіти і згорати в атмосфері, щоб самому не засмічувати простір. Застосування криптону, а не ксенону здешевлює кожен супутник на ~50 тис. дол. На відміну від геостаціонарних супутників, Starlink не зависають над планетою, а рухаються навколо неї з величезною швидкістю – приблизно 27 000 км/год.

У космосі супутники спілкуються між собою на частоті понад 10 тис. ГГц за допомогою лазерного променя. З наземними станціями та терміналами користувачів зв'язок здійснюватиметься у радіо (Ku- та Ka-) діапазонах на частоті 12 ГГц. Ku-антени більш надійні в роботі навіть у хмарну та дощову погоду, а Ka-антени забезпечують значно більшу пропускну здатність.

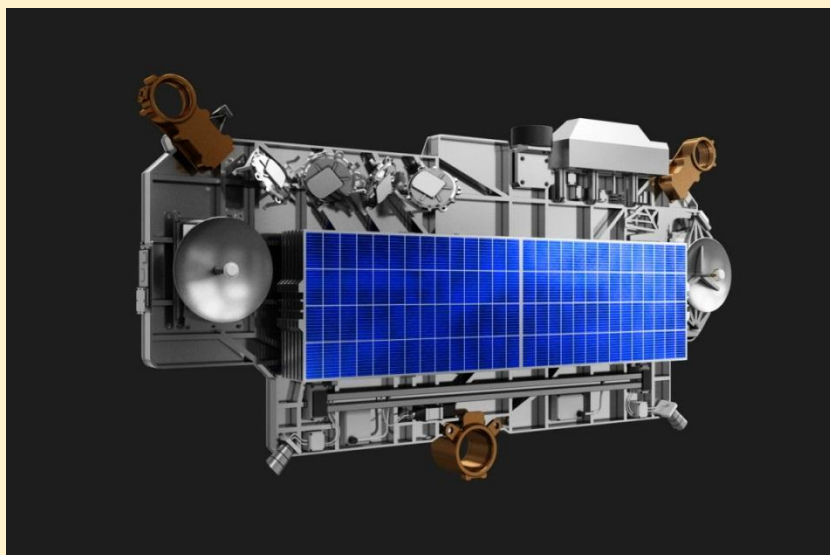

Рис. 1. Супутник Starlink (<https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3467600-20222032-amerikanskij-lendliz-v-ukrainskij-internetvijni.html>)

Головна відмінність Starlink від інших видів супутникового Інтернету – висока швидкість і можливість покриття майже будь-якої точки Землі. На тепер Starlink забезпечує швидкість завантаження від 150 до 500 Мбіт/сек, у той час як середня швидкість завантаження мобільної мережі 4G за умов нормального навантаження становить близько 20 Мбіт/сек.

Під час першої фази запуску супутників Starlink на 72 орбітах у першій орбітальній оболонці компанія SpaceX розмістила майже 1600 своїх супутників на висоті близько 550 км над поверхнею Землі. Під час другої фази компанія повинна запустити ще 4408 супутників на навколосезонну орбіту, а загалом заплановано встановлення майже 30 тис. супутників на орбітах висотою від 340 до 614 км.

Наразі супутниковий Інтернет Starlink доступний між 45 і 53 градусами широти, і заявку на його використання подали близько 750 тис. жителів США, Канади, Австралії, Нової Зеландії та 10 країн Північної Європи, включно з Великою Британією.

У країнах, де вже працює Starlink, встановлені наземні станції-шлюзи. Ці шлюзи стоять по всьому світу й не можуть бути занадто далеко від користувача, який намагається підключитися. Тому кількість цих шлюзів – така ж принципова річ, як і кількість супутників у небі. Поки що шлюзи є не всюди, їхня мережа також поступово розширюється. До війни найближчий до України шлюз був у Польщі, і цього було достатньо, аби під'єднатися до платформи в Україні. На території України поки немає власної наземної станції Starlink. Найближчі станції – у Польщі, Литві й Туреччині, тому якість інтернету від Starlink на сході України гірша, ніж на заході.

Шлюз підключається до супутника, а той, у свою чергу, передає його сигнал на тарілку-термінал. По суті, супутник – дзеркало, яке ретранслює

сигнал від наземної станції в одному місці до тарілки користувача в іншому. Умовно це виглядає так (рис. 2).

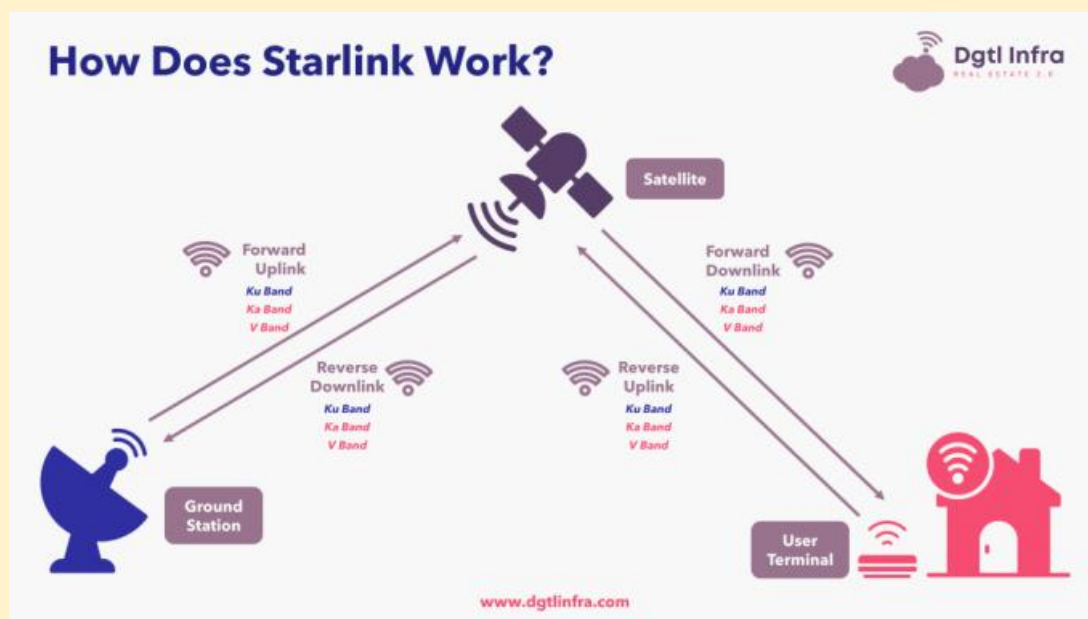

Рис. 2. Схема роботи системи Starlink

Вартість обладнання (рис. 3), його доставки та підключення до мережі Starlink сьогодні становить близько 750 дол., а щомісячний тариф – приблизно 110 дол. Зважаючи на це, очевидно, що Starlink не є універсальним рішенням для жителів міст і районів, у яких доступний широкопasmовий Інтернет.

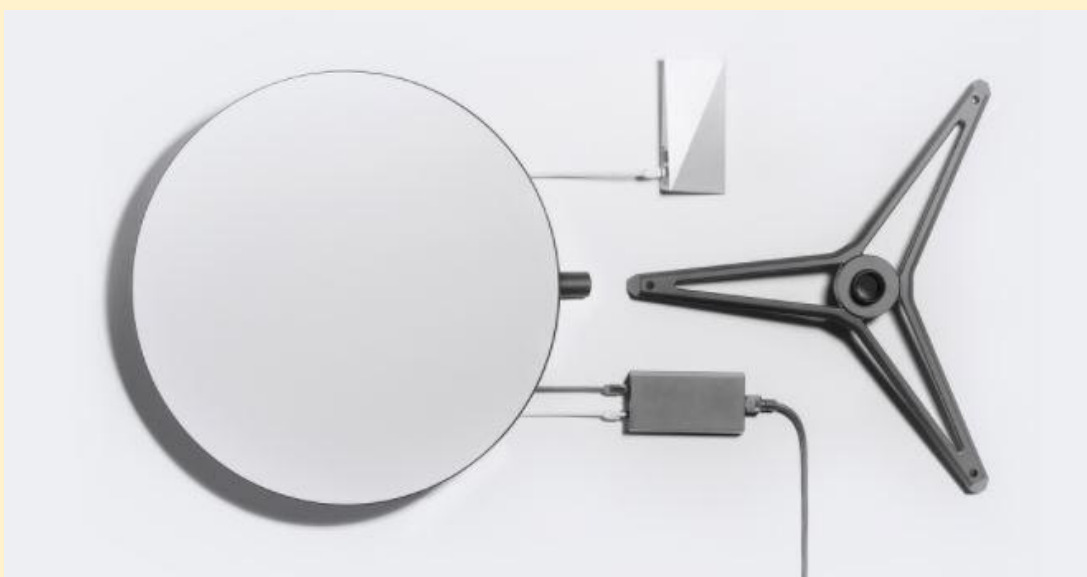

Рис. 3. Обладнання для підключення Starlink

Від початку воєнних дій Україна отримала тисячі пристроїв Starlink для використання на об'єктах критичної інформаційної інфраструктури як

гуманітарну допомогу. Робота Starlink в Україні також отримала поштовх від уряду США. Агентство США з міжнародного розвитку USAID оплатило перевезення вантажу з 5000 терміналів до Польщі та співпрацювало з урядом України щодо організації їх переправлення через кордон. Крім того, уряд США заплатив за 1333 термінали Starlink.

Вони забезпечують життєдіяльність країни там, де немає іншого зв'язку. Також значну кількість пристроїв привезли самостійно різні компанії, організації, громадські об'єднання і просто громадяни. Так само – з метою забезпечити себе зв'язком у разі, коли стаціонарний та мобільний Інтернет не працює через пошкодження, у тому числі й унаслідок воєнних дій чи відключення енергопостачання, або ж у відповідному місці взагалі немає покриття.

Одразу після повідомлень про початок роботи Starlink в Україні експерти почали сперечатися, чи може використання платформи бути небезпечним. Сам І. Маск на початку березня в Twitter рекомендував «умикати Starlink лише за потреби та розміщувати антену якомога далі від людей», бо найбільша небезпека полягає в тому, що визначити місце розташування приймачів можна якраз тоді, коли вони працюють. З огляду на те, що Росія й надалі намагатиметься цілеспрямовано знищувати українську інфраструктуру, включно з електро- та інтернет-комунікаціями, приймачі Starlink можуть стати ціллю російських військових.

Д. Скотт-Рейлтон, старший науковий співробітник проекту Citizen Lab Університету Торонто, написав цілу [серію](#) твітів, у яких попереджав, що термінали можуть стати російськими цілями. «Росія десятиріччями вражає людей, націлюючись на їхній супутній зв'язок», – написав він.

Також у [коментарі](#) EuroNews Т. Фаррар, експерт із супутникового зв'язку, зазначив, що однією з проблем встановлення терміналів для кінцевих користувачів є місця встановлення – це зазвичай звичайні багатоповерхівки, які мають найкращий огляд неба без перешкод. І таким чином можуть стати цілями для російської зброї.

При цьому інші експерти вважають такий сценарій малоімовірним і кажуть, що Starlink хоча й не зможуть повноцінно замінити звичайних інтернет-провайдерів, але можуть бути вкрай важливими для журналістів, волонтерів, військових та держави. Про це в коментарі Бі-бі-сі розповів керівник ІТ-компанії NetBlocks А. Токер. «Starlink може забезпечити зв'язок, створити особисту точку доступу для людей поблизу терміналу. Це дуже корисно для журналістів, груп спротиву, уряду, аби донести важливу інформацію про Україну світу. Навіть якщо це невелика група людей – це краще, ніж повна відсутність зв'язку», – зазначив він.

На думку експертів, такий зв'язок фактично неможливо ані зламати, ані відключити: це можливо лише за умови, якщо пошкодити самі наземні станції, причому одночасно в декількох країнах, що вкрай малоімовірно. «Starlink – це супутниковий зв'язок, який включає телефон, телебачення та інтернет. І заблокувати його неможливо. Також неможливо перехопити канал

та зняти інформацію. Ворог нічого не зробить і нічого не перехопить. Це нереально, таких технологій взагалі немає», – запевняє виконавчий директор Лабораторії комп'ютерної криміналістики С. Денисенко. За його словами, навіть частково заблокувати сигнал не вдасться: оскільки платформа використовує не один, а ціле сузір'я супутників, які майже миттєво передають сигнал один одному й далі до користувача. Тому фактично Starlink – найстабільніша та найменш вразлива інтернет-мережа [1].

В умовах воєнного стану, що діє нині в Україні, Інтернет Starlink надає низку переваг для багатьох категорій користувачів. Насамперед він може забезпечити безперебійну роботу органів державної влади, фінансових інституцій, комунікацію у сфері міжнародної політики, підтримку роботи критичних енергетичних та телекомунікаційних об'єктів, закладів охорони здоров'я, рятувальних служб тощо.

Зокрема, системи Starlink отримав державний ПриватБанк, найбільший банк України. Про це [повідомляється](#) в пресрелізі на сайті банку. «ПриватБанк використовує всі можливості для того, щоб уникнути можливих ризиків та забезпечити безперервну роботу за будь-яких обставин. Завдяки Ілону Маску та Шерон Іскі, голові наглядової ради ПриватБанку, ми отримали системи StarLink. Обладнання вже в Україні та в процесі налаштування», – ідеться в повідомленні.

У банку додали, що всі важливі ресурси, необхідні для його безперервної діяльності та забезпечення архітектури обслуговування, розподілені між різними регіонами України [2].

Львівська область першу отриману супутникову систему Starlink передала дитячому Західноукраїнському спеціалізованому медичному центру. Фахівці центру вже під'єднали пристрої до локальної мережі лікарні та протестували – максимальна швидкість досягає до 150 Мбіт/с. «Такий подарунок допоможе медикам лікарні продовжувати роботу та допомагати хворим навіть в екстрених умовах», – сказав директор центру А. Синюта [3].

20 квітня М. Федоров повідомив, що регулятор дозволив використовувати термінали Starlink усім категоріям користувачів, а не лише критичній інфраструктурі. Крім того, команда SpaceX оновила програмне забезпечення станцій, щоб ті споживали менше енергії, а підзарядити їх можна від автомобільного прикурювача. Також системам додали функцію «роумінгу», щоб з'єднання залишалось стабільним навіть у русі.

14 березня Starlink [став](#) найбільш завантажуваним застосуванням в Україні – загалом близько 100 тис. українців встановили собі програму для налаштування супутникового Інтернету. Однак сама поява станцій в Україні не означає автоматично, що супутниковий Інтернет буде у кожного, хто завантажив собі застосунок від SpaceX. Для цього потрібно купити обладнання, яке коштує від 500 дол. до 2500 дол., а також платити щомісяця 100–500 дол. Тож з огляду на високу ціну Інтернету від Starlink його практична користь для мешканців міст і районів, де доступний широкопasmовий Інтернет, загалом відсутня. Однак супутниковий Інтернет

дуже корисний для тих регіонів, що залишилися без зв'язку через руйнування стаціонарної лінії. Наприклад, після деокупації Київщини комплекти обладнання Starlink допомогли забезпечити зв'язком Ірпінь, Плахтянку та Романівку.

Starlink також має потенціал у протистоянні обмеженням в інтернеті на тимчасово окупованих росіянами територіях України. Зокрема у Херсоні, де волоконно-оптичний кабель, який раніше використовували українські провайдери, перенаправили на пов'язаного з Росією провайдера в окупованому Криму, підключення до супутникового інтернету Starlink може надати населенню можливість отримувати нецензуровану Кремлем інформацію. Карта покриття SpaceX показує, що Херсон знаходиться в зоні обслуговування в Україні, тому за наявності терміналів Starlink у регіоні можна скористатися альтернативним джерелом інформації.

На початку травня в Україні супутниковий Інтернет від I. Маска використовували 150 тис. осіб. Цю цифру озвучив глава Мінцифри М. Федоров у своєму Telegram-каналі. За словами чиновника, нині термінали Starlink використовуються лікарнями, пожежними частинами, сільрадами, школами та іншими об'єктами соціальної інфраструктури. «Є села, де обстріли перебили 10 кілометрів кабелю, – пише М. Федоров. – Завдяки одній станції Starlink провайдер зміг швидко відновити доступ до Інтернету. Це унікальний досвід використання Starlink і такого ще не було у світі» [4].

Супутниковий зв'язок активно використовують в українській армії. Загалом система зв'язку та Інтернету в Україні витримала і працює досить стабільно, утім, у гарячих точках через постійну роботу «глушилок» альтернативна система зв'язку є необхідною для комунікації у важкодоступних місцях, а також у координуванні роботи безпілотників і відстежуванні переміщення ворога. Система Starlink добре справляється з цим завданням.

Так, підрозділ Аеророзвідка, що керує українськими безпілотниками, використовує систему Дельта, інтерактивна карта якої утворюється з даних, зібраних із зображень з дронів, супутників, звичайних відеокамер і різних датчиків, що дає можливість відстежувати переміщення ворога. Дельта сумісна із системами НАТО і минулого року пройшла випробування у військових навчаннях Sea Breeze в Чорному морі, у яких брали участь США, Україна та 30 інших країн.

Аеророзвідка використовує технології зв'язку, захищені від зламу з боку російських хакерів, а також їхніх «глушилок», проте не зможе працювати в умовах нестабільного Інтернету. Завдяки ж супутниковому Інтернету Аеророзвідка може використовувати свою техніку і не втрачати ворога з уваги. Українська армія використовує дрони також для бомбардувань ворога. Турецькі безпілотники Байрактари для знищення російської техніки потребують надійної системи зв'язку, яка не завжди присутня в сільській або важкодоступній місцевості [5].

За словами командира Аеророзвідки Я. Гончара, за день підрозділ виконує близько 300 польотів, збираючи інформацію та визначаючи пріоритетні цілі для нічних бойових вильотів. Військові використовують безпілотники, спеціально оснащені тепловізійними камерами, які можуть виявляти російські транспортні засоби вночі. «Якщо ми використовуємо дрон із тепловим зором уночі, він повинен підключитися через Starlink до артилериста та створити захоплення цілі», – відзначає командир підрозділу. Він пояснює, що з настанням ночі російські війська статичні, оскільки вони бояться українських обстрілів, тому змушені ховати свої танки у селах між будинками, знаючи, що звичайна артилерія не може ризикувати поразкою мирних жителів. Інтернет-система Starlink гарантує, що команди дронів можуть працювати, навіть якщо є перебої з інтернетом або електрикою.

У Росії активну підтримку України І. Маском розцінюють як агресивні дії. Глава Роскосмосу Д. Рогозін назвав його дії з надання Україні супутникового інтернету Starlink втручанням Заходу у війну. «Коли Росія реалізує свої найвищі національні інтереси на території України, з'являється він зі своїм обладнанням компанії Starlink, яка раніше декларувалася як суто цивільна. Він обрав свою сторону».

Система супутникового інтернет-зв'язку Starlink регулярно зазнає спроб втручання з боку російських кібернападників, вочевидь, через використання терміналів українськими військовими для виконання цілком конкретних завдань, наприклад, наведення артилерії. Російська сторона намагається також глушити сигнал Starlink, як це було на початку війни, коли термінали, що працювали у сусідніх з нами країнах, дали збій у роботі. Втім, як заявили у космічній компанії SpaceX, якій належить Starlink, завдяки новій версії програмного забезпечення, яка знижує рівень використання енергії, вдалося захистити супутниковий інтернет від сигналів заглушки.

Генерал Д. Дікінсон, командувач Космічного командування США, пояснює, що війна в Україні стала першим великим випробуванням для Starlink і система з честю проходить цей тест, допомагаючи українській армії знищувати ворогів.

Допомога Україні від І. Маска не обмежилася супутниковим Інтернетом. Його компанія Tesla, найбільший виробник електромобілів, буде щонайменше три місяці виплачувати зарплату українським співробітникам, якщо їх призвуть воювати проти Росії, [пише](#) американське видання CNBC із посиланням на внутрішнє листування компанії.

Українські співробітники Tesla, яких попросять повернутися додому, щоб захищати свою країну, отримуватимуть зарплату щонайменше за три місяці відсутності, ідеться [в електронному листі](#), який компанія І. Маска надіслала 9 березня співробітникам у Європі, на Близькому Сході та в Африці. Через три місяці Tesla планує переглянути цю політику. Рішення залежатиме від того, як розгортатиметься російсько-українська війна.

У цьому ж листі співробітників Tesla похвалили за те, що вони допомогли аерокосмічній компанії SpaceX, яку очолює І. Маск, запустити в Україні супутниковий Інтернет Starlink.

Хоча Tesla не має офіційного представництва в Україні, компанія написала в електронному листі, що близько 5000 власників Tesla та інших електромобілів зможуть отримати безкоштовну зарядку для автомобілів на станціях Supercharger в Польщі, Угорщині та Словаччині [6].

Окрім терміналів Starlink І. Маск також надіслав в Україну сонячні панелі та системи збереження енергії Tesla Powerwalls, на яких зможе працювати супутниковий Інтернет. Такі станції отримали, зокрема, дві амбулаторії у Бородянці та в Ірпені.

«Ці сонячні батареї та генератори набули великої популярності в Америці. Енергетична система Powerwall має високу автономність та забезпечує резервне живлення при відключеннях електрики. Це надсучасне обладнання допоможе українцям у тих сферах, які найбільше постраждали від російської окупації», – зазначив міністр цифрової трансформації України М. Федоров [7].

Однією з основних особливостей супутникового Інтернету Starlink є повна відсутність цензури всередині нього, тобто обмежень, які зазвичай існують у межах національного законодавства тих чи інших країн та встановлюють правила доступу до певних інтернет-ресурсів і запроваджують їх через локальних провайдерів. Наприклад, у Китаї ще з початку 2000-х користувачам недоступна більшість західних сайтів, соцмереж, сервісів тощо. Деякі країни, зокрема Росія, Білорусь, Казахстан впроваджують повний контроль держави над трафіком або навіть можуть його просто відключати.

В Україні після російського вторгнення заблокували всі вебресурси з доменом .ru. Утім, незважаючи на підтримку України, І. Маск відмовився блокувати російські пропагандистські ресурси в мережі свого супутникового Інтернету. «Деякі уряди (не Україна) наказали Starlink заблокувати російські джерела новин. Ми не робитимемо цього, якщо тільки не опинимося під дулом пістолета. Вибачте, що я прихильник абсолютної свободи слова», – написав Маск у Twitter на початку березня 2022 р. [8].

Серед аспектів роботи системи супутників Starlink, що викликають стурбованість, зокрема у науковців-астрономів, називають їхню надмірну яскравість, яка може заважати космічним спостереженням. За словами вчених, більшість супутників розроблені і запущені практично без урахування їхньої здатності до відображення. Якщо говорити простіше, то зовсім скоро на Землі не буде жодної точки, з якої можна було б побачити чисте нічне небо.

Обсерваторія Zwicky Transient Facility (ZTF), розташована в Каліфорнії, кожні два дні сканує нічне небо в пошуках блискучих об'єктів, які з'являються лише на деякий час. Так астрономи стежать за спалахами наднових зірок або астероїдами, що пролітають поруч із Землею. Однак нині

кожне п'яте зображення, яке отримує обсерваторія, сполосоване світлом супутників, що пролітають (рис. 4).

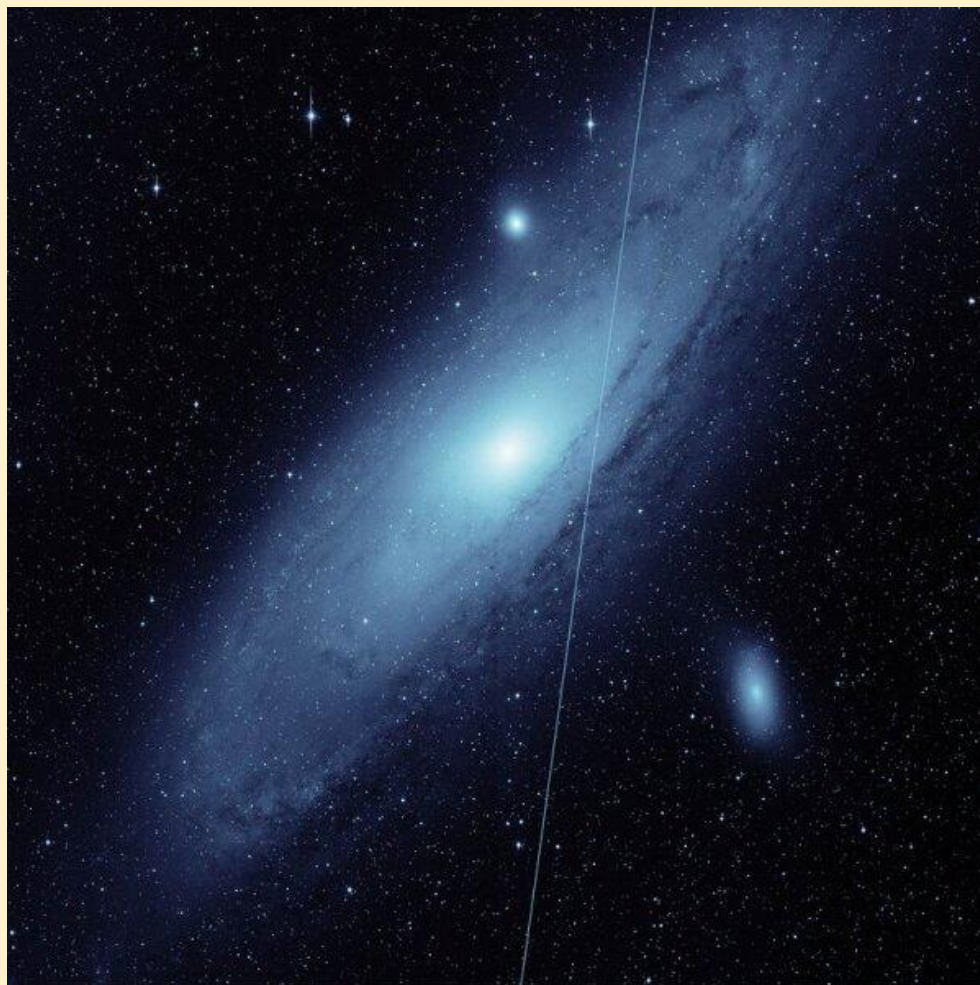

Рис. 4. Слід Starlink перекриває галактику Андромеди.
Джерело: фото Caltech Optical Observatories/IPAC

Команда вчених вирішила перевірити, скільки знімків обсерваторії було зіпсовано супутниками. Своє дослідження вони опублікували в журналі [The Astrophysical Journal Letters](#).

Астрономи проаналізували фото, зроблені з листопада 2019 по вересень 2021 р., та порівняли кількість знімків, на яких були присутні сліди супутників, з кількістю запускених супутників Starlink. Отримані результати виявилися невтішними – чим активніше SpaceX запускала свою техніку, тим більше фотографій були сполосованими її слідами (рис. 5).

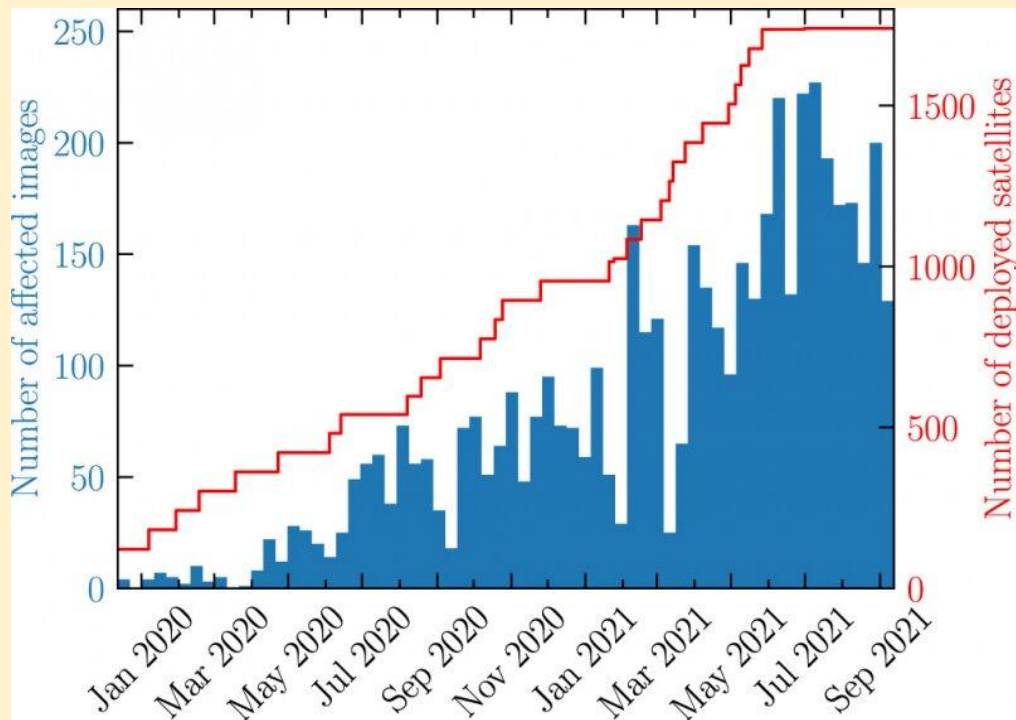

Рис. 5. Порівняльний аналіз знімків, на яких присутні сліди супутників, з кількістю запущених супутників Starlink.

Сині стовпчики показують кількість зіпсованих знімків за 10-денний період спостереження. Червона лінія показує загальну кількість супутників Starlink.

Джерело: фото Mróz, et. al. Under CC Attribution 4.0 License

Учені зазначають, що наприкінці 2020 р. смуги від супутників Starlink виявили на 6 % зображень. До кінця 2021 р. цей показник зріс до 18 %. У SpaceX говорять, що знають про цю проблему і борються з нею, встановлюючи козирки на нові супутники, які знижують їхню видимість. Завдяки тому що вчені адаптують свої системи до постійної присутності слідів на знімках, можливість пропустити якусь серйозну наукову подію є не дуже високою. Однак тут важливу роль відіграє те, що йдеться про знімки, зроблені в денний час, коли проблема не стоїть так гостро. Оскільки сліди від супутників найчастіше проявляються на нічних знімках, вони можуть істотно вплинути на дослідження Сонячної системи.

Проте майбутнє диктує свої умови, адже на денні знімки можуть вплинути супутники, запущені в майбутньому іншими компаніями, які вирушать на вищі орбіти, стверджує провідний автор дослідження П. Мроз.

Важливо також зазначити, що ситуація точно не ставатиме кращою. Навпаки, вона буде лише гіршою – вже зараз SpaceX має дозвіл на запуск понад 10 тис. супутників; автори дослідження вважають, що за такої кількості техніки буквально кожен знімок нічного неба міститиме сліди Starlink. SpaceX при цьому планує в сумі вивести на навколосемну орбіту більш ніж 40 тис. супутників, після чого нічні зображення міститимуть у середньому по чотири штучні лінії.

Канадські астрофізики пішли ще далі й вивчили, до чого призведе запуск приблизно 65 тис. супутників, якими компанії, що працюють над створенням мережі супутникового Інтернету, закидають навколосемну орбіту. Статтю опублікують у журналі The Astronomical Journal, а поки що вона доступна на базі препринтів [arXiv](#).

Симуляція показала, що кожна 15 точка на нічному небі буде повзучим супутником, а не зіркою. «Неможливо мати десятки тисяч супутників на низькій навколосемній орбіті і уникнути наслідків для астрономії», – пише С. Лоулер, доцент астрономії Університету Регіни, яка працювала над дослідженням.

Супутники також не зможуть працювати постійно – вони мають досить короткий термін придатності, після якого їх замінитимуть. Відпрацьована техніка частково залишатиметься у верхніх шарах атмосфери Землі, перетворюючись на яскраве космічне сміття.

«Більшість використаних супутників нікуди не зникнуть – вони оселяться у верхніх шарах атмосфери. Оскільки супутники складаються з алюмінієвих сплавів, вони утворюватимуть глинозем, який потенційно може руйнувати озонову кулю і спричиняти глобальні зміни температури. Проблема ще досі недостатньо вивчена, оскільки низька навколосемна орбіта не підпадає під дію будь-яких екологічних норм. Немає жодних правил щодо світлового забруднення, забруднення атмосфери від запусків, забруднення атмосфери від повторного входу в атмосферу чи зіткнень між супутниками», – пише С. Лоулер [9].

Загалом, враховуючи, що глобальний доступ до Інтернету стає базовою потребою в наш час, треба зазначити, що допомога Україні з боку І. Маска є дуже важливою підтримкою в умовах війни. При цьому вона працює не лише в матеріальній, а й у політичній та моральній площині, демонструючи єдину позицію щодо підтримки України серед світових лідерів різних сфер діяльності, зокрема бізнесу. Водночас успіх Starlink в Україні свідчить про те, що ця та інші супутникові послуги нового покоління можуть бути потужним інструментом у конфліктах та катастрофах в інших частинах світу або способом допомогти людям, які живуть у місцях з надмірним контролем інтернету.

Список використаних джерел

1. Starlink: що це таке, як працює та хто зможе ним користуватися в Україні. URL: <https://ms.detector.media/it-kompanii/post/29166/2022-03-13-starlink-shcho-tse-take-yak-pratsyuie-ta-khto-zmozhe-nym-korystuvatysya-v-ukraini/>.
2. ПриватБанк отримав системи StarLink, щоб працювати без перебоїв. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/finance/privatbank-otrimav-sistemi-starlink-novini-ukrajini-50227876.html>.

3. Допомога від Ілона Маска. Львівська область отримала супутникову систему Starlink, її передали дитячій лікарні. URL: <https://nv.ua/ukr/lviv/lvivska-oblast-otrimala-suputnikovu-sistemu-starlink-jiji-peredali-dityachiy-likarni-50227192.html>

4. Вражаюча цифра. Глава Мінцифри розповів, скільки користувачів у Starlink в Україні. URL: <https://techno.nv.ua/ukr/it-industry/golova-mincifri-mihaylo-fedorov-rozpoviv-skilki-ukrajinciv-uzhe-koristuyutsya-starlink-novini-ukrajini-50238712.html>.

5. Подарунок від Маска. Як Starlink допомагає Україні домінувати у війні дронів і сіяти паніку серед росіян. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/yak-starlink-dopomagaye-ukrajinskiy-armiji-50226722.html>.

6. Допомога від Ілона Маска. Компанія Tesla збереже зарплату українців, які поїдуть на війну. URL: <https://forbes.ua/news/dopomoga-vid-ilona-maski-kompaniya-tesla-zberezhe-zarplatu-ukrainskikh-spivrobotnikiv-yakshcho-voni-poidut-voyuвати-10032022-4436>.

7. Ілон Маск передав Україні сонячні панелі та системи збереження енергії Tesla Powerwall. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/29/ilon-mask-peredav-ukrayini-sonyachni-paneli-ta-systemy-zberezheniya-energiyi-tesla-powerwall/>.

8. Хай живе Starlink. Як Ілон Маск створив найвільніший інтернет у світі і до чого тут Twitter. URL: <https://techno.nv.ua/ukr/it-industry/perspektivi-starlink-50236753.html>.

9. Господар неба. Як супутники Ілона Маска відбирають у нас чисте небо і дедалі більше заважають ученим вивчати космос. URL: <https://techno.nv.ua/ukr/innovations/ilon-mask-zabiraye-nashe-nebo-50213059.html>.

29.05.2022

«Ноосфера» вже в Кейптауні: перший антарктичний сезон завершено

27 травня 2022 р. науково-дослідне судно-криголам «Ноосфера» зайшло в порт Кейптаун (Південно-Африканська Республіка), завершивши перший антарктичний сезон. Уперше за 20 років Україна здійснила антарктичну експедицію власним науковим флотом ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Джерело: <https://mon.gov.ua/ua>

[Докладніше див. додаток 56](#)

03.05.2022

Завдяки угрупованню супутників, які планують передати Україні, ми перезапустимо нашу космічну галузь – фізик Олексій Парновський

Некомерційна організація Halifax International Security Forum, що базується у Вашингтоні, вирішила допомогти Україні у війні з Росією та розпочала збір коштів для створення супутникового угруповання, яке згодом буде передано під повне управління українським фахівцем ([Світ](#)).

Мова йде про супутникове угруповання дистанційного зондування Землі, що проводить спостереження за поверхнею в декількох діапазонах, у тому числі і в оптичному.

[Докладніше див. додаток 57](#)

11.05.2022

В Україні успішно стартував новаторський проєкт із залучення молоді до наукових досліджень

Ужгородський національний університет спільно з Інститутом кібернетики імені В.М. Глушкова НАН України та Київським академічним

університетом започаткували цикл змагань для більшого зацікавлення молоді наукою та для популяризації наукових напрямків [\(Світ\)](#).

[Докладніше див. додаток 58](#)

11.05.2022

Дніпровська політехніка розпочинає реалізацію міжнародного проекту EMDIAC

Проект EMDIAC спрямовано на підтримку процесів діджиталізації в університетському середовищі заради розбудови демократії в країнах-партнерах проекту та посилення ролі наукових кіл у їх вирішенні [\(Світ\)](#).

[Докладніше див. додаток 59](#)

12.05.2022

На Львівщині обрали проєкти, на які виділять кошти з обласного бюджету

У області, в межах програми сприяння інноваційному та науково-технологічному розвитку Львівщини, провели конкурс інноваційних проєктів, на який заклади вищої освіти, науково-дослідні установи в партнерстві з бізнесом подали 13 заявок на загальну суму 13,3 млн грн. [\(Варіанти\)](#).

[Докладніше див. додаток 60](#)

02.05.2022

Екологи та науковці займаються збереженням наукових даних про поширення рослин, тварин та грибів в Україні від знищення окупантами

«...Зараз необхідно зберегти і знання про природу. Без цих знань, напрацьованих десятиліттями, ми ніколи не відновимо розуміння, якою природа була до війни. Втративши їх, ми позбавимо сенсу життя десятків спеціалістів, які присвятили себе вивченню біорізноманіття», – повідомляє Українська Природоохоронна Група – UNCG [\(Світ\)](#).

[Докладніше див. додаток 61](#)

30.05.2022

30-річна помилка. Ядерний синтез може дати ще більше енергії, ніж передбачалося – дослідження

Міжнародна команда вчених з'ясувала, що термоядерні реактори можуть виробляти набагато більше енергії, ніж вважалося раніше ([nv.ua](#)).

Вчені виявили, що основне правило, яким користувалися при конструкції токамаків – установок для магнітного утримання розігрітої плазми – було неправильним.

[Докладніше див. додаток 62](#)

30.05.2022

Габбл, Марс і Сатурн. 10 найважливіших місій Європейського космічного агентства

30 травня 2022-го виповнюється 47 років від дня створення Європейського космічного агентства (ЄКА). Згадуємо кілька найважливіших проєктів і місій цієї організації ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 63](#)

27.05.2022

Амбітні плани. У NASA розповіли, чим займатиметься телескоп Джеймса Вебба у перший рік роботи

Найсучасніша і найпотужніша космічна обсерваторія [вийшла на фінішну пряму випробувань](#). Усього за кілька тижнів їй доведеться взятися за роботу – і NASA розповіло, у чому вона полягатиме ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 64](#)

26.05.2022

**BY SOFIA MOUTINHO, HERTON ESCOBAR
FALLING STAR**

Національний інститут космічних досліджень Бразилії швидко втрачає фінансування, мізки – і надію ([Science](#)).

[Детальніше](#)

06.05.2022

**Dolna L.
SMEROM KU KLIMATICKÉJ UDRŽATELNOSTI
AKADEMICKÉHO SYSTÉMU V EURÓPE A MIMO NEJ**

5 травня 2022 р. Всеєвропейська федерація академій наук (ALLEA) опублікувала новий звіт, в якому досліджується вплив академічної системи

на клімат. Документ надає всебічне уявлення про функціонування різних зацікавлених сторін і припускає, що для досягнення кліматичної стійкості академічній системі необхідні значні зміни ([Slovenská akadémia vied](#)).

[Детальніше](#)

[Завантажити звіт \(PDF\)](#)

23.05.2022

W Warszawie powołano Klaster Technologii Kwantowych – Klaster Q

19 юридичних осіб – представників світу науки та бізнесу оголосили у про створення Кластеру квантових технологій (Klaster Q) у Центрі нових технологій Варшавського університету. Його мета – спільна робота над розробкою квантових технологій ([Nauka w Polsce](#)).

[Детальніше](#)

Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки

Горова С. В., психолог, доктор наук із соціальних комунікацій

Електронні інформаційні ресурси як складова сучасного міждержавного протистояння

В умовах російської війни на території України особливої актуальності набуває врахування основоположних закономірностей, пов'язаних із усвідомленням наявних інформаційних загроз для захисту та збереження національного інформаційного простору нашої держави.

Слід зазначити, що при використанні противником системи наявних в глобальному інформаційному просторі ресурсів, цей процес маскується під градацію рівнів суспільних інтересів. В арсеналі інформаційних впливів можуть використовуватись загальноцивілізаційні (або ж глобальні, за визначенням ряду дослідників), загальнодержавні, національні, ресурси, що продукуються в інтересах певних соціальних об'єднань, та ресурси, необхідних для задоволення потреб окремого члена суспільства, окремого індивіда.

Розгляд такого поділу ресурсів як співвідношення цілого й часткового дає можливість окреслити масштаб завдань із залучення інформації під час розробки конкретної задачі, виходячи з рівня її суспільної значущості, суспільного значення мети виконуваної в інформаційній сфері роботи. У сучасних дослідженнях зазначається, що загальноцивілізаційні ресурси й засоби їх використання становлять глобальний інформаційний простір, що перебуває в процесі прискореного розвитку і задає загальний темп

перетворень в інформаційній сфері кожної нації і держави [1]. Дане твердження в принципі не викликає заперечень, хоча при цьому видається за доцільне підкреслити, що використання відповідних «закладок», прикритих даних в воєнних цілях може прикриватись *реалізацією саме глобальних завдань розвитку нашої цивілізації*.

У складі загальноцивілізаційної інформаційної бази електронних ресурсів, що швидко стає основним компонентом інформаційної основи розвитку нашої цивілізації, на сьогодні вже розмежовуються певні групи інформаційних ресурсів зі своїми характерними ознаками: ресурси для вирішення загальноцивілізаційних завдань розвитку [2]; ресурси міжнародних суб'єктів інформаційної діяльності; ресурси глобального ринку інформації, бойові інформаційні ресурси, що є основним компонентом інформаційних воєн [3] та ресурси нейтралізації даного виду інформаційних впливів, що хоча й орієнтовані насамперед на забезпечення певного впливу в міждержавних відносинах, однак, відбиваються також і на всій міжнародній системі інформаційних обмінів; ресурси міжнародної кіберзлочинності [4] та нейтралізуюча їх інформація [5].

Поряд з даними видами інформаційних ресурсів у глобальному інформаційному просторі розвиваються також і інші джерела інформаційного виробництва в період воєнного стану, обумовлені потребами конкретних бойових операцій, що набирають стратегічної важливості та доступом до можливостей інформаторства широких мас населення в усіх регіонах планети.

Дана сукупність інформації при недосить кваліфікованому відборі може потрапляти у системі найбільших інформаційних центрів, вітчизняних бібліотечних установ, що забезпечують масовий доступ до глобальних інформаційних ресурсів.

Використання даних інформаційних ресурсів може відбуватися за вертикальним принципом циркуляції через систему інформаційних баз загальноцивілізаційного значення системі користувачів в усіх регіонах світу.¹ З розвитком всесвітньої інформатизації розширюється доступ до цієї інформації всіх категорій користувачів і сприяє формуванню потрібної творцям інформаційних диверсій громадську думку. Найближчим прикладом такого перебігу подій є поширювана в Європі думка про «небажаність дратувати російське керівництво збройними успіхами України»

¹ Дане поєднання понять обумовлене наявністю в соціальній структурі суспільства значної кількості однаціональних держав, націй у складі єдиних держав, які мають певний рівень автономії та тих, що відстоюють такий рівень у період активізації національних рухів сучасності (Див про це, наприклад: Горюхов В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. – К.: НБУВ, 2005).

Інформаційні ресурси держав і націй формуються в інтересах власного суспільного розвитку. На відміну від загальноцивілізаційних, що не відчують явного вертикального впливу інформації вищого рівня організації, у період розвитку сучасного інформаційного суспільства [6], даний вид ресурсів зазнає впливу інформації глобального інформаційного простору, що несе в собі як позитивні, так і негативні фактори тиску для державного й національного розвитку. При цьому, як зауважує С. Краснер, один з найбільш авторитетних фахівців у питаннях державного суверенітету на Заході, глобалізація не підриває фундаментальні основи суверенітету держав. Глобалізація – це виклик ефективності державного контролю, але це не є доказом того, що нові виклики істотно відрізняються від старих [7]. Саме даний контроль є дуже важливим завданням в інформаційній системі воюючої України.

Безсумнівно, приєднуючись до цієї точки зору, варто лише зауважити, що говорячи про дану проблему в умовах розвитку інформаційного суспільства, слід мати на увазі не лише ефективність державного контролю, але й у цілому ефективність державної організації, що має не лише контролювати можливість розповсюдження негативного контенту, а й сприяти продуктивному використанню власних інформаційних ресурсів і для нейтралізації ворожого впливу, і для донесення аудиторії об'єктивної інформації.

У структурі загальнодержавних, національних інформаційних ресурсів – суверенна інформація, що відображає зміст національної, державної специфіки, напрацьованої всіма попередніми поколіннями народу, є орієнтиром для вітчизняного інфотворення, відбору інформаційних ресурсів із глобального інформаційного простору, збереження національної самоідентифікації в умовах активізації глобальних процесів у сучасному світі. Дані ресурси входять органічною частиною в усі інші ресурси загальнодержавного, загальнонаціонального значення, що є інформаційною основою існування й розвитку нації чи держави. Проте, слід підкреслити, що недостатнє врахування їх у відповідних базах може стати причиною однієї з серйозних загроз збереженню національного інформаційного простору нашої держави - втрати національної своєрідності, реалізації на практиці загрози уніфікації під впливом глобальних інформаційних ресурсів.

Оновлення цього виду ресурсів відбувається:

- за рахунок державного, національного інформаційного виробництва та виробництва інформації управлінськими структурами;
- за рахунок відбору, адаптації і введення у вітчизняні бази суспільно важливої інформації глобального інформаційного простору;
- за рахунок комплектації вітчизняних інформаційних баз ресурсами, одержаними з допомогою ринкових механізмів;
- за рахунок вітчизняного інфотворення (виробництва наукової інформації в наукових, науково-освітніх, культурно-освітніх, у тому числі бібліотечних установах, виробництва інформації політичними й іншими

громадськими організаціями, бізнес-структурами, аналітичними центрами й фондами, окремими громадянами) та ін.

Загальнодержавні й національні ресурси є базовою складовою частиною національного інформаційного простору², що окреслюється можливостями контролю національною системою інформаційної безпеки. У цьому просторі в умовах війни посилюються можливості *проникнення несанкціонованої вітчизняними засобами контролю, а також шкідливої для Української держави і нації інформації*, що негативно впливає на свідомість і можливі дії українських користувачів, може проникати в систему вітчизняних інформаційних баз, порушуючи їх традиційний змістовний і структурний уклад, а також формувати несприятливу для України зарубіжну суспільну думку про війну в Україні.

Горизонтальний принцип інформаційних обмінів використовується на міждержавному рівні в процесі розвитку сучасної інформаційної діяльності. Він застосовується сьогодні в інформаційній російсько-українській війні. При цьому вдосконалення бойових інформаційних ресурсів орієнтується на якомога відчутніше занурення в інформаційний простір противника, глибше проникнення в структуру його базових, суверенних інформаційних ресурсів з метою їх дезорганізації і зниження ефективності використання.

Російські спецслужби ведуть дану роботу протягом тривалого часу. Показовий приклад: ще міністр закордонних справ Павло Клімкін повідомив про те, що уповноважений ОБСЄ зі свободи ЗМІ Дун'я Міятович підготував доповідь про факти російської пропаганди у світових ЗМІ. Серед таких фактів міністр закордонних справ зазначив замовні статті у світових ЗМІ і активність ботів. «... Росія скуповує журналістів, замовляючи море статей, тисячі статей в різних... вони маніпулюють меседжами ...більше того - коментарями маніпулюють. Для цього наймаються студенти, тисячами. У тій же Німеччині їм платять по кілька сотень євро», - заявляв П. Клімкін [8]. В умовах сучасної реальної війни дана активність росіян значно посилилась. І ця робота викликає посилену стурбованість на Заході. Наприкінці третього місяця війни, розв'язаної Росією в Україні, на Заході почастішали заклики до необхідності схилити Київ до якнайшвидших переговорів із Москвою. У фарватері такого руху — кілька найбільших країн ЄС [9].

На думку експертів ЄС, протистояння пропаганді Росії необхідно почати з того, щоб посилити підтримку незалежних ЗМІ, зокрема, і російськомовних засобів інформації. Крім цього потрібно привернути увагу країн-учасників

² Використання поняття інформаційного простору в системі соціальних категорій є виправданим, оскільки дане поняття визначає «фундаментальну форму існування людей, що включає всі умови й ресурси їхньої соціальної діяльності і визначається не тільки для всього суспільства в цілому, а й для окремих систем». (Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка, – К.: Генеза, 2004. – С. 547).

програми «Східне партнерство - Україна, Грузія, Молдова, Білорусь, Вірменія і Азербайджан - до проблеми дезінформації, яка йде від «зовнішніх сил». Також необхідно пояснити цим країнам, що Євросоюз підтримує тільки ті реформи, які спрямовані на покращення життя в даних країнах [10].

При цьому, правляча партія Канади обіцяла створити десятимільйонний фонд для фінансування медіа, які борються з російською пропагандою. Про це йдеться у відповіді керівника виборчого штабу Консервативної партії Канади Дженні Бірн на запит Конгресу Українців Канади. «Переобраний Консервативний уряд допоможе Україні протистояти путінській машині пропаганди. Ми створимо «Цифровий Фонд Свободи» і протягом чотирьох років вкладемо в нього 10 мільйонів доларів для допомоги міжнародним групам і незалежним ЗМІ у протидії російській пропаганді в Україні та Східній Європі», - повідомила Дж. Бірн [11].

...Сьогодні економічна ситуація в державі не сприяє створенню нових спеціальних високопродуктивних інформаційних центрів, які задовольнили б національні потреби в необхідних для воєнного стану інформаційних ресурсів протистояння РФ. І в той же час поза суспільною увагою тривалий час у період становлення нової української держави в процесі розвитку інформатизації суспільства залишалися бібліотечні та архівні установи, традиційні інформаційні центри нашого минулого, що можуть бути активізовані в умовах протидії російському вторгненню.

У своєму оптимальному варіанті актуальні потреби всіх задіяних в протистоянні російській «спеціальній військовій операції» структур мають одержувати своєчасну інформаційну підтримку вітчизняних бібліотечних інформаційних центрів. Необхідний для цього розвиток, однак, має базуватися на сучасній технологічній основі при вдосконаленні діяльності бібліотечних установ як загальносуспільних інформаційних центрів, у яких мають працювати кваліфіковані інформаційні працівники, посередники між виробниками й користувачами інформацією, між наявним у суспільстві інформаційним ресурсом і соціальними структурами, що на ньому базується.

Комп'ютеризація бібліотек, в першу чергу наукових, стала сприятливим фактором для підвищення якості традиційних уже напрямів діяльності, пов'язаних з обслуговуванням читачів у залах бібліотеки, налагодженням інформації про наявні ресурси, скороченням термінів обробки нової літератури при комплектуванні та ін.

Поряд із цим набуло розвитку обслуговування користувачів якісним вітчизняними електронними ресурсами з допомогою бібліотечних сайтів. «Сучасний етап розвитку та поширення ІТ в Україні дозволяє розглядати веб-сайт як основний і надзвичайно дієвий інструмент дистанційного ІО користувачів бібліотек усіх типів і видів. І мова йде не лише про ознайомлення відвідувачів веб-сайту зі структурою, розкладом роботи, контактною інформацією та місцем розташування бібліотек тощо. Для сучасної бібліотеки є нормою ведення ЕК нових надходжень і оперативне оновлення останнього на власному веб-сайті, формування та представлення

тематичних списків літератури та повнотекстових документів, інформування про книжкові і мистецькі виставки та проведення культурно-масових заходів, представлення систематизованого переліку веб-посилань (лінків) з анотаціями, наведення впорядкованої довідкової соціальної чи наукової інформації тощо» [12].

Характерною особливістю діяльності сучасних бібліотечних установ є продукування власних інформаційно-аналітичних ресурсів у режимі «інформація про інформацію», що розкриває зміст особливо затребуваних з урахуванням сучасної специфіки ресурсів. Також отримало відповідний розвиток обслуговування електронними ресурсами з допомогою адресної дистантної доставки користувачам документів. Даний напрям розвитку бібліотечних технологій стає все більш затребуваним в умовах війни. Відбувається розвиток повнотекстових електронних бібліотек та участь у наповненні якісною інформацією соціальних мереж. Активізація роботи в цьому напрямі буде сприяти розвитку інформаційних складових нашої перемоги.

Список використаних джерел:

1. Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на соціокультурну сферу України / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2013. – С. 31–32.

2. Скаленко А. К. Глобальные резервы роста / А. К. Скаленко. – К. : Информационно-издательский центр «Интеллект», 2002. – С. 121.

3. Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на соціокультурну сферу України. – С. 32.

4. Бутузов В. М. Протидія комп'ютерній злочинності в Україні (системно-структурний аналіз) : монографія / В. М. Бутузов. – К. : КИТ, 2010. – С. 132 – 148.

5. Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на соціокультурну сферу України технологій. – С. 31– 46.

6. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество и культура / М. Кастельс ; Верпаховский Б. Э. [и др.] (пер. с англ.): Шкаратан О. И. (науч. ред. пер.): Государственный университет «Высшая школа экономики». М. : ГУ ВШЭ, 2000; Глобальные трансформации и стратегии стратегии развития. – К.: Ориане, 2000; Білорус О. Г. Глобалізація і національна стратегія України. – К. : ВО «Батьківщина» ; Броди : Просвіта, 2001.

7. States and Sovereignty in the Global Economy / edited by David A. Smith, Dorothy J. Solinger and Steven C. Topik. – London, 1999. – P. 34.

8. Европейские эксперты помогут Украине противостоять российской пропаганде [Электрон. ресурс]. – 16.10.2015 // Диалог. – Режим доступа: http://www.dialog.ua/news/69445_1444977260. - Название с экрана.

9. Ілюзія миру. На Заході все частіше пропонують Києву шукати компроміси з Кремлем - як Україна реагує на «безсилий пацифізм» [Електрон. ресурс]. – 27.05.2022 // НВ. - Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/zahid-zaklikaye-ukrajinu-do-kompromisu-z-rosiyeyu-yak-reaguye-ukrajina-ostanni-novini-50245420.html> . – Назва з екрану.

10. Канада обещает Украине \$10 млн. на борьбу с российской пропагандой [Електрон. ресурс]. – 16.10.2015 // Кореспондент. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/3577439-kanada-obeschaet-ukrayne-10-mln-na-borbu-s-rossyiskoi-propahandoi>. - Название с экрана.

11. Роль СМИ в военно-политических конфликтах современности [Електрон. ресурс] // [ПСИ-ФАКТОР](http://psyfactor.org/smi.htm). – Режим доступу: <http://psyfactor.org/smi.htm>. - Название с экрана.

12. *Ісаєнко О.* Інноваційні бібліотечні технології інформаційного обслуговування : монографія / Олександр Ісаєнко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2011. – С. 52.

31.05.2022

МОН оголошує конкурс на здобуття щорічної Премії КМУ за розроблення та впровадження інноваційних технологій

До 5 премій щорічно присуджується за особливі досягнення в розробленні та впровадженні інноваційних технологій у виробництво та виведення на ринок вітчизняної інноваційної продукції ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 65](#)

26.05.2022

Михайло Федоров: «Війна змусила змістити фокус цифровізації України на глобальні речі»

Україна стрімко рухалася в напрямку повної цифрової трансформації держави, але через повномасштабну війну їй довелося змінити пріоритети. Про це розповів Віцепрем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації України М. Федоров на дискусії Leaders for Europe's Digital Decade ([Міністерство та Комітет цифрової трансформації України](#)).

[Докладніше див. додаток 66](#)

19.05.2022

Михайло Федоров обговорив приєднання України до програми «Цифрова Європа» на зустрічі з головою Групи підтримки України в Єврокомісії

Участь України в програмі «Цифрова Європа» допоможе підтримати розвиток технологій на належному рівні навіть під час війни. Про це заявив Віцепрем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації М. Федоров на зустрічі з головою Групи підтримки України в Єврокомісії К. Матерноюю ([Міністерство та Комітет цифрової трансформації України](#)).

[Докладніше див. додаток 67](#)

12.05.2022

Відкрито реєстрацію на програму відновлення роботи стартапів зі східних і південних регіонів України 1991 Reload

Перший і найбільший за пайплайном акселератор в Україні [1991 Accelerator](#) анонсував програму відновлення роботи стартапів зі східних і південних регіонів України [1991 Reload](#). Ініціатива спрямована на поглиблення знань і компетенцій, які допоможуть відновити бізнес і знайти нові шляхи розвитку ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/DHdN07u>

[Докладніше див. додаток 68](#)

12.05.2022

9 інноваційних проєктів ЗВО та науково-дослідних установ буде реалізовано задля наближення перемоги України

Заклади вищої освіти та науково-дослідні установи в партнерстві з бізнесом подали 13 заявок у межах Програми сприяння інноваційному та науково-технологічному розвитку у Львівській області. Конкурсна рада обрала 9 з 13 інноваційних проєктів, які за результатами оцінювання набрали найбільше балів і отримають матеріальну підтримку обласного бюджету ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 69](#)

19.05.2022

Польська екосистема інновацій запрошує до співпраці українські стартапи

Польсько-український Startup Bridge оголосив про допомогу 15 українським стартапам, які шукають тимчасового прихистку в Польщі або вже там перебувають ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 70](#)

20.05.2022

Стартує 6-та хвиля Акселератору GCIP Ukraine

Акселератор [GCIP](#) Ukraine покликаний допомогти українським інноваторам та підприємцям розвивати свої стартапи, зміцнювати свою спільноту та будувати фундамент для післявоєнного відновлення економіки України на засадах сталого розвитку.

Джерело: <https://cutt.ly/ZHN65nA>

[Докладніше див. додаток 71](#)

20.05.2022

У Львівському університеті презентували перспективні стартапи

20 травня 2022 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка відбулась презентація п'яти перспективних стартапів, які амбітні інноватори розробляли упродовж трьох місяців в рамках курсу «Стартап: підготовка до злету». Тематика проєктів охоплює широкий спектр потреб українського суспільства та держави, і кожен з них вже скоро має всі шанси перерости в успішний бізнес ([Львівський національний університет імені Івана Франка](#)).

[Докладніше див. додаток 72](#)

Діяльність бібліотек в умовах війни

31.05.2022

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського започаткувала випуск щомісячного інформаційно-аналітичного бюлетеня на базі оперативної інформації «Інформаційні можливості подолання стресу»

Бюлетень орієнтований на акумуляцію бібліотечними установами електронної інформації, зміст якої пов'язаний з доведенням до свідомості громадян найбільш ефективних технологій боротьби з гострими проявами масових стресів у сучасному суспільстві.

Науковий консультант проєкту – психолог, доктор наук із соціальних комунікацій С. В. Горова.

Зі статтею С. В. Горової «Стресові ситуації сучасності в умовах розвитку електронних інформаційних ресурсів» з першого номера бюлетеня можна ознайомитися в [Додатку](#).

26.05.2022

Лагута Л.

Міжнародна бібліотечна спільнота для України

Бібліотеки всього світу висловили свою підтримку Україні та засудили російське вторгнення ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

Джерело: <https://oth.nlu.org.ua/>

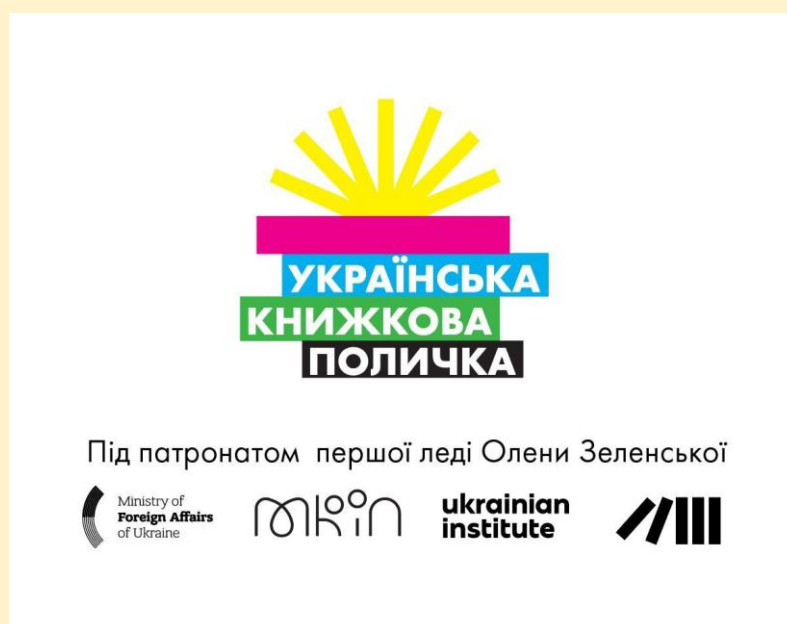
[Докладніше див. додаток 74](#)

28.05.2022

«Українська книжкова полицка» поповнила головні бібліотеки країн Європи

У межах проекту «Українська книжкова полицка» за сприяння посольств нашої держави читальні зали чотирьох найбільших бібліотек європейських країн – Австрії, Латвії, Франції та Нідерландів – поповнили українські видання. У процесі відкриття – стенд у Греції ([Офіс Президента України](#)).

Проект втілюють під патронатом першої леді України О. Зеленської Міністерство закордонних справ, Міністерство культури та інформаційної політики та ДУ «Український інститут книги».

Джерело: <https://www.president.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 75](#)

05.05.2022

МКІП працює над вилученням російської літератури з бібліотечних фондів

Міністерство культури та інформаційної політики України працює над вилученням пропагандистської російської літератури з українських бібліотечних фондів, щоб замінити її якісною україномовною літературою й книгами українських видавництв ([Міністерство культури та інформаційної політики України](#)).

[Докладніше див. додаток 76](#)

23.05.2022

Лагута Л.

Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів

Міністерство культури та інформаційної політики України спільно з консультативно-дорадчим органом – Радою з питань розвитку бібліотечної справи, розробили рекомендації щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

[Докладніше див. додаток 77](#)

14.05.2022

Окупанти зруйнували й пошкодили щонайменше 27 бібліотек

Станом на 13 травня російські війська в Україні зруйнували або пошкодили 27 бібліотек. Про це повідомила заступниця міністра культури та інформаційної політики Л. Петасюк під час круглого столу на тему «Допомога постраждалим бібліотекарям та бібліотекам внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну» ([Читомо](#)).

[Докладніше див. додаток 78](#)

25.05.2022

Росіяни вилучають із бібліотек на Донеччині підручники з української історії та літератури

Загарбники на захоплених територіях із бібліотек вилучають підручники з української історії та літератури, в яких вони виявили «екстремістський»

зміст. Про це повідомив у Телеграмі радник мариупольського мера П. Андрющенко ([Рубрика](#)).

[Докладніше див. додаток 79](#)

17.05.2022

Формування бібліотечних фондів має стати частиною відбудови країни – Максим Стріха

Нещодавно в Україні [створили](#) Раду з розвитку бібліотечної сфери під час війни. До її компетенції також входитимуть і питання, що стосуватимуться подальшої долі радянських та російських книжок, якими переповнені українські книгозбірні. Водночас міністр культури та інформаційної політики О. Ткаченко [заявив](#), що ці книжки можуть стати вторинною сировиною для друку вже нових – українських видань ([Читомо](#)).

Доки довкола «книжкового питання» точаться дискусії, ми вирішили поцікавитись в українських діячів культури, що, на їхню думку, треба зробити зі старими бібліотечними фондами, щоб усі залишилися задоволеними. Цього разу своїми думками ділиться фізик, письменник і перекладач Максим Стріха.

[Докладніше див. додаток 80](#)

02.05.2022

Колесникова Т., директорка Наукової бібліотеки Українського державного університету науки і технологій, к.н. із соціальних комунікацій, с.н.с.

Що робити з російськомовними книжками в університетських бібліотеках?

Розуміючи, що мова – це зброя, чітко бачу, яким може бути вклад університетських викладачів і бібліотекарів в інформаційну підтримку української вищої освіти ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

Читайте також: [Що робити з російськомовними книжками в публічних бібліотеках?](#)

[Докладніше див. додаток 81](#)

28.05.2022

Кравченко С.

«Таємниці» імен бібліотек

Сьогодні відбувається переоцінка всього минулого, сучасного, майбутнього з позиції реалій військового стану. Українці намагаються позбутися проявів імперіалістичного минулого у будь-яких складових... А імена яких відомих людей, історичних постатей носять бібліотеки? Ми зробили коротку розвідку серед публічних бібліотек України ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

[Докладніше див. додаток 82](#)

05.05.2022

Інформаційний огляд-презентація «Діяльність бібліотек в умовах війни – 2022», ДНПБ України

Фахівці відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського підготували інформаційний огляд-презентацію [«Діяльність бібліотек в умовах війни – 2022»](#) ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

Джерело: <https://ula.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 83](#)

30.05.2022

Шановні читачі, користувачі, колеги, друзі!

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського поновлює свою роботу для читачів у дистанційному режимі ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

В умовах воєнного стану, введеного у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, ми намагаємося бути ближче до кожного користувача. Тож щиро запрошуємо скористатися широким спектром бібліотечно-інформаційних онлайн послуг на веб-порталі НБУВ <http://www.nbuv.gov.ua>.

[Докладніше див. додаток 84](#)

Інформаційно-аналітичний ресурс «БІЖЕНЦІ ТА ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ | REFUGEES AND INTERNALLY DISPLACED PERSONS»

Національна юридична бібліотека України у співпраці з Інститутом інформаційних технологій [Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського](#) започаткували роботу інформаційно-аналітичного ресурсу «БІЖЕНЦІ ТА ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ | REFUGEES AND INTERNALLY DISPLACED PERSONS» nbuv.gov.ua/nowar ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Джерело: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Проект містить структуровану базу даних, що відображає національні та міжнародні напрацювання у сфері захисту прав вимушених переселенців, їх інтеграції у нові приймаючі громади, використання соціального потенціалу внутрішньо переміщених осіб, широке залучення ВПО до розвитку територіальних громад.

[Докладніше див. додаток 85](#)

12.05.2022

Навчання з інформаційної та кібербезпеки для користувачів бібліотек

З початком повномасштабної війни росії проти України питання безпеки стало ключовим і у віртуальному вимірі, до якого ми звикли за час пандемії. ВГО Українська бібліотечна асоціація спільно з проектом «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні» ([Проект підтримки Дія](#)), що впроваджується ПРООН в Україні за підтримки Швеції, розпочинають цикли навчальних вебінарів-тренінгів з інформаційної та кібербезпеки для користувачів бібліотек ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

[Докладніше див. додаток 86](#)

03.05.2022

Працює безкоштовна віртуальна бібліотека America House Kyiv OverDrive Library

Щоб отримати доступ до бібліотеки, потрібно усього лише зареєструватися. Усі електронні та аудіокниги доступні англійською мовою ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 87](#)

09.05.2022

Тітова Н.

Робота бібліотекарів Дніпропетровщини в умовах російсько-української війни

З перших днів війни бібліотекарі Дніпропетровщини, використовуючи свої знання, вміння, навички, допомагають захисникам та цивільному населенню. Їхніми головними професійними та життєвими пріоритетами стали: захист інформаційного простору: боротьба з фейками, дезінформацією та кіберзагрозами; робота з переселенцями і тимчасово переміщеними особами, організація навчань з надання першої домедичної допомоги, надання психологічної та емоційної підтримки жителям громад тощо ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

[Докладніше див. додаток 88](#)

23.05.2022

Лагута Л.

Робота бібліотек Кам'янець-Подільської МЦБС задля Перемоги

В умовах війни бібліотеки Кам'янець-Подільської МЦБС залишаються центрами по наданню культурних послуг не тільки мешканцям громади, а і внутрішньо переміщеним особам ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

[Докладніше див. додаток 89](#)

24.05.2022

Публічні бібліотеки Львова як хаби активних громадян

З початку повномасштабного вторгнення Публічні бібліотеки Львова долучалися до онлайн-мережувань, де розповідали колегам з інших країн про досвід подолання гуманітарної кризи внаслідок війни РФ проти України – передусім про роботу з внутрішньо переміщеними особами, допомогу нашим військовим, проведення заходів з інтеграції українців, які втратили домівки, у Львівську громаду ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

[Докладніше див. додаток 90](#)

Наукова комунікація

19.05.2022

Онлайн-платформа для науковців, підприємців та інноваторів запускає бізнесовий супровід внутрішньо переміщених осіб

[Платформа](#) «Наука та бізнес» – це онлайн-майданчик для комунікації та ефективної взаємодії представників бізнесу та наукової спільноти. За час роботи платформи надійшло 20 пропозицій щодо впровадження наукових досліджень. Зокрема, актуальною ініціативою сьогодні є розроблення курсів із соціального підприємництва для тимчасово переміщених осіб, учасників бойових дій та членів їхніх сімей ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 91](#)

17.05.2022

Українські науковці вперше презентували науково-інформаційну систему URIS на міжнародному рівні

Створення науково-інформаційної системи URIS національного рівня відкриватиме нові можливості для комплексного відстежування наукової діяльності. Інтегрований ресурс такого масштабу стане корисним у використанні не лише для науковців, але і для організацій-спонсорів, органів влади, бізнесу, ЗМІ та громадськості ([Наука та метрика](#)).

[Докладніше див. додаток 92](#)

Збір заявок від закладів вищої освіти та наукових установ щодо приєднання до національного консорціуму ORCID в Україні

У рамках співпраці з організацією ORCID розпочато роботу зі створення національного консорціуму ORCID, участь у якому надасть можливість закладам вищої освіти та науковим установам України інтегрувати ORCID до своїх інституційних репозитаріїв, електронних архівів та внутрішніх систем ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

[Докладніше див. додаток 93](#)

06.05.2022

Протягом травня-липня українські вчені зможуть взяти участь у вебінарах щодо використання платформи Research4Life

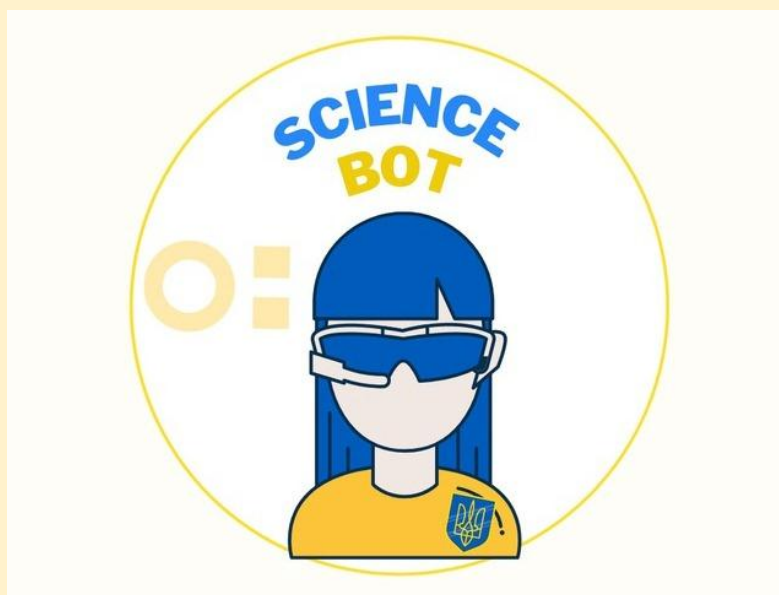
Обговорюватимуться питання відкритої науки, грантового фінансування досліджень, процесу публікації результатів досліджень, пошуку та використання наукової літератури за допомогою платформи тощо ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 94](#)

09.05.2022

Info Science Bot: майже 3 тис. користувачів отримують актуальну інформацію у сфері науки та інновацій

Для оперативного інформування науковців, інноваторів та стартапників про новини та можливості МОН створено [Телеграм-бот](#) Info Science Bot. За майже місяць роботи чатботом користуються майже 3 тис. осіб ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Джерело: <https://t.me/InfoScienceBot>

[Докладніше див. додаток 95](#)

07.05.2022

Запрошуємо взяти участь в опитуванні українських науковців, яке проводить ГО INSCIENCE. INSCIENCE (громадська організація, яка реалізує науково-популярні проекти, пропагуючи цінність науки для суспільства) збирає дані, щоб краще зрозуміти, з якою ситуацією стикаються дослідники/науковці, які постраждали від війни в Україні або змушені були залишити країну через воєнні дії ([Інститут молекулярної біології і генетики](#)).

Мета опитування:

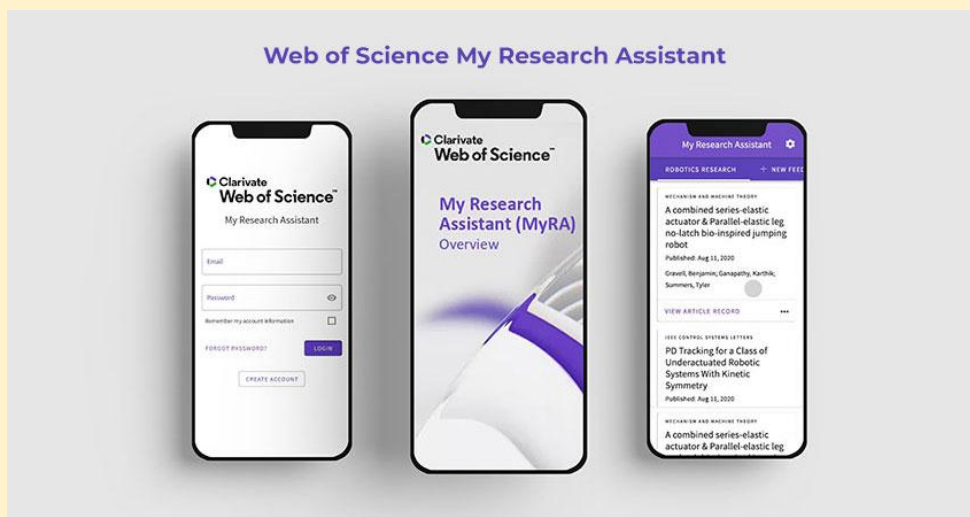
1. Зрозуміти потреби українських вчених і чи здатні вони в умовах війни продовжувати працювати у своїй галузі.
2. Усвідомити, де зараз перебувають українські вчені та їхні плани на найближче майбутнє.
3. Зібрати інформацію про те, які галузі промисловості в період післявоєнної відбудови України могли б отримати користь від тих напрямків наукових досліджень науки, які провадять вітчизняні вчені.

Що більше вчених заповнять анкету, то ефективніше буде проведено роботу. Посилання на анкету: <https://cutt.ly/VHfoUKj>

06.05.2022

Як мобільні застосунки варто завантажити на досліднику на власний смартфон?

Чи можна застосовувати власний смартфон для наукових цілей? Відповідь на це питання шукав Д. Коваленко – автор журналу «Наука та метрика» та персональний менеджер компанії «Наукові Публікації». Автор проводить докладний огляд можливостей корисних для науковця мобільних застосунків, надає їм оцінку та аналізує переваги й недоліки ([Наука та метрика](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/VNdHt9y>

[Докладніше див. додаток 96](#)

25.05.2022

Відеоанотація: особливості створення та використання

З розвитком цифрових технологій та переходом великої кількості видань в електронний формат набули розвитку й нові види презентації наукової інформації. Одним із них є відеоанотація ([Наука та метрика](#)).

Використання такого виду анотації має низку переваг для вченого:

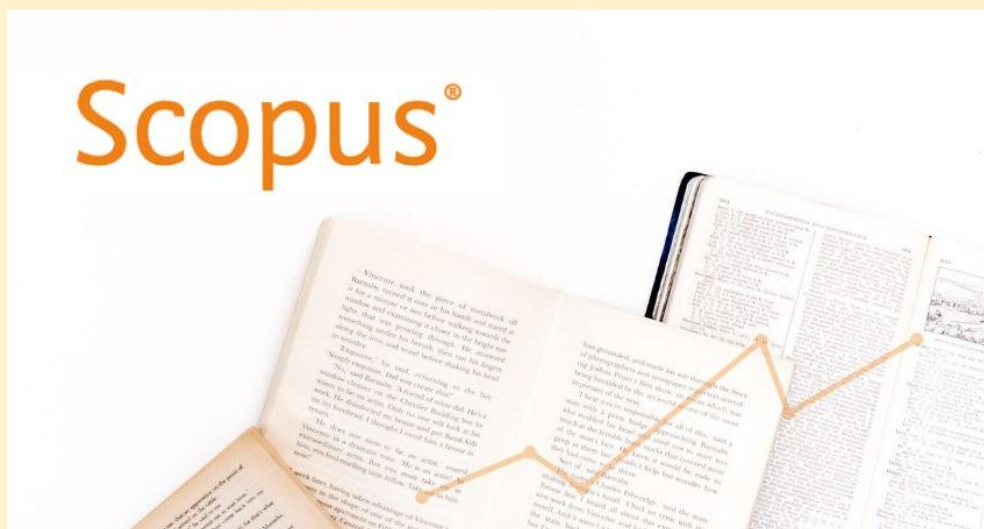
- Привернення ширшого кола аудиторії.
- Можливість продемонструвати власні експерименти, ілюструвати складні теоретичні концепції.
- Поширення відео на інших платформах, наприклад у соціальних мережах, що сприяє підвищенню видимості дослідження.

[Докладніше див. додаток 97](#)

20.05.2022

Що потрібно знати про індексацію наукових книг у Scopus?

Міжнародна наукометрична база даних Scopus – глобальне джерело наукової інформації, де індексуються не лише наукові статті, а й розділи книг, матеріали конференцій, редакторські коментарі та інші наукові матеріали. Процедура індексації наукової статті у Scopus відома багатьом науковцям, однак як до бази даних потрапляють інші матеріали? Пропонуємо розглянути критерії оцінки та умови індексації книг у Scopus ([Наука та метрика](#)).

Джерело: https://t.me/nim_media/429

[Докладніше див. додаток 98](#)

Зарубіжний досвід наукової діяльності

26.05.2022

By Florin Zubaşcu

Commission outlines defence R&D priorities in new €924M work programme

Європейська Комісія визначає пріоритети оборонних досліджень і розробок у новій робочій програмі в розмірі 924 млн євро ([Science|Business](#)).

Виконавчий віце-президент Єврокомісії Маргрете Вестагер заявила, що інновації, у тому числі в обороні, відіграють фундаментальну роль у відповіді ЄС на війну в Україні та інші зовнішні загрози.

Джерело: <https://sciencebusiness.net/>

[Детальніше](#)

24.05.2022

By David Matthews

Ukraine invasion spurs EU push to associate the democratic world to Horizon Europe

Вторгнення в Україну спонукає ЄС асоціювати демократичний світ із Horizon Europe ([ScienceBusiness](#)).

Переговори з Японією, Південною Кореєю, Канадою та Новою Зеландією досягли прогресу. Але асоціація, ймовірно, буде лише частковою, а Великобританія та Швейцарія залишаються поза межами дослідницької програми.

Джерело: <https://sciencebusiness.net/>

[Детальніше](#)

19.05.2022

By David Matthews and Florin Zubaşcu

Fractured defence spending continues to weaken EU military R&D

Політики ЄС вже давно намагаються змусити країни-члени спільно закуповувати своє військово обладнання та проводити спільні військові дослідження та розробки через Європейський оборонний фонд (European Defence Fund, EDF), створений у 2017 році. Тепер, коли уряди ЄС збільшують свої військові бюджети після вторгнення в Україну, EDF може отримати збільшення бюджету ([ScienceBusiness](https://sciencebusiness.net/)).

Джерело: <https://sciencebusiness.net/>

[Детальніше](#)

25.05.2022

By David Matthews

Germany's pacifist universities pose obstacle to militarisation of EU R&D

Пацифістські університети Німеччини створюють перешкоду для мілітаризації досліджень і розробок ЄС ([ScienceBusiness](https://sciencebusiness.net/)).

Понад 70 науково-дослідних установ мають явну заборону на проекти, пов'язані з обороною, і мало ознак того, що вторгнення в Україну переконає їх змінити курс.

[Детальніше](#)

17.05.2022

Partnerships for Regional Innovation: 63 regions, seven cities and four Member States selected for Pilot Action

63 регіони, сім міст і чотири країни відібрані для пілотного проекту Partnership for Regional Innovation в рамках майбутнього Європейського інноваційного порядку денного ([European Commission website](#)).

[Детальніше](#)

05.05.2022

By Goda Naujokaitytė

European Institute of Innovation and Technology to consolidate support in less innovative regions

Європейський інститут інновацій і технологій (European Institute of Innovation & Technology, EIT) планує створити єдині центри для своїх послуг у менш інноваційних регіонах Європи, більшість із яких знаходиться у Східній та Центральній Європі ([ScienceBusiness](#)).

Джерело: <https://cutt.ly/yJoSqvq>

[Детальніше](#)

03.05.2022

Science with Society: The SCISO Project

Дезінформація, теорії змови та фейкові новини відіграють ключову роль у поглибленні розриву між наукою та суспільством, а їх здатність до поширення посилюється завдяки широкому використанню соціальних мереж ([ALLEA](#)).

Які заходи можуть вжити вчені, щоб зробити свою роботу більш надійною? Які існують інструменти для розширення та покращення діалогу між наукою та суспільством? Саме на такі питання прагне відповісти [проект SCISO](#). Запущений робочою групою [Global Young Academy Trust in \(Young\)](#)

[Scientists](#), проект «*Science with Society*» або «*SCISO*» має на меті покращити відносини між наукою та суспільством.

Джерело: <https://allea.org/>

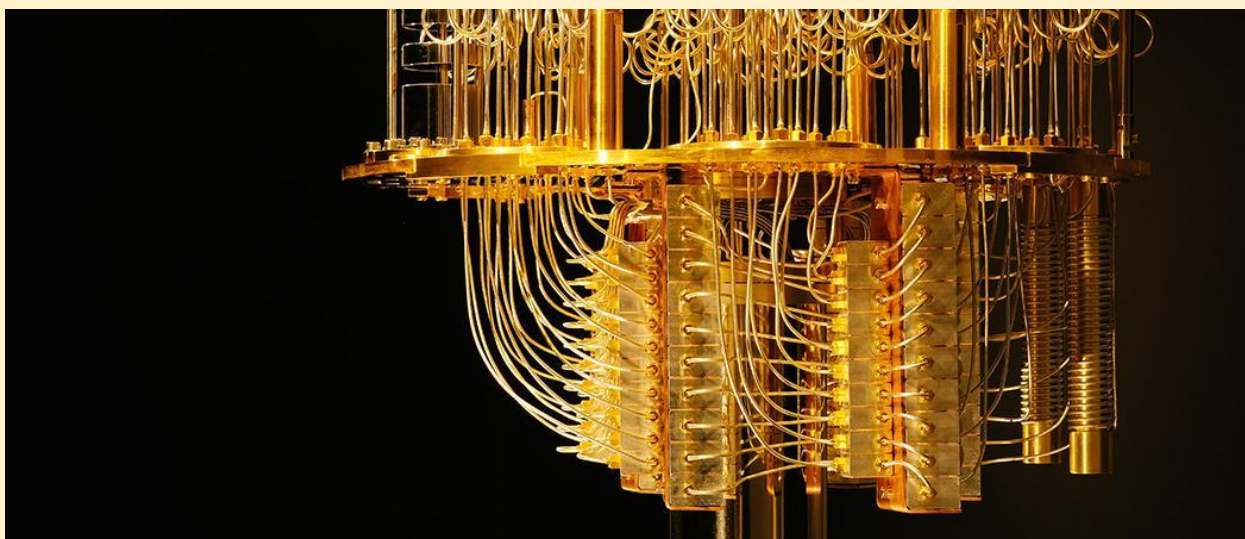
[Детальніше](#)

12.05.2022

By David Matthews

Western democracies craft alliance on quantum technology

Європейські країни, США, Канада, Австралія та Японія будують квантовий технологічний альянс демократій – зокрема, виключаючи Китай з ключового глобального форуму в цій критичній області досліджень ([Science|Business](#)).

Джерело: <https://sciencebusiness.net/>

[Детальніше](#)

17.05.2022

By Goda Naujokaitytė

Європейська Комісія робить першу оцінку промислового партнерства Horizon Europe ([ScienceBusiness](#)).

[Детальніше](#)

11.05.2022

European Innovation Ecosystems work programme: upcoming calls worth €29.5 million

Європейська Комісія оголосила про додаткові 11,7 млн євро для зміцнення європейських інноваційних екосистем ([European Commission website](#)).

[Детальніше](#)

09.05.2022

GYA unveils Science Leadership Programme video

Починаючи з 2014 року, понад 200 молодих науковців і вчених взяли участь у програмах або семінарах з розвитку наукового лідерства за підтримки GYA ([Global Young Academy](#)).

Джерело: <https://globalyoungacademy.net/>

Нове відео пропонує вступ до роботи Global Young Academy: <https://youtu.be/-KwM-RYroUY>

02.05.2022

Британська академія оприлюднила список науковців для коментарів в мас-медіа щодо російської агресії

Британська академія ([British Academy](https://www.britishecademy.org/)) оприлюднила [список](#) науковців з числа провідних британських вчених у сфері соціальних та гуманітарних наук для коментарів та експертних оцінок в мас-медіа щодо різних аспектів російського вторгнення в Україну. У кожного британського науковця вказано сфера його наукових інтересів ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua>

[Докладніше див. додаток 99](#)

12.05.2022

By David Matthews

UK research assessment could shift money away from London, Oxford and Cambridge

Результати оцінки якості досліджень у Великобританії можуть відштовхнути фінансування від так званого «золотого трикутника» – університетів у Лондоні, Оксфорді та Кембриджі ([Science|Business](#)).

У Research Excellence Framework брали участь 900 науковців, які ретельно вивчали понад 185 000 робіт.

[Детальніше](#)

13.05.2022

Thirty-eight new British Academy Mid-Career Fellowships awarded to support outstanding SHAPE researchers

Британська академія надала понад 4 млн фунтів стерлінгів стипендіями 38 видатним науковцям, чиї дослідження сприятимуть суспільному розумінню гуманітарних та соціальних наук ([The British Academy](#)).

[Детальніше](#)

23.05.2022

The British Academy awards a record number of Small Research Grants to support UK SHAPE research

Британська академія виділяє 2,2 млн фунтів стерлінгів на підтримку 208 дослідницьких проектів по всій країні в рамках останнього раунду малих дослідницьких грантів. Нагороди підтримають науковців, які працюють в університетах та науково-дослідних установах Великої Британії, а також п'ятьох незалежних науковців ([The British Academy](#)).

[Детальніше](#)

25.05.2022

Polacy pozytywnie oceniają naukowców, a krytycznie rządzących. Pierwszy raport z międzynarodowego badania

Довіра до національних урядів, Європейської Комісії, ЗМІ та науковців є ключовими елементами дослідницького звіту, підготовленого міжнародним проектом PERITIA ([Polska Akademia Nauk](#)).

Джерело: <https://informacje.pan.pl/>

Опитування проводилося серед 12 тис. громадян з шести європейських країн: Великої Британії, Ірландії, Польщі, Німеччини, Норвегії та Італії.

[Детальніше](#)

[Завантажити звіт \(PDF\)](#)

17.05.2022

Vědecké společnosti nejsou uzavřené kluby, mají být užitečné všem

Наукові товариства не є закритими товариствами, як може здатися сторонньому спостерігачеві. Їхня роль незамінна: вони розширюють і розвивають знання, але також коментують соціальні проблеми. Яке їхнє минуле, куди спрямовується їхня діяльність і які стосунки наукових товариств з Академією наук Чеської Республіки? На ці та інші запитання для журналу [АВ / Academic Bulletin](#) відповів Любомир Гроуда, голова [Ради наукових товариств Чеської Республіки \(Akademie věd České republiky\)](#).

[Детальніше](#)

02.05.2022

Statement of the Alliance of Science Organisations in Germany on the Initiative of the European Commission: Reforming Research Assessment (2022)

Заява Альянсу наукових організацій Німеччини щодо ініціативи Європейської Комісії: оцінка реформування досліджень (2022) ([Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina](#)).

[Читати](#)

[Завантажити Заяву \(PDF\)](#)

13.05.2022

Academia de Științe a Moldovei a prezentat Raportul asupra stării științei în Republica Moldova în anul 2021

Академія наук Молдови представила Звіт про стан науки в Республіці Молдова у 2021 році ([Academia de Științe a Moldovei](#)).

[Детальніше](#)

10.05.2022

Prezes PAN: brakuje środków na najpilniejsze potrzeby instytutów akademii

На найнагальніші потреби інститутів Польської академії наук досі не вистачає 129 млн злотих, сказав президент Польської академії наук проф. Єжи Душинський ([Nauka w Polsce](#)).

«Складне фінансове становище інститутів Польської академії наук змушує нас із занепокоєнням дивитися на проект Закону про Міжнародну академію Коперника, який зараз опрацьовується в Сеймі. Замість того, щоб зміцнювати вже діючі наукові установи, зокрема Польську академію наук, яка є провідною установою в структурі науки в Польщі, робляться спроби побудувати нову інституцію», – зазначив Є. Душинський.

Джерело: <https://naukawpolsce.pl/>

[Детальніше](#)

19.05.2022

Senat odrzucił ustawę o Akademii Kopernikańskiej

Підвищення конкурентоспроможності та рівня визнання польської науки – ось цілі закону про Академію Коперника, який відхилив Сенат. Тепер акт повернеться до Сейму. Сенатори звернули увагу на те, що нова інституція дублює компетенції існуючих і буде політизована ([Nauka w Polsce](#)).

[Детальніше](#)

Читайте також:

[У Сенаті відбулася дискусія про Академію Коперника](#)

[Комітет Сенату з питань науки, освіти і спорту відхиляє закон про Академію Коперника](#)

23.05.2022

Prof. Węgrzyn: większość czasu pracy naukowców jest marnowana na biurokrację

Проф. Гж. Венгжин (Гданський університет): наука в Польщі розвивається набагато повільніше, ніж могла б розвиватися... Звичайний робочий час науковців – це марна бюрократична робота ([Nauka w Polsce](#)).

[Детальніше](#)

25.05.2022

BY DENNIS NORMILE

Japan tries–again–to revitalize its research

Японія знову намагається активізувати свої дослідження ([Science](#)).

Стривожена зниженням статусу своїх університетів, Японія планує виділяти до 2,3 млрд доларів на рік на кілька закладів у надії підвищити їх популярність.

[Детальніше](#)

ДОДАТКИ

Додаток 1

20.05.2022

АНАТОЛІЙ ЗАГОРОДНІЙ: «САМЕ НАУКА МАЄ ВІДІГРАВАТИ КЛЮЧОВУ РОЛЬ У ВІДРОДЖЕННІ УКРАЇНИ»

Президент НАН України з нагоди Дня науки відповідає на запитання газети «Світ» ([Світ](#)).

– Анатолію Глібовичу, День науки в Україні, що відзначається з 1997 року, цієї весни мав би бути особливим, ювілейним. Але замість свята – війна. В яких умовах зустрічають несвятковий День науки наукові установи України? Кому випали тяжчі випробування? І як вони виходять із них?

– Так, цього року українські науковці зустрічають своє професійне свято у трагічний час для нашої держави. Розв'язана Росією проти України війна вже завдала величезної шкоди українській науці, зруйнувала об'єкти наукової інфраструктури, забрала життя окремих наших колег. Найбільше постраждали інститути у Києві, Харкові, Сумах. Деякі наші установи опинилися на територіях, захоплених російськими загарбниками. Багато працівників Академії змушені були евакуюватися у пошуках безпечного місця для існування.

Та попри це наші вчені тримають «свій фронт» і продовжують самовіддано працювати над виконанням завдань, які постали з новими реаліями. Займаються науковим супроводом та пошуком розв'язання вкрай актуальних для держави і суспільства проблем, розвінчанням міфів,

породжуваних пропагандою агресора. Зрозуміло, пріоритетним напрямом залишаються дослідження, пов'язані зі зміцненням обороноздатності і безпеки держави. Багато хто займається волонтерством, благодійною діяльністю, допомагає нашим військовослужбовцям, вступив до лав Територіальної оборони або Збройних Сил України.

Академія активно використовує всі доступні форми наукової дипломатії на всіх рівнях. Підкреслю, що міжнародна підтримка – дуже потужна. Світові наукові спільноти, окремі науковці різних країн світу об'єднують свої зусилля для допомоги тим, хто вимушений тимчасово залишити своє житло та емігрувати за межі України. Я вкотре висловлюю щирю вдячність міжнародній дослідницькій спільноті за це.

Але все ж, попри виклики і проблеми воєнного часу, сьогодні ми маємо нагоду згадати про роль науки в нашому житті і привітати одне одного з Днем науки в Україні та ще раз відзначити, наскільки важливою є праця науковців для гідного майбутнього нашої країни і для цивілізаційного поступу загалом.

– НАН України і в таких непростих умовах продовжує працювати, виконує свої програми, науково-технічні проекти. І на недавньому засіданні Президії підсумовувалось виконання науково-технічних проектів, які здійснювалися установами НАН у 2021 році. Чи можете назвати окремі з них, в яких досягнуто вагомих результатів, які матимуть перспективу в майбутньому?

– Протягом 2021 року установами Академії було виконано 36 науково-технічних проектів. До реалізації кожного проекту було залучено організацію-партнера, серед яких, зокрема, «Енергоатом», «Укрзалізниця», КБ «Південне» «Мотор Січ», Харківська медична академія післядипломної освіти, «УКРМЕТРТЕСТСТАНДАРТ», Міжнародна асоціація розвитку інформаційного суспільства (Португалія). І науковці отримали дійсно вагомі результати, перспективні для впровадження в економічну і соціальну сфери нашої держави.

Серед них можу відзначити створену програмну реалізацію запропонованої математичної моделі поведінки заряду твердого палива в корпусах ракетних двигунів із різних матеріалів. Отримані результати вже впроваджено на КБ «Південне».

Також розроблено прототип робота для оцінки якості поверхні аеродромного покриття. І заплановано підписання ліцензійних угод з АТ «Меридіан» імені С.П.Корольова та з Міжнародною асоціацією розвитку інформаційного суспільства (IADIS, Португалія) на використання цих робіт.

Для потреб медичної сфери створено конструкцію і технологію виготовлення вакуумно-компресійного пристрою для лікування проникних поранень внутрішніх органів і запалень черевної порожнини. Розробку впроваджено у малосерійне виробництво партнером проекту ТОВ

«РАДІТЕХ». Іншим партнером проєкту клінікою ОКСФОРД-МЕДИКАЛ успішно проведено клінічні випробування дослідних зразків пристрою.

Ще, наприклад, апарат фотокаталітичного і плазмохімічного знезараження повітря з високою продуктивністю очищення повітря та низьким аеродинамічним опором системи фільтрації, завдяки чому його можна встановлювати в центральні вентиляційні канали систем кондиціонування без реконструкції вентиляційного обладнання. Такий апарат вже встановлено в систему централізованої вентиляції на об'єкті організації-партнера у м. Бориспіль.

Перспективними розробками є модель й алгоритм контролю та управління технологічним процесом ультразвукового зварювання полімерів, а також сам апаратно-програмний комплекс. Ці результати також впроваджені у діяльність компанії «Путек Україна» (м.Київ).

– І найважливіше: сьогодні вже треба думати про відбудову країни, і, як ми знаємо, наукові установи НАН України багато працюють над цим. Які головні ідеї закладаються. Можливо, якісь напрями і проєкти вже можна озвучити?

– Трагічні події, які нині відбуваються в нашій державі, ще раз довели, наскільки наука і інновації є важливими чинниками не лише цивілізаційного розвитку суспільства, але і здатності його до захисту і збереження загальнолюдських цінностей. Тому саме наука має відігравати одну з ключових ролей у відродженні України.

Сьогодні наше головне завдання – докласти всіх зусиль для продовження виконання наукових досліджень, результати яких можуть бути використанні для підвищення обороноздатності та безпеки країни, відновлення зруйнованої економіки в повоєнний час.

На засіданні Президії ми обговорили участь установ Академії у відновленні України від наслідків війни. Ми створили і вже відбулося перше засідання спеціальної Комісії НАН України для забезпечення участі Академії у підготовці для Національної ради з відновлення України від наслідків війни пропозицій щодо заходів з відновлення та розвитку України, пріоритетних реформ, стратегічних ініціатив, проєктів нормативно-правових актів, реалізація яких є необхідною у воєнний і післявоєнний періоди.

Ми зібрали певні пропозиції від наших установ для розвитку з використанням новітніх технологій окремих галузей промисловості України у повоєнний час. Вони стосуються розвитку атомної енергетики, важкої промисловості, видобутку вуглеводнів, приладобудування, розроблення нових лікарських препаратів та засобів і методів діагностики для охорони здоров'я, створення нових високоврожайних сортів сільськогосподарських рослин.

– А які, на нашу думку, мають бути першочергові кроки, завдання для повоєнного відновлення Академії?

– Як я вже зазначав, через війну РФ проти України вітчизняна наука зіткнулась з важкими випробуваннями. Це і суттєве погіршення умов, а для

декого і унеможливлення повноцінної наукової роботи, і вимушений виїзд наших науковців за кордон, і уповільнення запланованих реформ наукової сфери, і порушення усталених міжнародних зв'язків.

Міжнародна наукова спільнота виявила надзвичайну солідарність з Україною. Уряди багатьох країн запровадили програми надання тимчасових стипендій, грантів, відкриття додаткових позицій в рамках поточних проєктів, що відкриває можливості продовження наукової діяльності українськими дослідниками навіть в умовах вимушеної еміграції.

Надзвичайно важлива для нас сьогодні підтримка вчених, які залишаються працювати в Україні. Такі ініціативи також є. І ми за них надзвичайно вдячні.

Я впевнений, що подальше поглиблення і зміцнення міжнародної наукової співпраці принесе багато вагомих результатів. Ми готові запропонувати співпрацю в рамках цільових програм в галузях взаємної зацікавленості з кожною країною.

Вкрай важливим для подальшого забезпечення наукових досліджень є відбудова пошкоджених об'єктів дослідницької інфраструктури. Пошкоджено будівлі багатьох наукових установ. Під обстріли потрапив Харківський фізико-технічний інститут, де розташована флагманська ядерна установка «Джерело нейтронів на підкритичній збірці». Знищено обладнання й розграбовані приміщення лабораторії Інституту безпеки атомних електростанцій, що здійснює науковий супровід та контроль стану об'єкту «Укриття» в м.Чорнобиль. Відбудова цих об'єктів є вкрай важливою для подальшого наукового забезпечення безперебійного функціонування українського ядерно-енергетичного комплексу. Суттєвого оновлення потребує парк наукових приладів та обладнання.

Вчені Академії вже давно наголошували на необхідності створення Українського геномного центру, що дозволить розробити та застосувати існуючі методики дослідження цілої низки хвороб. Такі дослідження є перспективними і з точки зору міжнародної співпраці, і співпраці з університетами. Є потреба у створенні сертифікаційних центрів матеріалів, які без відповідного тестування та опису їхніх технічних характеристик не можуть бути запропоновані як експортна продукція України.

Всі ці питання є надзвичайно гострими, особливо з огляду на обсяги фінансування Академії, а в умовах воєнного стану – тим більше.

І насамкінець. Попри всі проблеми і негаразди воєнного часу сьогодні наша академія є згуртованою, і її працівники сповнені вірою в перемогу України і бажанням зробити все від них залежне для зміцнення Збройних сил України, для зміцнення і відбудови нашої держави.

Користуючись нагодою хочу всіх щиро привітати з Днем науки в Україні і побажати добра і здоров'я, нових успіхів на благо України та найскорішого настання миру.

(вгору)

04.05.2022

Спільне засідання Президії НАН України і Президії НАПН України з питання «Оцінки соціально-психологічного стану населення України в умовах війни»

4 травня відбулося спільне засідання Президії Національної академії наук України і Президії Національної академії педагогічних наук України з питання «Оцінки соціально-психологічного стану населення України в умовах війни». Головував на засіданні Президент НАН України *Анатолій Загородній* ([Національна академія педагогічних наук України](#)).

Доповідали доктор соціологічних наук, провідний науковий співробітник Інституту соціології НАН України *Сергій Дембіцький* і директор Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, член-кореспондент НАПН України *Микола Слюсаревський*, які представили результати досліджень, здійснених напередодні й після російського вторгнення.

За результатами цих досліджень, в Україні активно відбувався процес формування територіально-державницької ідентичності громадян, головною підвалиною якої є усвідомлення імперативу незалежності нашої держави. У середині лютого 2022 року цей процес за багатьма соціологічними показниками наблизився до свого максимуму. Так, 79,2% громадян вважали, що хоча на шляху нашої державності багато перешкод, Україна все одно має бути незалежною. Зазначено, що в умовах війни особливого значення для перемоги набувають фактори, пов'язані з моральним духом та психологічним станом людей. Насамперед йдеться про їхню згуртованість, віру в перемогу, підтримку армії та політичного керівництва країни

В обговоренні доповідей взяли участь Народний депутат України *Вікторія Подгорна*, президент НАПН України *Василь Кремень*, члени президії НАН України, академіки *Ярослав Яцків*, *Вадим Локтєв* й ін.

В дискусії прозвучали схвальні відгуки про своєчасність і глибину досліджень наукових установ двох академій. Вікторія Подгорна звернула увагу на необхідність видання за обома дослідженнями спільної доповіді й доведення її до відома всіх Комітетів Верховної Ради України. Василь Кремень наголосив на успішності спільної доповіді та зазначив про важливість об'єднання зусиль потужних інституцій в галузі соціології та соціальної психології НАН України і НАПН України.

Загалом Президія Національної академії наук України та Президія Національної академії педагогічних наук України констатують, що вторгнення військ Російської Федерації в Україну має багато руйнівних для громадян нашої країни наслідків. Але разом з тим в українському суспільстві спостерігаються значні позитивні зрушення соціально-психологічного

характеру, викликані активізацією мобілізаційних ресурсів громадян. З огляду на це одним з важливих і актуальних дослідницьких напрямів у галузі суспільних та гуманітарних наук є вивчення соціально-психологічного стану населення України.

Учасники спільного засідання Президії НАН України і НАПН України схвалили роботу науковців Інституту соціології НАН України та Інституту соціальної та політичної психології НАПН України з дослідження зазначеної проблематики.

Інституту соціології НАН України (член-кореспондент НАН України Є.І. Головаха) та Інституту соціальної та політичної психології НАПН України (член-кореспондент НАПН України М.М. Слюсаревський):

Рекомендовано налагодити на постійній основі співпрацю з питань дослідження соціально-психологічних викликів війни та повоєнного суспільного відновлення, забезпечити формування спільного інформаційно-комунікаційного середовища та електронних інформаційних ресурсів, обмін наявною інформацією з цих питань.

У листопаді 2022 р. провести спільну науково-практичну конференцію «Соціально-психологічний стан населення України в умовах війни».

[Постанова Президії НАН України та Президії НАПН України від 04.05.2022 №123 «Оцінки соціально-психологічного стану населення України в умовах війни»](#)

(вгору)

Додаток 3

20.05.2022

МИХАЙЛО ЗГУРОВСЬКИЙ ПРО ДЕНЬ НАУКИ – І УРОКИ, ЯКІ МАЄМО ЗАСВОЇТИ

Двадцять п'ятий День науки, який офіційно відзначається в Україні у третю суботу травня з 1997 року, цьогооріч проходить під бомбардування українських міст і сіл, у запеклих боях з рашистською ордою на Донбасі, на півдні України та з боку східного кордону з Росією. Тисячі українських науковців, викладачів вишів і студентів зустрічають його в лавах Збройних Сил та теробороні, багато їх серед волонтерів. Але науковий процес, процес пізнання й освоєння нових знань продовжується. Його неможливо зупинити, адже саме від науки залежить прогрес і майбутнє нашої країни – і на полі бою, і під час оновлення її та відбудови ([Світ](#)).

Один з найвагоміших освітніх і наукових центрів України, який працює на передових рубежах розвитку науки і техніки, і зокрема для посилення обороноздатності нашої держави – Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Напередодні Дня науки газета «Світ» звернулася із запитаннями до ректора Київської політехніки академіка НАН України Михайла ЗГУРОВСЬКОГО.

– Михайле Захаровичу, що для вас означає День науки? Чи потрібний він, чи це просто данина моді: є інші професійні свята, то хай і цей буде?

– Я шаную цей день і сприймаю його значною мірою, як данину глибинним традиціям української науки, а в силу своєї професійної приналежності – передусім у царині інженерної справи. Україна дала світу визначних особистостей, які своїми досягненнями змінили його. Не можу не назвати насамперед видатних представників і вихованців київської політехнічної школи – Ігоря Сікорського, Олександрі Мікуліна, Костянтина Калініна, Архипа Люльки, Сергія Корольова, Володимира Челомея, Євгена і Бориса Патонів, і цей перелік можна довго продовжувати.

Тому День науки для мене завжди був пов'язаний зі згадкою і вшануванням – особистостей, які прославили нашу країну і нашу націю. І розумінням того, що традиції мають продовжуватись.

– Як у КПІ відзначали цей день – йдеться про мирний час? І що змінилося тепер?

– По-правді кажучи, ми ніколи не були схильні до великих урочистостей. Головне те, що відчуваєш серцем, і до чого тягнешся розумом. Тому зазвичай у нашому Політехнічному музеї готували цікаві експозиції про видатних політехніків, намагалися відкрити щось нове, познайомити відвідувачів з їхніми думками й ідеями. У цей день і студенти, і викладачі традиційно покладають квіти до підніжжя пам'ятників наших видатних попередників, на території КПІ.

КПІ – велика наукова установа, у нас понад 70 визнаних у світі наукових шкіл, і багато які з них у ці дні організовували круглі столи і науково-практичні конференції.

А ще – не треба забувати, що День науки завжди пов'язувався з популяризацією наукових досліджень, знайомством з досягненнями, значною мірою, я б сказав, з профорієнтаційною роботою.

Політехнічний музей якраз і є той майданчик, де можна показати найважливіше і найцікавіше зі світу інженерних досягнень. Тож там ми організовуємо зустрічі школярів загальноосвітніх навчальних закладів Києва і України. Минулими роками музей протягом року відвідувало 30-40 тисяч старшокласників. І ми потім бачили багатьох із них в аудиторіях – студентами КПІ.

Деякі наукові школи самостійно працюють із загальноосвітніми ліцеями, школами, коледжами, організовують для них окремі заходи. І не тільки в День науки. Але третя субота травня - це як відкрите вікно для молоді, для тих, кого ми хочемо бачити як нашу зміну, кого ми хочемо навчати.

Не можу окремо не сказати про роботу Малої академії наук, яка по всій Україні знаходить талановитих дітей, допомагає реалізувати їх нахили, побажання, здібності. У МАН є різні секції і напрями, і ми в КПІ працюємо з тими напрямими і секціями, які стосуються природничих дисциплін, інженерної, конструкторської справи. І завдяки цій роботі ми щороку одержуємо від МАН біля 150 талановитих студентів. які потім стають

переможцями міжнародних олімпіад, створюють свої проекти, стартапи, стають дуже успішними студентами.

Дуже часто в лабораторіях учених можна побачити школярів. Це процес, який ґрунтується на взаємному інтересі і взаємному притягуванні: як тих, хто зацікавлений знайти собі гідну зміну, передати знання і досвід, так і тих хто хотів би ввібрати їхні знання і стати справжніми професіоналами. Так і формується сплав юних і маститих учених і педагогів.

Ми проводимо масштабні загальнонаціональні заходи: дні відкритих дверей, конкурси, на яких школярі можуть продемонструвати свої розробки, конструкції. І таким чином залучаємо талановитих випускників шкіл, які стають студентами.

Звичайно, зараз, у воєнний час, таких можливостей значно поменшало, але ми дуже сподіваємося що попередня робота не пропала марно.

– Війна – дуже жорстко і дуже наглядно продемонструвала величезну цінність і перевагу наукових досягнень, і на полі бою також. Українська армія перемагає не тільки завдяки своїй вмотивованості захищати рідну землю, завдяки мужності і вмінню, а також значною мірою завдяки передовій високотехнологічній зброї. Який висновок ми повинні для себе зробити з цих важких випробувань?

– Наука є невід’ємною складовою безпеки держави. Так, на прикладі цієї війни ми бачимо, що перемагають високотехнологічні оборонні розробки. Перемагають інженери та учені – в галузі електроніки, інформаційних технологій, механіки тощо. І зараз війна показує державі, і нам, і нашому університету зокрема, як ми повинні діяти. Можемо подивитися на приклади інших країн, наприклад, на той же Ізраїль, наскільки успішно вони організовують свою безпеку, перебуваючи понад 70 років в недружньому оточенні.

Тому, важливим політичним пріоритетом України має бути високотехнологічний розвиток. А він тягне за собою необхідність пріоритетного розвитку фундаментальних природничих знань, спеціальних інженерних розробок, виховання інноваційної культури і багато чого іншого. І коли ми створюємо високотехнологічні засоби оборони, то ці розробки легко застосовувати і до цивільних потреб. Тож, якщо з допомогою науки та інженерії будемо захищені у безпековому відношенні, то ми будемо розвинуті й у високотехнологічному цивільному відношенні і заможні в економіці. Це дуже пов’язані речі. Я вважаю, що ми отримали якраз такий урок від цієї війни.

– Коли ми доживемо до перемоги, як нам використати цей урок? І що будемо робити, коли на науку знову не вистачатиме грошей?

– Цей урок має стати складовою вищої політики держави. Якщо ми хочемо бути суверенними, якщо хочемо зберегти державу у наших кордонах, і зробити країну такою, щоб нікому й на думку не приходило здійснювати проти нас агресію, то саме технологічний, наукоємний розвиток країни має стати складовою вищої політики держави. Ми можемо побачити це в інших

розвинутих країнах, де політично підтримуються і мотивуються усі високотехнологічні, інноваційні напрями розвитку. Це країни, яким довелося захищати свою незалежність. Можу вказати на той же Ізраїль, на Південну Корею, на Сінгапур... Високі технології, досягнення науки є вищим політичним і державним пріоритетом їхнього розвитку. Перш за все, безпека країни, але це й запорука її економічного розвитку.

Адже створюючи високоінтелектуальні продукти, захищаючи інтелектуальну власність на них, з допомогою політики держави і державної системи ми експортуватимемо на зовнішні ринки не сировинні продукти за формулою – «виростив зерно– продав зерно», а високотехнологічні продукти з високою доданою вартістю. І, як наслідок, країна ставатиме заможнішою в економічному відношенні. Тобто не лише захищеною, а й багатою. Пріоритетом має стати високотехнологічний наукоємний розвиток країни. У нас немає іншого виходу. Я думаю, що ця біда нам дає не тільки урок, а й шанс на радикальні позитивні зміни.

– Скільки років нам треба буде для цієї трансформації?

– Знаєте, досвід інших країн, у яких не було іншого виходу, показує, що це не десятиліття. Це роки. Можна за 3-5 років зробити першочергові, головні прориви. І якщо йдеться про те, щоб Україна стала суверенною і заможною, а всі ми того хочемо, шлях може бути тільки такий.

Розпитувала Лариса ОСТРОЛУЦЬКА
(вгору)

Додаток 4

19.05.2022

ВОЛОДИМИР СЕМИНОЖЕНКО: «НАУКА – ЦЕ ГОЛОВНЕ, ЩО ВИЗНАЧАЄ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ»

Напередодні Дня науки газета «Світ» узяла інтерв'ю у голови Північно-Східного наукового центру НАН і МОН України академіка Володимира Семиноженка, який 25 років тому як міністр у справах науки і технологій (1996–1998 р.) підписав подання про заснування цього Дня на державному рівні ([Світ](#)).

– Володимире Петровичу, час у нашій державі зараз зовсім не святковий, іде війна. Але календар не змінити, а він підказує, що 21 травня в Україні відзначається День науки. Наукові установи Харківщини, і загалом, Північно-Східного наукового центру, чимало зробили для розвитку науки, підвищення економічного і обороноздатного потенціалу України, тож про День науки не можна не згадати. Тим більше, що він ювілейний. 25 років минуло, як саме Ви, як міністр у справах науки і технологій, підписали подання про його заснування.

– Ми не тільки не забули про цей важливий і символічний для української науки день, а й виступили з ініціативою перед Президією Національної академії наук відзначити нагородами тих вчених і наукових

працівників, які проявили себе в цей складний для України, і, особливо для Харкова, час.

Звичайно, відзначити 25-ї річницю від дня заснування Дня науки ми планували інакше. Адже напередодні виповнилось 50 років харківському Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України, і ми хотіли відзначити цей ювілей в рамках святкування Дня науки. Готувалося й багато інших заходів. До речі, я переконаний, що науковці це знають: наймасштабніше День науки завжди відзначався саме в Харкові. Були й Наукові пікніки, і научно-технічні виставки, і дні відкритих дверей в наукових інститутах і університетах, і Ночі науки.

Взагалі, відзначення Дня науки в третю суботу травня – дуже символічний вибір, адже це час буяння життя в природі, яскравості барв, розквіту та надій на краще. Наука – це головне, що визначає розвиток будь-якої держави. Саме це й було головним аргументом 25 років тому, коли ми готували до підписання Указ про відзначення Дня науки в Україні.

І сьогодні, незважаючи на військові дії, руйнування, постійну загрозу для наших вчених та наших інститутів, ми зустрічаємо День науки з надією і вірою в майбутній розквіт і науки, і нашої держави.

– Незважаючи на те, що війна на теренах нашої країни тягнеться вже вісім років і що останніх пів року нас попереджували, та й самі ми спостерігали навколо наших кордонів навалу військ, те, що почалося 24 лютого, для всіх стало великим потрясінням. Як для Вас почалася війна?

– Справді, війна для всіх стала шоком. Я не знаю жодної людини, для якої це було б не так. Щодо мене, то я 23 лютого працював у Харкові, в НТК, пізно ввечері виїхав до Києва і зранку 24 вже фізично не міг повернутись назад, до Харкова. Для мене це принципово, я вважаю, що попри будь-яку складність ситуації перші керівники будь-якої організації повинні залишатися зі своїми колективами і бути на своєму робочому місці. Мені важко зрозуміти керівників, які виїжджають, в окремих випадках навіть не попереджуючи своїх колег. Я повернувся до Харкова, як тільки це стало можливим, і зараз працюю там, звичайно, поєднуючи це зі своїми обов'язками в Національній академії наук України.

– Чи вдається зараз науковим колективам відновити режим роботи і якою мірою вдається? В яких умовах вони зараз працюють? Чи є можливість продовжувати дослідження? Чи набагато відкинула нас війна?

– Якщо я скажу, що вдається повною мірою, це, звичайно, буде не так. Робота ведеться, але все ж таки в достатньо обмеженому обсязі. І це пов'язано з багатьма причинами. По перше, багато співробітників виїхало в інші регіони України чи за кордон. По-друге, умови праці: якщо на початку війни майже кожні 30 хвилин звучала повітряна тривога, і всі мали йти в бомбосховище, то яка тут робота? Хочу сказати, що ми дуже прискіпливо ставимося до створення безпечних умов для наших співробітників. Вимагаємо дотримуватись правил безпеки в роботі під час військових дій. По-третє, існують проблеми логістики. Наприклад, в Харкові не працює

громадський транспорт, і співробітникам важко потрапити на роботу. По можливості, допомагаємо власним транспортом. А багато хто з наших колег навіть живе в спеціально виділених приміщеннях, щоб не треба було довго й незрозуміло як добиратись на роботу. Така наша реальність!

Науково-дослідницька робота, якщо брати в широкому розумінні, ведеться переважно дистанційно, але те, що стосується експериментальної частини, створення готових виробів, виконання контрактів – має відбуватися саме в установах і підприємствах НТК «Інститут монокристалів». І нині ми цю роботу уже відновили.

І тут я ще раз хочу відзначити самовідданість наших співробітників, їх згуртованість, готовність і здатність працювати в складних умовах, розв'язувати нестандартні проблеми. Це стосується і відновлення інфраструктури, і ремонту обладнання, й ліквідації руйнувань, яких зазнали харківські інститути, особливо ХФТІ. Втрати цього інституту просто неможливо зараз оцінити. Сьогодні взагалі ще важко оцінити масштаби наших втрат і те, наскільки відкинула нас війна від рівня, на якому ми були у лютому 2022 року, і якого ми сподівалися досягнути нинішнього року.

– Одним із головних дійств на День науки завжди була її популяризація. Чи актуальна зараз ця тема? Якщо так, то які її особливості?

– Популяризація науки до сьогодні пройшла через два етапи. На першому відбувалося широке інформування зацікавлених осіб у тому, що вміють і роблять українські вчені, які перспективи української науки. Сюди я відношу і листування з нашими закордонними колегами, активність в соціальних мережах тощо.

А зараз, незважаючи на напружені бойові дії, ми все більше намагаємось працювати більш «точково» і цілеспрямовано у популяризації науки. На засіданні Президії НАН України було ухвалено, наприклад, рішення про активізацію роботи офіційного сайту Академії. Відновилися випуски нашого проєкту «Про науку. Компетентно» для YouTube-каналу НАН України. Ми плануємо більше уваги приділяти тому, як наші колеги уміють доносити до суспільства інформацію про свої дослідження і результати. Важливо помічати їхні успіхи в інформуванні громадськості і підтримувати певним заохоченням. Те, що ми сьогодні записуємо це інтерв'ю – також важливо для пробудження інтересу до науки. Наші харківські журналісти активно працюють у цьому напрямі, інформують про наш успіхи і проблеми.

– Ми не знаємо, коли закінчиться війна, хоча хотілося б швидше досягнути перемоги. Але вже сьогодні у структурах різного рівня обговорюють програми відновлення країни. На Вашу думку, які головні ідеї треба закладати у ці плани, на що й на кого орієнтуватися?

– На жаль, я переконаний, що це некороткочасна війна. І сьогодні треба досягати успіхів не тільки на полях бою, а й в дипломатичних раутах. І я вірю, що наука переможе, світова цивілізація переможе і всі ці складні процеси закінчатимуться становленням стабільного світу. Єдине, що на цьому шляху ми маємо боротись за кожне людське життя.

Моя позиція впродовж всього життя не змінювалася. Я завжди вважав, що наука, технології, інновації – це первинна основа, на якому базується надійний фундамент будь-якої країни, саме це забезпечує перспективу її якісного розвитку. Без цього фундаменту країна завжди буде другорядною в будь-якому вимірі - і в суспільному, і в економічному, і в оборонному. І сьогодні в світі успіху досягають країни, в яких сильні економіки, в основі яких лежить науково-технологічний прогрес. Щоб країна була сильною, а саме такою є наша мрія, її відродження треба розпочинати з розвитку потужної національної науки. Саме це, на мою думку, і має бути основою нашого українського успіху.

Запитувала Лариса **ОСТРОЛУЦЬКА**
([вгору](#))

Додаток 5

31.05.2022

Б. Данилишин, академік НАН України, завідувач кафедрою КНЕУ ім. В. Гетьмана

Структурні реформи, які здатні змінити Україну

Чому проведення подальших ринкових реформ не буде мати успіху в умовах масового безробіття та низького рівня доходів? ([Економічна правда](#)).

Структурні реформи зміцнюють ринкові засади функціонування економіки, змінюють світогляд населення та бізнесу, формують нові ціннісні орієнтири.

Зараз точиться дискусія стосовно формату відбудови економіки України та принципів використання міжнародної допомоги.

Існує думка, що отримання міжнародної допомоги на відбудову економіки повинне відбуватися в обмін на продовження структурних інституційних реформ в державному секторі країни.

На мою думку, така постановка питання є не коректною в повній мірі. Ринкові інститути верховенства права безумовно є важливими складовими розвиненого суспільства.

Але не варто забувати, що основою будь-якої економічної системи є робочі місця для її громадян, а також інноваційність економічного розвитку. Війна зруйнувала мільйони робочих місць українців, а це значить, що базовий інститут економіки, який дозволяв перетворювати працю її громадян у нову додану вартість суттєво знизив свою ефективність.

Сьогоднішні історичні виклики, з якими зіткнулася Україна, дають можливість вибудувати нову систему взаємовідносин науки і суспільства, підвищити її значимість як у науково-технічному прогресі та інноваціях, так і в посиленні обороноздатності країни, прийнятті суспільно-значущих рішень, формулюванні національних стратегій розвитку, воєнних доктрин тощо.

Інновації генерують позитивні структурні зрушення в економіці та суспільстві, сприяють підвищенню продуктивності економіки, зайнятості населення, посилюють її здатність конкурувати в глобальному середовищі з економіками інших країн світу та забезпечувати стійкі темпи зростання в довгостроковій перспективі.

Постійній модернізації підлягають як технологічні процеси виробництва товарів та послуг, так і інституційна структура суспільства – удосконалення системи державного управління, розвиток правового поля для усіх аспектів життєдіяльності, розвиток громадянського суспільства.

Інновації не відбуваються самі собою. В суспільстві повинен бути стимул до інновацій. Виключно ринкові стимули не діють у високоризикових сферах.

Ще менше шансів на інновації в слаборозвинених економіках з низьким рівнем попиту і високим рівнем бідності і нерівності, зростаючим рівнем безробіття. Для широкого інноваційного процесу потрібна відповідна державна політика, яка має враховувати стан розвитку економіки та суспільно-економічних відносин.

Тому найважливішими структурними реформами, які в найкоротші терміни потрібно реалізувати в нашій країні – це безумовне створення достатньої кількості адекватно оплачуваних нових робочих місць та модернізація виробництва на інноваційній основі.

<...>

Пріоритетні види діяльності

Україна історично мала економіку індустріального типу. Разом з тим – це була сировинно орієнтована, мала відкрита економіка в яку мало вкладалося інвестицій для її модернізації та переходу на вищі технологічні уклади. Технічна модернізація окремих підприємств не відбувалася 15 і більше років.

Так, за даними forbes.ua, через війну Україна вже втратила щонайменше 30–50% виробничих потужностей, переважно на Сході країни. Переважна більшість цих потужностей відносилась до сфери важкої індустрії, в сфері якої було зайнято 25-30% економічно активного населення.

Лише 1% українських компаній досі не зазнали збитків унаслідок військових дій.

Зрозуміло, що модернізації виробництва на інноваційній основі не відбуваються самі собою. В суспільстві повинен бути стимул до інновацій. Виключно ринкові стимули не діють у високоризикових сферах.

Ще менше шансів на інновації в слаборозвинених економіках з низьким рівнем попиту і високим рівнем бідності і нерівності. Для широкого інноваційного процесу потрібна відповідна державна політика стимулювання інновацій, а також підтримки фундаментальних та прикладних наукових досліджень.

За 10 останніх років (з 2010 р. по 2020 р.) реальні обсяги наукових досліджень і розробок в Україні скоротилися на 45% (у міжнародних доларах

за паритетом купівельної спроможності). , а чисельність дослідників — більш, ніж вдвічі (на 62%). Україна ввійшла до числа країн з найменшою концентрацією дослідників (11 осіб на 10000 населення проти 55 в країнах Європи та ОЕСР).

Напередодні війни Україна знаходилась серед країн з найнижчим рівнем "науково-дослідної капіталізації" ВВП. Так виконані в Україні дослідження і розробки в 2020 р. становили лише 0,4% ВВП, в той час як в середньому по країнах ОЕСР цей показник становить 2% ВВП; у Швейцарії – 3,4%; Кореї – 4,2%; Ізраїлі – 4,3% ВВП.

Тому відновлення та модернізація промислових об'єктів – важливий пріоритет національної економічної політики. Великі промислові підприємства не тільки пропонують велику кількість робочих місць, але й генерують попит на супутні послуги, що живить підприємницьку ініціативу малого бізнесу на суміжних територіях.

За даними НАН України, найбільш перспективними галузями післявоєнного відновлення національної економіки на якісно новій інноваційній основі, що забезпечить відповідний рівень зайнятості, є:

- атомна енергетика, в тому числі створення елементів ядерного паливного циклу з використанням покладів урану і цирконію;
- титанове, літійове та алюмінієве виробництво;
- чорна металургія;
- важке енергомашинобудування;
- фармацевтична промисловість та виробництво медичної техніки;
- новітні нафтохімічні виробництва виготовлення органічних продуктів;
- виробництво синтетичних рідких палив (бензин, дизельне пальне тощо);
- аграрна селекція та генетика.

Стратегічно важливим для економіки післявоєнного часу є відродження нафтовидобувної та нафтопереробної промисловості. Ну і звичайно літакобудування, ракетобудування та космічна галузь – традиційні галузі, де Україна має конкурентні позиції на світових ринках.

Окрема увага має бути приділена питанням інформаційних систем та цифрової трансформації.

Додаткові робочі місця в промисловості можна отримати за рахунок компаній, які полишили ринок Росії. Перенесення заводів світових промислових гігантів з Росії до України дозволить створити нові робочі місця для українців та зберегти географічні ринки збуту для цих компаній.

Варто без надмірного ентузіазму займатися розбудовою декарбонізованої промисловості чи відновлюваної енергетики. Існує небезпека того, що це забиратиме час та ресурси, не створюючи достатньо ні виробничого потенціалу, ні робочих місць.

Згодом, коли ці інноваційні технології будуть дешевшими, можна повернутися до їх широкого впровадження в національній промисловості.

Пріоритет №1 – максимізація створення нових робочих місць

Війна пригнічує приватну підприємницьку ініціативу, тому підвищення ролі держави в питаннях інвестування – природний процес. Стабільні та адекватно оплачувані робочі місця дозволяють зберегти трудовий капітал нації – найцінніше, що є в Україні.

<...>

Пріоритет №2 — розвиток національної наукової системи підтримки знань та інновацій

Загострення питань обороноздатності країни, охорони здоров'я, інклюзивного розвитку — потребують наявності розвинених національних наукових інституцій, здатних бути центрами спеціальних глибоких знань та генерувати адекватні відповіді на нові геополітичні виклики в контексті національних пріоритетів.

Для того, щоб сформувати новий каркас національної інноваційної системи, яка була б здатна максимально сприяти модернізації виробництва та забезпеченню відповідного рівня зайнятості населення необхідна системна перебудова наукової сфери та її відносин з суспільством, державною владою та бізнесом. Має бути здійснена докорінна реорганізація системи наукових інституцій в країні, включаючи і діючі Академії наук. Складовими елементами цієї перебудови мають бути:

- Формування та реалізація цілісної державної політики розвитку науки та стимулювання інновацій, законодавче забезпечення відповідних процесів та контроль за його дотриманням. Вважаю за доцільне ввести в складі Уряду спеціальну посаду Віце-прем'єр міністра з питань науки та інновацій, який би відповідав за нове бачення і забезпечення ефективного розвитку науково-технічного потенціалу в Україні.
- Інтеграція вітчизняного наукового сектора в каркас майбутньої поствоєнної економіки для забезпечення можливості залучення його напрацювань до обґрунтування національних пріоритетів розвитку та зайнятості населення.
- Націленість програми післявоєнної відбудови економіки на технологічну модернізацію виробничого сектора, що створюватиме попит на інноваційну та наукову продукцію. Реалізація конкретних інструментів (форм державної допомоги) для стимулювання розвитку науково-технологічної сфери та залучення інновацій.
- Запровадження європейських стандартів у сфері організації виконання та фінансування наукових досліджень.
- Формування (відродження, модернізація) мережі центрів дослідницької та інноваційної інфраструктури — технопарки, інноваційні центри, науково-навчальні центри, інноваційно-технологічні кластери, інноваційні бізнес-інкубатори, центри інновацій і трансферу технологій, центри комерціалізації інтелектуальної власності, регіональні центри науки та інновацій, венчурні фонди.

- Підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення наукових установ сучасним обладнанням для проведення досліджень на найвищому рівні.
- Створення належних фінансових стимулів до продуктивної праці дослідників, як людей, що володіють глибокими спеціальними знаннями. Формування нового кадрового потенціалу наукового сектора.
- Посилення та розвиток служб маркетингу і комерціалізації прикладних розробок.
- Популяризація вітчизняної науки, підвищення соціального статусу та престижу дослідників в середовищі національного бізнесу та в суспільстві загалом.

Пріоритет №3 – європейська інтеграція України

Україна – частина європейської цивілізації, український народ переважно має єдині з європейцями світоглядні цінності. Економіка України багата природними ресурсами, а Збройні Сили України здатні ефективно протидіяти воєнним загрозам. Співіснування України та ЄС в рамках єдиного геополітичного утворення – це взаємовигідний проєкт планетарного масштабу...

([вгору](#))

Додаток 6

06.05.2022

Сгорченко І., старший науковий співробітник Інституту математики НАН України, кандидат фізико-математичних наук

Як війна вплине на українську науку: три ризики

Відплив мізків – не найголовніша проблема ([ZN.UA](#)).

Російська навала руйнує не тільки людські життя, будинки, вулиці, парки, стадіони, а й науку — гинуть науковці, руйнуються наукові інститути й лабораторії, зв'язки, можливості працювати, дослідження, плани, ідеї. Немає коштів на дослідження навіть там, де залишилися лабораторії та бібліотеки. Але чомусь, обговорюючи ризики війни для української науки, всі переважно мають на увазі виїзд усіх перспективних українських вчених за кордон назавжди. Бо нібито розвинені країни створили для них багато програм. Насправді цей ризик — не найстрашніший. Є інші, які зруйнують науку не менше. Але про все по черзі.

Ризик виїзду кращих українських вчених за кордон

Це не лякає з кількох причин.

По-перше, чоловіки віком 18–60 виїхати не можуть, за дуже [невеликими винятками](#). Навіть якщо виїхати можна буде згодом — масово вчені не виїдуть, коли вдома буде створено бодай елементарні умови для роботи. По-друге, більшість тих, хто виїхав (переважно це жінки з дітьми та люди віком за 60 років) і не шукатимуть наукових грантів, бо не знають іноземних мов,

мають не дуже конкурентні наукові спеціальності (скажемо чесно: у більшості українських вчених — педагогів, економістів, представників технічних чи сільськогосподарських наук — обмаль шансів зацікавити грантодавців), не володіють досвідом міжнародної співпраці та міжнародних зв'язків. Науковці — жінки з дітьми, які виїжджали, втікаючи від війни, навряд чи вибирали місця перебування, орієнтуючись на подальше наукове працевлаштування, — за винятком тих, хто вже мав відповідні зв'язки і їхав прямо в університети на запрошення колег.

Якщо науковці й поїдуть із країни, то не так через війну, як через те, що наука в Україні не потрібна. Це видно навіть із її фінансування.

Проблеми з міжнародними грантами для українських науковців

Без чіткого обмеження «тільки для українців» програми допомоги вченим, які опинилися в умовах ризику внаслідок війни, насправді, хоч як це дивно, зможуть отримати переважно росіяни. Просто тому, що росіян-вчених у західних університетах у десятки, а може і в сотні разів більше, ніж українців, — і росіяни активно протягують своїх — будь-яких імперців і путіністів як «постраждалих від війни». Я бачила в деяких американських університетах комітети допомоги під орудою дуже наполегливих москвичів, які доводили необхідність допомоги саме росіянам. Українцям там нічого не світить.

Росіяни мають значно ширші наукові зв'язки — бо останніх два десятиліття їм активно фінансували відвідування конференцій (дуже ускладнене для українців). Можливості для проведення потужних міжнародних конференцій в Україні було сильно обмежено після 2010 року «правилами імені Табачника», яких науковці так і не змогли скасувати, попри великі зусилля після 2014 року. Заочні платні «конференції» на широкі теми хороші для звітів, проте жодних міжнародних зв'язків не формують.

Багатолітній провал у міжнародних контактах української науки внаслідок жалюгідного фінансування та обмежувальних заходів зараз призводить до реального розширення можливостей саме для росіян і зростання їхнього й так немалого впливу в міжнародній науковій спільноті. Дуже хотілося б, аби про цю проблему говорили українські дипломати, зокрема у США, Італії, Німеччині, Японії. Треба також говорити про необхідність міжнародних грантів для вчених, котрі залишилися в Україні.

Грантові програми для українських науковців потребують запрошення від конкретного працівника університету чи наукової установи, — тобто без особистих зв'язків чи рекомендацій не обійтись. Можливостей продовжувати власну наукову роботу із закордонним фінансуванням — мало. Є дуже багато програм прикладних досліджень із вузькою спеціалізацією — і особливо для інженерних та біотехнологічних досліджень. Та кількість науковців саме в цих галузях в Україні обмежена — бо немає обладнання й досвіду.

Негативний досвід міжнародних зв'язків теж висвітлює проблеми і шляхи їх подолання: по-перше, всі українські викладачі всіх дисциплін таки мають добре знати англійську (не просто мати невідомі сертифікати самого

університету чи якихось фірм). Без англійської немає доступу до сучасної інформації й сучасної науки — є сподівання лише на вторинну чи перекручену інформацію з російського болота. І немає можливості донести свої здобутки та свою цінність світові. Необхідно зняти перешкоди для проведення міжнародних конференцій в Україні та участі українських науковців у конференціях за кордоном, у тому числі просити на це фінансову підтримку в уряді. Крім того, потрібно розвивати наявні осередки науки та їхню співпрацю з університетами — спільні програми викладання, залучення студентів до досліджень.

І зараз багато студентів приходять до наукових установ на практику, аби проводити дослідження для написання курсових і дипломних робіт. Але нинішні неформальні зв'язки потрібно зробити більш сталими й вигідними для наукових та освітніх установ. Ідеї знищення наукових установ зашкодять і багатьом університетам, які не мають достатніх можливостей та обладнання для практики і досліджень.

Припинення фінансування наукових установ та фундаментальної науки

Мовляв, вся-вся наука мусить годувати себе сама, а якщо не може, то навіщо вона потрібна. Насправді стартапи й винаходи — то зовсім інший вид діяльності, який може розвиватися на основі наукових відкриттів, але власне науковою діяльністю це не є.

Вже пишуться плани повної ліквідації академій як наукових установ, впровадження провальної російської реформи 2013 року із псевдоефективними менеджерами нових агенцій, які поняття зеленого не мають, що таке наука, але впевнено беруться нею керувати (думаю, неуки — автори планів знищення науки — бачать такими менеджерами з космічними зарплатами самих себе).

Здається, комусь дуже хочеться ліквідувати наукові установи, радикально зменшити кількість викладачів університетів і самих університетів, аби потім використати очікувані кошти міжнародної допомоги для відновлення науки та освіти на якісь власні проекти.

«Реформа науки» може піти за планом: 1) вигнати науковців та викладачів; 2) правильно прилаштувати майно наукових установ та університетів; 3) правильно прилаштувати кошти, які міжнародні організації, безперечно, виділять на відродження науки.

Такий підхід гарантовано призведе до всіх проблем у науці, якими зараз лякають суспільство, — і до корупції, і до неефективності, і до відпливу мізків, аж до знищення середовища для інновацій із високотехнологічними стартапами. Бо наукове середовище не будується з програм допомоги стартапам чи з нових технокластерів, які виникають на місці знищених наукових інститутів та вигнаних світ за очі науковців.

Імітатори легко пристосуються до чого завгодно, назвуть мильні бульки стартапами, вигадують прикладний характер для порожніх розмов чи псевдонауки (ефективні менеджери самі нічого не розуміють і по

консультації до експертів не звертатимуться, тому легко повірять харизматичним фантазерам).

Що стосується скорочення кількості викладачів — тут найбільший ризик для математики, природничих спеціальностей, бо саме на ці спеціальності, ймовірно, прийде найменше студентів. Здібні математики і природничники мають більше шансів за кордоном, ніж гуманітарії, та й багато абітурієнтів у нинішніх умовах обиратимуть «щось простіше», зокрема й тому, що в дистанційному режимі якість гуманітарної освіти здається вищою, ніж на спеціальностях, які потребують практики та лабораторій. Тому — маємо перспективу більшого скорочення саме «негуманітарних» викладачів.

Насправді потрібно не скорочувати посади і звільняти людей, а створювати додаткові тимчасові наукові посади чи знижувати педагогічне навантаження для таких викладачів з метою їх збереження.

Що з цим робити?

Донести до уряду, що наука потрібна Україні (різні галузі — і мовознавці, і літературознавці, і історики з філософами, і фундаментальні фізики з хіміками, біологами, екологами, географами та математиками).

Важливо на державному рівні підтримати розвиток фундаментальної науки. У нас знайдеться чимало науковців, які можуть написати дуже прикладний план досліджень, але прикладна наука потребує фундаментальної. Якщо знищити зараз фундаментальну науку — не буде й прикладної. Не буде власної зброї. Не буде людей, які зможуть розібратися в іноземній. Не буде людей, які зможуть написати нашу історію, а не переписувати ворожу. Знищення науки і науковців завжди звільняє простір для шарлатанів, які легко наобіцяють дива малоосвіченим управлінцям. У справжній науці немає реального поділу на фундаментальну та прикладну. І справжня наука потрібна для гідного майбутнього будь-якої країни.

ОПИТУВАННЯ

Яка проблема науки найбільше загостриться після війни?

Через брак фінансування загнуться лабораторії та інститути – **53%**

Фундаментальна наука не фінансуватиметься, лише прикладна – **27%**

Найкращі науковці залишаться за кордоном – **13%**

Інше – **8%**

Проголосували 468 людей (на 01.06.2022 – Ред.).

[\(вгору\)](#)

03.05.2022.

6 наукових організацій України увійшли до переліку 2000 найкращих в світі (за версією CWUR)

Нещодавно Center for World University Rankings опублікував глобальний рейтинг навчальних закладів та наукових установ 2022-23. За результатами оцінювання з майже 20 тис. організацій було обрано 2000 найкращих (Global 2000) ([Наука та метрика](#)).

Center for World University Rankings (CWUR) публікує єдиний академічний рейтинг світових університетів, який оцінює якість освіти, працевлаштування випускників, рівень викладання та якість наукових досліджень. CWUR використовує сім об'єктивних і надійних показників, згрупованих у чотири області:

1. **Якість освіти:** досліджує академічні успіхи випускників та оцінюється як кількість студентів, що отримали впливові академічні відзнаки, до розмірів університету (25%).
2. **Працевлаштування випускників:** показує професійний успіх університету і його випускників та обчислюється як кількість випускників, що обіймають найвищі посади в компаніях, до розміру університету (25%).
3. **Рівень викладання:** кількість викладачів, що отримали престижні академічні відзнаки (10%).
4. **Якість досліджень:**
 - результати досліджень – загальна кількість наукових робіт (10%);
 - рівень високоякісних публікацій – кількість наукових статей, що опубліковані в найбільш авторитетних виданнях (10%);
 - рівень впливовості – оцінка впливовості досліджень та журналів, де вони опубліковані (10%);
 - цитування – кількість високоцитованих наукових робіт (10%).

Рейтингова система CWUR – це комплексний аудит діяльності установи, де кожна організація отримує бал за 10-значною буквеною шкалою (від А+ до Е) за кожною з чотирьох описаних областей.

Лідери світового рейтингу

Традиційно перше місце у рейтингу посідає Гарвардський університет, друге - Массачусетський технологічний інститут, третє – Стенфордський університет. Ці заклади незмінно у трійці лідерів рейтингу Center for World University Rankings починаючи з 2014 року.

World Rank	Institution	Location	National Rank	Education Rank	Employability Rank	Faculty Rank	Research Rank	Score
1	Harvard University CWUR Rating System: Learn More Education: A+; Employability: A+; Faculty: A+; Research: A+	USA	1	1	1	1	1	100
2	Massachusetts Institute of Technology Education: A+; Employability: A+; Faculty: A+; Research: A+	USA	2	4	12	2	7	96.7
3	Stanford University Education: A+; Employability: A+; Faculty: A+; Research: A+	USA	3	11	4	3	2	95.1

Лідери світового рейтингу

Джерело: <https://cutt.ly/DHdE1oP>

Українські лідери рейтингу

Серед вітчизняних закладів вищої освіти та наукових установ до 2000 найкращих увійшло 6 організацій. У національному рейтингу:

1. Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут» з загальним рейтингом 69.5 балів зі 100 можливих.
2. Київський національний університет імені Т. Шевченка (67.8).
3. Інститут ядерних досліджень НАН України (66.8).
4. Інститут кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України (66.7).
5. Інститут сцинтиляційних матеріалів НАН України (66.1).
6. Інститут теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України (66.1).

World Rank	Institution	Location	National Rank	Education Rank	Employability Rank	Faculty Rank	Research Rank	Score
1120	Kharkov Institute of Physics and Technology	Ukraine	1	-	-	-	1071	69.5
1472	Taras Shevchenko National University of Kyiv	Ukraine	2	-	-	-	1412	67.8
1709	Institute for Nuclear Research of the National Academy of Sciences of Ukraine	Ukraine	3	-	-	-	1636	66.8
1740	V.M. Glushkov Institute of Cybernetics of the National Academy of Sciences of Ukraine	Ukraine	4	-	-	-	1670	66.7
1898	Institute for Scintillation Materials	Ukraine	5	-	-	-	1821	66.1
1899	N.N. Bogolyubov Institute for Theoretical Physics of the National Academy of Sciences of Ukraine	Ukraine	6	-	-	-	1822	66.1

Українські лідери рейтингу 2022-23

Джерело: <https://cutt.ly/DHdE1oP>

У загальному світовому рейтингу ці організації розподілились між 1120 та 1899 місцем. Варто зазначити, що всі вітчизняні наукові установи та заклади вищої освіти, які увійшли до переліку Global 2000, мають високі показники наукової діяльності (від 1071 до 1822 місця).

У порівнянні з минулим роком, Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут», Київський національний університет імені Т. Шевченка, Інститут ядерних досліджень НАН України та Інститут кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України зберегли лідерські позиції.

Інститут теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України минулого року займав 5 місце з показником 66.7 балів.

Поступився своїм місцем в рейтингу і Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б.І. Веркіна Національної академії наук України, що торік займав 6 місце серед українських організацій та 235-е за рівнем викладання серед світових.

World Rank	Institution	Country	National Rank	Quality of Education Rank	Alumni Employment Rank	Quality of Faculty Rank	Research Performance Rank	Score
1073	Kharkov Institute of Physics and Technology	Ukraine	1	-	-	-	1028	69.8
1400	Taras Shevchenko National University of Kyiv	Ukraine	2	-	-	-	1334	68.1
1678	Institute for Nuclear Research of the National Academy of Sciences of Ukraine	Ukraine	3	-	-	-	1605	66.9
1716	V.M. Glushkov Institute of Cybernetics of the National Academy of Sciences of Ukraine	Ukraine	4	-	-	-	1646	66.8
1736	N.N. Bogolyubov Institute for Theoretical Physics of the National Academy of Sciences of Ukraine	Ukraine	5	-	-	-	1660	66.7
1966	B. Verkin Institute for Low Temperature Physics and Engineering of the National Academy of Sciences of Ukraine	Ukraine	6	-	-	235	-	65.9

Українські лідери рейтингу 2021-22

Джерело: <https://cutt.ly/DHdE1oP>

Загалом, українські наукові установи та заклади вищої освіти мають хороші рейтингові показники за версією Center for World University Rankings 2022-23 Global 2000. Це вказує на великий потенціал розвитку сфери вітчизняних наукових досліджень, передусім науковими установами, однак закладам вищої освіти також необхідно ширше розвивати власний академічний та дослідницький потенціал.

([вгору](#))

Додаток 8

30.05.2022

Перелік українських наукових видань з вказанням показника квартилю (SJR 2021)

Традиційно кожного року у травні-червні відбувається оновлення основних наукометричних показників, у тому числі і SJR

(Scimago Journal & Country Rank) як метрики престижності журналів. Показник розраховується на основі даних, розміщених у Scopus. Розглянемо основні характеристики українських наукових видань у 2021 році на основі Scimago Journal & Country Rank 2021 ([Наука та метрика](#)).

За підсумками 2021 року, показник SJR було розраховано для 86 вітчизняних наукових видань.

Топ-5 видань з найвищим SJR (2021):

1. Progress in Physics of Metals – 0,624;
2. Teoria ta Metodika Fizicnogo Vihovanna – 0,617;
3. Mining of Mineral Deposits – 0,522;
4. Matematychni Studii – 0,471;
5. Symmetry, Integrability and Geometry: Methods and Applications (SIGMA)Open Access – 0,429.

Title	Type	↓ SJR	H index	Total Docs. (2021)	Total Docs. (3years)	Total Refs. (2021)	Total Cites (3years)	Citable Docs. (3years)	Cites / Doc. (2years)	Ref. / Doc. (2021)
1 Progress in Physics of Metals	journal	0.624 Q1	9	21	53	1637	99	53	1.92	77.95
2 Teoria ta Metodika Fizicnogo Vihovanna	journal	0.617 Q2	8	50	57	1565	138	57	2.42	31.30
3 Mining of Mineral Deposits	journal	0.522 Q2	14	66	176	1986	313	176	2.01	30.09
4 Matematychni Studii	journal	0.471 Q2	7	50	127	838	85	127	0.63	16.76
5 Symmetry, Integrability and Geometry: Methods and Applications (SIGMA)	journal	0.429 Q3	36	105	384	3497	303	384	0.74	33.30

Топ-5 видань з найвищим SJR (2021)

Джерело: <https://nim.media/>

Топ українських наукових журналів за індексом Гірша:

1. Experimental Oncology – 45;
2. Symmetry, Integrability and Geometry: Methods and Applications (SIGMA) – 36;
3. Condensed Matter Physics – 26;
4. Eastern-European Journal of Enterprise TechnologiesOpen Access – 26;
5. Fizika Nizkikh Temperatur – 23;
6. Problems and Perspectives in Management – 23.

Title	Type	SJR	↓ H index	Total Docs. (2021)	Total Docs. (3years)	Total Refs. (2021)	Total Cites (3years)	Citable Docs. (3years)	Cites / Doc. (2years)	Ref. / Doc. (2021)
1 Experimental Oncology 	journal	0.272 Q4	45	72	195	1949	202	185	0.97	27.07
2 Symmetry, Integrability and Geometry: Methods and Applications (SIGMA) 	journal	0.429 Q3	36	105	384	3497	303	384	0.74	33.30
3 Condensed Matter Physics 	journal	0.293 Q3	26	47	143	1667	114	139	0.84	35.47
4 Eastern-European Journal of Enterprise Technologies 	journal	0.402 Q2	26	607	1622	15411	1673	1622	1.07	25.39
5 Fizika Nizkikh Temperatur	journal	0.189 Q4	23	138	506	4687	128	500	0.25	33.96

Топ українських наукових журналів за індексом Гірша

Джерело: <https://nim.media/>

Одним із найважливіших показників, що розраховуються в рамках **SJR є Quartile** (Scimago Journal & Country Rank), на який орієнтується велика кількість вітчизняних вчених при виборі журналу для публікації. За підсумками 2021 року:

- Q1 – 1 видання;
- Q2 – 9 видань;
- Q3 – 26 видань;
- Q4 – 41 видання;
- Без показника квартилю – 9 видань.

Крім цього, з 86 видань, показники яких розміщено у Scimago Journal & Country Rank, 24 – індексуються як у Scopus, так і в Web of Science; а 52 – журнали відкритого доступу.

Загалом, за показниками Scimago Journal & Country Rank 2021, **Україна зайняла 43 місце**, поряд з Чилі, Новою Зеландією, В'єтнамом та Румунією. Очолюють рейтинг Китай, США та Велика Британія.

Country	↓ Documents	Citable documents	Citations	Self-Citations	Citations per Document	H index
1 United States	14408686	12662685	422381431	181255974	29.31	2711
2 China	8254736	8081358	96129346	55619277	11.65	1112
3 United Kingdom	4235739	3564646	114382158	24729307	27.00	1707
4 Germany	3663812	3352795	89183196	20651732	24.34	1498
5 Japan	3191326	3035507	58822810	14431511	18.43	1171

Лідери Scimago Country Rank 2021

Докладний перелік українських наукових видань, для яких було розраховано показники Scimago Journal & Country Rank 2021, з урахуванням квартилю, SJR та індексу Гірша [тут](#) ([вгору](#))

Додаток 9

04.05.2022

Знищені об'єкти культури мають бути відновлені коштом Росії – Олексій Дніпров

Заступник керівника Офісу Президента констатував, що бойові дії суттєво ускладнили роботу майже всіх установ, організацій і підприємств Національної академії наук України. Деякі з них опинилися на територіях, які захопили російські загарбники. Зокрема, це Луганський природний заповідник, Чорноморський біосферний заповідник та Херсонська гідробіологічна станція. Суттєво пошкоджені інститути в Києві, Харкові, Миколаєві та Сумах. Російські окупанти завдали серйозного руйнування лабораторіям на базі Інституту проблем безпеки атомних електростанцій, розташованому в Чорнобилі ([Офіс Президента України](#)).

Але попри все НАН працює і проводить насамперед дослідження, пов'язані зі зміцненням обороноздатності й безпеки держави, повідомив Олексій Дніпров.

«Їх результатом стало створення перших вітчизняних зразків прозорої броні, які відповідають стандартам НАТО, радіолокаційної станції Х-діапазону та системи виявлення БПЛА, маскувальних композиційних покриттів, нових елементів радіо- та оптоелектроніки для вітчизняної зброї», – зазначив він.

Як повідомив заступник керівника Офісу Президента, чимало розробок спрямовано на підвищення тактико-технічних характеристик зброї, боєприпасів, ракетних систем, підвищення рівня балістичного захисту, живучості елементів конструкції техніки. Для військової медицини, зокрема, створено біоматеріали для відновлення кісткової тканини, сучасну технологію кріоконсервування клітин крові, різноманітні гемостатичні засоби та спеціальні пов'язки для лікування складних опіків і ран.

Крім того, як розповів заступник керівника Офісу Президента, Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона передав військовим медикам апарати для зварювання живих тканин та інструменти для операцій, а Інститут відновлюваної енергетики – автономно-переносну сонячну електростанцію, систему автономного живлення для використання у місцях бойових дій.

Олексій Дніпров також зауважив, що Національна академія наук України припинила будь-яку співпрацю з російськими науковими організаціями, вченими й тими міжнародними науковими організаціями, які

фактично перебувають під контролем РФ. Було припинено й дію угод про наукове співробітництво між НАН України та АН Республіки Білорусь.

Крім того, за словами заступника керівника Офісу Президента, попри війну за графіком відбулася заміна антарктичної експедиції на станції «Академік Вернадський». Наша полярна станція продовжує виконувати весь обсяг безперервних досліджень, які тривають вже декілька десятиліть, а їх припинення завдало б суттєвих втрат світовій науці.

За словами Олексія Дніпрова, заміна наукових експедицій стала можливою завдяки українському криголаму – науково-дослідному судну «Ноосфера», яке було придбане торік у Великої Британії за ініціативою Президента України Володимира Зеленського.

«Важливо, що на зворотному шляху «Ноосфера» змінила також учасників польської антарктичної експедиції зі станції «Арцтовський». Поляки мали зафрахтоване російське судно, але вони від нього відмовилися. У першому ж рейсі «Ноосфера» показала, що здатна гідно замінити росіян», – наголосив заступник керівника Офісу Президента.

Він також додав, що Національний антарктичний науковий центр та українські полярники на «Вернадському» ведуть інформаційну кампанію за виключення Росії з усіх міжнародних наукових організацій з антарктичних досліджень.

[\(вгору\)](#)

Додаток 10

04.05.2022

Миленко В.

Відомий політик і академік долучиться до реформування Збройних сил

Командування Збройних сил України працює над майбутнім української армії [\(Главком\)](#).

Валерій Залужний провів важливу зустріч щодо майбутніх перспектив Збройних сил України. Про це головнокомандувач ЗСУ написав на своїй Facebook-сторінці.

«Уже сьогодні, попри всю складність поточної ситуації, ми працюємо над перспективною моделлю Збройних сил», – заявив Залужний.

Ця в основі цієї моделі, за словами головнокомандувача Збройних сил, будуть сучасні підходи до управління, а також високотехнологічні види озброєння і техніки.

Валерій Залужний у рамках роботи над перспективною моделлю ЗСУ зустрівся і обговорив важливі питання із академіком НАН України Володимиром Горбуліним. «Кожна зустріч з ним додає впевненості в успіху нашої держави, адже ми спираємося на досвід і знання Великих Українців, захищаємо своє і посилюємо світову архітектуру безпеки», – відзначив Залужний.

Українські користувачі Facebook також високо оцінили рішення задіяти першого в історії України секретаря РНБО для реформування вітчизняних Збройних сил. «Круто, що ви його слухаєте і переймаєте мудрість», «Дуже приємна новина. Горбулін - світило, його досвід та знання слід використовувати по максимуму», «Володимир Павлович Горбулін, будучи секретарем РНБО України, зробив багато потрібного та корисного для України. Думаю, це правильне рішення обговорювати такі серйозні питання із цією людиною», «Пан Горбулін це велика мудрість, розум і досвід! А тому його поради безцінні!», – так прокоментували українці залучення Володимира Горбуліна до розвитку Збройних сил нашої країни.

У коментарях дописувачі нагадали, що Горбулін ще 2009 року пророкував російсько-українську війну, пояснюючи, що причиною війни є не дії України, а внутрішні російські проблеми.

([вгору](#))

Додаток 11

10.02.2022

Горбулін В., перший віцепрезидент НАН України, академік НАН України; Бадрак В., директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння

Дотиснути режим Путіна та перейти на рейки розвитку. Як це зробити?

<...>

Українська відповідь, або як діяти в нових умовах ([LB.ua](#)).

З одного боку, забезпечення потужною зброєю України – це питання доброї волі партнерів. З іншого, [43 держави в Рамштайні](#) погодилися, що путінський Кремль випромінює зло, а диктатор цілком міг би розповсюдити чуму й на Європу. А Україна боронить спільні цінності, на чому неодноразово наголошували.

Однак в реальності виходить дещо інша картинка, і вона вимушує замислюватися. Не тільки щодо того, що в разі збереження Путіна (або його модернізованого наступника) агресія Росії може продовжитися. Але й щодо того, чи справедливою є отака критична залежність від настроїв західних партнерів. Можна було б ретельно розібратися із тим, чому так вийшло. Але нині нас цікавить не погляд у минуле, а забезпечення майбутнього.

Відповіді на такі питання є в багатьох світлих головах. Україна ще восени 2021 року прийняла ракетну програму, але так і не спромоглася наповнити її змістом. І якщо нам надають «маленькі» високоточні озброєння для виживання, то чи не варто заздалегідь попідквуватися про «довгу ракетну руку» – Україна ж має свої потужні й беззаперечні ракетні традиції. Що можна розпочати вже сьогодні, маючи дві потенційно потужні ракетні школи?

Перше – висловити політичне рішення для доопрацювання крилатої ракети – до дальності 500 км. Нині [ПКР «Нептун» вже викликає жах у російських військових](#), а повинен стати непохитною вартою, ракетним мечем. Доповнити його здатен інший оперативно-тактичний ракетний комплекс (ОТРК), який українці досить результативно робили для однієї з країн арабського світу. І роботи над яким припинив міністр оборони Лебедев – ставленик Кремля. ОТРК дальністю 300 км із перспективою збільшення цілком посильний проєкт.

А ще Україні потрібен щит, і ті, хто вже зробили крилатий ракетний меч, цілком можуть узятися за такий проєкт – цей аванпроєкт був успішно захищений ще в 2016 році. Є в арсеналі й можливість створити гіперзвукову авіаційну ракету – звісно, якщо вистачить ресурсів. Але ж хіба ця війна не довела, що без оборонного потенціалу усе інше легко знищує ворог?

Зрозуміло, що, окрім ракет, є ще чимало такого, що можна зробити у сучасних умовах. Окреслимо лише напрямки – без зайвої тут деталізації.

По-перше, перехід до нарощування оборонного потенціалу держави слід робити із урахуванням максимальної участі ОПК України.

Під час найбільш активної фази війни в Україні потрапила надзвичайна кількість сучасної військової техніки, в тому числі, цілком нової – як західного, так і російського виробництва. При цьому Україна перетворилася на унікальне сховище, бо такого складу озброєнь та військової техніки немає навіть в США. Це вимагає потужного й оперативного аналізу з боку розробників та інженерів низки галузей. Необхідні невідкладні рішення, як щодо уніфікації наявних озброєнь та військової техніки в інтересах поточного використання силами оборони (ЗСУ), так і щодо майбутніх робіт – з обслуговування, ремонту, та також модернізації й створення на базі наявних зразків (технологій) нових видів озброєнь та військової техніки. Це потребує і глибокого вивчення трофейних та переданих ЗСУ зразків озброєнь, і впровадження власних технологічних рішень.

Так само, слід вивчити та розглянути можливості максимальне використання для означеного завдання західних технологій та, не виключено, деяких російських, а також нових наукових рішень і нових можливостей співпраці з іноземними державами у сфері створення нових озброєнь або продукції подвійного використання. Йдеться, серед іншого, й про утворення виробництв для спільної реалізації третім країнам – наприклад на тлі суттєвого зростання попиту на зброю, яку ефективно використовують під час російсько-української війни. Наприклад, виробник ПТРК Javelin компанія Lockheed Martin вже заявила про намір майже вдвічі збільшити обсяги випуску цих ракет через стрімко зростаючий попит.

По-друге, необхідне швидке завершення оборонно-промислової реформи – одним із ключових аспектів цієї реформи має стати організації державно-приватного партнерства.

Належне та оперативне виконання цього завдання здатне, з одного боку, забезпечити ефективну співпрацю (в тому числі, створення спільних

підприємств) з західними оборонними компаніями, а з іншого, утворити можливості для активного залучення державою українських приватних підприємств.

На сьогодні українські приватні підприємства відчутно випереджають державні в низці галузей, зокрема, в автоматизації та роботизації, втіленні елементів штучного інтелекту, створенні технологій радіоелектронної боротьби та РЛС, технологій розвідки, колісних платформ та інших.

У свою чергу, державний сектор ОПК суттєво просунувся у питаннях розвитку високоточної зброї, спеціальної техніки, бронетехніки та іншого. Поєднання можливостей та остаточний перехід до модульного принципу розвитку озброєнь та військової техніки міг би дозволити отримати надзвичайні результати.

По-третє, цілком можливе використання високого, досягнутого війною, рівню взаємної довіри між західними державами та Україною для спільних проєктів.

Йдеться не стільки про військову справу, скільки про технології подвійного використання, що можуть стати для Української держави новим поштовхом у справі розвитку високотехнологічної держави. Оскільки такі проєкти є не тільки науково-місткими, але передбачають вкладання значних інвестицій, це може скласти основу для розвитку співпраці з потужними країнами Західного світу. При цьому Україна може запропонувати як сировину, так і значні напрацювання у таких галузях.

Окремими можливостями є створення виняткових міжнародних виробництв, як, наприклад, модернізація та виробництво транспортних та військово-транспортних літаків, створення деяких видів новітньої зброї, наприклад, електромагнітної. Справді, нинішній рівень довіри із Заходом може дозволити формувати і реалізовувати фантастично потужні проєкти. Крім того, це може відбуватися на тлі тривалої технологічної деградації сусідньої Росії – внаслідок справедливо застосованих санкцій.

Вивчення цієї проблеми свідчить про необхідність створення та функціонування в державі дієвого органу – за умов побудови жорсткої вертикалі для прийняття й виконання рішень в сфері нарощування оборонного потенціалу, розвитку сектору безпеки з акцентом на новітні (українські та запозичені технології).

Механізм формування, прийняття та реалізації рішень має відбуватися у такий спосіб, коли президент України отримує необхідну інформацію та напрацьовані (проєкти рішень) у максимально короткий термін часу, при цьому ключовими ланками погодження таких проєктів мають бути керівництво ЗСУ (що забезпечує швидку експертизу, наскільки запропоновані рішення є вагомими для оборонного потенціалу) та керівництво оборонної промисловості (тобто, формулювання, наскільки дане рішення є можливим з огляду на наявність технологій та виробничого потенціалу). Отже, головою такого органу має бути президент України, а його заступниками – відповідно головнокомандувач ЗСУ, керівник оборонної промисловості та керівник від

науково-технологічної організації. Не виключено, що не зайвим буде й запрошення до співпраці представників приватних об'єднань та/або недержавних аналітичних структур.

В умовах виснаження економіки війною та критичної актуальності подальшого переозброєння сил оборони з акцентом на продукцію вітчизняного оборонно-промислового комплексу, такі технології можуть сформувати передумови для високотехнологічного розвитку економіки. При цьому такий підхід здатен забезпечити суміжний розвиток науки, техніки, інформаційної складової держави, освіти та іншого. Водночас, реалізація означених вище завдань можлива виключно за умов утворення механізму надшвидкої обробки інформації, напрацювання, прийняття та реалізації рішень на найвищому державному рівні.

([вгору](#))

Додаток 12

05.05.2022

Співробітники Дослідного конструкторсько-технологічного бюро Інституту електрозварювання ім. Є.О Патона постачають українським військовослужбовцям сучасні високотехнологічні оптичні прилади

З початком військової агресії Росії проти України, співробітники ДП «Дослідне конструкторсько-технологічне бюро Інституту електрозварювання ім. Є.О Патона НАН України» за допомогою німецьких колег налагодили співпрацю з німецьким підприємством Nachtsichttechnik Jahnke, яке спеціалізується на виробництві сучасних високотехнологічних оптичних приладів ([Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України](#)).

Вони закупають продукцію цього підприємства та передають військовослужбовцям Збройних сил та спеціальних підрозділів України.

Також Дослідне конструкторсько-технологічне бюро спільно з фахівцями Інституту електрозварювання ім. Є.О Патона займаються адаптацією та навчанням персоналу для роботи з обладнанням закордонних постачальників. Зокрема проводять навчання операторів, знаходять рішення для оптимізації використання оптичних приладів підприємства Nachtsichttechnik Jahnke для успішного їх застосування у Збройних силах України.

Всі отримані прилади проходять випробування у бойових умовах. І висновки фахівців, які працювали з цими приладами – найпозитивніші. Без перебільшення ці прилади рятують життя наших воїнів та активно допомагають досягти нашої спільної мети – перемоги.

Отож, для потреб Збройних силах України передано:

- 16 пристроїв JAHNKE THERMAL II. Можливість налаштування необхідних інформативних параметрів у меню та зміни їх в залежності від конкретних умов дуже полегшують виконання бойових завдань. Окремо слід зазначити можливість роботи з мобільними пристроями

через Wi-Fi, що забезпечує організацію дистанційного спостереження за територією без ризику ураження оператора. Із застосуванням додаткових джерел живлення (power bank) стеження за супротивником проводиться цілодобово;

- прилад нічного бачення DJ8 NSV з інфрачервоною лампою;
- прилад нічного бачення DJ-8 1×25, який використовується разом із кріпленням на голову. Досить ефективний на невеликих дистанціях і за наявності незначного світла та у сутінках;
- оптичний приціл Jahnke Noctis 1-6×28 передано до снайперського підрозділу.

ІЕЗ ім. Є.О. Патона та ДП ДКТБ ІЕЗ ім. Є.О.Патона НАН України щиро вдячні підприємству Nachtsichttechnik Jahnke і сподіваються на продовження плідної співпраці для максимально оперативного постачання обладнання до військових підрозділів, що перебувають у зоні активних бойових дій, і дуже потребують сучасних високотехнологічних оптичних приладів.

([вгору](#))

Додаток 13

09.05.2022

«ПОПРИ ОБСТРІЛ І РУЙНУВАННЯ, МИ ЗБЕРЕГЛИ МОЖЛИВІСТЬ ПРОВОДИТИ ФУНДАМЕНТАЛЬНІ І ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ»

У березні територія столичного Інституту надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля Національної академії наук України зазнала ракетного удару. Збройні сили РФ пошкодили низку споруд і будівель, в яких знаходиться лабораторне та технологічне обладнання. Інститут звернувся до всіх небайдужих до української науки з прохання про підтримку. «Світ» на власні очі побачив руйнування, розпитав у керівництва установи, якої допомоги потребує інститут, а також – дізнався про пропозиції науковців ІНМ щодо повоєнної тематики досліджень ([Світ](#)).

Крім ракетного удару, по території інституту також відпрацювали ударні безпілотники, яких було запущено з окупованого тоді району Київщини – вдалося виявити їх залишки. Обстріл відбувся у день, коли цілодобово тривала комендантська година, тож директору інституту академіку НАН Володимирі Туркевичу довелось приїхати сюди машиною Нацполіції. У той день він залишився ночувати на території установи. Доводилося декілька разів викликати пожежних...

ПРО БРОНЕЖИЛЕТІ І СТАНДАРТИ НАТО

Далі ведемо розмову про фінансування. За багатьма програмами, як і загалом у сфері освіти і науки в країні, воно вже скорочено більш як на 9%. Але і в таких умовах інститут може зробити багато.

– Маємо технологію виробництва бронежилетів 5-го класу з карбїду кремнію, технологію виробництва куль з карбїду бору для підшипників,

знаємо, як робити стволи для мінометів і підствольних гранатометів, – розповідає Володимир Туркевич. – Але ми академічний інститут і не можемо налагодити виробництво в необхідних державі масштабах. Наш інститут проводить дослідження, розробляє технології, ноу-хау, показує, як це може зробити, і в невеликих обсягах випускає продукцію, яку реалізує. Для широкомасштабного виробництва треба вкладати зовсім інші гроші. Ми називали суму у 2 мільйони доларів для відновлення інституту після ракетного удару. Якщо сюди вкласти 20 мільйонів, то буде виробництво і бронежилетів, і куль, і бронеосердь. У часи війни до інституту зверталось багато людей з пропозицією налагодити виробництво бронежилетів. Але, за словами академіка Туркевича, навіть попри наявність деякого обладнання, виробництво у промислових масштабах нині неможливе. Тому сьогодні, переконаний, доцільно спрямовувати кошти на закупівлю їх в інших країнах – в Канаді, США, Ізраїлі.

– Також ми звертались до уряду і Міноборони з проханням віддати нам старі радянські бронеосердя, – продовжує розповідь Володимир Зіновійович. – У нас є технологія їх переробки, ми могли б із них виготовити нові – під стандарти НАТО. На жаль, до нас не дослухались.

Академік переконаний, що такі випадки повинні стати уроком на майбутнє – щоб знову не потрапити у нинішню ситуацію, треба розгорнути виробництво в Україні.

КОРЕКТИВИ ВІЙНИ

Війна внесла свої корективи до низки проєктів інституту. Один з них – «Монокристали нітриду галію: отримання під високим тиском, структура, властивості» – протягом двох років фінансував Національний фонд досліджень. Зараз фінансування припинено.

«У підсумку ми отримали полікристалічні шари, – розповів Володимир Туркевич. – Зараз ці зразки знаходяться у Варшаві в Інституті фізики високих тисків. Там працюють наші співробітники, які продовжують роботу над цими зразками. У Варшаві краще аналітичне обладнання – для вивчення структури, властивостей тощо. Нітрид галію – це робоче тіло для блакитних лазерів. Ідея проєкту – під високим тиском отримати більш досконалу структуру цього матеріалу».

Ще один проєкт, який фінансував НФДУ протягом двох років і фінансування якого припинено зараз – «Розробка нових складів розчинників вуглецю для вирощування монокристалів алмазу в області термодинамічної стабільності з контрольованим вмістом домішок азоту і бору з метою створення концепційних конструкцій електронних приладів». Ним керував головний науковий співробітник ІНМ, член-кореспондент НАН Сергій Івахненко. Але, за словами Володимира Туркевича, вдосконалення цієї технології постійно триває.

ДЛЯ РОЗВИТКУ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Зараз НАН акумулює пропозиції від наукових установ щодо тематики досліджень, які будуть актуальними в Україні у післявоєнний період, зокрема і в рамках програми, спрямованої на зміцнення обороноздатності держави.

– Ми передивилися нашу тематику і вважаємо, що те, над чим ми працювали раніше, залишається актуальним, зокрема і в рамках цієї програми, – зауважує академік Туркевич. – Але від чого потрібно відмовитись, адже немає ані часу, ані грошей. Отже, ІНМ надав конкретні пропозиції щодо коригування вже діючої тематики. Наприклад, в рамках роботи «Дослідження фізико-хімічних закономірностей полірування полімерних оптичних матеріалів за допомогою мікро- та нанорозмірних дисперсних систем» очікується розроблення технології полірування прецизійних деталей з полімерних оптичних матеріалів, які застосовуються в оборонній та аерокосмічній промисловості, фізиці високих енергій, ядерній медицині та атомній енергетиці, зокрема, для детекторів іонізуючого випромінювання, сцинтиляторів для реєстрації космічного випромінювання, сцинтиляційних детекторів, авіаційних органічних стекел.

Або, скажімо, результатом роботи «Розроблення зносостійких удароміцних металокерамічних матеріалів з багатошаровою, градієнтною макроструктурою» стане розробка нових багатофункціональних керамічних матеріалів з високою ударною міцністю, радіопоглинаючою здатністю, низькою теплопровідністю. Завдяки цій технології можуть бути виготовлені високоточні елементи високоефективних гібридних мозаїчних бронеплит для прямого балістичного і непрямого «маскувального» захисту.

Ще один приклад – результати досліджень в рамках роботи «Створення основ технологічного керування пластичністю матеріалу при формоутворенні концентраторів напруг в трубчастих виробках з вуглецевих сталей холодним пластичним деформуванням» можуть бути використані для розробки технологічних прийомів підвищення ефективності спрацювання уламкових боєприпасів.

Дмитро ШУЛКІН
([вгору](#))

Додаток 14

21.05.2022

Букет Є.

Сьогодні в Україні відзначають День науки

Від 1997 року в третю суботу травня в Україні відзначається День науки. Цього року чимало науковців святкують його в лавах Збройних Сил України та територіальної оборони ([АрміяInform](#)).

У лавах ЗСУ вчені найрізноманітніших галузей. Міністерство освіти і науки України розповідає про науковців, які наближають перемогу, додаючи до публікацій на сайтах і в соцмережах хештег #на_своєму_місці. Нещодавно пішов до війська навіть керівник 26-ї антарктичної експедиції на українській

полярній станції «Академік Вернадський» Богдан Гаврилюк. До речі, наші полярники дуже активно підтримують воїнів. Днями вони [записали відеозвернення](#) до захисників «Азовсталі».

Сучасна наука – це сукупність сотень дисциплін, які досліджують різні сфери дійсності. Через науку ми пізнаємо світ, тож наука в сучасному суспільстві відіграє важливу роль у багатьох царинах. Широко застосовуються різноманітні наукові знання, зокрема, й у війську. За роки стримування російської збройної агресії на сході військові науковці значно просунулися в напрацюваннях і розробках та щодня продовжують шукати нові рішення, які наближають Перемогу України. Розвиток воєнної науки був і залишається одним із пріоритетних завдань Міністерства оборони України і це дає значні переваги українській армії. Нині саме теоретичні і практичні рішення науковців часто є ключем до перемог на полі бою над значно переважаючим нас у кількості супротивником.

Успіхи українських науковців, зокрема, істориків – оприлюднення інформації з донедавна закритих архівів про злочини росії впродовж кількох минулих століть – дуже розізлили кремлівського диктатора. Він відчув, що назавжди втрачає Україну й обрав силовий варіант утримання її в орбіті власних інтересів, вклавши від початку повномасштабного вторгнення у так зване поняття «денацифікації» саме позбавлення українців історичної пам'яті.

І це не просто припущення. Як [повідомило днями Головне управління розвідки](#), з 12 травня на окупованій Херсонщині російські військові розпочали проведення цілеспрямованих рейдів до помешкань місцевих краєзнавців, колекціонерів, і магазинів антикваріату. Примусово відбирають все, що становить хоч найменшу художню чи історичну цінність. Також рашисти вивозять в окупований Крим майно херсонських музеїв та мистецькі колекції навчальних закладів. Так виглядає московський стиль написання історії: пограбувати, а потім сказати, що все це здавна належало росії...

Але Україна сильна завдяки своєму інтелектуальному ресурсу. Скільки б окупант не намагався її поневолити чи переписати її історію, правда всеодно перемагала. Переможе неодмінно і цього разу!

([вгору](#))

Додаток 15

05.05.2022

ЩОБ ЗАХИСНИКИ БУЛИ НА ЗВ'ЯЗКУ: ЯК ВОЛИНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВИГОТОВЛЯЄ СОНЯЧНІ ПАНЕЛІ ДЛЯ АРМІЙЦІВ

У Волинському національному університеті майструють сонячні панелі для українських бійців, за допомогою яких можна заряджати телефони та інші гаджети. Прості, недорогі, але функціональні пристрої – незамінні для бійців на передовій та на блокпостах. Адже часто ці позиції розташовані в місцях, де електрики немає в радіусі десятків кілометрів ([5 канал](#)).

Розміром приблизно метр на метр, її можна розмістити майже в будь-якому місці. З ініціативою виготовити саме такі панелі звернулися військові. Використовувати генератори можуть не скрізь, аби не привертати уваги ворога.

«Висловили таке бажання, щоб система була дешева максимум, мобільна. Щоб у випадку втрати чи пошкодження вона не мала такої значної матеріальної цінності. І ми вирішили побудувати таку систему на основі сонячної панелі, бюджетний варіант», – зауважує професор кафедри ВНУ ім. Лесі Українки Олександр Мартинюк.

Одна така сонячна панель, складена у волинському виші, обходиться у 2 тисячі гривень. Гроші на це дають волонтери, самі ж викладачі та студенти.

Одночасно від панелі можна заряджати 4 гаджети. Зі швидкістю, як і від звичайної розетки. За три тижні разом виготовили 10 таких сонячних міністанцій. Деякі деталі друкують на 3D-принтері.

«Корпус для пристрою розробляється засобами адаптивних технологій, тобто, в комп'ютерній програмі на 3D-моделюванні розробляється корпус, після чого він готується і видруковується на 3D-принтері. Час друку займає майже 2 години, тим самим ми економимо ресурси», – зазначає студент Назар Гребець.

«Декілька днів фактично треба для того, щоб змонтувати саму станцію при наявності відповідних комплектуючих. А сам монтаж – кілька годин. Є відповідні інструменти, обладнання. Тим більше хлопці, студенти і аспіранти, мають відповідні навички», – розповів професор кафедри ВНУ ім. Лесі Українки Олександр Мартинюк.

Військові вже оцінили панелі, які роблять волонтери-науковці. Тож бійці замовили ще десяток цих пристроїв. За кілька днів у Волинському національному університеті підготують нову партію на фронт.

Ольга Ткачук, Луцьк, «5 канал»

[Відео](#)
([вгору](#))

Додаток 16

02.05.2022

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького долучився до виготовлення лікувальних мазей для військових

Співробітники кафедри фармакогнозії і ботаніки Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького [беруть активну участь](#) у волонтерських проектах із допомоги Збройним силам України, підрозділам територіальної самооборони. У центрі волонтерської допомоги “Львівський лицар” ще з 2014 року займаються допомогою українським воякам приладами, оптикою, технікою, обладнанням ([Світ](#)).

Група волонтерів центру, до якої входять асистенти кафедри фармакогнозії і ботаніки Роман Лисюк та кафедри фармакології Ольга Антонів, а також доцент кафедри організації і економіки фармації, технології ліків та фармакоекономіки ФПДО Андрій Бойко від початку повномасштабного російського вторгнення активно працює з пошуком і замовленням, отриманням і надсиланням на фронт медикаментів та виробів медичного призначення.

Співробітники кафедри фармакогнозії і ботаніки у співпраці з Волинським національним університетом імені Лесі Українки (м. Луцьк) стали ініціаторами виготовлення рідких лікарських форм для потреб фронту та інших військових формувань. На волонтерських засадах, на чистому ентузіазмі, ці «алхіміки» працюють 24/7, забезпечуючи війська, шпиталі, медбатальйони, бійців тероборони усієї країни необхідними мазевими формами: проти уражень і опіків, при хірургічних ранах (в т.ч. які важко загоюються), гнойничкових та виразкових утвореннях шкіри, грибковій патології, надмірній пітливості ніг, натоптишах, мозолях тощо.

Усі рецепти, за якими виготовляють препарати, – офіційні, готуються згідно з певними стандартами. І якщо на початках – 26 лютого 2022 року проводилось виробництво 6 прописів, то за два місяці війни їх перелік зріс до 44. Найбільшим попитом користуються мазі з алое та каланхое (з новокаїном), обліпихи, дубу, ромашки, подорожника, кропиви, чистотілу, череди, звіробою.

Гарно зарекомендували себе на практиці мазі з вмістом прополісу, воску, пилку, які готуються на олійних мацератах та екстрактах з ЛРС за всіма правилами технології ліків. До складу прописів часто входять олійні розчини вітамінів групи А, Е, Д; рицинова олія. Уся сировина, яка використовується, стандартизована за вимогами національних стандартів України (готові фасовки ЛРС фабричного виготовлення). У разі надходження її (сировини) від оптових постачальників вона обов'язково проходить усі стадії товарознавчого аналізу, за можливості – окремі методи стандартизації та сертифікації за умовами ДФ та АНД (тотожності, ідентифікації, контролю якості), проходить певні етапи підготовки до подальшого використання. У зв'язку з цим, час виготовлення окремих партій мазевих форм становить від 2 годин до 2 тижнів.

Уся сировина надходить або від населення (добровільна допомога), або від волонтерських організацій та за сприяння небайдужих свідомих громадян. Шукають її як через знайомих, так і через соціальні мережі.

На фронті вже по-достоїнству оцінили продукцію, виготовлену спільно львівськими та волинськими фармацевтами, які у свій спосіб наближають нашу Перемогу.

[\(вгору\)](#)

03.05.2022

Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Україною, Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії

3 травня 2022 року, Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Україною, з однієї сторони, і Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії, з іншої сторони, про участь України у Рамковій програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» та Програмі з досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії (2021–2025), комплементарній до Рамкової програми з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

«Українські вчені та інноватори протягом десятків років прокладали інтеграційний шлях до ЄС. Долучення України до повноправного асоційованого членства в програмах "Горизонт Європа" та "Євратом" сприятиме довгостроковій перспективі активної інтеграції до Європейського дослідницького простору. Зокрема, українські вчені та інноватори матимуть доступ до фінансових ресурсів програм, які становитимуть близько 100 млрд євро на період їхньої реалізації», – [зазначив](#) Міністр освіти і науки Сергій Шкарлет.

Міністр також наголосив, що ЄС на початку 2022 року тимчасово виключив із програм українські організації, але дозволив їм узяти участь у конкурсному відборі проєктів до прийняття Закону України.

В умовах обмежених фінансових ресурсів цей закон дозволить українським ученим та інноваторам самостійно знайти фінансовий ресурс на європейському ринку та виконувати проєкти на території України, зокрема під час воєнного стану.

Довідково

У межах попередньої програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» 168 українських організацій виконали 228 проєктів на загальну суму понад 45 млн євро. З них 29 проєктів координували безпосередньо з України.

У межах програми з досліджень та навчання «Євратом» протягом 2015-2020 рр. 14 українських організацій виконали 19 проєктів на загальну суму 4,71 млн євро.

([вгору](#))

01.05.2022

Уряд ухвалив законопроект щодо припинення дії міждержавної угоди з РФ про науково-технічне співробітництво

Урядом схвалено розроблений Міністерством освіти і науки законопроект «Про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом

російської федерації про науково-технічне співробітництво», а також відповідне розпорядження Кабінету Міністрів України ([Національний фонд досліджень України](#)).

«Не може бути жодної співпраці українських науковців із країною, яка розпочала широкомасштабну агресію на території нашої держави, безжально вбиває цивільне населення, руйнує житлові будинки та заклади освіти», – зазначив Міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет.

Законопроектом пропонується повністю припинити співробітництво між міністерствами освіти, науково-дослідними установами, науковими організаціями та товариствами, вищими навчальними закладами та підприємствами тощо. Відповідно до Регламенту Кабміну, законопроект буде передано до Верховної Ради України.

([вгору](#))

Додаток 19

17.05.2022

Європейська Комісія запускає програму підтримки вчених-переселенців з України

Європейська Комісія [оголосила](#) про запуск схеми MSCA4Ukraine, що є частиною Програми «Дії Марії Склодовської-Кюрі» ([Світ](#)).

Схема MSCA4Ukraine є однією з форм реакції ЄС на вторгнення Росії в Україну ([«Солідарність ЄС з Україною»](#)). Оголошення такого конкурсу відповідає необхідності запровадження швидких дій для підтримки дослідників, які тікають від війни. Нова схема має на меті дати їм змогу продовжувати свою роботу в Європі, допомагаючи захистити систему досліджень та інновацій України і свободу виконання наукових досліджень загалом.

Стипендії для аспірантів і постдоків

Маючи загальний бюджет 25 мільйонів євро, схема «MSCA4Ukraine» надаватиме стипендії для аспірантів і дослідників із науковим ступенем. Утілюватиме проєкт консорціум, який підтримує дослідників із групи ризику. Науковці, які отримують підтримку за цією схемою, зможуть продовжити свою роботу в організаціях академічного й неакадемічного секторів країн-членів ЄС і країн, асоційованих із Програмою «Horizon Europe».

Ця схема також дозволить їм поновити свою кар'єру в Україні, коли буде відновлено дослідницький та інноваційний потенціал країни.

Навчання, навички та розвиток кар'єри науковця

Нова схема, включена як поправка до Робочої програми «Horizon Europe» на 2021–2022 роки, матиме на меті сприяти:

- науковій досконалості;
- розвиткові навичок і кар'єри науковця;
- впровадженню рівних можливостей та інклюзивності;

- створенню привабливих умов праці.

Тренувальні заходи будуть частиною підтримки, яка надається дослідникам і зосереджуватиметься як на розвиткові пов'язаних із дослідженнями, так і ключових навичок та компетенцій, які можна передати. Як і в інших заходах MSCA, схема передбачатиме окремі надбавки для сімей дослідників.

Більше інформації про впровадження схеми для установ, які бажають прийняти дослідників, буде доступно після літа 2022 року.

Корисні посилання:

[Важлива інформація для установ-господарів у проєктах MSCA](#)

[Заходи ЄС на підтвердження солідарності з Україною](#)

[Інші заходи з підтримки науковців – на сторінці ERA4Ukraine сайту EURAXESS, відкриті вакансії](#)

[Як отримати допомогу, якщо Ви її потребуєте; як надати допомогу](#)

[Оголошення опубліковано на сайті Єврокомісії 10 травня 2022 року](#)

Читайте також:

[EU launches Ukrainian research aid scheme as it boosts Horizon Europe budget](#)

([вгору](#))

Додаток 20

12.02.2022

ЄС відкриває нові програми для українських студентів і науковців

Студентська мережа Erasmus (Erasmus Student Network – ESN) разом з [ESN Ukraine](#) та за підтримки ЄС створила нову [платформу](#), що надає інформацію про освітні можливості та програми підтримки українським студентам і науковцям ([Міністерство освіти і науки України](#)).

У розділі «Освіта» міститься покрокова інструкція вступу до ЗВО та отримання стипендій для української молоді в 16 державах-членах ЄС.

Створено також окрему програму підтримки для українських науковців, які вимушено покинули Україну. Єврокомісія в межах грантової програми Марії Склодовської-Кюрі запускає спеціальний проєкт, що передбачає:

- стипендії для докторантів і дослідників;
- фінансову підтримку їхніх сімей;
- допомогу у визнанні дипломів;
- надання житла та роботи.

Загальний бюджет програми – 25 млн євро. Більш детальна інформація щодо реалізації проєкту для українських науковців з'явиться найближчим часом на порталі [ERA4Ukraine](#).

([вгору](#))

31.05.2022

ALLEA офіційно повідомили про початок прийому заявок до Європейського фонду переміщених учених (EFDS)

ALLEA оголошує конкурс на першу лінію фінансування Європейського фонду для вчених-переселенців (EFDS). Перша лінія фінансування надає кошти академічним установам (включаючи університети, академії та інші дослідницькі організації), які бажають і можуть прийняти переміщених українських науковців ([Національний фонд досліджень України](#)).

Приймаючі установи долучатимуть українських науковців до існуючих або нових дослідницьких проєктів і відділів та зобов'язуватимуться підтримувати їх, щоб вони могли продовжувати свою дослідницьку роботу в безпечному середовищі. Програма EFDS пропонуватиме щомісячну стипендію на термін до 12 місяців.

Заявки прийматимуться у два етапи. Щоб ваші заявки були розглянуті в першому етапі, вони мають бути подані до 1 липня 2022 року.

[ДЕТАЛЬНІШЕ ПРО КОНКУРС](#)

Окремий конкурс на другу лінію фінансування, який надасть кошти постраждалим українським установам, буде запущено незабаром.

([вгору](#))

12.05.2022

Міжнародна ініціатива #ScienceForUkraine для допомоги українським вченим

Міжнародна наукова спільнота підтримує Україну та започатковує різноманітні програми та ініціативи, спрямовані на допомогу українським дослідникам. Однією з таких є [#ScienceForUkraine](#) ([Наука та метрика](#)).

#ScienceForUkraine була створена з ініціативи студентів-добровольців та вчених з Європи й цілого світу. Координацію проєкту здійснюють спеціалісти з Латвійського університету, Польської академії наук, Асоціації молодих вчених Латвії, Інституту інновацій та конкуренції Макса Планка та Лейденського університету.

Основні напрямки діяльності

Ініціатива #ScienceForUkraine працює з метою збору та поширення інформації щодо підтримки українських дослідників, що опинилися в складних життєвих обставинах через воєнне вторгнення на територію України. Інформація про актуальні можливості зібрана за такими напрямками:

- Дослідницькі вакансії – можливості для працевлаштування українських вчених за кордоном.

- Можливості для студентів – інформація щодо програм стажування та навчання українських студентів в іноземних навчальних закладах.
- Програми фінансування та іншого роду підтримка – можливості фінансової або грантової підтримки для українських вчених, а також інформація про відкриті ресурси, транспорт, житло та ін.

Крім цього, проєкт #ScienceForUkraine запусив [ланцюжок у Twitter](#), де зібрано історії українських вчених-переселенців, яким вдалось знайти можливість продовжувати дослідницьку роботу за кордоном. Такі історії є великим джерелом натхнення та підтвердженням незламності української науки та держави.

Нині на платформі #ScienceForUkraine зібрано понад 1200 пропозицій для дослідників з України з 47 країн світу.

Саніта Реінсоне, координатор ініціативи #ScienceForUkraine розповідає, що найбільшою популярністю серед українських вчених користуються дослідницькі установи країн Балтії, вакантні посади там заповнюються найшвидше.

Які пропозиції збирає ініціатива?

#ScienceForUkraine не збирає інформацію про можливості для волонтерства та неоплачуваної роботи, натомість на сайт організації спрямовуються запити щодо:

- Стипендій.
- Дослідницьких візитів.
- Вакансій часткової/повної зайнятості.
- Проживання в гуртожитку чи закладі для гостей.
- Підтримки супроводжуваних членів сім'ї.
- Доступу до бібліотеки та/або лабораторії та ін.

Особливою актуальністю користуються пропозиції віддаленої роботи.

Сподіваємось, ініціатива #ScienceForUkraine набуде ще більшого розвитку та поширення і допоможе великій кількості українських дослідників, які навіть у такий складний воєнний час продовжують творити науку.

[\(вгору\)](#)

Додаток 23

09.05.2022

Відділ науково-організаційного супроводу наукових досліджень НДЧ повідомляє про конкурс Hor on Facility

Українські наукові колективи можуть долучитись до виконання вже профінансованих проєктів у межах конкурсу Hor on Facility (HORIZON-WIDERA-2022-ACCESS-07) Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» ([Офіційний веб-сайт Національного університету «Львівська політехніка»](#)).

Приєднатись можна до проєктів, які отримали фінансування за напрямом Pillar 2 та у межах конкурсів EIC Pathfinder. Перелік таких проєктів розміщено на [порталі Funding & tender opportunities](#).

Алгоритм участі

1. Обрати проєкт (із переліку), тематика якого відповідає компетенції колективу і в який заплановано внести додаткову цінність (подати новий робочий пакет).
2. Звернутись до координатора проєкту з відповідним листом (використовуючи інструмент **Contact** сайту з переліком проєктів).
3. У разі позитивної відповіді координатора підготувати заявку (яка має містити детальний опис профілю нового партнера та його роль у проєкті, що виконується) та подати її на конкурс (заявку подає координатор проєкту; фінансування покриває 100% допустимих витрат; 10% від суми фінансування перейде координатору).

Бюджет конкурсу – **20 мільйонів євро**.

Останній термін подання заявок – **10 листопада 2022 року**.

[Докладніше про конкурс](#)

([вгору](#))

Додаток 24

14.05.2022

51 науковець з України працюватиме у польських центрах

Національний науковий центр (Республіка Польща) оприлюднив результати набору спеціальної програми для українських дослідників, яка дозволить їм продовжити наукову діяльність у польських академічних та наукових підрозділах. Так, Національний науковий центр профінансує перебування 51 науковця з України, а також надасть кошти на оплату праці та дослідження ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Набір за програмою був проведений з 28 березня до 26 квітня. Загалом у конкурсі взяли участь 213 науковців. Проєкти оцінювали за панелями доменів NCN у трьох основних розділах (HS – гуманітарні, соціальні та мистецтвознавчі науки, ST – точні та технічні науки, NZ – науки про життя). Від кафедри гуманітарних наук надійшло 103 заявки, з точних і технічних наук – 72, з природничих – 38.

Найбільша група лауреатів – 19 осіб – дослідники з природничих наук. Також роботу в Польщі продовжать 17 представників науки і техніки та 15 науковців, які проводять дослідження в галузі мистецтва, гуманітарних наук та суспільства.

Переможцями є здебільшого кияни (понад 30 осіб приїхали або приїдуть зі столиці), харків'яни та львів'яни. Програма також буде корисною науковцям, які досі працюють, зокрема, в Одеській, Луганській та Сумській областях.

Українські вчені проводитимуть дослідження в 38 університетах та інших наукових підрозділах. Більшість людей працюватиме у Варшаві, Кракові, Вроцлаві та Любліні. У переліку підрозділів, які отримають фінансування для працевлаштування українських науковців, є також і менші дослідницькі центри, зокрема у містах Ополе, Ольштин та Забже.

Наразі майже половина переможців працювала в НАН України. Дослідження в Польщі проводитимуться переважно в інститутах Польської академії наук.

[\(вгору\)](#)

Додаток 25

26.05.2022

«Досліджуй науку українською»: Мала академія наук України та Центр науки «Коперник» у Варшаві підписали меморандум про співпрацю

Днями президент Малої академії наук України Станіслав Довгий і директор Центру науки «Коперник» Роберт Фірмангофер у присутності радника Посольства України в Польщі Віталія Білого підписали меморандум про співпрацю в межах проєкту «Досліджуй науку українською» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Мета проєкту – допомогти тимчасово переміщеним українським дітям знайомитися з науковими проєктами в Польщі, а згодом і в інших країнах. Над перекладом усіх матеріалів з польської на українську працюють понад 15 евакуйованих спеціалістів МАН, що вимушено перебувають із родинами в Польщі.

Меморандум передбачає:

- переклад українською мовою інформаційних, наукових, освітніх та інших матеріалів для центрів і музеїв науки;
- створення нового українськомовного освітнього контенту;
- проведення конференцій, семінарів, виставок, круглих столів, під час яких буде обговорюватися просування українськомовного освітнього контенту.

Наразі всі громадяни України можуть безоплатно відвідувати науковий центр «Коперник» у Варшаві. Завдяки інтерактивним експонатам відвідувачі проводять експерименти та дізнаються про складні природні явища. Центр є найбільшою установою в галузі наукових експериментів у Польщі та одним із найбільш передових у Європі.

[\(вгору\)](#)

03.05.2022

SNSF пропонує українським дослідникам взяти участь у програмах грантового фінансування

Швейцарський національний науковий фонд (SNSF), який був створений як приватний фонд у 1952 році, підтримує фундаментальну науку в усіх дисциплінах, від історії до медицини та інженерних наук ([Національний фонд досліджень України](#)).

У тісній співпраці з вищими навчальними закладами та іншими партнерами, серед яких і Національний фонд досліджень України, SNSF прагне створити оптимальні умови для розвитку міжнародного наукового співробітництва.

Фонд пропонує українським дослідникам взяти участь у програмах грантового фінансування. Вся інформація, включаючи особливості, умови та терміни подачі заявок доступна на сайті SNSF або в інформаційному бюлетені [за цим посиланням](#).

([вгору](#))

09.05.2022

Erudera: Оксфордський університет запусив повністю фінансовану стипендіальну програму для аспірантів з України

Оксфордський університет та його коледжі запустили повністю фінансовану стипендіальну програму для аспірантів з України, надаючи фінансову підтримку та соціальну допомогу тим, хто постраждав від війни ([ЄвроОсвіта](#)).

Програма післядипломної стипендії для біженців в Україні була запущена на 2022/23 навчальний рік і спрямована на забезпечення подальшої академічної підготовки для висококваліфікованих випускників, а також допомогти останнім краще сприяти відновленню своєї країни, [повідомляє Erudera.com](#)

За схемою випускникам, які є резидентами України, буде виділено до 20 стипендій для вступу на магістерський курс. Вчені отримають фінансову та соціальну допомогу як від університету, так і від коледжів-учасників під час навчання в Оксфорді.

"Абітурієнти матимуть можливість подати заявку на денну форму навчання, однорічні курси з широкого кола предметів", - зазначає університет.

Президент Коледжу Рубена, професор Лайонел Тарасенко, який розробив стипендіальну схему і чий дідусь по батьківській лінії був зі Східної України, який став біженцем, сказав, що саме за підтримки його

старших колег в університеті та його коледжах їм вдалося розробити схему стипендій випускників для українських біженців.

Він підкреслив, що тепер програма повинна дозволити Оксфорду прийняти 20 вчених-біженців, які починають навчання на початку наступного навчального року.

"Як і всі інші, я був у жаху, коли конфлікт почався в кінці лютого, і відразу ж почав думати про те, як краще допомогти народу України. Будучи академіком в університеті протягом останніх 34 років, я не сумнівався, що Оксфорд може зіграти свою роль у підтримці студентів, які рятуються від конфлікту", - додав Тарасенко.

Віце-канцлер Оксфордського університету Луїза Річардсон сказала, що стипендії являють собою зусилля університету, спрямовані на надання можливості студентам і вченим, чия стипендія була порушена війною.

"Ми з нетерпінням чекаємо зустрічі з колегами з України в Оксфордському університеті", - йдеться в повідомленні. - сказав Річардсон.

Тим часом директор Сомервілльського коледжу і голова Конференції коледжів Оксфордського університету баронеса Ян Роялл заявила, що програма допоможе студентам з України відновити своє життя.

"Війна в Україні продовжує завдавати величезних страждань і довгострокових наслідків для постраждалих. Було надихаючим бачити швидкість і одностайність, з якими коледжі згуртувалися, щоб підтримати цю важливу нову програму", - підкреслив Роялл.

Університет відмовиться від плати за курс і вступного внеску. Кожному вченому буде надано безкоштовне проживання та харчування в коледжі, а також грант у розмірі 7500 фунтів стерлінгів для підтримки їх навчання та витрат на проживання.

([вгору](#))

Додаток 28

12.05.2022

DOE допомагає постраждалим українським науковцям

НФДУ отримав листа Управління науки (SC) Департаменту енергетики (DOE) США. Виконавчий директор Управління пан Стівен Бінклі звернувся до американських дослідників з проханням підтримати українських колег, постраждалих через розв'язану РФ війну ([Національний фонд досліджень України](#)).

SC пропонує розглянути можливість прийому студентів та/або вчених, які постраждали від війни в Україні, залучивши їх до своїх досліджень, що наразі фінансуються SC. Для розміщення або співпраці із постраждалими від війни студентами та вченими, будуть виділені додаткові кошти. SC також прагне створити умови для відновлення у подальшому досліджень українських вчених після їх повернення на Батьківщину.

Детальна інформація та відповіді на поширені питання доступна за посиланням: <https://science.osti.gov/external/Ukraine-FAQ>
(вгору)

Додаток 29

03.05.2022

Підтримка дослідників України від американського хімічного товариства

Американське хімічне товариство (ACS) приєдналося до ініціативи Національної академії наук США (NAS) із надання підтримки українським дослідникам ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

ACS є некомерційною організацією, заснованою Конгресом США для просування передового досвіду в освіті й надання доступу до інформації та досліджень, пов'язаних з хімією. Для цього воно реалізує через численні дослідницькі програми, підтримує та видає рецензовані журнали, проводить наукові конференції, видає електронні книги та відоме серед фахівців Chemical & Engineering News.

Наразі ACS виділяє 500 тис. дол. США на підтримку програми NAS Scientists and Engineers in Exile or Displaced (SEED), яка допомагатиме українським вченим та інженерно-технічним працівникам продовжити свою роботу у Польщі та інших сусідніх країнах ЄС.

Згідно з угодами між українською та польською академіями наук, підтримка науковців та їхніх сімей передбачає надання грантів переміщеним дослідникам і працевлаштування до науково-дослідних установ на термін до шести місяців. Фінансування від ACS буде пріоритетним для надання максимально можливої допомоги українським вченим-хімікам.

Польща була основним напрямком для вчених-біженців з України. Окрім неї багато переміщених осіб виїхало до Естонії, Литви та інших країн. ACS планується розширити програму допомоги, включивши до неї партнерські академії.

Детальніше: <https://bit.ly/37RaGOs>, <https://bit.ly/3vSXUHd>
(вгору)

Додаток 30

03.05.2022

Американські виші підтримують українських науковців

... 3 травня, відбулася онлайн-зустріч представників американських і українських вишів. Її ініціював університет Аризони, щоб підтримати українську освітню й наукову спільноту та допомогти їй розв'язати проблеми, які виникли на тлі повномасштабної війни ([Національний](#)

[технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»](#)).

У зустрічі, окрім КПІ, взяли участь Києво-Могилянська академія, Український католицький університет, Львівська політехніка, Харківський університет імені Каразіна, Київська школа економіки. Представники кожної інституції висловлювали свої думки щодо того, яку підтримку їм можуть надати університети США.

Ректор КПІ Михайло Згуровський запропонував партнерам співпрацю у двох пріоритетних для КПІ напрямках. Перший — науково-інноваційна діяльність, сконцентрована навколо екосистеми Sikorsky Challenge. Другий — космічні дослідження. «Наш університет зацікавлений у розробленні космічних технологій», — зазначив ректор.

([вгору](#))

Додаток 31

03.05.2022

Для українських науковців та аспірантів відкрили стипендіальну програму університету штату Пенсільванія

Університет штату Пенсільванія (Penn State University) у партнерстві з Посольством України в США повідомляє про відкриття стипендіальної програми, до якої запрошують українських науковців та аспірантів, які були змушені покинути своє місце перебування у результаті або з метою уникнення негативних наслідків російської агресії проти України. ([Офіційний веб-сайт Національного університету «Львівська політехніка»](#)).

Термін подання заявок – з **1 травня 2022 року**, завершиться після наповнення програми.

Обрані кандидати – українські науковці, які займаються академічними дослідженнями, або аспіранти закладів вищої освіти України, які перебувають на стадії дисертаційного дослідження, – зможуть продовжувати власні дослідження або долучатися до проектів, які проводять дослідники Penn State University. Наукові напрями, включені до ініціативи, є гнучкими: університет узгоджуватиме наукові інтереси потенційних українських науковців з інтересами факультетів.

Докладніше – на [сайті Міністерства освіти і науки України](#).

([вгору](#))

Додаток 32

25.05.2022

На основі партнерських стосунків

Партнерські стосунки пов'язують [Інститут біографічних досліджень](#) Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського з Інститутом історії та міжнародних відносин [Університету імені Казимира](#)

[Великого в місті Бидгощі \(Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського\).](#)

Із 2015 року Університет у співпраці з провідними науковими інституціями Польщі та сусідніх країн проводить серію щорічних міжнародних наукових конференцій «Добре та погане сусідство» («Dobrze i źle sąsiedztwa»), результати яких відображені в низці однойменних збірників. Проєкт має міждисциплінарний і міжнародний характер і спрямований на з'ясування стану, специфіки, методології дослідження та методів урегулювання конфліктів і співжиття на помежів'ї культур, у межах транскордонних взаємодій.

Нещодавно відбулася шоста конференція циклу «Творення місцевої, регіональної та континентальної ідентичності в минулому та сьогодні», співорганізатором якої виступив Instytut De Republica. Цьогорічне зібрання, в якому взяли участь дослідники з провідних наукових центрів Польщі, України, Німеччини, Литви та Словаччини, було присвячено особливостям формування ідентичності особистості та колективу полікультурних суспільств, а також взаємному сприйняттю один одного та культурної спадщини сусідів на різних рівнях (від місцевого, регіонального до етнічного, національного, континентального). На конференції також відбулася презентація підручника «Європа. Наша історія», що є результатом міжнародного проєкту польсько-німецьких видавництв: Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne S.A. та Eduversum GmbH Verlag und Bildungsagentur.

Одним із трьох спікерів на пленарному засіданні з доповіддю «Сучасна українська біографічна книга для дітей і юнацтва: від глорифікації до глокалізації» виступила старша наукова співробітниця Інституту біографічних досліджень НБУВ кандидат історичних наук [Наталія Петрівна Марченко](#). На прикладі біографічних видань для дітей дослідниця показала, як саме був деформований образ «відомого українця», зважаючи на довгочасне колоніальне становище України та її перебування в межах впливу й зіткнення низки тоталітарних режимів. А також якими шляхами нині відбувається глокалізація біографічних реконструкцій, які вітчизняні моделі біографічних наративів є найцікавішими та як вони працюють. Виступ супроводжувався презентацією й був з інтересом зустрінутий колегами.

<https://iderepublica.pl/aktualnosci/2022/05/13/dobre-i-zle-sasiedztwa/>
(вгору)

Додаток 33

16.05.2022

Український та італійський інститути співпрацюватимуть заради вивчення та розв'язання проблем майбутнього

11 травня 2022 року Інститут економіки та прогнозування НАН України та Італійський інститут майбутнього (м. Неаполь) підписали Меморандум про співробітництво ([Світ](#)).

Документи сторони підписували паралельно в Києві та Неаполі у режимі Zoom-конференції. У Неаполі українську сторону представили представники консульства України, Інституту економіки та прогнозування НАН України, а також волонтерської організації, яка опікується наданням допомоги українським біженцям.

Керівники обох інститутів – академік НАН України Валерій Геєць та професор Роберто Паура (Roberto Pauga) перед підписанням Меморандуму висловили впевненість у перемозі у війні, що триває в Україні, та підкреслили важливість своєчасної підготовки до повоєнного відродження України з урахуванням її нового місця у майбутній світовій системі.

Меморандум передбачає широкий спектр заходів, щодо яких обидві наукові організації можуть тісно співпрацювати. Зокрема, йдеться про підготовку спільного дослідження політико-економічних наслідків війни проти України як для України, так і для Європейського Союзу та світу загалом. Таке дослідження може стати складовою частиною загального проекту економічного відродження України.

Сторони підписали окремі примірники Меморандуму (який після цього набрав чинності), зі сподіваннями на обмін цими документами при особистій зустрічі у мирному майбутньому.

Координаторами спільних заходів призначені заступник керівника Італійського інституту майбутнього з питань міжнародного співробітництва Вінченцо Торре (Vincenzo Torre) та заступник директора Інституту економіки та прогнозування член-кореспондент НАН України Сергій Кораблін.

[Ознайомитися з докладнішою інформацією \(вгору\)](#)

Додаток 34

10.05.2022

Костянтин КИРИЧЕНКО: «Врятувати Галактику» легше, ніж написати грант

Цей текст був готовий до друку 23 лютого, напередодні війни. За час, що минув, змінилося життя університету, України і всього світу. Але ми абсолютно переконані, що досвід написання грантів та участі в міжнародних проєктах стане для багатьох ЗВО «квитком» у нове життя. Саме досвід міжнародної співпраці допоможе залучити ресурси на роботу в умовах можливого дефіциту коштів, і, найважливіше, на відбудову закладів ([Світ](#)).

Про те, як оптимально вибудувати роботу з грантами, розповів начальник Управління міжнародного співробітництва Сумського державного університету **Костянтин КИРИЧЕНКО**.

Не треба «варитися» у власному котлі

– Костянтине Івановичу, створити координаційний центр з підготовки грантових заявок – ваша ідея. Як вона виникла?

– Гранти ми писали (й вигравали!) і до створення центру. Спочатку це робили не так багато науковців на факультетах і кафедрах, але поступово кількість охочих спробувати свої сили зростала. Ми зрозуміли, що потрібно вибудовувати систему і комплексно працювати з міжнародними проєктами та програмами.

Координаційний центр з підготовки грантових заявок було створено наприкінці 2017 року. Запрацював він на початку 2018-го і за чотири роки ми справді «гори звернули». У центрі працюють три фахівці, окрім того, на рівні інститутів створено експертні групи, до яких входять науковці, які мають досвід написання і виконання грантів. Експерти створюють проєктні команди на кафедрах, готують заявки. Ми ж допомагаємо робити ці заявки бездоганними й, відповідно, успішно виконувати.

Починали ми з визначення цілей, стратегічних завдань та способів реалізації. Майже пів року збиралися, дискутували й писали концепцію роботи. У результаті була створена система, яка допомогла залучити до написання грантів максимально велику кількість науковців.

Створили банк програм та проєктних ідей університету. Іншими словами – стали платформою для поширення кращих практик у закладі. Тепер новачки можуть подивитися, як написана та чи інша заявка, як вона виконувалася.

Ідея спрацювала – з кожним роком кількість заявок зростає.

Але хочу наголосити: завдання університету (і нашого центру) – не просто написати багато заявок. В університеті давно зрозуміли, що саме проєкти й міжнародні програми є найефективнішим форматом роботи. Вони дозволяють концентрувати інтелектуальні, фінансові, матеріально-технічні зусилля. Люди отримують досвід співпраці з міжнародними організаціями, розуміють, які ідеї, рішення та практики сьогодні «на часі» у світовій науці. Створюється активна загальноуніверситетська спільнота, члени якої знають, що таке проєктне мислення. Усе це стає платформою для наступних досягнень.

Ми переконалися, що на кафедрах, де пишуть грантові заявки та співпрацюють із закордонними партнерами, відбувається активний розвиток. І навпаки, якщо кафедра робить дослідження в ізольованому середовищі, «вариться» у власному колі, не розуміє викликів найсучаснішої науки, – успіху не буде. До речі, одне з наших завдань – навчити підрозділи університету за допомогою грантових коштів розв’язувати найрізноманітніші проблеми. Наприклад, поширювати європейські практики на рівні інститутів та кафедр.

Розумієте, за грантовими проєктами завжди стоять пріоритети. Європейські й американські грантодавці хочуть отримати результати, які відповідають сучасним викликам та потребам людства. Ми ж доносимо цю інформацію до кафедр, наших науковців. Іншими словами, намагаємося відкрити університет світу, а світ «привести» в університет.

Обираємо те, що вигідно

– Ви створювали концепцію роботи центру «з нуля» чи використали міжнародний досвід?

– Ми найдетальніше проаналізували, як працюють у різних країнах і переконалися, що є кілька підходів до такої діяльності. У деяких країнах, наприклад, працюють приватні організації, які беруть на себе підготовку проєктів і отримують винагороду. (До речі, Європейська комісія не надто вітає таку практику). Але нам імponує досвід університетів Великобританії, США, Німеччини. Перед тим, як писати проєкт, в цих закладах дивляться: які статті фінансування, які можливості, наскільки це відповідає стратегії університету та запитам підрозділів. Це зовсім інше мислення. Не «взьмімо якомога більше грантів», а «проаналізуймо, чим ці гранти нам корисні». Саме такий принцип ми й взяли на озброєння.

Раніше, якщо проєкт був на мільйон, а наша участь – на копійку, ми все одно подавалися. Нашим гаслом було: «Долучаємося до будь-яких проєктів!». Завдяки цьому здобули досвід і налагодили співробітництво з іноземними партнерами. Але сьогодні вже можемо обирати те, що вигідно нам. Аналізуємо, що дасть нам участь у проєкті, чи буде ця робота ефективною. До речі, давно переконалися, що виконати проєкт у рази важче, ніж написати заявку і перемогти в конкурсі. Тому в пріоритеті – якість виконання заявок.

Запровадили й механізм стимулювання. Є сітка індикаторів, система ключових показників діяльності, яка базується на світовому досвіді. У цій сітці передбачена система фінансового заохочення. За кожну подану заявку (залежно від її складності, рівня та потенційної користі) проєктна група отримує премію. Якщо заявка перемагає, то таку ж премію автори заявки отримують ще раз. У нас є кафедри, які за рік пишуть кілька десятків заявок, тобто винагорода відчутна.

Космічний шлях від ідеї до проєкту

– Як працює підрозділ? І як діє науковець, який хоче подати проєктну заявку вперше?

– Ми розробили стандартну форму проєктної ідеї. Всіх, хто хоче розпочати проєктну діяльність, просимо сформулювати свої думки в цій формі. Вона не складна, але враховує всі компоненти проєктного мислення. Не секрет, що науковці завжди мають гарні ідеї щодо розв'язання глобальних проблем (образно кажучи, готові «врятувати Галактику»). Але коли починають заповнювати форму, то з'ясовується, що створити з цих ідей проєкт дуже складно.

Після заповнення форми обговорюємо – що в заявці доречно, а чого не вистачає. Дуже часто радимо звернути увагу на ту чи іншу програму в нашому банку ідей. Кажемо: ось ця програма максимально пасує до вашого задуму.

Ми розуміємо, що вчений у першу чергу має думати про наукову складову проєкту. Тому самі аналізуємо: який обсяг робіт та ресурсів потрібен для виконання заявки, які умови програми тощо. За результатами

аналізу проводимо тренінг, під час якого розповідаємо про умови програми, вимоги і пріоритети. Доєднатися до тренінгів (чи переглянути їх) можуть усі викладачі університету.

На сьогодні система працює як годинник. І якщо раніше науковці сумнівалися (мовляв, що ми розуміємо в фізиці чи хімії), то нині, навпаки, завжди звертаються за порадами.

Ми аналізуємо також – скільки кафедр не подавали заявок і працюємо з ними точково. Хочемо зацікавити й залучити навіть тих, хто ще не подав жодної заявки.

– Скільки грантів ЗВО виконує сьогодні?

– Наш заклад виконує 101 проєкт загальноуніверситетського рівня й 397 – індивідуальних (інформація на 23 лютого 2022 року, – авт.) . Індивідуальні гранти ми теж стимулюємо і підтримуємо. Це можуть бути гранти на участь у міжнародних конференціях, на програмне забезпечення, на підвищення кваліфікації тощо. Це дуже корисний досвід, науковці вивчають правила гри на ринку грантів і потім створюють більш потужні проєкти.

Нинішнього навчального року у нас залучено фінансування 84 грантодавців. До пандемії бували роки, коли грантодавців було близько 130. Працюємо з Європейською комісією, Еразмус +, Американською та Британською радами, Вишеградським фондом, «Горизонтом 2020», сподіваємося й на успіх в програмі «Горизонт Європа». Загальна кількість програм, в яких беремо участь, понад пів сотні.

«Розворушити» мережу

– Під час інформаційних заходів щодо програми «Горизонт Європа» не раз говорилося, що чимало науковців «губляться» в умовах конкурсів і що на рівні країни потрібен курс з «Горизонтознавства». Чи потрібен, на вашу думку, такий курс?

– Наш університет – цілком самозарядний «лайнер», ми в усьому розбираємося самі та доносимо інформацію до інститутів і кафедр.

Програма «Горизонт» справді складна. І чимало людей думають, що ось зараз їм запропонують курс чи тренінг, вони швиденько його прослухають, і все, можна сідати й писати заявку. Але я глибоко переконаний, що одного курсу не досить. Треба розвивати проєктне мислення (і тут справді потрібні тренінги), партнерство, орієнтуватися на реальну якість.

Давайте також згадаємо, що в Україні вже працює мережа Національних контактних пунктів. Погоджуся, що інформації ніколи не буває достатньо, але мережу треба «ворушити», щоб вони надавали детальнішу інформацію. Мережа має працювати краще.

Та й, зрештою, не «Горизонтом» єдиним. Не варто забувати й про інші програми та можливості.

– Група підтримки грантових проєктів – лише один з відділів Управління міжнародного співробітництва. Які ще підрозділи працюють в управлінні? Над якими проблемами?

– Я працюю в університеті з 2005 року. Спочатку в «міжнародці» «всі робили все». Але потім ми чітко сформували сектори роботи та сфери відповідальності кожного. У структурі управління кілька відділів. Це, наприклад, відділ загального організаційного забезпечення і протоколу – там займаються міжнародним партнерством, членством в асоціаціях, питаннями показників, статистики, звітності.

Є центр, який займається супроводом грантових проєктів. Як тільки проєкт отримує грантове фінансування, він одразу переходить під опіку цього центру.

Є відділ програм міжнародної й академічної мобільності. Його фахівці аналізують стипендіальні програми та гранти щодо мобільності для студентів, аспірантів і викладачів, допомагають заповнювати апікаційні форми, подавати заявки, проводять тренінги. До речі, є й студентська агенція академічної мобільності. Вони дуже активні і мають чудові результати роботи.

Є група міжнародного академічного співробітництва, яка займається питаннями спільних програм. Робота усіх цих відділів сприяє інтернаціоналізації ЗВО. Це – один з пріоритетних напрямів розвитку університету.

Вигідно бути активним

– Часто спілкуюся з викладачами СумДУ й давно зауважила, що науковці завжди готові розповісти не тільки про грантові проєкти, а й про будь-яку роботу в закладі. Можливо, це запитання не до вас, але все ж цікаво – у чому секрет активності університетської спільноти?

– Можливо, в тому, що до розв'язання усіх важливих завдань ми залучаємо всю спільноту. Наприклад, разом обговорювали й напрацьовували стратегію розвитку університету. Науковці розуміють, куди ми рухаємось, які інструменти використовуємо, знають сильні сторони ЗВО та його підрозділів. Немає невизначеності, незрозумілих схем тощо. Тому без побоювань розповідають про нашу роботу колегам та журналістам.

Окрім того, у нас вигідно бути активними! Ми оцінюємо не індивідуальну роботу людини, а показники підрозділів. Є детальна система показників розвитку, які підкріплюються потужною системою стимулювання. Ці показники прописуються і в контрактах – хто добре працює, отримує гідну винагороду. Саме тому в нас дуже сильний колектив. А людині, яка має результати, завжди є що розповісти.

До речі, непогано спрацьовує й система субрахунків. Залучили іноземних студентів, грантове фінансування, уклали господарчий договір – отримали винагороду. На ринку вищої освіти університет «забирає» 10 відсотків малих контрактів і 2,5 відсотки – великих (від ста тисяч гривень). Це дуже непогані показники.

Окрім того, якщо підрозділ університету надав платні послуги, то отримує певний відсоток коштів. Цими грошима вони розпоряджаються самі:

витрачають на відрядження, платять премії, купують техніку, фарбу, папір тощо.

Тобто ми створили систему, яка стимулює людей бути активними. У цьому й полягає наш секрет успіху!

Спілкувалася Світлана ГАЛАТА
([вгору](#))

Додаток 35

26.05.2022

Указ Президента України: затверджено Положення про Національну премію України імені Бориса Патона

24 травня 2022 року Президент України Володимир Зеленський підписав указ, яким затверджено Положення про Національну премію України імені Бориса Патона ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Національна премія України імені Бориса Патона є державною нагородою України, яка присуджується:

- за видатні наукові дослідження, які сприяють подальшому розвитку гуманітарних, природничих і технічних наук, позитивно впливають на суспільний прогрес та утверджують високий авторитет вітчизняної науки у світі;
- за розроблення і впровадження нової техніки, матеріалів і технологій, нових способів і методів лікування та профілактики захворювань, що відповідають рівню світових досягнень;
- за роботи, які становлять значний внесок у вирішення проблем охорони довкілля та гарантування екологічної безпеки;
- за створення підручників для закладів загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти, фахової передвищої освіти, вищої освіти, що відповідають сучасним вимогам і сприяють ефективному опануванню знань, істотно впливають на поліпшення підготовки майбутніх спеціалістів.

Національна премія може бути присуджена лише один раз за життя, а також посмертно.

Щороку за результатами конкурсу надається не більше п'ятнадцяти Національних премій.

Національну премію присуджують указом Президента України, який оприлюднюють в установленому порядку, як правило, до дня народження Бориса Патона — 27 листопада.

Особа, яку нагороджено Національною премією, іменується «лауреатом Національної премії імені Бориса Патона», їй виплачують грошову частину Національної премії в розмірі, що зазначена у відповідному Указі Президента України про присудження Національної премії.

([вгору](#))

14.05.2022**МОН: Уряд урегулював питання академічної мобільності**

13 травня 2022 року під час засідання Уряду схвалено постанову про внесення змін до деяких постанов КМУ щодо врегулювання питань академічної мобільності ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Акт, зокрема, визначає процедуру реалізації права на академічну мобільність, порядок проходження, визнання та зарахування результатів академічної мобільності для українських учасників в межах міжнародної співпраці в галузі освіти, науки, інновацій.

Імплементация зазначеної процедури в умовах воєнного стану дасть змогу гарантувати право на безпечну освіту студентів, які вимушено покинули місце свого постійного перебування або Україну, в більш безпечних регіонах України або за кордоном, сприяти їхньому поверненню в Україну після завершення або припинення воєнного стану, адже офіційно дозволить зарахувати результати такого навчання після повернення до свого закладу постійного місця навчання. Також реалізація процедури гарантуватиме право на безпечні умови праці наукових та науково-педагогічних працівників, що підтримає інтелектуальний потенціал України, оскільки забезпечить збереження посади за основним місцем роботи до двох років.

Документ передбачає усі етапи реалізації академічних обмінів: підготовка до участі у програмах академічної мобільності, реалізація такої програми, заходи після завершення програми, визнання результатів участі у програмах академічної мобільності.

Таким чином для українських здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти, здобувачів наукового ступеню, педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників будуть створені сприятливі умови для проведення наукових досліджень у найкращих світових лабораторіях та дослідницьких центрах, підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки, професійної майстерності учасників академічної мобільності тощо.

Довідка

Академічна мобільність є одним із пріоритетів Болонського процесу й ефективним інструментом підвищення якості освіти. Приєднавшись до Болонського процесу в 2005 році і визнавши таким чином сприяння мобільності як однієї із цілей на шляху до створення європейського простору вищої освіти, Україна впродовж останніх 15 років підтримує і виконує задекларовані у рішеннях Конференцій міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти, завдання з реформування національної системи освіти.

([вгору](#))

13.05.2022

У межах проєкту United24 у НБУ відкриють рахунок МОН для потреб освіти і науки, – Сергій Шкарлет

13 травня 2022 року, уряд схвалив зміни до постанови про використання коштів, що надходять на офіційні рахунки для пожертв на підтримку України. Зокрема, в межах проєкту United24 буде відкрито поточний рахунок МОН для надходження коштів на потреби освіти і науки ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Через великі руйнації в областях, де відбувалися воєнні дії, відновлення закладів та установ освіти потребують великого обсягу видатків. Водночас, у зв'язку із повномасштабним військовим вторгненням РФ, у 2022 році видатки Міністерства освіти і науки скоротили майже на 15 %.

Відкриття рахунку МОН дозволить отримувати кошти у національній та іноземній валюті від фізичних та юридичних осіб, резидентів і нерезидентів як благодійну пожертву, гуманітарну допомогу, гранти та дарунки для вирішення найбільш нагальних проблем в галузі освіти і науки.

[United24](#) — ініціатива Президента України Володимира Зеленського, яка має на меті підтримку України, введена в дію 5 травня 2022 року.

Кошти, які надходять на рахунки Національного банку України, профільні міністерства спрямовують на найважливіші потреби.

«Підтримати українську освіту та допомогти її відновити можна в межах ініційованого Президентом України Володимиром Зеленським проєкту [United24](#). Офіційна платформа захищає від затримок, шахрайства та посередників і, найголовніше, – працює прозоро. Відтепер кожен охочий може зробити свій внесок у підтримку української освіти, щоб наші діти продовжували навчальний процес, а викладачі могли надавати якісні освітні послуги», – [повідомляє](#) Сергій Шкарлет.

Серед пріоритетних потреб Міністерства освіти і науки:

- засоби навчання;
- комп'ютерне та інше обладнання;
- програмне забезпечення;
- освітні програми та інструменти;
- шкільні автобуси.

Крім того, окремою глобальною потребою є відновлення закладів та установ освіти і науки.

([вгору](#))

13.05.2022

Розпочато прийом заявок на конкурс проєктів прикладних наукових досліджень

МОН оголошує конкурсний відбір проєктів прикладних досліджень із розроблення наукових засад створення та підтримки Національного порталу міжнародного науково-технічного співробітництва ([Міністерство освіти і науки України](#)).

У Конкурсі можуть брати участь [наукові установи](#), що належать до сфери управління МОН. Відбір проєктів буде здійснюватися за результатами наукової та науково-технічної експертизи, а виконання відібраних досліджень за кошти державного бюджету розпочнеться вже цього річ.

Заявки приймаються до 17:00 7 червня 2022 року.

Пропонуємо перейти за активними посиланнями для ознайомлення з повним текстом [оголошення](#), [інструкцією](#) щодо заповнення заявки, [формою](#) заявки та [загальними](#) вимогами.

Більше інформації про конкурс за телефонами та електронними адресами:

- (044) 287-8254;
- (044) 287-8200;
- borovich@mon.gov.ua;
- maksimova@mon.gov.ua;
- konkursNU2022@ukr.net.

Довідково

Національний портал міжнародного науково-технічного співробітництва сприяє зростанню кількості українських проєктів у програмах міжнародного співробітництва через інформування українських вчених, інноваторів і підприємців про рамкові програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа», «Євратом», а також інші програми міжнародного наукового та інноваційного співробітництва.

([вгору](#))

Додаток 39

05.05.2022

Колегія міжнародних радників НФДУ

Національним фондом досліджень України (НФДУ) було утворено Колегію міжнародних радників НФДУ як постійно діючий консультативно-дорадчий орган НФДУ ([Національний фонд досліджень України](#)).

Метою утворення Колегії є сприяння міжнародній співпраці НФДУ для забезпечення виконання його основних завдань.

Діяльність Колегії спрямована на:

- сприяння налагодженню контактів між НФДУ та іноземними організаціями, установами, міжнародними організаціями, в тому числі тими, що фінансують дослідження;
- розвиток наукових контактів та розповсюдження інформації про наукові дослідження в Україні та за кордоном;

– аналіз досвіду іноземних та міжнародних організацій та фондів, що фінансують дослідження з метою впровадження в діяльності НФДУ кращих світових практик;

– допомогу в залученні іноземних вчених як експертів для проведення до наукової і науково-технічної експертизи проєктів, що подаються за конкурсами НФДУ.

Персональний склад Колегії може змінюватись та доповнюватись на підставі подання відповідної наукової ради секції НФДУ.

На цей час до складу Колегії увійшли такі провідні міжнародні науковці:

- Георгій Двалі, професор фізики Центру космології і фізики елементарних частинок Нью-Йоркського університету і Мюнхенського університету Людвіга-Максиміліана; директор інституту фізики Макса Планка в Мюнхені;
- Марина В'язовська, математикиня, кандидатка фізико-математичних наук, докторка природничих наук, професорка Вищої федеральної політехнічної школи Лозанни, Швейцарія;
- Олексій Боярський, професор фізики Лейденського університету, Нідерланди;
- Олексій Верхратський, професор нейрофізіології Університету Манчестера, Велика Британія.

([вгору](#))

Додаток 40

02.05.2022

Оновлено Перелік наукових фахових видань України

Наприкінці квітня 2022 року на офіційному сайті Міністерства освіти і науки було оновлено Перелік наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Зміни до Переліку внесено на підставі рішення, прийнятого на черговому засіданні Атестаційної колегії МОН, яке відбулось 7 квітня 2022 року. Зокрема, рекомендовано присвоїти 2 друкованим і 1 електронному періодичним виданням категорію «А» та 40-ка друкованим періодичним виданням категорію «Б» (наказ МОН від 07.04.2022 № 320).

Актуальний перелік наразі містить 121 друкованих та 6 електронних видань категорії «А», а також відповідно 1268 та 81 категорії «Б».

Рішення щодо оновлення Переліку прийняте відповідно до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15 січня 2018 року № 32, зареєстрованого в Мін'юсті України 6 лютого 2018 року за № 148/21600.

Детальніше: <https://bit.ly/2YJSMIX>, <https://bit.ly/3kvvDBi>

([вгору](#))

20.05.2022

Начальник Одеської ОВА Максим Марченко зустрівся з представниками Ради молодих вчених

...Напередодні Дня науки, Начальник Одеської обласної військової адміністрації Максим Марченко зустрівся з представниками Ради молодих вчених при обласній державній адміністрації ([Одеська обласна державна адміністрація](#)).

Науково-технічна система Одеської області складається з понад 50 наукових установ та організацій, наукових центрів закладів вищої освіти, які займаються науковою діяльністю, виконують дослідження, розробки та спроможні задовольнити потреби науково-технічного та інноваційного розвитку економіки області.

Вітаючи наукову спільноту Одещини Максим Марченко звернув увагу на те, що глобалізація, швидка зміна технологій, утвердження пріоритетів сталого розвитку українського суспільства зумовлюють зростання ролі науки. Також Начальник Одеської ОВА додав, що нині, у складні часи випробувань та війни, науковці зуміли зберегти свої цінності, мобілізувати сили, знайти нові форми і методи досліджень – і вистояли у цій нелегкій ситуації.

«Найголовніше завдання, що стоїть перед нами сьогодні і точно стоятиме в найближчі роки – це відбудова країни. Наука є основним чинником економічного зростання держави. Підтримуючи вітчизняні дослідження ми розвиваємо потенціал суспільства. Наші науковці продовжують невтомно працювати навіть в умовах жахливої війни. І ми впевнені, що Україна та наука неодмінно переможуть!» – сказав Начальник Одеської обласної військової адміністрації Максим Марченко.

([вгору](#))

23.05.2022

У Черкаському державному технологічному університеті відбулося вручення премій молодим науковцям

20 травня 2022 року у Черкаському державному технологічному університеті вшанували кращих молодих науковців регіону ([Міністерство освіти і науки України](#)).

До нагородження долучилися начальник ОВА Ігор Табурець, голова обласної ради Анатолій Підгорний і начальник Управління освіти і науки ОВА Валерій Данилевський.

Премія молодих науковців Черкащини була заснована два роки тому. Першочергово відзначають ті дослідження, що мають прикладне значення та реалізацію в економіці області. Цьогоріч від 6 ЗВО надійшло 23 пропозиції.

За результатом засідання Комісії визначено 10 номінантів: 8 молодих науковців і 2 колективи.

«Черкаська наукова школа відома не лише в Україні, а й за її межами. Результати досліджень науковців ЧДТУ впроваджені на підприємствах і в організаціях концерну «Укроборонпром», зокрема, у сфері захисту інформації в телекомунікаційних системах, розробки в галузі кіберрозвідки, протидії кіберзлочинності тощо. Тому я переконаний, що наукова діяльність принесе користь для збереження демократії України та європейського майбутнього з усіма цінностями, які ми розділяємо», – повідомив Ігор Табурець.

Анатолій Підгорний зазначив, що фундамент і основу для нових відповідей на виклики військового часу має забезпечити наукова спільнота. Премія молодих науковців – ще одне визнання роботи та досягнень вчених області.

У продовження заходу відбулося урочисте вручення нагород. Молоді науковці висловили сподівання, що 2022 рік стане переможним не тільки для України, української пісні та зброї, але й для української науки.

([вгору](#))

Додаток 43

31.05.2022

31 травня Президент НАН України академік Анатолій Загородній взяв участь у роботі G7-S7 Dialogue Forum та зустрічі представників національних академій наук країн Великої сімки у Берліні (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Група Science7 (S7) є платформою G7 для діалогу з національними академіями наук. Вона розробляє науково обґрунтовані заяви та рекомендації щодо питань порядку денного майбутнього саміту країн G7, який цього року відбудеться з 26 по 28 червня 2022 року в замку Ельмау в Баварських Альпах.

У роботі форуму взяли участь президент Національної академії наук Леопольдіна професор Джеральд Хауг, президент Королівського товариства Канади Джеремі Н. Макніл, президент Королівського товариства Великої Британії Адріан Сміт, президент Національної академії Італії деї Лінчеї Роберто Антонеллі, президент Наукової ради Японії Такаакі Кадзіта, президент Французької академії наук Патрік Фландрін, президент Національної академії наук США Марсія Макнатт.

Президент НАН України академік Анатолій Загородній виступив у заключній панельній дискусії разом із президентом Наукової ради Японії, лауреатом Нобелівської премії з фізики та майбутнім головою S7 у 2023 році Такаакі Кадзіта, президентом Національної академії наук Індонезії, чинним очільником S20 (аналог групи G20) Сатріо Соемантрі Броджонегоро та

чинним головою S7 – президентом Національної академії наук Леопольдіна професором Джеральдом Хаугом.

Під час виступу він проінформував про поточний стан справ у Національній академії наук України в умовах військового стану, про виклики, з якими зіткнулася академічна наукова спільнота перед лицем повномасштабної агресії РФ проти України, про втрати, яких зазнали установи НАН України внаслідок бойових дій, а також про першочергові заходи для відновлення наукової інфраструктури, збереження наукового потенціалу.

Учасники панельної дискусії обговорили роль і потенційні можливості впливу академії наук, а також те, яким чином міжнародна наукова спільнота може допомогти Україні у розпал війни, розв'язаної Росією проти України.

Члени G7-S7 висловили тверду солідарність з Україною.

[Інформація на порталі НАН України](#)

[Інформація на сайті Національної академії наук Леопольдіна](#)

[Відео: Science7 Dialogue Forum 2022 EN](#)

[\(вгору\)](#)

Додаток 44

21.05.2022

Наука у воєнний час: відбувся онлайн-захід щодо інноваційного і технологічного розвитку для здобуття перемоги та відновлення України

...20 травня 2022 року за участю Міністра освіти і науки Сергія Шкарлета відбувся онлайн-захід, присвячений Дню науки. На зустрічі обговорили міжнародну підтримку українських вчених, а також проблеми сучасної науки в період воєнного стану ([Урядовий портал](#)).

«Двадцять п'ять років поспіль Україна відзначає День науки у третю суботу травня. Наперекір новим викликам часу – спершу пандемії коронавірусу, потім жорстокого вторгнення російської федерації на територію України, наука залишається рушійною силою прогресу людства. Адже результати новітніх досліджень учених ще раз підтвердили кардинальний вплив на розвиток економіки, медицини, екології, освіти, соціальної сфери та сільського господарства і, особливо важливо для України, – безпеки держави. Для прикладу, лише за останні п'ять років у взаємодії з високотехнологічним вітчизняним бізнесом науковці тільки трьох провідних політехнічних університетів реалізували низку робіт, які сьогодні мають надзвичайно важливе значення для сектору реальної економіки. Серед них 23 роботи отримали Державні премії України в галузі науки і техніки, 6 мають економічний ефект понад 14 мільярдів гривень», — зазначив Сергій Шкарлет.

З вітальним словом до учасників заходу також звернувся Президент Національної академії наук України Анатолій Загородній, який зазначив, що сьогодні науковці Академії зосереджені на дослідженнях і розробках, які

пов'язані з обороноздатністю та безпекою держави, а також розвінчуванні пропаганди російської федерації, волонтерстві тощо.

Заступник Міністра освіти і науки України з питань європейської інтеграції Олексій Шкуратов повідомив про сучасний стан та виклики у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності. Він наголосив, що основною проблемою у проведенні наукових досліджень є окупація наукових установ та закладів освіти російськими загарбниками, тимчасове переміщення науковців, обмежений доступ до обладнання, втрата наукової інформації тощо.

Олексій Шкуратов повідомив, що від початку війни постраждала і наукова інфраструктура. Зокрема, 68 наукових установ частково пошкоджено, 2 зруйновано повністю, немає інформації про стан 9 таких установ, що розташовані на окупованій території. Також пошкоджено близько 15% дослідницької інфраструктури закладів вищої освіти та наукових установ.

Зі свого боку виконавча директорка Національного фонду досліджень України Ольга Полоцька розповіла про виклики і здобутки під час війни, а також про перспективи здійснення досліджень, що фінансуються коштом Фонду.

Проректор з наукової роботи Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Володимир Павліков розповів про важливі науково-технічні розробки у сфері авіації, що спрямовані на перемогу в умовах війни.

В.о. керівника експертної групи з питань розвитку інновацій МОНОксана Крукевич проінформувала про роботу платформи «Наука та бізнес». Це онлайн-майданчик для комунікації та ефективної взаємодії представників бізнесу та наукової спільноти, що розпочав роботу 1 лютого 2022 року. За час роботи платформи до неї долучився 541 користувач, а також надійшло 20 пропозицій щодо впровадження наукових досліджень.

Про впровадження вектору інтеграції до Європейського дослідницького простору українських науковців розповів керівник експертної групи з питань інтеграції до Європейського дослідницького простору МОН Григорій Мозолевич.

Начальник науково-дослідної частини Національного університету «Львівська політехніка» Роман Небесний розповів про наукові розробки закладу. Зокрема, створення вітчизняним виробником гідрогелевих лікувальних пов'язок. Про нові можливості для молодих вчених в умовах війни повідомила голова Ради молодих учених при МОН Олеся Ващук.

[ВІДЕО](#)
([вгору](#))

19.05.2022

«Другі загальні збори з питання угоди про реформування оцінювання наукових досліджень»

Сьогодні представники наукової ради та дирекції НФДУ взяли участь у масштабному онлайн заході «Другі загальні збори з питання угоди про реформування оцінювання наукових досліджень», організованому Science Europe та Європейською асоціацією університетів (European University Association) за підтримки Європейської комісії ([Національний фонд досліджень України](#)).

Головною темою зустрічі представників стейкхолдерів в галузі фінансування, менеджменту та реалізації наукових досліджень була принципова реформа підходів до оцінювання наукових досліджень у широкому сенсі.

В українському законодавстві поки що, на жаль, не закріплено поняття «найкращих практик»/‘best practices’. Обговорення засад реформування оцінювання наукових досліджень було побудоване на глибинному аналізі найкращих практик, а також сучасних тенденцій, які є відображенням глобальних процесів у науковому та академічному середовищі.

Консультації та обговорення умов угоди триватимуть цього року. НФДУ має честь доєднуватись до них на високому міжнародному професійному рівні.

([вгору](#))

19.05.2022

Відбулась «Ніч молодіжної науки – 2022» в умовах війни

Учора, 18 травня 2022 року, за участю Міністра освіти і науки Сергія Шкарлета Рада молодих учених при МОН традиційно провела в онлайн-форматі науково-популярний захід «Ніч молодіжної науки – 2022» в умовах війни ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Мета заходу – популяризувати наукові здобутки молодих учених, налагодити співпрацю між науковою молоддю, встановити зв'язки з основними стейкхолдерами та партнерами в умовах війни.

«Безмежно вдячний за активну позицію молодих учених, які стоять на захисті наукового фронту України в найскладніший період. Упевнений, що результати стануть фундаментом нової української науки, а спільно з Українським фондом стартапів про інноваційні здобутки знатимуть в усьому світі», – зазначив Сергій Шкарлет.

У заході взяли участь понад 60 молодих учених різних наукових установ та закладів вищої освіти України, які репрезентували результати своїх

наукових досягнень. Уперше до зустрічі долучилися зарубіжні вчені з країн Європи та США.

Також, на заході розглянули розмаїття наукових тем – від аграрних наук до лінгвістики!

Проведення таких зустрічей активує діяльність та продовження наукових досліджень молодих учених в умовах війни, а також формує потенціал для повоєнної відбудови країни.

([вгору](#))

Додаток 47

15-та Міжнародна конференція про CRIS системи «Взаємопов'язана дослідницька інформація у просторі даних»

З 12 по 14 травня 2022 року у м. Дубровнік (Хорватія), відбулася 15-та Міжнародна конференція, присвячена питанням розвитку сучасних науково-інформаційних систем для управління дослідницькою інформацією (CRIS) — **“Взаємопов'язана дослідницька інформація у просторі даних”** (конференція проводиться раз на два роки). Конференція об'єднала фахівців дослідницьких офісів наукових установ, менеджерів грантодавчих організацій, бібліотекарів, ІКТ експертів та представників органів державної влади, які ділилися досвідом щодо упорядкування дослідницької інформації та дискутували про оптимізацію доступу та обміну на теренах Європи та світу в цілому ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Захід розпочався із вступного слова представників Міністерства науки та освіти Хорватії та президентки EuroCRIS [Sadii Vancauwenbergh](#), яка наголосила на перевагах використання науково-інформаційних систем у підвищенні ефективності управління дослідницькою інформацією.

Роботу конференції було організовано за тематичними блоками та сесіями, під час яких було висвітлено такі актуальні питання як роль постійних ідентифікаторів у розбудові дослідницької інфраструктури; моніторинг відкритої науки за допомогою CRIS систем; управління даними про дослідження; академічна доброчесність та етика у контексті використання CRIS систем; захист персональних даних та юридичні питання щодо роботи з дослідницькою інформацією; підводні камені побудови CRIS систем та інші.

Співробітники ДНТБ, [Сабіна Аугунас](#) — PhD з фармації, завідувачка відділу наукових досліджень та цифровізації та [Наталія Калюжна](#) — старший науковий співробітник виступили з доповіддю [“Побудова Національної електронної науково-інформаційної системи URIS”](#), в якій презентували прогрес створення системи URIS, яка слугуватиме єдиною точкою доступу до інформації про наукові дослідження в Україні.

Після презентацій доповідей відбулась жива дискусія з доповідачами постерної сесії.

Крім того, на конференції було представлено доповіді про інші національні системи, які перебувають на етапі розробки, зокрема [Orel Ognjen](#) та [Macan Bojan](#) у своєму виступі розповіли про досвід роботи над [Хорватською CRIS системою](#), переваги її створення та труднощі, з якими стикнулася команда розробників на організаційному та інформаційних рівнях.

[Nikkanen Joonas](#) та [Puuska Hanna-Mari](#) презентували [розробку профілю науковця у Finnish Research Information Hub](#).

[Danica Zendulková](#) та [Otmane Azeroual](#) розповіли про [правові аспекти та захист персональних даних](#) у розбудові словенської CRIS системи.

[Ibanez, Karen Hytteballe](#) та [Lauridsen, Nikoline Dohm](#) поділилися досвідом про Данський національний портал — [National Open Research Analytics](#).

У рамках конференції також було організовано ряд воркшопів, присвячених побудові національних/інституційних порталів, удосконалення формату даних CERIF та VIVO track.

Постер доповіді з конференції:

<https://doi.org/10.6084/m9.figshare.19771603.v1>

Анотація доповіді: <http://hdl.handle.net/11366/1992>

Більше про систему URIS: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.19174688.v1>
([вгору](#))

Додаток 48

06.05.2022

STI Forum: світова наукова та інноваційна спільнота дізналася про реалії руйнування та втрати науково-дослідної та інноваційної інфраструктури внаслідок російської агресії

5 травня 2022 року заступник Міністра освіти і науки Олексій Шкуратов узяв участь у сьомому щорічному Форумі з питань науки, технологій та інновацій (STI Forum), який проходить під егідою Економічної та соціальної ради ООН (ЕКОСОР) ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Цьогорічна тематика STI Forum зосереджена, зокрема на якісній освіті та партнерстві заради розвитку.

Під час виступу заступник Міністра повідомив учасникам Форуму про складнощі, які виникли у науково-технічній та інноваційній діяльності, у зв'язку із розпочатими рф воєнними діями на території України. Адже понад 1 тис. 500 закладів освіти та 65 наукових установ зазнали бомбардувань та обстрілів.

«В умовах воєнного стану нова інноваційна політика має зосередитися на трансформаційних змінах у всіх секторах, включаючи енергетику, сільське господарство, оборону, інфраструктуру», – сказав Олексій Шкуратов.

За його словами, Міністерство розглядає Дорожню карту науки, технологій та інновацій як інструмент для інтеграції та координації

національних та галузевих стратегічних документів, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку, із пріоритетними напрямками та інструментами стимулювання досліджень та інновацій.

«Її мета – ефективне використання потенціалу сфери НТІ завдяки широкому процесу обговорень та вироблення консенсусу із представниками органів влади, бізнесу, наукових кіл», – розповів Олексій Шкуратов.

- Протягом 2021 року Урядом України майже повністю оновлено пакет ключових стратегічних документів у сфері економічного розвитку та національної безпеки.
- У 2021 році МОН затвердило Дорожню карту інтеграції науково-інноваційної системи до Європейського дослідницького простору.
- У 2022 році ініційовано участь України у проведенні Огляду інновацій для сталого розвитку України Європейською економічною комісією ООН. Огляд та відповідні рекомендації сприятимуть підтримці Міністерства щодо реформування інноваційної політики в Україні.
- Наприкінці 2021 року Уряд України затвердив План заходів реалізації Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на 2021-2023 рр.

«Україна бореться за право вільно обирати свій шлях, за європейські цінності та мир в Європі та усьому світі. Україні потрібна підтримка усього світу, а світові потрібна вільна, демократична, заможна та незалежна Україна», – звернувся Олексій Шкуратов до учасників Форуму наприкінці виступу.

Довідка

ЕКОСОР є головним органом з координації економічної діяльності [ООН](#) та спеціалізованих установ, пов'язаних з ООН. На цей орган припадає майже 70 % всіх бюджетних ресурсів, а також персоналу ООН.

Нагадаємо, МОН працює над [організацією](#) пунктів проведення НМТ у країнах ЄС та Великій Британії.

([вгору](#))

Додаток 49

18.05.2022

Відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція до Дня науки в Україні

18 травня 2022 року у Київському університеті права НАН України відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція до Дня науки в Україні «**Розвиток юридичної науки в умовах воєнного стану**», в якій взяли участь науковці, аспіранти, юристи-практики, студенти КУП НАНУ у змішаному форматі онлайн – офлайн ([Київський університет права](#)).

З вітальним словом до учасників конференції звернувся ректор Київського університету права НАН України, Заслужений юрист України, професор – **Бошицький Юрій Ладиславович**, і зазначив, що нові виклики, які сьогодні необхідно вирішувати державі потребують величезної роботи, у

першу чергу для юристів, для юридичної науки. І як результат формуються нові наукові напрямки досліджень, де правозастосування набуває нових юридичних фактів, яких в нашій країні не було раніше; теми наших наукових робіт змінюються: актуалізуються питання кримінального, трудового, сімейного права в умовах воєнного стану, міжнародно-правові норми і принципи захисту жертв війни; з цим пов'язано міграційні процеси в умовах війни, проблеми забезпечення прав і свобод людини в умовах війни. І це тільки те, що на поверхні юридичної науки, а вже їх дослідження виявляють багато різноманітних факторів всередині.

<... > Підводячи підсумки роботи учасників конференції до Дня науки в Україні проректор з наукової роботи Київського університету права НАН України **Червякова Ольга Володимирівна** наголосила про унікальність і трагічність теми конференції **«Розвиток юридичної науки в умовах воєнного стану»** і зазначила подальшу необхідність апробації наукових досліджень, обговорення актуальних проблем воєнного стану, які є викликами для юридичної науки і, яка перебуває нині на самому вістрі суспільних проблем.

[Повний текст](#)
(вгору)

Додаток 50

27.05.2022

«Ми повинні розповісти правду про цю війну, її причини і реальні та можливі геополітичні наслідки, спростовувати російську брехливу пропаганду та її історичні наративи», – наголосив у своєму вступному слові завідувач відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України д.і.н., проф., чл.-кор. НАН України Степан Віднянський під час онлайн-заходу «Європейські цінності та культурна дипломатія. Війна», що відбувся 24 травня 2022 року в рамках транскордонного проєкту «Європейські цінності та культурна дипломатія: молодіжні зустрічі». Модерувала захід провідна наукова співробітниця відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України, Голова Правління Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин д.і.н., проф. Ірина Матяш ([Інститут історії України НАН України](#)).

Подію організували Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин, Фонд Ганнса Зайделя в Україні в партнерстві з Навчально-науковим інститутом міжнародних відносин та національної безпеки Національного університету «Острозька академія». Участь у зібранні взяли студенти та викладачі провідних університетів України, Болгарії, Грузії, Молдови й Польщі, дипломати-практики, державні службовці, громадські діячі та ін.

Під час заходу було обговорено проблематику російсько-української війни, значення культурної дипломатії, шляхи її застосування задля

популяризації України у світі та подолання брехливих міфів російської пропаганди. Наголошено на тісному зв'язку історії України з європейською, а також тотожності європейських цінностей та українських. Головними спікерами виступили відомі українські дипломати – д.і.н., проф. Борис Гуменюк, президент Української асоціації зовнішньої політики Володимир Хандогій та поет і волонтер Юрій Піжук.

На офіційному YouTube-каналі Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин доступний відеозапис цього заходу. Запрошуємо Вас до перегляду:

[\(вгору\)](#)

Додаток 51

23.05.2022

**ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ВИКЛИКІВ
СУЧАСНОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

17 травня в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі в онлайн-режимі відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція „Україна в контексті соціогуманітарних викликів сучасності: історичний досвід та перспективи” ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

Одним зі співорганізаторів наукового заходу був Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України.

Учасники конференції зосередилися на обговоренні соціогуманітарних викликів, актуальних політичних, соціокультурних, релігійних та націєтворчих питань вітчизняної історії в контексті „гарячої фази” російсько-української війни, відзначали важливість інтелектуальної складової протистояння російській агресії.

На пленарному засіданні з доповіддю „Релігійний фронт російсько-української війни: глобальне і національне потенційних наслідків” виступив доктор політичних наук, професор, завідувач відділу політичної культури та ідеології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України Віктор Войналович.

Під час секційних засідань та у підготовлених учасниками тезах виступів через призму соціогуманітарних проблем висвітлені актуальні проблеми суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку України ХХ – початку ХХІ ст.; націєтворчі, релігієзнавчі та соціокультурні процеси в Україні; проблеми краєзнавчих та регіональних студій вітчизняної історії.

Обговорення відбулося за такими напрямками:

- Суспільно-політичний та соціально-економічний зріз історії України в контексті соціогуманітарних проблем ХХ – ХХІ ст.
- Повсякденна історія та безпека життєдіяльності України.

- Російсько-українська війна: цивілізаційні та соціогуманітарні виклики сучасності.
- Націєтворчі, релігієзнавчі та соціокультурні проблеми історії України.
- Науково-освітній простір України: традиції та перспективи.
- Актуальні питання національно-патріотичного виховання України.
- Соціогуманітарні студії в історіографічній спадщині.
- Краєзнавчо-туристичні та регіональні аспекти соціогуманітарних досліджень.

У роботі секційних засідань конференції взяли участь наукові співробітники та аспіранти нашого Інституту: доктор історичних наук, професор Бевз Т. А., доктор політичних наук, професор Калакура О. Я., доктор політичних наук, професор Кармазіна М. С., доктор політичних наук, доцент Кондратенко О. Ю., доктор політичних наук, доцент Яремчук В. Д., кандидат політичних наук, старший науковий співробітник Зорич О. О., кандидат історичних наук Ковач Л. Л., кандидат історичних наук Ляшенко О. О., кандидат педагогічних наук Мачуський В. В., кандидат історичних наук Новородовський В. В., кандидат філософських наук Щербенко Е. В., аспірантка Інституту Баранівська М. М.

Загалом в роботі конференції взяли участь понад 100 учасників.

[Програма науково-практичної конференції](#)
(вгору)

Додаток 52

10.05.2022

Щоб розвиватися далі, наука повинна змінюватися. Відбулися ХІХ Академічні читання пам'яті В.І. Стріхи

Традиційні щорічні Академічні читання пам'яті визначного вченого-фізика, засновника і першого президента АН вищої школи України **В.І. Стріхи** завжди стають подією наукового життя України ([Світ](#)).

Відомі учені – і природничники, і гуманітарії – готують доповіді, які викликають великий інтерес аудиторії і тематикою, і глибиною дослідження і науковою публіцистикою. Так відбулося і цього разу. Наша редакція запланувала крім загального огляду тем, оприлюднених під час читань, розповісти ще й окремо про найцікавіші. Але в наші плани втрутилась війна. Тому навіть огляд тем подаємо тільки зараз. А знайомство з актуальними й цікавими темами віднесемо на «після Перемоги». Сподіваємося, вона незабаром настане.

Відкриваючи читання, президент АН вищої школи України **О.Г. Наконечний** нагадав, що 27 листопада Академія відзначить 30-річчя. Цього року АН ВШ підписала меморандуми про співпрацю з Національною академією наук України та з Українською спілкою промисловців та підприємців. Разом з УСПП почали створювати Центр міждисциплінарних і прикладних досліджень.

Визначний учений-механік, академік НАН України і почесний академік АН вищої школи України **В.Т. Грінченко** розпочав тему про загрози для освіти і науки в інформаційну добу. Інформаційна епоха, сказав він, доба науки і знань дедалі помітніше робиться й добою постправди, добою дезінформації та невігластва. Якось «The Economist» написав, що досягнення науки зумовили радикальні зміни в суспільстві. Але, щоб розвиватися далі, наука повинна змінитися сама. Причину хвороби науки доповідач вбачає в тому, що наука зробилася надто «дорогою». А тому провідні дослідницькі університети світу дедалі більше зайняті не пошуками істини, а пошуками грошей. Наприкінці ХХ століття відбувалося злиття науки з ринком. А сучасні вчені замість науки часто займаються менеджментом: конкурси, гранти, прощтовхування продуктів, рейтинги, індекси цитування – все це відбирає час від безпосереднього дослідження природи та суспільства.

Дедалі частіше звучить думка: так далі не можна. Ф. Альтрехт (Центр по вивченню вищої освіти, Бостон, США) стверджує: «У світі настала анархія: масове написання статей, більшість із яких практично не має наукової цінності; постійний тиск на вчених – «Публікуйся або загинеш», розвиток псевдонауки, жадібність великих транснаціональних видавництв і розростання недобросовісних видань – все це призвело до появи нових проблем».

Необхідність змін усвідомлюється й на інституційному рівні. У листопаді минулого року Європейська комісія оголосила про плани скласти угоду про оцінювання досліджень для всього Європейського Союзу. Пропонується, щоб критерії винагороджували етику та чесність, командну роботу та різноманітність результатів на додаток до якості та впливу досліджень.

Визначний учений-астроном, академік НАН України і почесний академік АН вищої школи України **Я.С. Яцків** розповів про космічні дослідження в сьгоднішній Україні. Космос – це не лише фундаментальна наука, але й розвиток високотехнологічних галузей. Водночас Україна вже від 2018 року не має своєї космічної програми. Хоча й сьогодні поруч із проблемами (як-от історією запущеного фірмою Ілона Маска супутника «Січ», батареї якого поки не вдалося зорієнтувати на Сонце) маємо й успіхи. Серед них доповідач назвав програму «Аерозоль.UA», присвячену ролі аерозолів у кліматичних змінах, яку Головна астрономічна обсерваторія НАН здійснює в співпраці з університетами.

Відомий учений-кристалохімік, академік НАН України і АН вищої школи України **Р.Є. Гладішевський** виголосив доповідь «Порядок і симетрія в природі». Він почав її зі слайду квітки бузку, де перехід від звичної 4-пелюсткової симетрії до рідкісної 5-пелюсткової люди здавна вважали ознакою щастя. Нагадавши про базові поняття симетрії, доповідач докладно зупинився на здобутках львівської школи кристалохімії, засновниками якої були **Є.І. Гладішевський** разом із **П.-Б.І. Крип'якевичем**, і яка сьогодні є успішною в багатьох міжнародних

проєктах. Важливе значення для цієї школи мав центр колективного користування науковим обладнанням, відкритий у ЛНУ ім.Івана Франка в 2018 р. за сприяння МОН України.

Академіки АН вищої школи України **В.І. Жданов** та **В.М. Ящук** (обоє представляють фізичний факультет КНУ ім. Тараса Шевченка) виголосили доповіді «Модифікація загальної теорії відносності чи нові космологічні поля?» та «Спектральні прояви фотофізичних процесів у вірусах та особливості їх інактивації». Перша з них стосувалася засадничих проблем світобудови, а друга може мати й важливе прикладне значення в контексті пандемії ковід-19.

Академік АН вищої школи України **Л.Ю. Москальова** (Мелітопольський педуніверситет імені Богдана Хмельницького) розповіла про напрями підвищення спроможності університетів у здійсненні інноваційних психологічних та педагогічних проєктів. Вона констатувала: на жаль, упродовж останніх років відбувається помітне «розмивання» відповідної секції МОН, через яку проходять чимало проєктів, далеких і від педагогіки, і від психології.

Академік АН вищої школи України **Л.В. Коломієць** проаналізувала місце перекладів з російської на книжковому ринку пострадянської України. У незалежній Україні їх число порівняно з попереднім періодом скоротилося в сотні разів. І серед причин була насамперед незацікавленість самої Росії підтримувати переклади своїх письменників українською, а крім того радикальні зміни відбулися з українським читачем, який став значно більш відкритим світові, і національна свідомість якого (особливо після 2014 року) суттєво зросла.

Її колега з КНУ імені Тараса Шевченка академік АН вищої школи України **А.О. Ткаченко** в образній і полемічно загостреній доповіді «Калькування й канцелярит: розвиток чи деградація?» зупинився на багатьох прикладах не лише кальчення української мови кострубатим канцеляритом і невластивими їй кальками з російської, а й не менш безглузлого уникання окремих питомих українських слів лише тому, що вони надто схожі на російські відповідники.

Академік АН вищої школи України **О.В. Пронкевич** (Університет імені Петра Могили, Миколаїв) виголосив доповідь про іспансько-українські контакти за часів ренесансу й бароко. Іспанія і Україна – два кордони Європи, які видаються дуже далекими. Водночас період бароко в Україні та Золота доба в Іспанії – часи найбільшого розквіту культури.

Як показали дослідження доповідача, іспанці про Україну знали. Нашу землю називали «Roxia» чи «Rusia» і відрізняли від Московії. Знали про козаків і про те, що це фронтір з католицьким світом. Доповідач наголосив: системна робота з вивчення культурних контактів між країнами протягом зазначеного періоду перебуває на початковій фазі.

Відомий фізик, і водночас – яскравий мистецтвознавець, академік АН вищої школи України **І.О. Анісімов** зробив доповідь, присвячену фрескам

Софії Київської. У ній він розповів про здійснений ним сумлінний аналіз усіх збережених 232 фресок собору. Цей аналіз показав: серед представників різних категорій святих з великим відривом переважають мученики (більше половини від загальної кількості – більше, аніж апостолів, святителів, пророків, царів і цариць разом узятих). Набір одиночних постатей святих відображає всесвітній (за уявленнями середньовічних європейців) характер християнства – від Іспанії на заході до Персії й Індії на сході, від Ефіопії на півдні до Німеччини на півночі. Водночас переважають представники константинопольської церкви. Помітно представлена й римська церква (розписи створені до Великого розколу 1054 року).

Досі в літературі висловлювалося дві точки зору на те, хто розробляв програму розписів Софії Київської. Віктор Лазарев вважав, що це робили діячі з оточення князя Ярослава Мудрого (в літературі можна зустріти ім'я майбутнього митрополита Іларіона). Втім, за радянських часів це була єдино можлива точка зору. Натомість Надія Нікітенко сьогодні доводить, що розписи Софії Київської спрямовані на прославлення князя Володимира (на її думку, собор був збудований і в основному розписаний ще за його життя) та його дружини Анни. Очевидно, в цьому разі розробленням програми розписів мав займатися хтось із оточення цього князя.

На думку доповідача, переважання святих, які вшановувалися в Константинополі, ймовірно, вказує на константинопольське походження розробника програми розписів (очевидно, з оточення митрополита-грека). На зміст цієї програми могли вплинути й уже завершені на той час розписи Десятинної церкви.

На завершення академік АН вищої школи України **М.В. Стріха** зробив огляд стану досліджень на фронтах сучасної фізики. Він наголосив: десятиліття експериментів у фізиці елементарних частинок з використанням таких велетенських установок, як Великий адронний колайдер (ВАК) ЦЕРНу, разом із розвитком теорії народили Стандартну модель. Вона поділяє всі відомі елементарні частинки на класи й пояснює походження трьох із чотирьох фундаментальних взаємодій, які дають лад Всесвітові на відстанях від кварків і до галактик, – електромагнітній взаємодії і так званім слабкій та сильній взаємодіям в атомному ядрі. Але вона не описує гравітації, яку окремо пояснює загальна теорія відносності Альберта Айнштейна, яка, на відміну від Стандартної моделі, принципово не містить ідеї квантування.

Сьогодні теоретики намагаються досягнути квантування гравітації і вкладання її в одну схему з іншими трьома взаємодіями, описуваними Стандартною моделлю. Таке об'єднання призведе до універсальної Теорії всього, яка описуватиме дійсність на будь-якому масштабі відстаней. Чільним кандидатом на появу такої теорії в очах великої частини фізиків є Теорія струн, у якій крихітні одновимірні об'єкти, названі струнами, замінять точкові елементарні частинки. Але, оскільки струни мають масштаб 10^{-35} м, таку теорію принципово неможливо перевірити на досліді, адже вона

потребуватиме прискорювача частинок, настільки більшого від ВАК, що його навряд чи можна буде спорудити.

Ставши перед відсутністю інших теоретичних проривів, деякі фізики пропонують не перейматися експериментальним підтвердженням і просто прийняти Теорію струн і пов'язану з нею ідею про те, що дійсність складається з множинних світів, «множинного всесвіту», – що є радикальним відходом від того, як фізика діяла впродовж століть. Така пропозиція викликає гарячі заперечення з боку інших авторитетних науковців, зокрема й нобелівського лауреата з фізики 2020 р. Роджера Пенроуза.

Підсумовуючи найважливіші з викликів, які стоять перед ученими, відомий американський фізик і популяризатор науки Сідні Перковіц стверджує, що основні запитання, які надихають фізиків сьогодні й визначають майбутнє їхньої науки, звучать так: «Що лежить поза Стандартною моделлю?» – бо це стосується нашого глибшого розуміння природи; і «Чи зможемо ми виробляти чистішу енергію?» – бо відповідь на нього, сподіваємося, покращить умови життя людей. У кожному разі, сьогоднішня фізика динамічно розвивається, зокрема й на стику з біологією, яка ставить свої загадки, і дуже далека від завершеності.

Інтенсивну дискусію, в якій взяли участь **О.Б. Головки, О.І. Чередниченко, О.П. Воробйова, О.В. Пронкевич** (двоє останніх є членами Наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій), **Н.П. Старченко, А.О. Ткаченко**, викликав стан сучасної української гуманітаристики. Було ухвалено спеціальну Заяву, в якій наголошується на необхідності низки підтримувальних дій у царині не лише української філології, але й історії, культурології, журналістики, правових наук тощо.

МАРІЯ ВОЛИНСЬКА

([вгору](#))

Додаток 53

08.05.2022

Українські вчені відкрили нову властивість препарату від COVID

Виявилося, що препарат може накопичуватися у тканинах мозку та змінювати динаміку виділення нейромедіаторів ([Корреспондент.net](#)).

Українські вчені відкрили нову властивість [протівірусного препарату ремдесивір](#), спочатку розробленого для лікування гепатиту С та застосовуваного серед інших препаратів для лікування коронавірусної інфекції COVID-19. Про це [пише](#) провідний науковий співробітник Інституту фізики НАН України С. Єсілевський у Telegram.

Як показав аналіз мембранотропних ефектів, ремдесивір здатний змінювати динаміку виділення нейромедіаторів. Результати відкриття [опублікував](#) науковий журнал Biochimica та Biophysica Acta – Biomembranes.

"Виявилося, що препарат не просто охоче вбудовується в клітинні мембрани, але й здатний проникати через гематоенцефалічний бар'єр і накопичуватися в тканинах мозку. Виявилося, що в мембранах нейронів він не просто пасивно сидить, а може змінювати динаміку виділення нейромедіаторів (принаймні in vitro)", - йдеться у повідомленні.

Ремдесивір - це амфіфільний препарат, тобто, через свої фізичні характеристики він повинен вбудовуватися в ліпідні мембрани клітин.

"Це було всім зрозуміло, але, що дивно, ніхто і ніколи не досліджував, чи впливає якість ремдесивіру на мембрани і до чого це може призводити", - коментує вчений.

За словами Єсилевського, поки що неясно, чи може відкрита українськими вченими властивість ремдесивіру призводити до якихось негативних чи позитивних наслідків, проте препарат виявився набагато цікавішим за молекулу, ніж ще один банальний модифікований нуклеотид, що блокує вірусну РНК-полімеразу.

([вгору](#))

Додаток 54

26.05.2022

Троценко Л.

Вчені заявили про швидке послаблення ефективності вакцинації від COVID-19

Імунітет, отриманий при зараженні COVID-19, у поєднанні з посилюючим щепленням забезпечує захист у 67% проти симптомної інфекції ([Korrespondent.net](#)).

Дослідники бельгійського інституту громадської охорони здоров'я Sciensano заявили, що вакцинація від коронавірусу стрімко зменшується через кілька місяців, а якщо йдеться про Омікрон-штам, то ще швидше. Про це повідомляє [La Libre Belgique](#).

Дослідження охопило 1,43 млн. осіб, воно проводилося в період з липня 2021 по квітень 2022 року.

Захист від симптомної інфекції при штамі Дельта зменшується від вихідної оцінки в 81% до 56% за 100-150 днів після первинної вакцинації. Після бустерної дози при такому ж результаті вихідний захист оцінюється в 84%. зменшується від 37% до 18% за 100-150 днів після базової вакцинації. Бустерне щеплення посилює вихідний захист до 52%, але через 100-150 днів воно знижується до 25%", - сказано у повідомленні.

Зазначається, що імунітет, отриманий при зараженні COVID-19, у поєднанні з посиленням, що посилює, забезпечує захист у 67% проти симптомної інфекції.

Проте вакцинація забезпечує набагато посилений захист від важких форм захворювання, у яких необхідна госпіталізація.

"При варіанті Дельта захист оцінюється в 93% після бустерного щеплення. І за 100-150 днів він знижується до 87%. При Омикроні після посилення щеплення "захист від госпіталізації" за 100-150 днів знижується до 66%", - йдеться у статті.

Нагадаємо, раніше в МОЗ України заявили, що [вакцинація зміцнює захист від коронавірусу](#), у тому числі від COVID-штаму Омикрон.

([вгору](#))

Додаток 55

29.05.2022

Детальна інформація про COVID-19 в США сьогодні

Після періоду значного зменшення кількості щоденних випадків захворювання в США, кількість заражень почнеться у травні 2022 року ([COVID-19 в Україні: аналіз статистичних даних](#)).

знову почало зростати. І через широке поширення домашніх тестування та велику кількість безсимптомних і безсимптомних форм хвороби, кількість зафіксованих випадків не відображає справжньої ситуації з поширенням інфекції.

Основні причини наступного зростання захворюваності - поява субваріанту Омикрон BA. 2 і щойно виявлений субваріант BA. 2.12.1, обмежена тривалість захисту від інфікування як після вакцинації, так і після попереднього зараження, а також послаблення протиепідемічних обмежень (зняття масок і т.))

Штами BA сьогодні найпоширеніші в США. 1, BA. 1.1, BA. 2 та бакалавр. 2.12.1.

Ефективний репродуктивний номер варіанту BA. 2 в 1,4 рази вище, ніж BA. 1. , що пов'язано з 53 мутаціями, 29 з яких міститься в спайк білку.

Клінічні прояви інфекції BA. 2 схожі на ті, що з BA. 1: легкий біль у горлі, фарингіт та часто шлунково-кишкові симптоми (діарея, нудота та блювота) в поєднанні з м'язовими та головними бо

Бакалавр вперше виявлений в Нью-Йорке. 2.12.1 наразі є домінуючим варіантом у США.

Станом на 25 травня 2022 року близько 58% послідовних ізоляцій SARS-CoV-2 належали до категорії BA. 2.12.1. Цей варіант має додаткові мутації спайка S704L та L452Q. Мутація L452Q, яка раніше спостерігалася у варіантах Дельта і Лямбда, дозволяє вірусу більш тісно приєднуватися до рецептора ангіотензин-трансформуючого ферменту 2 і робить його більш передавальним.

Перспектива інфекції BA. 1, очевидно, забезпечує мінімальний перехресний імунітет до BA. 2.12.1.

Тому люди, які перенесли інфекцію BA Омикрон. 1, недостатньо захищений від BA. 2.12.1.

Варіанти БА нещодавно з'явилися в Південній Африці та Європі. 4 та БА. 5 визнаних Всесвітньою організацією охорони здоров'я як занепокоєння.

Нові варіанти більш передаються, краще уникають імунітету та можуть стати домінуючими влітку.

Як і у випадку з БА. 2.12.1, люди раніше інфіковані раннім варіантом Оміврон БА. 1, очевидно недостатньо захищений від інфекції БА. 4 та БА. 5.

Але, на щастя, БА. 4 та БА. 5, очевидно, не викликають більш важкого захворювання, ніж попередні варіанти.

Враховуючи відверту і майже повну заборону масок в країні, багато американців ставить під сумнів доцільність носіння маски в односторонньому порядку (коли людей навколо них немає).

Поточні дані показують, що одностороння маска все ще ефективна, але вона повинна бути якісною та гарно підходити (N95 або KN95). Однак сьогодні 60% масок KN95 в США є підробленими і не відповідають стандартам Національного інституту безпеки та гігієни праці (NIOSH).

Про ревакцинацію.

ЦКЗ наразі рекомендує четверту дозу вакцини лише людям старше 50 років або людям старше 12 років з помірним до важким імунodefіцитом, які були щеплені понад 4 місяці тому.

Слід зазначити, що поєднання попередньої інфекції SARS-CoV-2 та вакцинації ("гібридний імунітет") забезпечує найбільший захист.

Терапія.

Нірматрелвір/ритонавір і молнупіравір рекомендовані протягом перших 5 днів хвороби з урахуванням взаємодії ліків, роботи нирок і тератогенного потенціалу.

Слід зазначити, що клінічні випробування ефективності ліків проводилися лише серед невакцинованих людей з високим ризиком важкого перебігу хвороби, і сьогодні більшість людей, яким призначають оральні протівірусні препарати ванни.

І хоча на сьогоднішній день таких даних немає, ліки треба призначати для всіх пацієнтів з високим ризиком важкого перебігу COVID-19, незалежно від стану вакцинації.

Джерело: [COVID-19 in 2022—The Beginning of the End or the End of the Beginning?](#)

(вгору)

Додаток 56

29.05.2022

«Ноосфера» вже в Кейптауні: перший антарктичний сезон завершено

27 травня 2022 року науково-дослідне судно-криголам «Ноосфера» зайшло в порт Кейптаун (Південно-Африканська Республіка), завершивши перший антарктичний сезон. Уперше за 20 років Україна здійснила

антарктичну експедицію власним науковим флотом ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Шлях від Фолклендських островів зайняв 19 днів і був доволі складним, команда жартує, що за спокійний прохід протокою Дрейка довелося поплатитися поганою погодою на шляху через Атлантичний океан.

Моряки мандрують 4 місяці поспіль, цьогоріч «Ноосфера» вирушила в перший рейс під синьо-жовтим прапором з Одеси до Антарктики 28 січня та пододала 26 тис. км. Це вдвічі більше, ніж довжина Північної та Південної Америки разом.

Через війну в Україні криголам не може повернутися в порт Одеси, тож наступні місяці базуватиметься в Кейптауні, де пройде технічне обслуговування та підготується до нових подорожей.

Нагадаємо, за [перший рейс](#) до Антарктики флагман українського науково-дослідного флоту забезпечив ротацію зимівників на українській станції «Академік Вернадський», перезмінку полярників на польській станції «Арцтовський» та проведення унікальних досліджень із вивчення Південного океану.

([вгору](#))

Додаток 57

03.05.2022

Завдяки угрупованню супутників, які планують передати Україні, ми перезапустимо нашу космічну галузь – фізик Олексій Парновський

Некомерційна організація Halifax International Security Forum, що базується у Вашингтоні, вирішила допомогти Україні у війні з Росією та розпочала збір коштів для створення супутникового угруповання, яке згодом буде передано під повне управління українським фахівцем ([Світ](#)).

Мова йде про супутникове угруповання дистанційного зондування Землі, що проводить спостереження за поверхнею в декількох діапазонах, у тому числі і в оптичному. Чим важлива ця ініціатива та чи зможе вона допомогти не лише українській армії, але й космонавтиці?

Про все це розповів старший науковий співробітник Інституту космічних досліджень НАН України і Державного космічного агентства України кандидат фізико-математичних наук **Олексій Парновський**.

«Війна показала глибоку проблему української космонавтики, точніше її організаційної складової. З початком війни виявилось, що жодна з оборонних розробок, які мала робити наша космічна галузь, не втілена. Проте зараз нам допомагає міжнародна спільнота. Цілком можливо, що завдяки цьому незабаром ми матимемо своє угруповання з супутників на орбіті. Це дозволить нам навколо цих супутників перезапустити свою діяльність», — розповів Олексій Парновський.

Як пояснив експерт, зараз в США некомерційна організація Halifax International Security Forum запустила ініціативу купівлі і передачі Україні

угруповання супутників дистанційного зондування Землі: «Йдеться про розвідувальні супутники для допомоги у відбитті російської агресії. Це дуже корисна для нас акція, яка дозволить нам перестати бути залежними від комерційних даних, які ми купуємо, та потім після війни — відбудувати свою власну інфраструктуру по роботі із сучасними космічними технологіями», — підсумував Олексій Парновський.

[Докладніша інформація](#)
([вгору](#))

Додаток 58

11.05.2022

В Україні успішно стартував новаторський проєкт із залучення молоді до наукових досліджень

Академічні інститути разом із університетами започаткували новий напрям – змагання через дослідження ([Світ](#)).

Ужгородський національний університет спільно з Інститутом кібернетики імені В.М.Глушкова НАНУ та Київським академічним університетом започаткували цикл змагань для більшого зацікавлення молоді наукою та для популяризації наукових напрямків. 8 травня завершилося перше таке змагання, за два дні відбулося нагородження його переможців, які змогли оптимально розв'язати відому задачу комівояжера.

Організатори фактично започаткували новий тип змагань, відмінний від олімпіад: учасники мають триваліший період для розв'язання наукової проблеми. Перша задача в умовах воєнного стану в Україні була символічною і стосувалася пошуку найкращого маршруту через міста всієї України. Така ідея надихнула багатьох: загалом у змаганні зареєструвалися 172 учасники з України, Грузії та Азербайджану; долучилися також представники Іспанії та Греції. Усього було надіслано 14489 розв'язків.

10 травня співорганізатори [зібралися](#) під час відеоконференції, щоби підбити підсумки змагань, нагородити переможців та окреслити дальші напрямки співпраці.

Академік НАН України **Олександр Хіміч** (Інститут кібернетики імені В.М.Глушкова НАНУ) наголосив, що символічним і логічним є те, що перше конкурсне завдання в межах запланованого циклу стосувалося саме логістичної задачі, яка вкрай важлива в контексті агресії Російської Федерації та завдань оборони й безпеки України, які є в умовах воєнного часу. Академік зауважив, що такі заходи з популяризації наукових досліджень необхідно підтримувати й поширювати на інші цікаві й інноваційні напрямки, зокрема такі, як штучний інтелект, нейромережеві технології, квантові обчислення, кібербезпеку та ін.

«Це ті напрямки, синергія яких буде сприяти не тільки відновленню зруйнованого економічного простору України (а цим усім доведеться займатися в контексті відбудови України), а й дасть можливість перейти на

рейки новітніх технологій завтрашнього дня у світовому вимірі, забезпечить стрімкий розвиток сектору безпеки й оборони держави», – підкреслив академік Олександр Хіміч.

Завідувач кафедри інформаційних управляючих систем і технологій факультету інформаційних технологій УжНУ доцент **Олександр Міца** зауважив, що співорганізатори заходу завжди були ініціаторами того, щоби залучати молодих науковців до розв’язання задач, і є можливість вийти за межі олімпіадного програмування – розв’язувати більш широкий клас задач і застосовувати більше методів. Такі змагання варто більше популяризувати й залучати якнайбільше учнів та студентів із різних країн світу. Олександр Міца подякував активним студентам УжНУ, які зібрали призовий фонд змагань, подякував інтернет-порталу «Eolymp», який бездоганно супроводжував змагання, а також висловив сподівання, що до організації змагань надалі будуть долучатися й інші установи.

Професор Київського академічного університету **Віталій Шадура** зауважив, що тепер студенти більше цікавляться інженерним програмуванням і звертають менше уваги на математичні методи, але дуже важливо, щоби здобувачі освіти мали якісну математичну підготовку, добре знали теорію алгоритмів і теорію оптимізації, оскільки це ті інструменти, які використовуються в застосуванні цифрових технологій, особливо в прикладних науках. Професорка того ж університету **Олександра Антонюк** додала, що проведення такого заходу в теперішніх умовах дуже важливе. Змагання, з огляду на підібрану задачу, не є суто науковим, а має практичні результати, тому важливо, що студенти вчать на практичних завданнях, а організатори співпрацюють у різних напрямках.

[\(вгору\)](#)

Додаток 59

11.05.2022

Дніпровська політехніка розпочинає реалізацію міжнародного проекту EMDIAC

У НТУ «Дніпровська політехніка» – **Dnipro University of Technology** розпочинають роботу над реалізацією міжнародного проекту «Embracing Digitalization in the Academia: International Collaboration for Capacity Building and Innovation (EMDIAC)» за підтримки Swedish Institute [\(Світ\)](#).

Проект EMDIAC спрямовано на підтримку процесів діджиталізації в університетському середовищі заради розбудови демократії в країнах-партнерах проекту та посилення ролі наукових кіл у їх вирішенні.

Мета – налагодити довгострокову та стратегічну кооперацію між Linköping University (Швеція), University of Tartu (Естонія), Dnipro University of Technology (Україна) та організацією громадянського суспільства Human Constanta (Білорусь) з метою посилення можливостей партнерів щодо

організації проєктного менеджменту та надання високоякісних освітніх послуг, проведення передових досліджень та популяризації інновації у вищій освіті в контексті цифрової трансформації, яка впливає на всі аспекти управління, економіки та суспільства.

За допомогою серії вебінарів та робочих зустрічей заплановано підвищення кваліфікації академічного персоналу на стратегічному та оперативному рівні. Такий обмін знаннями та досвідом сприятиме розбудові та зміцненню спроможності партнерів задовольняти поточні та майбутні потреби суспільства під час та після війни.

([вгору](#))

Додаток 60

12.05.2022

На Львівщині обрали проєкти, на які виділять кошти з обласного бюджету

У області реалізують 9 інноваційних проєктів, які цього року адаптували до вимог воєнного стану ([Варіанти](#)).

Про це повідомила пресслужба Львівської обласної ради.

У області, в межах програми сприяння інноваційному та науково-технологічному розвитку Львівщини, провели конкурс інноваційних проєктів, на який заклади вищої освіти, науково-дослідні установи в партнерстві з бізнесом подали 13 заявок на загальну суму 13,3 млн грн.

З 13 інноваційних проєктів конкурсна рада обрала 9, які за результатами оцінювання набрали найбільше балів і можуть дофінансовуватися коштом обласного бюджету. Це:

- синтез нових надтвердих керамічних композитів з боридами та силіцидами металів;
- відкрита сертифікована технологія для виготовлення кровоспинних турнікетів;
- забезпечення гідрогелевими пов'язками Aquior закладів охорони здоров'я Львівщини;
- дрібносерійне виробництво роботизованих комплексів для виконання наземних задач як в будівлях, так і на відкритій місцевості;
- розроблення модульного ударно-розвідувального безпілотного літального апарату;
- розроблення універсальної мобільної роботизованої транспортної платформи для перевезення боєприпасів та спорядження;
- розроблення та організування дрібносерійного виробництва засобу для швидкого загоєння ран та відновлення шкіри у польових умовах;
- розробка програмних засобів інформаційної безпеки;
- розроблення технологій спеціальних піротехнічних засобів сигнального та протипожежного призначення.

Загальний обсяг фінансування програми сприяння інноваційному та науково-технологічному розвитку у Львівській області на 2021-2025 роки з обласного бюджету у 2022 році – 5 млн грн. У квітні конкурси інноваційних проєктів на 2022 рік адаптували до вимог воєнного стану.

Додамо, у 2021 році в області реалізували 8 інноваційних проєктів на загальну суму 8,77 млн грн, а сума співфінансування з обласного бюджету становила 5,26 млн грн.

([вгору](#))

Додаток 61

02.05.2022

Екологи та науковці займаються збереженням наукових даних про поширення рослин, тварин та грибів в Україні від знищення окупантами

Війни приносять не лише горе людям, не лише руйнують беззахисну природу. Війна безслідно знищує культурні цінності, свідчення історії і, звісно, наукові знання. Десятки науковців півдня і сходу України стали біженцями. Багато хто назавжди втратив наукові надбання всього свого життя. Втрачені напрацювання багатьох спеціалістів, що десятиліттями працювали в заповідниках і національних парках, колекції, гербарії, музеї ([Світ](#)).

“Тому серед інших, можливо більш важливих завдань, зараз необхідно зберегти і знання про природу. Без цих знань, напрацьованих десятиліттями, ми ніколи не відновимо розуміння, якою природа була до війни. Втративши їх, ми позбавимо сенсу життя десятків спеціалістів, які присвятили себе вивченню біорізноманіття”, – повідомляє [Українська Природоохоронна Група – UNCG](#).

Група активно працює з публікацією наукових даних про поширення рослин, тварин та грибів в Україні за допомогою глобальної бази біорізноманіття GBIF <https://www.gbif.org/uk/country/UA/summary> Завдяки базі GBIF можна знайти відомості про точні місця знахідок різних видів, авторів знахідок або джерела, де вони були опубліковані.

На цей час зібрано і опубліковано 1 690 663 записів про знахідки видів рослин, тварин та грибів в Україні, з яких 1 000 888 записів завантажені українськими науковими організаціями.

Майже половина всіх записів стосується територій, які зараз перебувають під окупацією або звільнені після завершення бойових дій на півночі України.

“Запрошуємо всіх науковців-біологів до співпраці у справі порятунку даних про біорізноманіття України та очікуємо на швидке звільнення нашої держави від окупантів!” – додають екоактивісти.

P.S.: кількість даних про знахідки в Україні видів на GBIF від українських організацій-публішерів переважила за мільйон після

завантаження нами набору даних Н.Ю. Полчанінової про знахідки павуків Дворічанського національного природного парку.

([вгору](#))

Додаток 62

30.05.2022

30-річна помилка. Ядерний синтез може дати ще більше енергії, ніж передбачалося — дослідження

Міжнародна команда вчених з'ясувала, що термоядерні реактори можуть виробляти набагато більше [енергії](#), ніж вважалося раніше ([nv.ua](#)).

Вчені виявили, що основне правило, яким користувалися при конструкції токамаків — установок для магнітного утримання розігрітої плазми — було неправильним.

Дослідження фізиків зі Швейцарського плазмового центру Федеральної політехнічної школи Лозанни, опубліковане в журналі [Physical Review Letters](#), показало, що максимальна щільність водневого палива приблизно вдвічі перевищує *межу Грінвальда*.

Раніше плазма ставала практично некерованою, коли щільність палива збільшувалася до певної точки, яка отримала своє ім'я на честь фізика, який вивів цю межу на основі своїх практичних експериментів. У результаті більшість термоядерних реакторів проектувалися, виходячи з того, що *межа Грінвальда* дійсно є крайньою точкою для коректної роботи з плазмою.

Фізики [довели](#), що плазма може підтримувати більшу густину палива в міру збільшення вихідної потужності реакції синтезу. Вчені поки що не знають, наскільки оновлений показник межі Грінвальда вплине на потужність токамаків, проте впевнені, що приріст може виявитися значним.

Крім того, велика щільність палива значно полегшить експлуатацію термоядерних реакторів.

([вгору](#))

Додаток 63

30.05.2022

Габбл, Марс і Сатурн. 10 найважливіших місій Європейського космічного агентства

30 травня 2022-го виповнюється 47 років від дня створення Європейського космічного агентства (ЄКА). Згадаємо кілька найважливіших проєктів і місій цієї організації ([nv.ua](#)).

Після Другої світової війни лівова частка вчених-ракетобудівників із Європи та, зокрема, фашистської Німеччини, поїхала працювати на уряд США.

Наприклад, розробника першої у світі балістичної ракети — німецької Фау-2 — штурмбанфюрера СС Вернера Фон Брауна вважають батьком американської космічної програми й одним із засновників NASA.

Формально, NASA була створена лише 1958-го. Але насправді це була лише реорганізація Національного консультативного комітету США з повітроплавання (NACA) у межах космічних перегонів із СРСР, який на той час уже запустив перший супутник у космос.

Крім NASA та радянського Особливого конструкторського бюро № 1 на той час не було інших організацій, які здійснювали масштабні космічні дослідженнями, запускали орбітальні станції тощо.

Третя за рахунком і значущістю космічна організація з'явилася у Європі 1975 року. Сьогодні, 30 травня 2022-го, Європейському космічному агентству чи ЄКА виповнюється 47 років.

У зв'язку з цим **НВ** зібрав 10 найзначніших місій ЄКА за всю історію існування організації.

Телескоп Габбл

Одна з найвідоміших і найважливіших космічних місій, яку ЄКА запустила разом із NASA у 1990 році.

Суть місії полягала в запуску на орбіту Землі автоматичної обсерваторії, яку назвали на честь одного з батьків-засновників сучасної астрономії та космології Едвіна Габбла.

Орбітальний телескоп дає змогу реєструвати випромінювання космічних об'єктів в інфрачервоному діапазоні, що неможливо зробити за умов земної атмосфери.

За останні 15 років роботи на орбіті Габбл зробив понад мільйон знімків небесних об'єктів, включно з зірками, туманностями, галактиками та планетами. А загальний обсяг даних, зібраних орбітальною обсерваторією, становить близько 50 терабайт.

Серед найважливіших досягнень Габбла — уточнення постійної Габбла (швидкості розширення Всесвіту) за допомогою вимірювання відстаней до цефеїд у Скупченні Діви; перші карти поверхні Плутона й Еріди; спостереження ультрафіолетових полярних сьйв на Сатурні, Юпітері та Ганімеді; нові дані про планети поза сонячною системою; вивчення чорних дірок у центрах галактик.

Місія Габбл — одна з найперших для ЄКА, і її почали розробляти 1977 року. Її загальну вартість оцінюють у \$16 млрд, й обсерваторія має зійти з орбіти після 2030 року.

Телескоп Джеймс Вебб

Найбільший і найпотужніший у світі космічний [телескоп James Webb Space Telescope](#) (JWTS) вартістю \$10 млрд вийшов на орбіту для вивчення народження й еволюції Всесвіту лише у грудні 2021-го.

Хоча весь проєкт розробляли останні 25 років.

Телескоп доправили на орбіту за допомогою європейської ракети-носія Ariane V зі стартового комплексу на космодромі Куру у Французькій Гвіані, який є одним із ключових центрів ЄКА.

Новий телескоп став наступником Габбла, і його назвали на честь одного з організаторів висадки Аполлона на Місяць. Станом на сьогодні це найпотужніша, найбільша і найдорожча космічна обсерваторія в історії людства.

Розробниками обсерваторії виступили вчені з ЄС, США та Канади. Одне з головних завдань телескопа — дослідження раннього Всесвіту, появи перших зірок і формування галактик, а також їхньої еволюції.

Проте повноцінна робота телескопа розпочнеться лише в середині 2022-го, коли він вийде у другій точці Лагранжа (L2) на відстані 1,5 млн км від Землі. Для порівняння, Габбл перебуває на висоті лише 325 км над поверхнею Землі.

На відміну від Габбла, фізичного доступу до телескопа Вебба не буде, тому його не можна буде відремонтувати в екстрених випадках.

Місія ExoMars

У рамках цієї місії вже 2022 року було заплановано відправити на Марс перший марсохід ЄКА Розалінд Франклін, названий на честь англійської жінки-біофізика.

Але проблема полягає в тому, що марсохід мали доправити російською ракетою-носієм, а також використовувати російську посадкову платформу для його висадки на Марсі.

Після вторгнення армії РФ в Україну в лютому 2022-го ЄКА [відмовилася від співпраці з Роскосмосом](#) і перенесла запуск ExoMars як мінімум на два роки.

Місію планували реалізувати в межах спільної астробіологічної програми ЄС і РФ, а марсохід мав вивчати зразки корінної породи Марса всередині своєї бортової лабораторії.

«Ровер Розалінд Франклін є унікальним серед усіх марсоходів, запланованих для Марса. Він може бурити глибше, ніж будь-хто до нього — до двох метрів нижче за тверду поверхню. Це важливо, оскільки надра захищені від шкідливого випромінювання і тому можуть містити ознаки минулого чи сьогоденного життя», — [заявляв](#) один із розробників місії професор фізики Лабораторії космічних досліджень Малларда Ендрю Коутс.

Крім цього, ЄКА офіційно відмовилася від участі у трьох місіях програми Місяць, запуск першої з яких було заплановано на вересень.

У ході цих місій ЄКА та Роскосмос збиралися протестувати місячну посадкову платформу, картувати поверхню Місяця та зібрати зразки льоду з поверхні супутника для їхнього подальшого аналізу.

Місія LISA

У травні 2022-го одна з найамбітніших і найважливіших для науки місій [перейшла до наступного етапу розвитку](#). LISA або Лазерна інтерферометрична космічна антена (Laser Interferometer Space Antenna)

перебуває у розробці вже кілька десятиріч, і вона має стати першою у світі космічною обсерваторією для аналізу гравітаційних хвиль.

Гравітаційні хвилі, передбачені Альбертом Ейнштейном, формуються внаслідок однієї з найнезвичайніших подій у Всесвіті — злиття чорних дірок і нейтронних зірок. Ці щільні масивні об'єкти обертаються навколо один одного і поєднуються з такою силою, що створюють так звані брижі простору-часу або гравітаційні хвилі.

Для дослідження цих хвиль керівники LISA планують відправити в космос три космічні апарати, які обертатимуться навколо Сонця у формі трикутника. Довжина кожної сторони цього трикутника становитиме 1,5 млн миль.

Зараз LISA переходить до фази В1, під час якої фахівці ЄКА розроблять технології для місії та виберуть остаточний дизайн. Серед пристроїв LISA будуть лазерні системи космічних кораблів, телескопи і датчики.

«Перехід до фази В1 виводить місію з концептуальних досліджень і знаменує важливу віху для залучених учених й інженерів. Після довгого шляху, що розпочався з перших начерків у 1980-х роках, ми тепер знаємо, що рухаємося правильним шляхом і що маємо реальний план на майбутнє», — заявив керівник дослідження LISA Мартін Гелер.

Місію планують запуснути 2037 року, а будівництво космічного корабля почнеться не раніше 2024 року.

Місія Марс-експрес

У межах цієї місії на орбіту Марса було запуснено автоматичну міжпланетну станцію ЄКА. Станція, що досі працює, складається із штучного супутника Марса та спускального апарату з автоматичною марсіанською станцією Бігль-2.

Марс-експрес стартував із космодрому Байконур у Казахстані за допомогою радянсько-російської ракети-носія Союз-ФГ у червні 2003 року. Уже за пів року станцію було доправлено на марсіанську орбіту.

Головним провалом місії стала втрата зв'язку з апаратом Бігль-2, який виявили лише через 12 років.

Попри це, орбітальна станція Марс-експрес досі успішно передає дані на Землю, і термін її служби вже кілька разів продовжували на роки вперед.

Ключовими досягненнями станції вважають високоточний опис структури атмосфери Марса, створення карт розподілу водяної пари й озону в атмосфері, а також виявлення водяного льоду та метану на Червоній планеті, що може свідчити про наявність життя там.

Місія Кассіні-Гюйгенс

Спільна місія NASA, ЄКА й італійського космічного агентства дала змогу запуснути орбітальну станцію Кассіні й спускальний апарат з автоматичною станцією Гюйгенс для дослідження найбільшого супутника Сатурна — Титана.

Місію було запуснено у жовтні 1997-го, і космічному апарату знадобилося майже сім років, аби вийти на орбіту.

Варто врахувати, що автоматична станція Гюйгенс є першим в історії космічним апаратом, який здійснив м'яку посадку у зовнішній Сонячній системі.

Другий за розміром у Сонячній системі, супутник Сатурна Титан має щільну атмосферу, і на його поверхні також є рідина. Через це Титан становить величезний інтерес для дослідників. Існують теорії про наявність життя на Титані, а також переселення людей на супутник Сатурна.

У рамках місії Кассіні-Гюйгенс на Землю було передано 635 Гб даних, зроблено близько пів мільйона знімків, виконано 162 прольоти біля супутників Сатурна, а також опубліковано кілька тисяч наукових публікацій на основі отриманих даних.

Офіційно місія завершилася 15 вересня 2017-го, після того, як орбітальна станція востаннє облетіла Титан і почала зближення із Сатурном, увійшовши до його атмосфери та відправивши свій останній сигнал на Землю.

Апарати Кассіні-Гюйгенс дозволили вченим виявити кілька хімічних аномалій на поверхні Титану. Зокрема, постійне утворення водню й ацетилену під дією сонячних променів в атмосфері супутника.

Деякі дослідники припускали існування на Титані невідомих форм життя, які можуть харчуватися воднем й ацетиленом.

Місія Венера-експрес

Ще один космічний апарат ЄКА був призначений для вивчення Венери, динаміки атмосфери планети, а також її взаємодії із Сонцем.

Венеру-експрес запустили дев'ятого листопада 2005-го, і вже за пів року дослідницька станція вийшла на орбіту сусідньої планети. Апарат згорів у щільній атмосфері Венери 2015 року.

Окрім безлічі зображень Венери, апарат також допоміг створити першу карту температури південної півкулі планети; знайшов додаткові докази існування океанів у минулому Венери; відкрив нові погодні умови на планеті, зокрема, наявність блискавки.

Апарат також був запущений на ракеті-носії Союз-ФГ із космодрому Байконур. Станцію Венера-експрес доправили на Байконур через Москву за допомогою вантажного літака Ан-124 Руслан, попередника Ан-225 Мрія.

Оціночна вартість цієї місії становить близько 300 млн євро.

Місія Розетта

У рамках цієї місії в космос запустили зонд Розетта та спускальний апарат Філі. У результаті космічний апарат Розетта став першим, який вийшов на орбіту комети, а Філі вперше здійснив м'яку посадку на її поверхню.

За досліджувану комету обрали 67P/Чурюмова—Герасименко, названу на честь українського астронома Кліма Чурюмова та його таджикистанської колеги астронома Світлани Герасименко.

Апарат запустили на ракеті-носії Ariane V з космодрому Куру. До кінця 2016-го зонд виконав усі завдання та зіткнувся з кометою Чурюмова—Герасименко на швидкості 3 км/год.

Результатами місії стало виявлення вищого вмісту важкої води у льоду комети порівняно з земними океанами. Ці дані суперечать прийнятій теорії, що вода Землі має кометне походження.

Місія Улісс

Запущена 1990-го, автоматична міжпланетна станція спільного виробництва ЄКА та NASA була призначена для вивчення Сонця. Проте згодом її додатковою місією став Юпітер.

Це було пов'язано з тим, що апарат учетверо перевищив термін своєї експлуатації та пропрацював загалом понад 17 років. Офіційно місію завершили лише у липні 2008 року.

Улісс став першим апаратом, який почав досліджувати Сонце не лише з його екваторіальної площини, але і з полюсів.

Нові дані апарату дозволили створити точнішу модель навколосонячного простору, що допомогло змінити уявлення космологів про історію розвитку Всесвіту.

Швидкість передачі даних обладнання апарату на Землю становила 1024 біт/с, і його запустили на багаторазовому транспортному кораблі NASA Дискавері з мису Канаверал у США.

Окрім досліджень Сонця, Улісс допоміг уточнити геометрію магнітосфери Юпітера, а також виміряв газовий хвіст комети C/1996 B2 Хякутаке.

Місія JUICE

Найближча запланована місія ЄКА Jupiter Icy Moon Explorer має стартувати у червні 2022-го. Міжпланетна станція JUICE вивчатиме супутники Юпітера, такі як Ганімед, Європа та Каллісто.

Учені хочуть виявити на поверхні цих супутників океани рідкої води. Місію затвердили десять років тому, і її вартість оцінили у 850 млн євро.

Судячи з останніх даних, у квітні 2020 року всі компоненти міжпланетної станції JUICE прибули до місця фінального складання на підприємство Airbus у німецькому місті Фрідріхсгафен.

Якщо все піде за планом, апарат запустять на ракеті-носії Ariane V з космодрому Куру. Він має вийти на орбіту Юпітера у жовтні 2029-го.

Як і у випадку з місією Кассіні-Гюйгенс, нова орбітальна станція має розширити знання вчених про можливу наявність життя на супутниках Юпітера.

JUICE маневруватиме між супутниками Юпітера на відстані 45 світлових хвилин від Землі, і керівник проєкту Джузеппе Саррі [описує](#) це місце, як «Сонячна система в мініатюрі». Якщо маневр JUICE поблизу Ганімеда в 2032 році виявиться вдалим, космічний апарат стане першим, який здійснить повний оберт навколо супутника іншої планети.

([вгору](#))

27.05.2022

Амбітні плани. У NASA розповіли, чим займатиметься телескоп Джеймса Вебба у перший рік роботи

Найсучасніша і найпотужніша космічна обсерваторія вийшла на фінішну пряму випробувань. Усього за кілька тижнів їй доведеться взятися за роботу — і NASA розповіло, у чому вона полягатиме (nv.ua).

Серед досліджень, запланованих на перший рік, вивчення двох гарячих екзопланет, класифікованих як «суперземлі» через їх розмір і кам'янистий склад: покриту лавою 55 Cancri e і безповітряну LHS 3844 b. Дослідники тренуватимуть високоточні спектрографи Вебба на цих планетах, щоб зрозуміти геологічну різноманітність планет по всій галактиці та еволюцію скелястих планет на зразок Землі.

55 Cancri e обертається на відстані менше 1,5 мільйона миль від своєї сонцеподібної зірки (одна двадцять п'ята частина відстані між Меркурієм і Сонцем), роблячи один оборот менш ніж за 18 годин. Оскільки температура поверхні набагато вища за точку плавлення типових породоутворюючих мінералів, вважається, що денна сторона планети вкрита океанами лави.

Фахівці NASA хочуть вивчити кліматичні особливості планети, отримавши за допомогою телескопа дані про зміни дня та ночі. Також вони зацікавлені дізнатися про особливості хімічного складу атмосфери планети.

"У 55 Cancri e може бути щільна атмосфера, в якій переважають кисень або азот", - пояснив Реню Ху з Лабораторії реактивного руху НАСА в Південній Каліфорнії.

LHS 3844 b є своєрідною протилежністю 55 Cancri e. Це холодна планета, поверхня якої не може розплавитися через те, що її зірка занадто мала. Вчені не розраховують побачити тут перспективну для життя атмосферу, але їм цікаво провести аналіз твердої породи, з якої складається LHS 3844 b.

Для цього планується застосувати спектроскопію. «Різні типи гірських порід мають різні спектри, — пояснила Лаура Крейдберг із Інституту астрономії Макса Планка. — Неозброєним оком видно, що граніт за кольором світліший за базальт. Існують аналогічні відмінності в інфрачервоному світлі, що відбивається від каміння».

Команда Крейдберга використовуватиме MIRI для захоплення спектра теплового випромінювання денної сторони LHS 3844 b, а потім порівняє його зі спектрами відомих гірських порід, таких як базальт і граніт, щоб визначити їх склад поверхні планети. Якщо вона вулканічно активна — спектр також може показати наявність слідових кількостей вулканічних газів.

([вгору](#))

31.05.2022

МОН оголошує конкурс на здобуття щорічної Премії КМУ за розроблення та впровадження інноваційних технологій

1 червня 2022 року оголошується проведення конкурсу на здобуття щорічної Премії Кабінету Міністрів України за розроблення та впровадження інноваційних технологій ([Міністерство освіти і науки України](#)).

До 5 премій щорічно присуджується за особливі досягнення в розробленні та впровадженні інноваційних технологій у виробництво та виведення на ринок вітчизняної інноваційної продукції. Під час присудження Премії враховується:

- практична цінність і перспективність результатів діяльності заявника для підприємства, галузей промисловості та національної економіки;
- кількість створених робочих місць для впровадження інноваційної технології та нових робочих місць у високотехнологічних галузях;
- наявність сучасного високотехнологічного наукового обладнання та ефективність його використання;
- відповідність роботи пріоритетним напрямкам розвитку науки, техніки та інноваційної діяльності;
- кількість охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності, що використані в роботі;
- кількість укладених ліцензійних угод на використання об'єктів права інтелектуальної власності та ноу-хау.

На здобуття Премії можуть висуватися роботи, результатом яких є реалізовані інноваційні проєкти. Авторський колектив може складатися з десяти безпосередніх виконавців.

На розгляд комісії приймаються лише ті роботи, результати яких застосовані на практиці (більше ніж за рік до висунення на здобуття Премії).

Підприємства, установи та організації відправляють клопотання про присудження Премії до 1 серпня року проведення конкурсу міністерствам, центральним органам виконавчої влади, Національній академії наук, Національній академії медичних наук, Національній академії аграрних наук, які відбирають до 5 робіт і подають їх у Міністерство освіти і науки до 1 жовтня.

Перелік і форми документів, вимоги до оформлення, інструкцію щодо подання та контактну інформацію можна знайти за [посиланням](#).

([вгору](#))

26.05.2022

Михайло Федоров: «Війна змусила змістити фокус цифровізації України на глобальні речі»

Україна стрімко рухалася в напрямку повної цифрової трансформації держави, але через повномасштабну війну їй довелося змінити пріоритети. Про це розповів Віцепрем'єр-міністр — Міністр цифрової трансформації України Михайло Федоров на дискусії Leaders for Europe's Digital Decade ([Міністерство та Комітет цифрової трансформації України](#)).

За словами Федорова, нагальні завдання для України зараз — спільний безпечний кіберпростір, допомога у відновленні інфраструктури й телекому та інвестиції в діджитал-економіку:

«Перед війною ми мали амбітну ціль — перетворити Україну на найзручнішу країну з точки зору державних послуг. За 2 роки ми зробили багато й планували зробити ще більше. Запустили понад 80 держпослуг онлайн та 15 електронних документів, серед яких — перший офіційний цифровий паспорт. Активно покривали територію швидкісним інтернетом та почали реформувати технічну освіту. Але повномасштабна війна змусила змістити фокус на більш глобальні речі».

Міністр наголосив, що зараз як ніколи для України важлива підтримка наших партнерів для швидкого та ефективного відновлення нашої держави:

«Живучи поруч із таким “сусідом”, як Росія, ми мусимо бути єдиними. Разом ми зможемо перемогти цього злісного та примітивного агресора, щоб відновити мир та розвиток. Наша команда вже має плани щодо відновлення України. І я хотів би закликати всі європейські країни приєднатися та зробити свій внесок. Наш найцінніший ресурс — це люди. Сміливі люди зі сміливими ідеями. Ми варті кожної інвестиції. Я вірю, що в нас із вами спільне бачення майбутнього», — зазначив Михайло Федоров.

У панельній дискусії також взяли участь: Тімо Харакка, Міністр транспорту та зв'язку Фінляндії; Халфан Белхул, CEO Dubai Future Foundations; Пекка Лундмарк, Президент Nokia та інші.

([вгору](#))

Додаток 67

19.05.2022

Михайло Федоров обговорив приєднання України до програми «Цифрова Європа» на зустрічі з головою Групи підтримки України в Єврокомісії

Участь України в програмі «Цифрова Європа» допоможе підтримати розвиток технологій на належному рівні навіть під час війни. Про це заявив Віцепрем'єр-міністр — Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров на зустрічі з головою Групи підтримки України в Єврокомісії Катаріною Матерновою ([Міністерство та Комітет цифрової трансформації України](#)).

«Ми вдячні Єврокомісії за оперативність та розпочаті консультації щодо приєднання України до участі в програмі «Цифрова Європа». Дуже розраховуємо на її підписання в липні цього року. Це допоможе Україні

якнайшвидше імплементувати всі наші зобов'язання в цифровій сфері згідно з Угодою про асоціацію», — сказав **Михайло Федоров** під час зустрічі.

Також на зустрічі обговорили особливі умови участі України в програмі, зважаючи на війну в Україні. Зокрема, можливість знижки 95% в оплаті фінансового внеску за участь у програмі, адже наразі український бюджет максимально зосереджений на комплексний захист та підтримку економіки в боротьбі з російською агресією.

Програма «Цифрова Європа» надає стратегічне фінансування для цифровізації Європи та рівномірного розвитку регіонів. Вона має на меті пришвидшити відновлення економіки та цифрову трансформацію Європи.

([вгору](#))

Додаток 68

12.05.2022

Відкрито реєстрацію на програму відновлення роботи стартапів зі східних і південних регіонів України 1991 Reload

Перший і найбільший за пайплайном акселератор в Україні [1991 Accelerator](#) анонсував програму відновлення роботи стартапів зі східних і південних регіонів України [1991 Reload](#), що розпочнеться в червні ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Ініціатива спрямована на поглиблення знань і компетенцій, які допоможуть відновити бізнес і знайти нові шляхи розвитку.

До участі запрошуються стартапи Донецької, Луганської, Запорізької, Харківської, Херсонської, Миколаївської та Одеської областей на будь-якій стадії.

Заявки приймаються до 28 травня 2022 року за [посиланням](#).

Програма триватиме 3 місяці та передбачає онлайн-лекції, воркшопи та менторські консультації від провідних українських експертів на теми:

- бізнес-адаптація під час війни;
- human resources і робота з командою;
- фінанси та бухгалтерія;
- інвестиційні можливості;
- маркетингові комунікації;
- робота з продуктом.

([вгору](#))

Додаток 69

12.05.2022

9 інноваційних проєктів ЗВО та науково-дослідних установ буде реалізовано задля наближення перемоги України

Заклади вищої освіти та науково-дослідні установи в партнерстві з бізнесом подали 13 заявок у межах Програми сприяння інноваційному та

науково-технологічному розвитку у Львівській області ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Конкурсна рада обрала 9 з 13 інноваційних проєктів, які за результатами оцінювання набрали найбільше балів і отримають матеріальну підтримку обласного бюджету:

1. Синтез нових надтвердих керамічних композитів із боридами та силіцидами металів.
2. Відкрита сертифікована технологія для виготовлення кровоспинних турнікетів.
3. Забезпечення закладів охорони здоров'я Львівщини гідрогелевими пов'язками «Aquiog».
4. Дрібносерійне виробництво роботизованих комплексів для виконання наземних задач у будівлях і на відкритій місцевості.
5. Розроблення модульного ударно-розвідувального безпілотного літального апарату.
6. Розроблення універсальної мобільної роботизованої транспортної платформи для перевезення боєприпасів і спорядження.
7. Розроблення та реалізація дрібносерійного виробництва засобу для швидкого загоєння ран і відновлення шкіри в польових умовах.
8. Розробка програмних засобів інформаційної безпеки.
9. Розроблення технологій спеціальних піротехнічних засобів сигнального та протипожежного призначення.

Цьогоріч загальний обсяг фінансування з обласного бюджету Програми сприяння інноваційному та науково-технологічному розвитку у Львівській області на 2021-2025 роки складає 5 млн грн. У квітні 2022 року Конкурс адаптували до вимог воєнного стану.

([вгору](#))

Додаток 70

19.05.2022

Польська екосистема інновацій запрошує до співпраці українські стартапи

Польсько-український Startup Bridge оголосив про допомогу 15 українським стартапам, які шукають тимчасового прихистку в Польщі або вже там перебувають ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Заявки для участі [приймають](#) до 6 червня 2022 року.

Головні вимоги до стартапів:

- Засновники проєкту – українці.
- Стартап перебуває на ранніх стадіях розвитку (pre-seed або seed).
- Проєкти, які сприяють відновленню України, матимуть пріоритет.
- Засновники добре володіють англійською мовою.

Зареєстровані стартапи отримають доступ до:

- 10 000 злотих фінансової підтримки на послуги soft-landing;

- безкоштовного місця у новому коворкінгу у Варшаві (30 хотдесків для представників UA стартапів);
- тренінгів та воркшопів за участі експертів зі стартап-екосистеми;
- можливості презентації ідей перед польськими інвесторами.

Докладніше [тут](#).

([вгору](#))

Додаток 71

20.05.2022

Стартує 6-та хвиля Акселератору GCIP Ukraine

Стартує 6-та хвиля Акселератору GCIP Ukraine, що спрямований на економічне відновлення України на засадах сталого розвитку ([Київський Академічний Університет](#)).

Запрошуємо українських підприємців та винахідників до участі у конкурсі інноваційних екологічно дружніх стартапів. Підтримуємо ідеї з впливом на відновлення України на засадах сталого розвитку!

Конкурс проводиться в рамках Проєкту UNIDO/GEF “Глобальна інноваційна програма чистих технологій для МСП в Україні”, а його фіналісти мають можливість отримати до 15 000 \$ (Національний переможець – 15 000 \$, переможці в окремих номінаціях до 10 000 \$) для розвитку стартапу, навчання в Бізнес академії, менторську підтримку від досвідчених міжнародних та національних тренерів, допомогу у пошуку партнерів і фінансових ресурсів для реалізації ідей.

Акселератор [GCIP](#) Ukraine покликаний допомогти українським інноваторам та підприємцям розвивати свої стартапи, зміцнювати свою спільноту та будувати фундамент для післявоєнного відновлення економіки України на засадах сталого розвитку.

Дедлайн – 12 червня 2022 року (включно).

Деталі та умови участі за посиланням: <https://bit.ly/3MrA1xv>

([вгору](#))

Додаток 72

20.05.2022

У Львівському університеті презентували перспективні стартапи

20 травня 2022 року у Львівському національному університеті імені Івана Франка відбулась презентація п'яти перспективних стартапів, які амбітні інноватори розробляли упродовж трьох місяців в рамках курсу «Стартап: підготовка до злету». Тематика проєктів охоплює широкий спектр потреб українського суспільства та держави, і кожен з них вже скоро має всі шанси перерости в успішний бізнес. Курс відбувався в рамках ініціативи Львівського університету «Інноваційна весна України», що виникла з метою відновлення та прискореного розвитку освітнього, наукового,

підприємницького потенціалу нашої держави, загальмованого варварським вторгненням росії на територію України. Модерували захід доценти кафедри радіофізики та комп'ютерних технологій Ігор Катерняк та Олексій Кушнір ([Львівський національний університет імені Івана Франка](#)).

Довгоочікувану для учасників курсу «Стартап: підготовка до злету» подію розпочав проректор з наукової роботи Львівського університету, академік НАН України, професор Роман Гладишевський. Він окреслив місце класичних університетів у сучасному суспільстві, наголосивши на тому, що саме університет відіграє ключову роль у формуванні молодого покоління. «Університет має безліч різноманітних, часом суперечливих, але при цьому взаємодоповнюючих функцій. З одного боку, він повинен зберігати й передавати пам'ять про минуле, а з іншого боку, має бути орієнтований на майбутнє. Це привілейоване місце, де людина може без поспіху займатися глибоким аналізом конкретних питань, але водночас Університет також є складовою активного суспільства і відіграє важливу роль у повсякденному житті», – зауважив Роман Євгенович і додав, що класичні університети «роблять важливий внесок у творення світу і формують індивідів, які творитимуть суспільство майбутнього». У цьому контексті, за словами проректора, особливо важливим є створення стартапів і розвиток підприємницької освіти.

<...> До слова було запрошено також одну з лекторок, залучених до проекту, професорку міжнародного бізнесу і підприємництва Вісконсінського міжнародного університету (США) Мері Шепард Спейт. Вона подякувала за можливість бути причетною до проекту, а також висловила сподівання на плідну й активну подальшу співпрацю в різних сферах. «Інноваційність полягає у здатності бачити ті взаємозв'язки і точки перетину, які часом здаються дуже несподіваними, спонтанними, але які відкривають можливості у численних сферах для людей з різних культур, з різними ідеями, різними уявленнями про те, як втілювати щось у життя», – пояснила професорка і принагідно наголосила: вона сподівається, що в майбутньому Вісконсінський міжнародний університет матиме ще більше можливостей для розширення співпраці у галузі підприємництва з установами з усього світу, а також для співпраці з програмістами, зокрема з України, і це допоможе відбудувати нашу державу й створити тут такий простір для підприємницької діяльності та розвитку стартапів, який буде кращим, ніж будь-коли.

<...> Надалі подія продовжилася детальною розповіддю про успішні починання, що свого часу зародилися у Львівському університеті, та розвинулися у прибутковий високотехнологічний бізнес, який забезпечує робочими місцями сотні фахівців різних галузей в Україні та за кордоном.

[Повний текст](#)
([вгору](#))

Горова С. В., психолог, доктор наук із соціальних комунікацій
Стресові ситуації сучасності в умовах розвитку
електронних інформаційних ресурсів

У житті суспільства на всіх етапах його розвитку час від часу виникають стресові ситуації, що найчастіше пояснюються недостатнім врахуванням суспільством якихось нових викликів навколишньої дійсності, або ж недостатньою оцінкою їх наслідків, що призводить до серйозних, або ж навіть катастрофічних проблем. Серед таких явищ відомі стихійні лиха, тривалі засухи або ж несподівані величезні повені, охоплюючі значні регіони, смертельні інфекції, техногенні катаклізми та ін. На жаль, серед цих небезпек і на нинішньому етапі розвитку суспільства залишається також війна.

Слід зазначити, що механізм максимальної мобілізації всіх наявних в живих істот сил для уникнення несподіваної смертельної небезпеки зароджувався як механізм самозбереження найперших, найпримітивніших живих істот і був одним із перших показників життєздатності та керувався принципом «бийся або втікай». І для забезпечення такого реагування мобілізувались всі ресурси організму. При цьому від правильності прийнятого в даній ситуації рішення у більшості випадків залежало життя істоти. З розвитком механізмів сприйняття навколишнього світу, розвитком нервової системи, а на етапі людського розвитку - свідомості мобілізації біоенергетичних ресурсів індивідууму у все більшій мірі переводиться з витрат власне фізичних до сфери забезпечення витрат інтелектуальних. Основні затрати цієї енергетики відбуваються в розвитку електронних свідомісних процесів і потребують значних витрат енергії,³ виробництво якої внаслідок відставання біологічного розвитку людини від викликів навіть без стресової сучасної дійсності не встигає за розумовими потребами.

У той же час хоча реакція на стрес і спрямована на захист людини, однак, підсвідомо створюваний при цьому режим готовності як правило стає шкідливим для здоров'я. У відповідь на несприятливу подію в тілі виробляється гормон кортизол, високі рівні якого протягом тривалого часу можуть призводити до підвищення рівнів холестерину, тригліцеридів, цукру та тиску крові - усе це є факторами ризику серцево-судинних захворювань. Про це свідчать, зокрема, дослідження науковців із Лундського університету в Швеції. Дослідження науковців із США доводять, що стрес

³ Відомо, що на сьогодні на енергетичні потреби мозку витрачається близько 18 % енергетичних ресурсів людського організму. Очевидно, що зі зростанням інформаційного тиску на свідомість людини, викликаного реаліями інформаційного етапу розвитку людства, ці потреби будуть збільшуватись, що накладатиме додаткове навантаження на біологічний апарат людини (Прим. авт.)

також може викликати зміни, які сприяють накопиченню бляшок в артеріях, підвищуючи ризик інсульту⁴.

Сучасна медицина не заперечує, що більшість захворювань виникають на тлі стресу і негативних переживань. Серед них такі:

1. Артеріальна гіпертензія

Хвороба небезпечна безсимптомним перебігом, адже симптоми проявляються лише під час гіпертонічних кризів (головний біль, запаморочення, біль у грудях, відчуття страху).

Основною клінічною ознакою хвороби є тривале і стійке підвищення артеріального тиску внаслідок стресів.

2. Виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки

Це одне з найпоширеніших у світі захворювань, від якого страждають приблизно 15-20% дорослого населення планети.

3. Ревматоїдний артрит

Це системне захворювання сполучної тканини з переважним ураженням дрібних суглобів вперше може проявитися після важкого фізичного навантаження, емоційного шоку, втоми.

4. Гіпертиреоз та тиреотоксикоз

Ці хвороби щитоподібної залози нерідко викликають занепокоєння, дратівливість, психомоторне збудження, труднощі з увагою та зосередженням, безсоння.

5. Бронхіальна астма

Причина хвороби – неможливість висловити свої негативні емоції природним способом, наприклад, за допомогою сліз. Ситуація ускладнюється тим, що для астматиків зазвичай характерна сильна емоційність і низька стресостійкість.

Вони постійно пригнічують внутрішній негатив, а той усе-таки намагається вийти назовні бронхіальним спазмом.

6. Нейродерміт

Належить до захворювань нейрогенно-алергічного характеру і проявляється шкірними висипаннями

7. Міалгічний енцефаломієліт

Простіше кажучи – це синдром хронічної втоми. Раніше цей синдром, жертви якого відчувають нестачу енергії навіть при мінімальних навантаженнях і часто стають ізольованими від суспільства, вважався одним із різновидів істерії.

Пацієнтам рекомендувалося пройти курс психоаналізу, щоб опрацювати витіснення емоційних травм, які нібито проявляються занепадом сил та іншими фізіологічними симптомами⁵.

⁴ Life-style intervention at the worksite--reduction of cardiovascular risk factors in a randomized study Відкритий текст. Назва з екрану. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11266148/#affiliation-1>.

Насьогодні поширені медичні проблеми спостерігаються саме в періоди гострих та хронічний стресів. Перший може бути викликаний раптовою небезпекою, як, наприклад, несподіваними бомбардуваннями Росією України і наступними воєнними діями. Початок даних подій став масовим гострим стресом для всіх громадян нашої країни, що викликав загострення хвороб, особливо серцево-судинних, нервових та інших у значного числа вразливих до цих захворювань людей.

Пізніше, на жаль, військові дії, що тривають уже понад два місяці, перетворили початковий гострий стрес у хронічний, що також таїть у собі чимало небезпек. У цей період тіло всякої, підданої постійному психологічному тиску людини виділяє адреналін. Підсвідома насьогодні згадана вище підсвідома атавістична психологічна реакція на небезпеку «бийся або втікай» і, як правило, відсутність можливості для активних фізичних дій при цьому, створює сильне нервове навантаження, що виснажує організм. Тривалий високий тиск крові може збільшити ризик серцевого нападу або інсульту⁶.

Слід зазначити, що фактор масового стресу у людей на сьогодні сприяє також розвитку колективного самонавіювання. Таке самонавіювання підсвідомо дуже впливове, користується значним довір'ям, оскільки твориться в середовищі знайомих, часто доброзичливо налаштованих людей, хоча й малокомпетентних у змісті несподіваних суспільних змін. При цьому щира, але необ'єктивна, емоційно забарвлена інформація в процесі суспільних обмінів може також приносити суттєву шкоду.

Широко відома точка зору серед дослідників полягає також в тому, що маніпуляція можлива тільки за рахунок нерозуміння, недостатньо адекватного усвідомлення індивідами їх власних раціональних інтересів, внутрішніх мотивів і шляхів їх реалізації. Це незнання дає одним індивідам можливість використовувати інших за допомогою маніпуляції, створення ілюзорних цілей і фіктивних методів їх досягнення. Іншими словами, маніпуляція примушує індивідів робити вибір, не вигідний їм, але вигідний маніпуляторам⁷.

Стресові ситуації в воєнний час значною мірою як правило пов'язані з недостатньою інформаційною компонентою, що стосується загрозливих подій, посилює відчуття смертельної небезпеки, особливо в людей цивільних, що не мають можливості самостійно захистити своє життя і

⁵ Сім захворювань, викликаних стресом Відкритий текст. Назва з екрану. URL: <https://tokar.ua/read/25017>.

⁶ Люди з хворобами серця під час війни. Як боротися зі стресом та говорити з рідними із групи ризику Відкритий текст. Назва з екрану. URL: <https://suspilne.media/219658-ludi-z-hvorobami-serca-pid-cas-vijni-ak-borotisa-zi-stresom-ta-govoriti-z-ridnimi-iz-grupi-riziku/>.

⁷ Зубчик О. А. Політична маніпуляція і проблема відповідальності влади та ЗМІ // Матеріали науково-практичної конференції «Парадигма творення в сучасній науці: на шляху до інтегрованого світогляду». Острог, 2009. Вип. 1. С. 19–208.

своїх ближніх. І якщо в минулому люди часто страждали від недостатчі інформації і на цій недостатчі породжували в своїй свідомості ймовірні й неймовірні жахи можливого майбутнього, то в сучасний період, на інформаційному етапі розвитку суспільства саме надлишкова інформація в інформаційних обмінах може або ж ще більше, ніж раніше, посилювати фобії в людській свідомості, або ж, навпаки, роз'яснювати зміст подій і пом'якшувати впливи стресових ситуацій на свідомість суспільства. Таким чином, саме інформаційні ресурси, що знаходяться в суспільному обігу, на сьогодні значною мірою визначають не лише життєву позицію, але й життєвий стан людини, до її здоров'я включно.

Серед інформаційних процесів, що активно розвиваються сьогодні звертають на себе увагу прояви негативного, такого, що не відповідає дійсності інфотворення, популяризація та поширення інформаційних продуктів через сайти та у соціальних мережах, що об'єктивно наносить шкоду суспільству. До такої інформації належить неправдива інформація, інформація, що входить в основу зумисних маніпулятивних технологій, пов'язаних із нинішньою російсько-українською інформаційною війною як складовою російської «спеціальної військової операції».

Аналізуючи основні методи маніпулювання, які використовуються в соціальних мережах, слід погодитись із Г. Почепцовим, який наголошує на тому, що сьогодні інформаційні війни, перш за все, ведуться за допомогою інтелектуального інструментарію, а соціальні мережі є безпосереднім середовищем для їх використання. Також він відзначає створення нового методу впливу на громадську думку, що отримав назву мікротаргетингу і полягає у публікації персоналізованих повідомлень на рівні окремої людини для привернення її уваги та завоювання прихильності⁸.

При цьому Б.В. Ковалевич серед основних моделей ведення інформаційних війн у соціальних мережах виділяє такі: модель мережевих атак, модель із залученням користувачів-волонтерів, модель тотального блокування⁹.

Техніка мережевих атак є складною у плануванні і передбачає створення своєрідної завіси у вигляді оманливих повідомлень чи інформації, яка провокує конфлікти між учасниками соціальної мережі.

Інша модель полягає в залученні користувачів-волонтерів, які ведуть запеклі дискусії в обговореннях, пишуть коментарі, а також публікують замітки, повідомлення, що критикують чи підтримують певні дії, висвітлюють їх під «необхідним» маніпулятору кутом зору. Оскільки Росія не має в Україні власних (підконтрольних) медіа, головне поле її

⁸ Почепцов Г. Г. Інформаційна війна як інтелектуальна війна. Відкритий текст. Назва з екрану. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/13303>.

⁹ Ковалевич Б. В. Соціальні мережі як новий інструмент ведення інформаційних війн у сучасному світі // Грані. Київ, 2014. № (108). С. 118–121.

пропагандистських дій зосереджується на полі соціальних мереж. Створюються відповідні диверсійні групи з відповідним контентом.

Також відбуваються спроби хакерських атак. Показовим прикладом слугує злам російськими хакерами стрічки новин в ефірі «Україна 24» та запуск фейкової «заяви» В. Зеленського про капітуляцію.

Третя модель полягає в тотальному блокуванні. Всі популярні соціальні мережі дозволяють блокувати користувачів, дії яких заважають чи ображають інших користувачів. Якщо ж користувач публікує неприйнятну для маніпулятора інформацію, можна вирішити дану проблему шляхом блокування профілю даного відвідувача соціальної мережі, групи. Така практика також характерна для російських соцмереж.

При цьому, можна погодитися і з думкою К.А. Крайнової про те, що технології маніпуляції, застосовувані в інтернет-комунікаціях, копіюють технології традиційних ЗМІ: це і «спрощення проблеми», і «наклеювання ярликів», і використання «стверджувальних заяв», тем, які лякають, повідомлень, які відволікають увагу від важливої політичної проблеми, зменшують значущість теми та інші¹⁰. При цьому, велика кількість інформації, яка щодня продукується в інтернеті, у несистематизованому вигляді ускладнює для адресата пошук смислового значення переданого повідомлення, що відкриває нові можливості для маніпулювання. В той же час, в соціальних мережах маніпулятор подає інформації дрібними порціями і в «потрібній» тональності і, таким чином, не дозволяє користувачеві ефективно її проаналізувати і осмислити.

У даному контексті із урахуванням того, що технології маніпуляції в соціальних мережах повторюють або переплітаються з технологіями маніпулятивного впливу в традиційних ЗМІ, слід зазначити, хоча й з певними застереженнями, дієвість маніпуляційних прийомів на внутрішній світ людини, визначених С.Г. Кара-Мурзою¹¹.

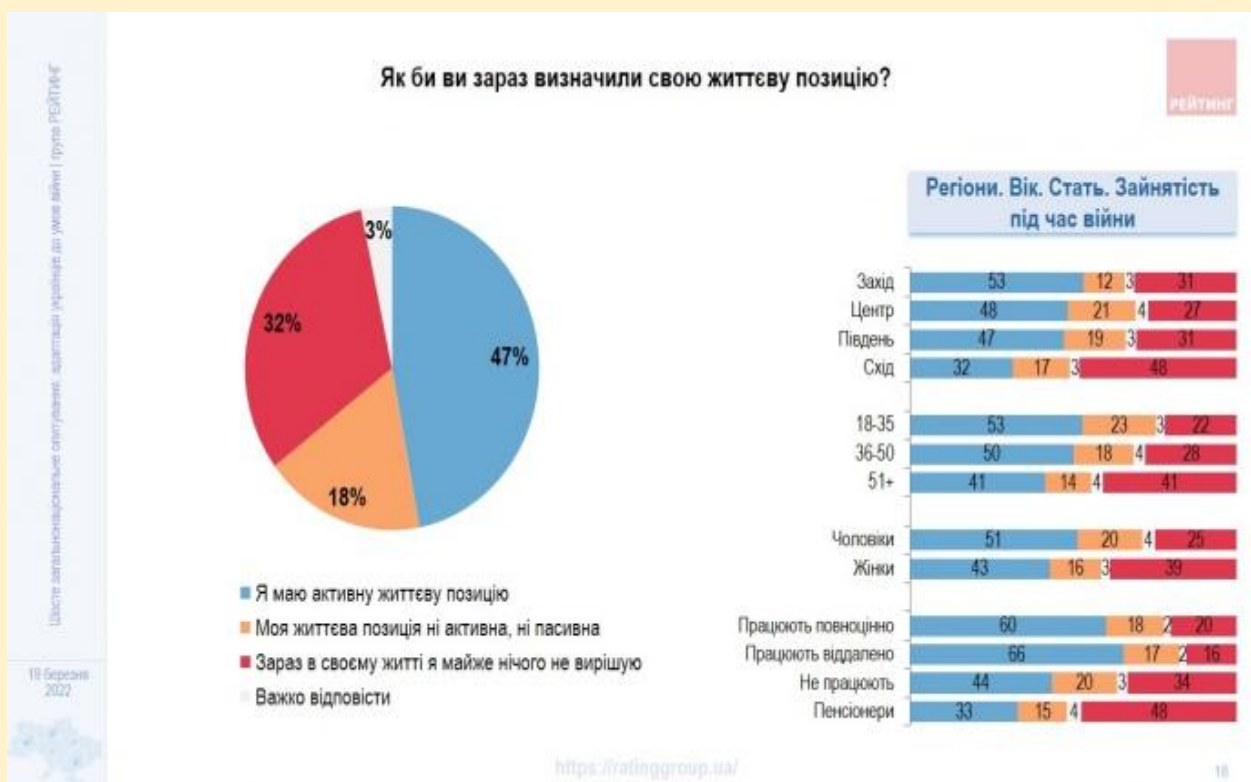
Тут слід звернути увагу на дослідження соціологічної групи «Рейтинг» стосовно соціальної психологічної ситуації громадян України в нинішній час. За даними дослідження: Війна приголомшливо впливає на психологічний стан людини, всі по-різному переносять такий рівень стресу й по-різному намагаються адаптуватися. Основні шляхи адаптивних трансформацій визначаються по лініях :

- життєва позиція людини,
- інтенсивність негативних емоцій,
- особливості комунікації з іншими особами під час війни, з авторитетним джерелами інформації,

¹⁰ Крайнова К. А. Интернет как средство политической манипуляции в современном политическом управлении. Открытый текст. Название с экрана. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/internet-kak-sredstvo-politicheskoy-manipulyatsii-v-sovremennom-politicheskom-upravlenii>.

¹¹ Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. Москва, 2005. с. 715–719.

•реагування чуттєвої сфери: наскільки війна спричинила руйнування звичного способу життя і принесла страждання.

Активна життєва позиція забезпечує більший рівень впевненості у власних силах щодо подолання життєвих труднощів, нижчий рівень негативних емоцій та тривоги, більше можливостей швидкої адаптації, збереження комунікації, можливостей частково зберігати або частково відновлювати звичний спосіб життя.

Проте, менше половини опитаних сьогодні мають активну життєву позицію. Третина громадян стверджує, що зараз у своєму житті майже нічого не вирішують. Серед мешканців Сходу таких майже половина.

Найбільш активна життєва позиція зберігається у молоді¹². У даному дослідженні бачимо також досить сумнівне твердження, що відображає традиційний погляд на те, що «чоловіки також більш проактивні, ніж жінки». Однак, в умовах нашого сучасного суспільства з дуже невиразними соціальними перспективами для чоловічого населення, саме жінки як більш схильні до турботи про сімейне благополуччя, зі зростаючим професійним рівнем в кінцевому підсумку є більш суспільноактивними.

Аналізуючи проблему стресостійкості сучасного українського суспільства, варто зауважити, що на сьогодні у боротьбі зі стресами в

¹² Як війна впливає на українців, їхню роботу та надії на майбутнє. Дослідження Відкритий текст. Назва з екрану. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/03/25/7334501/>.

повній мірі не використовується інформаційна сфера. На жаль, вона продукує стрес, але інформаційні технології досі неефективно використовують наявні в електронних ресурсах широкі можливості для його нівелювання, для формування суспільного оптимізму, патріотизму та бойового інформаційного контрнаступу в умовах інформаційної війни. Нові електронні інформаційні технології створюють можливості для відродження ментальних ресурсів самосвідомості і використання їх в інформаційному подоланні стресових явищ. Так, завдяки інформаційній сфері відбувається таке необхідне спілкування в соціальних мережах, з близькими і рідними людьми, з'являються нові контакти та можливості для позитивних психологічних орієнтирів.

Активізація процесу циркуляції інформації в суспільстві та необхідність її організації для використання в суспільно значимих цілях, а також у боротьбі із зумисними негативними інформаційними впливами, в рамках інформаційних воєн, обумовлює об'єктивні процеси трансформації бібліотечних установ як центрів зберігання і організації використання інформаційних ресурсів в новій інституційній якості. А також і в поширенні «інформації про інформацію». Сприяє вдосконаленню суспільної орієнтації в стрімко зростаючих обсягах сучасної інформації, і в ефективному управлінні процесом відбору якісного, корисного в національному розвитку ресурсу¹³. Такий ресурс має бути ефективно використаний у забезпеченні психологічної стійкості суспільства в періоди серйозних випробувань, нейтралізувати негативні впливи стресових ситуацій

Стратегічні завдання розвитку бібліотек, пов'язані із розвитком особи в оновлювальному суспільстві обумовлюються всезростаючою чисельністю викликів, пов'язаних із проблемами людини як біологічної особи, так і в процесі соціальних структуризацій, в тому числі й тих, що пов'язані із стресовими ситуаціями в сучасному швидкоплинному, постійно збагачуваному несподіваними викликами житті. Вирішення всіх стратегічних проблем сучасності не можливе без упорядкування, організації ефективного керівництва інформаційними ресурсами. При цьому проблем розвитку стає все більше, інформаційні ресурси зростають у величезних обсягах. І навіть на загальносуспільному рівні управління ними, ефективне використання їх в інтересах суспільства стає все більш проблемним і теж може призводити до стресових ситуацій, насамперед на рівні окремої індивідуальності.

Таким чином, включаючись у процес вивчення обсягів сучасних електронних інформаційних ресурсів, здійснюючи активний відбір корисних для суспільного розвитку інформаційних ресурсів, бібліотечні установи мають насамперед орієнтуватися на запити основних категорій

¹³ Горова С. В. Бібліотечні установи у задоволенні потреб користувача інформаційного суспільства // «Sciences of Europe». Praha, 2017. VOL 4, No 20 (20). С. 63–79.

користувачів, пов'язаних із актуальною проблематикою суспільного розвитку. В умовах воєнного протистояння, затяжної інформаційної війни нашої країни з Росією саме стресові чинники створюють суттєві проблеми для суспільства. І тому **основним висновком** при розгляді даної проблеми може бути те, що саме бібліотечні установи своїми інформаційними можливостями можуть суттєво впливати на психологічну обстановку

По-перше, їх працівники мають уважно вивчати найбільш гострі проблеми, що хвилюють співгромадян і стають джерелами вразливих стресів у суспільстві.

По-друге, вони мають уважно проаналізувати зміст своїх традиційних фондів, як спеціальних, так і художніх, що можуть бути придатними для нейтралізації стресових проявів серед громадян.

По-третє, інформаційні працівники бібліотек мають проаналізувати основні масиви електронної інформації, пов'язаної із актуальною соціально-психологічною проблематикою, джерелами виникнення стресових сплесків і своєчасно купірувати їх позитивною інформацією.

По-четверте, в розвитку сучасної бібліотечної діяльності суттєвого значення набуває вдосконалення інформаційної функції бібліотек, трансформація її в інформаційно-аналітичну з розвитком власних продуктів (інформаційних журналів, бюлетенів та ін. видань) для відсіювання шкідливої, неправдивої інформації, що, в кінцевому випадку, має суттєво впливати на зменшення стресів у читача.

Ефективність даної роботи бібліотечних установ зростатиме при умові їх широкої співпраці з місцевими громадськими організаціями, управлінськими структурами, науковцями. Спільна робота в боротьбі з стресовими ситуаціями серед громадян в такі складні періоди життя як подолання пандемії, боротьба з ворогом в умовах агресії та ін. сприятиме оздоровленню соціально-психологічного клімату, піднесенню патріотизму, згуртованості громадян у боротьбі із суспільними небезпеками (*Інформаційні можливості подолання стресу. К: НБУВ, 2022. №1. С. 4–15*).

([вгору](#))

Додаток 74

26.05.2022

Лагута Л.

Міжнародна бібліотечна спільнота для України

Напад Росії на Україну обурих та шокував міжнародну спільноту, уряди та передові світові організації висловили свою позицію з приводу невиправданої агресії, а також широко обговорювався в бібліотечному світі. Бібліотеки всього світу висловили свою підтримку Україні та засудили російське вторгнення. [EBLIDA](#) збирає звіти бібліотек та бібліотечних

організацій на своєму веб-сайті, а також приклади того, як бібліотеки працюють і допомагають країні під час цієї катастрофи ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

Три великі європейські бібліотечні організації, EBLIDA, NAPLE та PL2030 у відповідь на заклик Української бібліотечної асоціації [закликають бібліотеки по всій Європі](#) мобілізувати точну інформацію про конфлікт на підтримку демократії та свободи вираження поглядів. А також закликають бібліотеки тепло прийняти, створити безпечне місце для українських біженців у цей важкий час. Надавати їм будь-яку підтримку, яку вони можуть запропонувати, книги та інші засоби масової інформації, а також доступ до інформації та освіти. Наскільки це можливо, бібліотеки можуть допомогти продовжити освіту біженців, особливо дітей та молоді, і організувати курси для засвоєння базових знань мови приймаючих країн.

Предметом інтенсивних дебатів стала позиція щодо того, як бібліотеки та бібліотечні організації мають реагувати на ситуацію. Дискусія базувалась на закликах, зокрема, [Української бібліотечної асоціації](#) та [Асоціації польських бібліотекарів](#) виключити всі російські організації та бібліотеки зі складу Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ ІФЛА в рамках санкцій проти Росії. Під час обговорення з'явилося багато точок зору, і дискусія наразі продовжується на різних форумах.

Про роботу бібліотек в Україні [у своєму короткому блозі пише](#) Ірина Кучма, менеджер програми відкритого доступу EIFL.

Нік Пул виконавчий директор CILIP в перші тижні війни пише в Scotsman [про ситуацію в Україні з точки зору бібліотек](#), а також розповідає про ситуацію в українських бібліотеках, які стали місцем притулку та опору проти російського вторгнення, [в інтерв'ю Крісу Кеннелі](#). Про ситуацію в Україні написав і [шведський бібліотечний журнал](#).

Наразі досить важко отримати інформацію про стан бібліотек в Україні, що цілком зрозуміло з огляду на масштаби гуманітарної катастрофи. Великі організації культурної спадщини, такі як [ЮНЕСКО](#), [ICOM](#), [ICOMOS](#) та [Blue Shield International](#), стежать за ситуацією в Україні та діляться інформацією в Twitter.

21 березня [ІФЛА оприлюднила нову заяву](#) щодо війни проти російського вторгнення в Україну. ІФЛА закликає до негайного припинення конфлікту, щоб захистити людей, ідеї, бібліотеки та культуру відповідно до міжнародного права прав людини та Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року та двох її (1954 і 1999 років) протоколів.

ІФЛА наполегливо підтверджує свої основні цінності: свобода вираження поглядів, доступ до інформації, високоякісні послуги та прихильність цінувати різноманітність та інтеграцію в усіх її формах. ІФЛА вважає, що бібліотекарі та інформаційні фахівці в усьому світі поділяють однакові внутрішні цінності. Тому не може бути наміру виключити бібліотеки та бібліотекарів за національністю чи ізолювати їх. Це особливо

важливо, коли здійснення індивідуальної свободи вираження поглядів піддається великому особистому ризику.

Керівна рада ІФЛА обговорила листування та вимоги про виключення російських членів ІФЛА. Відповідно до Статуту, умови для виключення наразі не виконуються, і відсутні необхідні докази того, що члени поведуться таким чином, що було б поважною причиною для їх виключення. Це рішення було прийнято одногосно на позачерговому засіданні Ради керуючих у п'ятницю, 18 березня 2022 року. Керівна рада також вирішила, що ІФЛА не братиме участі в жодних заходах, віртуальних чи фізичних, що проводяться в Російській Федерації, доки ситуація не буде вирішена мирним шляхом.

Від початку нападів на Україну ІФЛА активно співпрацює з міжнародними організаціями високого рівня, які зосереджені на загрозах культурній спадщині, будівлям бібліотек, колекціям та людям, які їх укомплектують. Діючи не сама, ІФЛА співпрацює з Blue Shield International та ЮНЕСКО над планами та заходами щодо збереження документальної спадщини та бібліотечних колекцій. Це було узгоджено з іншими організаціями-засновниками Blue Shield, ICOM, ICA та ICOMOS, а також з Українською бібліотечною асоціацією. Створено робочу групу ІФЛА, до якої залучаються експерти з низки комітетів ІФЛА для роботи над практичними завданнями, які використовують сильні сторони ІФЛА і, спілкуючись із зацікавленими сторонами на місцях, можуть підтримати колег в Україні. Культурна спадщина належить всьому людству, і ІФЛА звертається до бібліотек і бібліотекарів усього світу з закликом до припинення вогню та солідарності з колегами в Україні.

Kirjastot.fi – загальнонаціональний веб-сайт для бібліотек, який підтримує відділ розвитку Національної бібліотеки Фінляндії, розташований у міській бібліотеці Гельсінкі, створив новий розділ [Бібліотеки та Українська війна](#). У цьому розділі для бібліотек зібрано інформацію та матеріали, пов'язані з війною в Україні. Існують також державні веб-сайти, де можна знайти відповіді на запитання клієнтів. Сторінка постійно оновлюється в міру накопичення джерел даних та матеріалів. Запити щодо вмісту веб-сайту можна надсилати на адресу delivery@kirjastot.fi.

ІФЛА сформувала робочу групу Cultural Heritage for Ukraine Task Force, присвячену ситуації та потребам бібліотечної сфери в Україні. У той же час виконується багато різних дій для збереження веб-сайтів і колекцій в Україні ([публікація biblioteksbladet](#)).

[Шведська бібліотечна асоціація різко критикує ІФЛА за її заяву щодо ситуації в Україні](#) про те, що російських членів не відсторонюють від діяльності організації. Після того, як Росія вторглася в Україну, бібліотечна сфера чинила великий тиск, щоб заморозити членство Росії в ІФЛА.

Україна отримує незмінну підтримку та пряму допомогу від своїх колег з Польщі, Литви, [Латвії](#) та [Естонії](#), [Чехії](#). Так, окрім інших заходів щодо допомоги бібліотекам в Україні, директор Національної бібліотеки д-р Томаш Маковський надіслав до 58 міжнародних бібліотечних

організацій та національних бібліотек [звернення про підтримку України](#), об'єднатися на захист цінностей, які близькі нам та Україні: свобода, незалежність, право на самовизначення, відкритість світу, різним. люди та їхні історії.

Матеріал підготовлено Горчинською В., гол. бібліотекарем НМВ НБУ імені Ярослава Мудрого

(вгору)

Додаток 75

28.05.2022

«Українська книжкова полицка» поповнила головні бібліотеки країн Європи

У межах проекту «Українська книжкова полицка» за сприяння посольств нашої держави читальні зали чотирьох найбільших бібліотек європейських країн – Австрії, Латвії, Франції та Нідерландів – поповнили українські видання. У процесі відкриття – стенд у Греції ([Офіс Президента України](#)).

Проект втілюють під патронатом першої леді України Олени Зеленської Міністерство закордонних справ, Міністерство культури та інформаційної політики та ДУ «Український інститут книги».

Зокрема, Центр Помпіду у Франції поповнився близько 40 виданими в Україні книгами англійською та французькою мовою про культуру, природу та мистецтво нашої держави.

Відвідувачі Національної бібліотеки Австрії можуть ознайомитися з творами Тараса Шевченка, Івана Котляревського та Ліни Костенко в оригіналі та в перекладах, а також з літературою про історію України.

Ризька центральна бібліотека поповнилася збірками віршів українських поетів, зокрема Лесі Українки, а також книгою Сергія Лойка «Аеропорт».

У Національній бібліотеці Греції доступні твори Сергія Жадана, Катерини Бабкіної, Юрія Андруховича, Андрія Куркова, а також «Заповіт» Тараса Шевченка в перекладі новогрецькою.

У Центральній бібліотеці Гааги (Нідерланди) з'явилися дитячі книжки видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА».

Проект «Українська книжкова полицка» був запланований іще до війни та мав стартувати в березні з метою поширення української літератури в оригіналі та в перекладах у провідних країнах світу. У зв'язку з повномасштабною війною Росії проти України його реалізацію почали на місяць пізніше. За словами ініціаторів проекту, тепер його мета – захист української культури від російської агресії.

«Росія хоче зруйнувати нашу культуру, знищуючи все, у що українські письменники вкладали душу. Вона руйнує її фізично: нині маємо дані про повністю знищені чотири публічні бібліотеки та понад 50 пошкоджених. Близько 4 тисяч українських бібліотек – в окупації. Але росіянам не вдасться окупувати ні нашу культуру, ні нашу мову, бо українська книга й

український голос і далі ширитимуться світом, зокрема завдяки нашому проекту», – зазначила Олена Зеленська.

Відвідання європейських бібліотек безкоштовне для громадян України.

«Книга завжди на часі. Українська книга за кордоном – і поготів, бо зараз вона є своєрідним духовним містком між українцями, які виїхали, та нашою культурою. Вона формує наратив вільної, сучасної України у світі. Тож рада чути від наших послів, що всі бібліотеки без винятку відкриті до співпраці та готові розширювати український сегмент», – додала перша леді.

([вгору](#))

Додаток 76

05.05.2022

МКІП працює над вилученням російської літератури з бібліотечних фондів

Міністерство культури та інформаційної політики України працює над вилученням пропагандистської російської літератури з українських бібліотечних фондів, щоб замінити її якісною україномовною літературою й книгами українських видавництв. Це відбудеться на основі відповідних методичних рекомендацій, які напрацювала та схвалила Рада з питань розвитку бібліотечної справи при МКІП. До складу Ради входять провідні фахівці бібліотечної справи з усіх куточків України ([Міністерство культури та інформаційної політики України](#)).

“Пропаганда – це небезпечна зброя. Сьогодні російська брехня отруює все навкруги. Маємо всіма способами боротись із цим явищем. Наразі Міністерство визначило чіткі критерії, за якими російська література буде вилучена з українських бібліотечних фондів. Ми підходимо до цього питання ретельно і виважено. Сподіваємось, що все це позитивно вплине на розвиток українського книговидавництва”, – зазначила **Лариса Петасюк, заступниця міністра культури та інформаційної політики України.**

Першочергово і якнайшвидше потребують вилучення видання:

- зміст яких спрямований на ліквідацію незалежності України, пропаганду насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини;
- які пропагують війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України; містять виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, у тому числі шляхом представлення збройної агресії рф проти України як внутрішнього конфлікту, громадянського конфлікту, громадянської війни, заперечення тимчасової окупації частини території України; глорифікують осіб, які здійснювали збройну агресію російської федерації проти України, представників збройних формувань рф,

ірегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих російською федерацією, а також представників окупаційної адміністрації російської федерації, яку складають її державні органи та інші структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних російській федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, у тому числі шляхом їх визначення як “повстанці”, “ополченці”, “ввічливі військові люди”;

- видавництв, а також авторів, до яких були застосовані обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції»;

- автори яких публічно підтримали агресію проти України, інформація про що міститься у відкритому доступі в мережі Інтернет.

Бібліотекам рекомендується створити дорадчі органи, які зокрема, надаватимуть рекомендації щодо актуалізації бібліотечних фондів в умовах збройної агресії російської федерації проти України.

([вгору](#))

Додаток 77

23.05.2022

Лагута Л.

Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів

Бібліотечні ресурси – це частина інформаційних ресурсів держави. Вони потребують особливої уваги, а також розвитку і захисту, зокрема й від поширення ворожих інформаційних впливів ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

В умовах збройної агресії російської федерації проти України актуалізація бібліотечних фондів є вкрай необхідною та, водночас, має відбуватися виважено і поступово.

- Міністерство культури та інформаційної політики України спільно з консультативно-дорадчим органом – Радою з питань розвитку бібліотечної справи, розробили рекомендації щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України.

До складу Ради входять провідні фахівці бібліотечної справи з усієї країни. Це представники національних та державних бібліотек, обласних універсальних наукових бібліотек, фахових громадських організацій.

В умовах російсько-української війни зберігати в бібліотечних фондах види документів, зазначених у рекомендаціях, є неприпустимим з точки зору

інформаційної безпеки нашої країни та впливу на суспільну свідомість громадян.

Рекомендації можуть використовувати органи місцевого самоврядування, публічні бібліотеки, підприємства, установи, організації різних форм власності, які мають у своїй структурі бібліотеки.

Ознайомитись з рекомендаціями можна за посиланням:

<https://mkip.gov.ua/files/pdf/rekomendacii.pdf>

([вгору](#))

Додаток 78

14.05.2022

Окупанти зруйнували й пошкодили щонайменше 27 бібліотек

Станом на 13 травня російські війська в Україні зруйнували або пошкодили 27 бібліотек. Про це повідомила заступниця міністра культури та інформаційної політики Лариса Петасюк під час круглого столу на тему «Допомога постраждалим бібліотекарям та бібліотекам внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну» ([Читомо](#)).

«Ми впевнені, що це не вся інформація, тому разом з Українським культурним фондом, Українським інститутом книги зараз працюємо безпосередньо з волонтерами, щоб зібрати відео-, фотодокументацію цих пошкоджень і виявити ті факти, які наразі не відомі», — розповіла заступниця міністра.

Вона зазначила, що Національна рада напрацьовує Національну програму відновлення України, що має включати відновлення бібліотек. Першочергове завдання — відновлення пошкоджених бібліотек, потім — їх реорганізація. Крім того, одним із завдань є соціальний захист працівників книгозбірень.

«Ми плануємо доєднатися до ініціативи, щоб сфера культури, і бібліотечна сфера теж, підпадала під збір коштів на відновлення. Ми бачимо, що дуже багато коштів, які перераховуються донорами й волонтерами, спрямовуються на громадські ініціативи. Цю допомогу потрібно правильно її спрямувати», — звернулася Петасюк до учасників круглого столу.

Вона наголосила, що нові та відновлені книгозбірні мають бути сучасним простором, прийнятним для суспільства.

Відповідно до опитування Українського інституту книги, в якому взяли участь 1680 бібліотек, поповнення фондів сучасної українською літературою потребують 719 бібліотек, 248 книгозбірень — дообладнання, зокрема підключення до інтернету, створення сучасної медіатеки, придбання комп'ютерної техніки; 83 бібліотеки — поточного капітального ремонту.

Круглий стіл відбувся за сприяння Укрінформу.

Як повідомлялося, видавнича галузь України [зіштовхнулася з проблемами](#) недостатнього фінансування і неможливості друкувати нові книжки через повномасштабне російське вторгнення.

Нагадаємо, станом на 13 березня окупанти [пошкодили чи зруйнували щонайменше 9 українських бібліотек](#).

[\(вгору\)](#)

Додаток 79

25.05.2022

росіяни вилучають із бібліотек на Донеччині підручники з української історії та літератури

Загарбники на захоплених територіях із бібліотек вилучають підручники з української історії та літератури, в яких вони виявили "екстремістський" зміст [\(Рубрика\)](#).

Про це повідомив у [Телеграмі](#) радник маріупольського мера Петро Андрющенко.

"Окупанти почали інвентаризацію бібліотечних, шкільних та інших книжкових фондів. Тому що, виявляється, "молодь Донбасу – проти екстремізму". Все це робиться працівниками бібліотеки ім. Крупської в Донецьку. На сьогодні вже закінчено оцінку бібліотек та шкільної літератури в Мангуші та Нікольському. Всі книжки, що містять "екстремістський зміст", вилучено", – написав Андрющенко.

Він уточнив, що до екстремістської належать, зокрема, всі підручники Історії України – "тому що визвольний рух і московія; про УПА та Степана Андрійовича (Бандеру) взагалі промовчимо". Те саме і з підручниками з літератури, бо Василь Стус, по розумінню росіян, "знову екстреміст".

"У підсумку – всі україномовні книжки вилучено для знищення. Маріуполь – наступний. Всі книжки буде знищено. Різниця між денацифікацією та нацизмом вже немає", – підкреслив радник мера.

Він нагадав, що саме бібліотека ім. Крупської в Донецьку на початку Незалежності була центром культурного розвитку молоді і боротьби зі спадщиною радянського союзу. "Таке собі коло історії", – зазначив Андрющенко.

[\(вгору\)](#)

Додаток 80

17.05.2022

Формування бібліотечних фондів має стати частиною відбудови країни – Максим Стріха

Нещодавно в Україні [створили](#) Раду з розвитку бібліотечної сфери під час війни. До її компетенції також входитимуть і питання, що стосуватимуться подальшої долі радянських та російських книжок,

якими переповнені українські книгозбірні. Водночас міністр культури та інформаційної політики Олександр Ткаченко [заявив](#), що ці книжки можуть стати вторинною сировиною для друку вже нових – українських видань ([Читомо](#)).

Доки довкола «книжкового питання» точаться дискусії, ми вирішили поцікавитись в українських діячів культури, що, на їхню думку, треба зробити зі старими бібліотечними фондами, щоб усі залишилися задоволеними. Цього разу своїми думками ділиться фізик, письменник і перекладач Максим Стріха.

Ініціатива звільнення фондів українських бібліотек від радянської/російської пропаганди виглядає в наш час абсолютно природною і вмотивованою. Нагадаю: такі спроби робили й раніше, зокрема й у 2014-15 роках. Але загальна страшна бідність бібліотечних фондів (держава виділяла вкрай мало коштів на їх оновлення) з неминучістю призводила до того, що основу їх далі складали видання до 1991 року. І значну частину з них так чи інакше було позначено пропагандою.

Тому сьогоднішнє завдання не виглядає простим.

Можна, скажімо, відправити на макулатуру все, видане в СРСР. Але тоді ми позбудемося не лише російської класики і якісних російськомовних науково-популярних книжок, а й української класики, виданої за радянського часу (де передмови так чи інакше позначено вимогами тодішньої панівної ідеології), та цінних книжок доби перебудови, які спішно «закривали» всілякі «білі» (а реально – криваві) плями нашої історії, але де публікатори так само вимушено апелювали до «принципів ленінської національної політики».

Наскільки легко тут наламати дров, свідчить список зі 467 об'єктів міської топоніміки у Києві, які пропонують невідкладно перейменувати в межах дерусифікації. Там є довгий перелік радянських маршалів та генералів, яких уже давно потрібно було позбутися. Там – багато імен світочів російського «соцреалізму», за якими теж ніхто не жалітиме.

Також там чимало прізвищ справжніх класиків російської літератури й науки, яким явно теж сьогодні в масі своїй не місце на карті столиці незалежної України, яка веде криваву боротьбу з агресивною Росією за саме своє право на існування. Я згодний з тими, хто вважає: вулиця Пушкінська (попри історичність цієї назви) не мусить існувати поруч з Хрещатиком бодай тому, що путін з його війною на пряму виростає з пушкінського «Славянские ль ручьи сольются в русском море? Оно ль иссякнет? Вот вопрос».

Але водночас пропонується «ліквідувати» не лише Кондратія Рилєєва, Александра Герцена й Івана Тургенєва, які (на відміну від Александра Пушкіна з Міхаїлом Булгаковим) прихильно ставилися до української культури й (навіть!) до української незалежності, але й Костянтина Ушинського, Володимира Короленка та Антона Чехова, які були вимушено російськомовними, але ніколи не зрікалися українського походження. Пропонується ліквідувати й цілу низку імен українських радянських класиків

– і Василя Чумака з Василем Елланом-Блакитним, вся провина яких полягала в тому, що вони щиро вірили в соціалізм (і не дожили до часу, коли він виявив свій по-справжньому звіриний вишкір), і неоднозначних, але важливих для нашої літературної панорами ХХ століття Андрія Головка, Леоніда Первомайського і Юрія Смолича, і безсумнівних корифеїв нашої поезії Павла Тичину з Миколою Бажаном...

Вже цей короткий екскурс демонструє, наскільки питання це потребує зваженого й розумного підходу. І наскільки складно тут давати якісь універсальні рецепти.

Чи треба вилучити з фондів бібліотек відверту російську пропаганду? Безперечно, і якнайшвидше. Чи треба залишати в бібліотеках російську класику? Безумовно. Шкоди від прочитання Пушкіна з «Толстоевским» не буде, а «Історія одного міста» Міхаїла Салтикова-Щедріна ще й допоможе краще зрозуміти історичні корені сьогоденної безумної путінської росії. Але ця література безперечно не мусить уже посідати в просторі бібліотек чільного місця.

Як ставитися до українських радянських класиків? Відповідно до їхнього реального місця в історії нашої літератури, яке вже визначилося. Всі вони вимушено співпрацювали з системою (не співпрацювати так чи інак було не можна; співпрацювали навіть дисиденти, коли брали участь у судовому фарсі; абсолютний нонконформізм міг призвести хіба що до самоспалення). Але і Тичина з Бажаном, і (хоч і меншою мірою) Чумак, Блакитний, Первомайський, Смолич та багато інших лишили тексти, без яких наша культура катастрофічно збідніла б.

Інша річ – ми гостро потребуємо уважного перепрочитання радянської спадщини, щоб визначитися: що нам насправді потрібно берегти, а чого краще було б спокійно й тихо позбутися. На жаль, цим перепрочитанням займаються зараз обмаль дослідників, – а дарма.

Насправді формування фондів українських бібліотек має стати важливою частиною повоєнної відбудови країни. Сьогодні ми не впораємося з цим завданням без міжнародної допомоги (надто обмеженими зараз є можливості нашої знекровленої економіки, і надто довгим – список інших, критичніших пріоритетів).

Але продумана програма закупівлі книжок (української класики й сучасної літератури, наукових і науково-популярних, зарубіжної класики в українських перекладах тощо) для бібліотечних фондів дозволила б утримати на плаву й наші видавництва та літераторів, яким зараз теж дуже скрутно.

Звісно, майбутнє України визначають зараз насамперед наші захисники й захисниці на фронті, які дають відсіч підступному і жорстокому ворогу. Але для того, щоб нікому надалі не кортіло ще раз розіграти карту «захисту російськомовних» чи «розколотої України», маємо водночас думати й про топоніміку, і про бібліотеки. І не лише думати, а й діяти. Рішуче, але розумно.

(вгору)

02.05.2022

Лагута Л.

Що робити з російськомовними книжками в університетських бібліотеках?

Особиста думка... ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

Розуміючи, що мова – це зброя, чітко бачу, яким може бути вклад університетських викладачів і бібліотекарів в інформаційну підтримку української вищої освіти!

Відповідь: До методичного центру бібліотек ЗВО України III – IV рівнів акредитації – Наукової бібліотеки Київського національного університету імені Тараса Шевченка щодо питання «Що робити з російськомовними книжками в університетських бібліотеках?»

Наукова бібліотека Українського державного університету науки і технологій (УДУНТ) є правонаступницею науково-технічних бібліотек Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна та Національної металургійної академії України (з березня 2021 р.). <https://library.diit.edu.ua/>

Обидва виші були створені в 1930 р. у Дніпропетровську (Дніпрі) – центрі металургійної промисловості України і великому залізничному вузлі держави. Тому основна частина фондів є галузевими, спрямованими на підтримку технічних галузей науки та освітньої діяльності з випуску інженерних кадрів (бакалаврів., магістрів, PhD).

До 2013 р. єдиним видавництвом в Україні, наприклад, з транспортної галузі було видавництво «Транспорт» (гол. офіс в м. Москва), яке мало продукцію виключно російською мовою. Окремі назви галузевих підручників українською почали видаватись невеликими тиражами лише з 2015-2016 рр. Але вони не в змозі були задовільнити інформаційні потреби майбутніх інженерів та їх викладачів. До того ж, кошти на придбання підручників бібліотеками кожного року скорочувались.

Згідно Звіту за 2021 р. Наукова бібліотека Українського державного університету науки і технологій має у власних фондах 1.394.188 примірників. При цьому навчальні видання, як і в усіх мені відомих бібліотеках ЗВО технічного спрямування, переважно російською мовою.

Пропозиції:

I. Розуміючи, що мова – це зброя, вважаю, що виходом із ситуації є зарубіжний досвід університетів та їх бібліотек зі створення ВІДКРИТИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ (Open Educational Resources, OER) <https://library.diit.edu.ua/uk/page/OER> . В нашому випадку – українською.

Наукова бібліотека УДУНТ співпрацює з Європейською мережею бібліотекарів відкритої освіти (The European Network of Open Education Librarians) з кінця 2019 р. в проєкті з підтримки Відкритої освіти та допомоги у створенні Відкритих підручників (Open TextBooks) викладачами УДУНТ.

- Європейська мережа бібліотекарів відкритої освіти (The European Network of Open Education Librarians, ENOEL) <https://sparceurope.org/what-we-do/open-education/enobel/>
- Що таке Відкрита освіта? (Open Educational) <https://sparceurope.org/what-we-do/open-education/>
- ЮНЕСКО. Рекомендації для відкритих освітніх ресурсів у вищій освіті (UNESCO. Guidelines for open educational resources (OER) in higher education.) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000213605>
- Колесникова Т.О. Відкриті Освітні Ресурси (OER) : роль університетських бібліотек, 2021 <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/14148>

II. Передбачити створення в Національному репозитарії академічних текстів окремої БД «Відкриті підручники» (Open TextBooks), яка буде єдиною безкоштовною точкою доступу до підручників і дозволить у сьогоdnішній воєнний час зробити доступними українські підручники, створені викладачами університетів у партнерстві з бібліотекарями в цифровому форматі за Ліцензіями Creative Commons (CC). Інформаційна підтримка вищої освіти України досі перебуває у полоні успадкованих видавничих моделей, які активно обмежують поширення та новаторське використання ресурсів у світі, що жадає освітніх можливостей. І на превеликий жаль, досі немає у вітчизняних видавців моделі роботи з е-підручниками для бібліотек вищих навчальних закладів.

III. При активізації процесів видання університетських цифрових підручників українською літературою технічного спрямування російською для підготовки інженерних кадрів: використовувати на першому етапі як допоміжну; на другому етапі – «законсервувати» найбільш якісний контент в обмеженій кількості (відповідно кількості студентів за фахом). До вилучення видань із фондів необхідно підходити виважено.

Слава Україні!

Тетяна КОЛЕСНИКОВА

Директорка Наукової бібліотеки

Українського державного університету науки і технологій,
к.н. із соціальних комунікацій, с.н.с.

(вгору)

Додаток 82

28.05.2022

Кравченко С.

«Темниці» імен бібліотек

Сьогодні відбувається переоцінка всього минулого, сучасного, майбутнього з позиції реалій військового стану. Українці намагаються позбутися проявів імперіалістичного минулого у будь-яких складових ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

<...>

Після повномасштабного російського вторгнення в Україні на рівні громад набули обертів перейменування назв і демонтаж символіки, пов'язаних з Росією як державою-агресором. Така суспільна реакція – цілком природна і логічна. Водночас у цьому процесі важливо не допустити знищення пам'яті про справді значимі для України історичні постаті та події, а також проводити демонтаж і перейменування так, щоб вони залишалися у правовому полі та не були потім оскаржені.

А імена яких відомих людей, історичних постатей носять бібліотеки? Ми зробили коротку розвідку серед публічних бібліотек України. Безперечно найбільше «бібліотечних імен» належить письменникам. Вісімнадцять (18) публічних бібліотек носять ім'я Тараса Шевченка, одинадцять (11) – Лесі Українки, десять (10) – Івана Франка. Маємо шість бібліотек імені Олеся Гончара і чотири бібліотеки імені Михайла Коцюбинського. Маємо по три бібліотеки Олени Пчілки, Всеволода Нестайка, Івана Котляревського. Не поодинокі випадки бібліотек імені Максима Рильського, Михайла Грушевського, Марка Кропивницького, Павла Тичини, Василя Стуса, Василя Симоненка, Олександра Олеся, Петра Панча, Олександра Довженка і ін. Українські письменники всіх часів представлені яскравою палітрою у іменах бібліотек.

Увіковічення російських авторів, науковців, відомих діячів, принаймні до 2021 року, відображене широким спектром. По шість бібліотек мають імена В. Маяковського, А. Чехова, В.Г. Короленко. По п'ять – М. Некрасова та М. Лермонтова. По чотири – О. Пушкіна, М. Горького. Три бібліотеки О.І. Купріна, три бібліотеки А. Гайдара. О. Блок, О. Герцен, В. Катаєв, М. Островський, М. Светлов, К. Симонов – їх імена мають по дві бібліотеки. Факти говорять, що серед інших, чий імена зафіксовані у назвах бібліотек – О.С. Новиков-Прибой, Е. Багрицький, К. Ушинський, А.С. Макаренко, Д. Фурманов, А. Барто, Д.І. Писарєв, К.С. Станіславський, Б.А. Лавренєв, А. Ахматова, М.Є. Салтиков-Щедрін, О. Радіщев, О. Грибоєдов, К. Чуковський, М. Чернишевський, С. Єсенін, К. Паустовський, Л. Толстой, В. Белінський, І. Тургенєв, М. Добролюбов, Ф. Достоєвський і ін.

Цікаво було б дізнатися чому саме ці люди? Вони творили у населених пунктах, де тепер бібліотека? Вони мають родове коріння у цих місцях? Вони оспівували їх у своїх творах?

Ще питання для розуміння – імена скількох українських письменників носять бібліотеки у Російській Федерації?

Серед імен бібліотек значна кількість тих, кого «героїзували» після другої світової війни. Звичайно цілі покоління вирости на їх героїчних вчинках, оспіваних у літературних творах в тому числі. Проте сьогоднішні

реалії не корелюються з наративами минулого. Ми живемо тут і тепер! Але в назвах бібліотек ці імена є. Причому, покоління сьогоднішніх дітей, підлітків вже не знають ні цих людей, ні того чим вони відомі – І. В. Бевз, В.О. Лягін, Ш. Кобер і В. Хоменко, О. Матросов, З. Космодем'янська, Саша Чекалін, Валя Котик, Володя Дубінін, Ульяна Громова, С.А. Ковпак, О. Кошовий і ін.

Варто зазначити, що частина бібліотек на своїх сайтах, блогах, сторінках у соціальних мережах не вказують чиє ім'я носять установи.

Зміна назви бібліотеки, як і будь-якого іншого закладу марудний і забюрократизований процес. Про процедуру зміни назви розкажемо згодом.

До речі, завжди цікаво – як бібліотека працює на своє ім'я? чи має унікальні артефакти пов'язані з іменем, виділені книжкові колекції, інформаційні матеріали?

([вгору](#))

Додаток 83

05.05.2022

Інформаційний огляд-презентація «Діяльність бібліотек в умовах війни – 2022», ДНПБ України

Фахівці відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського підготували інформаційний огляд-презентацію [«Діяльність бібліотек в умовах війни – 2022»](#) ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

У професійно підготовленому бібліографічному посібнику розкрито такі основні аспекти:

- Бібліотеки, що постраждали внаслідок бойових дій, у т.ч. освітянські;
- Моя історія війни в Україні: свідчення бібліотекарів;
- Міжнародна підтримка бібліотечних спільнот;
- Інформаційні ресурси, створені бібліотеками у воєнний час;
- Ініціативи бібліотек в умовах воєнного часу;
- Проєкти за участі бібліотекарів та користувачів;
- Патріотичні флешмоби;
- Розвиток медіаграмотності;
- Розвиток читання;
- Збереження здоров'я;
- Тематичні відеоролики.

Дякуємо колегам за цю важливу інформаційну роботу!

Разом працюємо для Перемоги!

([вгору](#))

30.05.2022

Шановні читачі, користувачі, колеги, друзі!

Повідомляємо вам, що з 1 червня 2022 року Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського поновлює свою роботу для читачів у дистанційному режимі ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

В умовах воєнного стану, введеного у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, ми намагаємося бути ближче до кожного користувача. Тож щиро запрошуємо скористатися широким спектром бібліотечно-інформаційних онлайн послуг на веб-порталі НБУВ <http://www.nbuv.gov.ua>, що забезпечують:

1. Пошук документів та інформаційних ресурсів:
 - система каталогів і баз даних ([комплексний пошук](#));
 - електронний каталог НБУВ;
 - реферативна база даних «Україніка наукова»;
 - [каталоги історико-культурних фондів](#);
 - [електронні виставки](#);
 - скановані каталоги:
 - а). генеральний алфавітний імідж-каталог;
 - б). [імідж-каталог дисертацій \(1951–2006 рр.\)](#);
 - в). [імідж-каталоги історико-культурних фондів](#).
 2. Доступ до електронних повнотекстових інформаційних ресурсів НБУВ, розміщених у вільному Інтернет-доступі на вебпорталі:
 - [цифрова бібліотека історико-культурної спадщини](#);
 - [видання НБУВ](#);
 - [наукова періодика України](#);
 - [автореферати дисертацій](#);
 - [бібліографічні ресурси](#);
 - [інформаційно-аналітичні видання](#).
 3. Отримання довідково-консультаційної інформації (веб-сервіси: «Запитай бібліотекаря»; «Віртуальна довідка», «Зворотній зв'язок»):
 - надання інформації за тематичними запитамі (тематична довідка);
 - встановлення наявності документа у фондах бібліотек (адресна довідка);
 - уточнення бібліографічних відомостей про документ (уточнююча довідка);
 - надання інформації про джерела щодо встановлення фактів, відомостей, обставин, подій, осіб, організацій тощо (фактографічна довідка).
- Е-пошта: service@nbuv.gov.ua; library@nbuv.gov.ua
4. [Адресно-цільове інформування](#):
 - адресна розсилка інформації про нові (щотижневі) надходження книжкових та періодичних видань до фондів НБУВ. Замовлення

приймаються від колективних користувачів (бібліотек та організацій) і індивідуальних користувачів (фізичних осіб).

5. Користування послугами міжбібліотечного абонементу:

– приймання замовлень на документи з фондів НБУВ електронною поштою від віддалених користувачів (абонентів міжміського та міжнародного МБА), колективних абонентів міського МБА та персональних абонентів-науковців;

– виготовлення документів з фонду основного збереження НБУВ шляхом сканування або іншої комп'ютерної обробки документів в електронному вигляді та надсилання копій замовнику засобами електронної доставки документів згідно переліку платних послуг НБУВ, що надсилаються дистанційно. Е-пошта: mba@nbuv.gov.ua Тел.: +38(044) 524-33-98; +38 (096) 857-70-66.

Обслуговування книгою та періодичними виданнями користувачів зі науковим ступенем відбуватиметься через персональний абонемент; обслуговування аспірантів та наукових співробітників НАН України та інших науковців – через міський МБА. Е-пошта: abon@nbuv.gov.ua Тел.: +38(044)524-29-14.

Видача літератури поза межі Бібліотеки здійснюватиметься згідно З Правилами користування послугами Відділу міжбібліотечного абонементу Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

Всі користувачі та читачі НБУВ будуть обслуговуватися тільки на службовому вході через відділ МБА.

Дистанційне обслуговування користувачів відділу МБА понеділок-п'ятниця, 10.00- 17.00.

Служба «Інформаційна довідка НБУВ», що знаходиться у структурі Відділу комплексного бібліотечного обслуговування, працюватиме за телефоном: +38 (044) 524-81-37.

Вичерпну інформацію щодо наявності документів у фондах НБУВ надаватиме Відділ бібліотечних каталогів за телефоном : +38 (044)524-85-03.

Для зв'язку користувачів зі спеціалізованими читальними залами в корпусі НБУВ за адресою: Голосіївський проспект, 3, а саме:

–**Австрійська бібліотека.** Тел.: +38 (097) 057-26-01. Е-пошта: galinabezpala@ulm.net

–**Іранська бібліотека.** Тел.: +38 (097) 227-72-38. Е-пошта: iranlib@ukr.net

–**Китайська бібліотека.** Тел.: +38 (093) 480-08-80. Е-пошта: xiao-mao@ulm.net

–**Зал картографічних видань.** Тел.: +38 (044) 524-44-38.

–**Відділ науково-бібліографічної інформації.** Тел. : +38 (044) 524-25-96. Е- пошта: vnbi@nbuv.gov.ua

–**Фонд Президентів України.** Тел.: +38 (097) 438-28-92; +38 (097) 377-53-73. Е-пошта: fpu@nbuv.gov.ua

Приймання замовлень на документи з фондів вищезазначених залів здійснюватиметься телефоном або е-поштою у понеділок-п'ятницю, 10.00- 14.00.

Для зв'язку користувачів зі спеціалізованими читальними залами в корпусі НБУВ за адресою: вул. Володимирська, 62, а саме:

– **Інститут рукопису**

– **Відділ фондів рукописної спадщини**. Тел. : +38 (044) 288-14-18. Е-пошта: ir@nbuv.gov.ua (приймання замовлень: понеділок, середа, п'ятниця, 10.00-13.00).

– **Відділ фонду юдаїки**. Тел.:+38 (044) 234-82-56. Е-пошта: judaica-department@nbuv.gov.ua (приймання замовлень: понеділок-п'ятниця, 10.00-14.00).

– **Інститут архівознавства**. Тел.: +38 (044) 288-14-31; + 38 (044) 234-73-60. Е-пошта: archivesnanu@nbuv.gov.ua (приймання замовлень: вівторок, середа, четвер, 10.00-13.00).

– **Відділ формування та використання газетних фондів**. Тел.: +38 (044) 288-14-19. Е-пошта: gazety@nbuv.gov.ua (приймання замовлень: понеділок-п'ятниця, 10.00-14.00).

– **Відділ образотворчих мистецтв**. Тел.: +38 (044) 234-95-11. Е-пошта: vom@nbuv.gov.ua; ukhimets@nbuv.gov.ua; gutnyk@nbuv.gov.ua (приймання замовлень: понеділок-п'ятниця, 10.00-14.00).

– **Відділ музичних фондів**. Тел.: +38 (044) 234-93-06. Е-пошта: vfmf@nbuv.gov.ua (приймання замовлень: понеділок-п'ятниця, 10.00-14.00).

– **Відділ стародруків та рідкісних видань**. Тел.:38 (044) 288-13-85. Е-пошта: vsrv@nbuv.gov.ua (приймання замовлень: понеділок-п'ятниця, 10.00-14.00).

– **Відділ зарубіжної україніки**. Тел.: +38 (044) 235-05-24. Е-пошта: vzu@nbuv.gov.ua (приймання замовлень: понеділок-п'ятниця, 10.00-14.00).

– **Відділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій**. Тел.: +38 (044) 234-02-45 Е-пошта: yik@nbuv.gov.ua (приймання замовлень: понеділок-п'ятниця, 10.00-14.00).

Дистанційне обслуговування користувачів під час воєнного стану здійснюватиметься за наступним графіком: понеділок-п'ятниця, 10.00-14.00.

Субота та неділя – вихідні. Останній робочий день місяця – санітарний.

Адміністрація

([вгору](#))

Інформаційно-аналітичний ресурс «БІЖЕНЦІ ТА ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ | REFUGEES AND INTERNALLY DISPLACED PERSONS»

Національна юридична бібліотека України у співпраці з Інститутом інформаційних технологій [Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського](#) започаткували роботу інформаційно-аналітичного ресурсу «БІЖЕНЦІ ТА ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ | REFUGEES AND INTERNALLY DISPLACED PERSONS» nbuv.gov.ua/novar ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Проект містить структуровану базу даних, що відображає національні та міжнародні напрацювання у сфері захисту прав вимушених переселенців, їх інтеграції у нові приймаючі громади, використання соціального потенціалу внутрішньо переміщених осіб, широке залучення ВПО до розвитку територіальних громад.

Ресурс складається з чотирьох основних кейсів:

- [ПРАВОВИЙ](#) (міжнародне законодавство, стандарти Ради Європи, рішення Європейського суду з прав людини, програми Міжнародних гуманітарних партнерів, національне законодавство з питань ВПО, нормативно-правові акти України, українська судова практика);
- [ІНФОРМАЦІЙНИЙ](#) (розміщення і чисельність внутрішньо переміщених осіб, інформаційні матеріали і візуальні проекти, інформаційно-аналітичні статті, добірка інформаційних ресурсів);
- [НАУКОВИЙ](#) (наукові статті, монографічна література, компаративістські дослідження, інші публікації);
- [ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ](#) (матеріали для населення, установ і громадських організацій, матеріали для територіальних громад, організаційно-нормативні документи, громадські організації та установи).

Проект спрямований на висвітлення проблем, пов'язаних із появою в Україні внутрішньо переміщених осіб як категорії українських громадян, які змушені були покинути місце постійного проживання у зв'язку з окупацією російською федерацією Криму та частини територій Донецької та Луганської областей у 2014 р. та новою масовою хвилею вимушеного переміщення всередині країни та за її межі через повномасштабний початок воєнного вторгнення держави-агресорки в Україну 24 лютого 2022 р.

Ресурс передбачає новинний блок для найбільш актуальної та важливої інформації, що стосується життя та діяльності внутрішньо переміщених осіб в Україні на за її межами.

Автори та учасники проекту ([Половинчак Ю.](#), [Закірова С.](#), [Пестрецова О.](#), [Полтавець Т.](#)) намагатимуться об'єктивно та своєчасно відобразити інформацію, що стосується біженців та внутрішньо переміщених осіб в

Україні, створити архів різнопланових матеріалів, які стануть у нагоді як сучасним, так і майбутнім дослідникам і користувачам.

Ресурс розрахований на внутрішньо переміщених осіб, фахівців державних та регіональних органів управління, місцевого самоврядування, представників територіальних громад, громадських організацій, бібліотечних установ, науковців, освітян, а також усіх зацікавлених у розв'язанні проблем ВПО.

Розробка сайту та програмно-технологічна підтримка: [Катерина Лобузінa](#)
([вгору](#))

Додаток 86

12.05.2022

Навчання з інформаційної та кібербезпеки для користувачів бібліотек

З початком повномасштабної війни росії проти України питання безпеки стало ключовим і у віртуальному вимірі, до якого ми звикли за час пандемії ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

ВГО Українська бібліотечна асоціація спільно з проектом «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні» ([Проект підтримки Дія](#)), що впроваджується ПРООН в Україні за підтримки Швеції, розпочинають цикли навчальних вебінарів-тренінгів з інформаційної та кібербезпеки для користувачів бібліотек.

Онлайн-навчання проходитиме на базі п'яти партнерських бібліотек:

- Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки,
- КЗ «Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека» ЗОР,
- Централізованої бібліотечної системи для дорослих м. Львова (Публічні бібліотеки Львова),
- Тернопільської обласної бібліотеки для молоді,
- Централізованої бібліотечної системи Хмельницької міської громади.

Користувачі бібліотек дізнаються про:

- основи інформаційної та кібербезпеки;
- інформаційну та кібербезпеку в соціальних мережах;
- інформаційну та кібербезпеку в месенджерах;
- фінансову безпеку онлайн;
- особливості кібервійни.

Партнери від ПРООН забезпечили організацію такого навчання у бібліотеках відповідними мультимедійними пристроями – планшетами.

Навчання проводитимуть досвідчені тренери – бібліотечні працівники. А перший вступний онлайн-тренінг з цифрової безпеки для широкого загалу відбувся 12 травня 2022 р. Запис трансляції ви можете переглянути на сторінці Української бібліотечної асоціації у [Фейсбук](#).

ВГО Українська бібліотечна асоціація з січня 2020 року – партнер проекту Міністерства цифрової трансформації України @Дія.Цифрова освіта. Так, із 6200 Хабів цифрової освіти – місць, куди може завітати кожен громадянин, безкоштовно отримати доступ до сайту [Дія.Цифрова освіта](#) та пройти навчання з цифрової грамотності, більшість – бібліотеки. «[Проект підтримки Дія](#)» також спрямований на те, щоб зробити цифрову трансформацію в Україні більш інклюзивною, тому у стратегічному партнерстві з Мінцифрою та Українською бібліотечною асоціацією долучається до розвитку цифрових навичок.

([вгору](#))

Додаток 87

03.05.2022

Працює безкоштовна віртуальна бібліотека America House Kyiv OverDrive Library

Це – безкоштовна віртуальна бібліотека, відкрита для мешканців України віком від 14 років і старше ([Світ](#)).

За останні два місяці [America House Kyiv](#) наповнювали нашу бібліотеку книжками, які можуть стати корисними у ці часи. У каталозі вже є примірники як художньої літератури, так і нон-фікшну — усе для ментального відпочинку, натхнення, саморозвитку і поглиблення своїх знань з різних тем. Найголовніше — усі ці електронні та аудіокниги доступні англійською мовою, тому це ще й чудова нагода підтримувати свій рівень англійської.

Щоб отримати доступ до бібліотеки, потрібно усього лише зареєструватися і дати нашій команді до 10 робочих днів, аби ми встигли обробити заявку.

Ознайомитися з деталями і зареєструватися можна за цим посиланням: <https://bit.ly/3vozGWj> Бібліотека буде поповнюватися, регулярно оновлюватиметься список книг.

([вгору](#))

Додаток 88

09.05.2022

Робота бібліотекарів Дніпропетровщини в умовах російсько-української війни

З перших днів війни бібліотекарі Дніпропетровщини, використовуючи свої знання, вміння, навички, допомагають захисникам та цивільному населенню. Їхніми головними професійними та життєвими пріоритетами стали: захист інформаційного простору: боротьба з фейками, дезінформацією та кіберзагрозами; робота з переселенцями і тимчасово переміщеними особами, організація навчань з надання першої домедичної допомоги,

надання психологічної та емоційної підтримки жителям громад і т. і. Кожна публічна бібліотека області вносить свою частку праці в наближення перемоги і виконує функції осередків волонтерської діяльності, де плетуть маскувальні сітки, шиють подушки, чоловічу білизну, виготовляють розпізнавальні стрічки для тероборони, допомагають збирати речі для ВПО, організують благодійні акції зі збору коштів для ЗСУ ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

Дніпропетровська ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія як головний науково-методичний центр очолює та координує цю роботу серед публічних бібліотек територіальних громад області, систематично надає достовірну інформацію в соціальній мережі та на вебсайті бібліотеки (www.libr.dp.ua). Бібліотека долучилася до формування колекцій документів «Військова хроніка» для майбутньої Національної цифрової бібліотеки України та електронної бібліотеки «Дніпропетровщина в період російсько-української війни». З метою зосередження уваги на популяризації знань про Україну, її народ, його історію, традиції та культуру, зусиллями працівників бібліотеки наповнюється унікальними документами новий розділ сайту «Україніка».

Нікопольська Центральна міська бібліотека, провела благодійну акцію «Великодній ярмарок», під час якого завдяки спільним зусиллям нікопольців, бібліотекарів і майстрів, вдалось зібрати 13 тис. 500 грн., які були передані в ЗСУ. Бібліотекарі Кам'янської Центральної міської бібліотеки разом з мешканцями міста працюють над створенням творчого колажу «Разом у майбутнє! Моя країна після Перемоги». Працівники Жовтоводської Центральної бібліотеки розробили декілька відеопрезентацій з актуальною інформацією та психологічними порадами: психологічний айстопер «Тільки без паніки»; мультимедійний інформакцент «Інформаційна війна: як протидіяти дезінформації та боротися з фейками; мультимедійний навігатор «Що почитати під час війни: 15 ресурсів із безкоштовними книгами». Бібліотекарі Павлоградської Центральної міської бібліотеки створюють пам'ятки за рекомендаціями психологів: «Важливі сервіси та посилання під час війни», «Правила з безпеки пересування по країні та за кордоном». Міська бібліотека для дорослих міста Кривого Рогу з березня проводить акцію [#Читаємо_про_Україну_та_українців](#), публікуючи анонси книг з посиланням на безкоштовну електронну версію.

В умовах повномасштабної війни з Росією з метою забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері та обмеження ворожого контенту, до якого належить і книжкова продукція, видана в російських видавництвах, на виконання листа Держкомтелерадіо №671/27/11-3 від 17.03.2022 р. щодо недопущення розповсюдження зазначеної книжкової продукції, вона вилучена з відкритого доступу в усіх бібліотеках територіальних громад області. Натомість бібліотеки активізували популяризацію української книги, на що спрямовані наступні масштабні заходи: загальнонаціональна акція «Шевченко закликає, Україна перемагає!»;

Всеукраїнський тиждень дитячого читання, який проходив під гаслом «Нація, що читає – непереможна», регіональна кампанія «Читаємо разом», в рамках якої йде знайомство з творчістю сучасних українських письменників, твори яких відзначені престижними літературними преміями «Письменники, короновані словом».

Щорічна регіональна кампанія «Читаємо разом» проводиться Дніпропетровською ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія ще з 2013 року. Цей важливий проєкт об'єднав всі публічні бібліотеки Дніпропетровщини і став майданчиком для постійної комунікації читачів, письменників та бібліотекарів. Проєкт передбачає використання різноманітних бібліотечних форм і засобів для залучення читачів публічних бібліотек області до читання, самореалізації та підвищення обізнаності із сучасним літературним процесом в Україні та в області. Його основна мета – промоція читання кращих художніх творів сучасних українських письменників; виховання почуття патріотизму та любові до України і до її славетного минулого; просування ідеї читання як сучасного тренду; привернення уваги до прози і поезії письменників-земляків, видатних авторів, які тривалий час жили і працювали в нашому краї. В рамках кампанії вся область в різні роки читала твори Олеся Гончара, Павла Загребельного, Івана Сокульського, Віктора Веретенникова, Валентина Чемериса, Дмитра Яворницького.

У 2022 році проєкт має назву «Письменники, короновані словом» і передбачає знайомство з творчістю сучасних українських письменників, які мають багатий літературний доробок, читацьке визнання та відзначені літературними преміями, зокрема «Коронація слова». Для одночасного читання протягом року пропонуються такі автори:

Юрій Андрухович – класик «актуальної» української літератури, один із найвідоміших сучасних письменників в Україні.

Андрій Кокотюха – український письменник, якого називають засновником українського готичного детективу, багаторазовий переможець конкурсу «Коронація слова» (Вибір видавців Гранд Коронації-2010), Золотий письменник України (2012).

Люко Дашвар – літературний псевдонім Ірини Чернової, української журналістки, письменниці, сценаристки, багаторазової лауреатки премії «Коронація слова», переможниці конкурсу «Книга року Бі-Бі-Сі – 2008».

Світлана Талан – сучасна українська письменниця, переможниця конкурсу «Коронація слова» (2011, 2012, Вибір видавця-2014), володарка премії імені Пантелеймона Куліша (2019), Золотий письменник України.

Василь Шкляр – один із найвідоміших сучасних українських письменників, журналіст і політичний діяч, володар премій «Коронація слова», «Золоте перо», лауреат Шевченківської премії.

Іван Байдак – сучасний український письменник-прозаїк, есеїст, журналіст, поет, перекладач, автор збірок оповідань.

Усі бібліотеки області активно включились в роботу: проводяться обговорення творів цих письменників, голосні читання окремих творів, експонуються виставки, полицки з їхніми творами. Відео-презентації про авторів та окремі книги представлені на сторінках бібліотек у соціальних мережах.

Не всі наші користувачі, рятуючи власне життя, взяли із собою ноутбук, не кажучи вже про комп'ютер. Всім цим можна скористатись в бібліотеках Дніпропетровщини, також можна безкоштовно зробити копії необхідних документів, знайти комфортне та зручне місце для дистанційної роботи, отримати емоційну підтримку, відвідавши засідання читацьких клубів за інтересами. За потреби фахівці бібліотеки проводять уроки медіаграмотності.

Ми тримаємо інформаційний фронт.

В єдності – наша сила і омріяна перемога.

Директор Дніпропетровської ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, Голова Дніпропетровської бібліотечної асоціації Надія Тітова.

([вгору](#))

Додаток 89

23.05.2022

Лагута Л.

Робота бібліотек Кам'янець-Подільської МЦБС задля Перемоги

Військова агресія з боку РФ виступила важливим об'єднуючим фактором української нації, формуванні сильного суспільства здатного самоорганізовуватися та зосередити свої зусилля на наближенні дня перемоги. Десятки тисяч людей вимушені були покинути свої домівки, а часто і втративши їх, шукати прихистку в різних регіонах України, які миттєво перебудовувало життя своїх громад з тим, щоб забезпечити їх гідне перебування, допомогти адаптуватися, вирішити питання навчання, організувати психологічну підтримку та дозвілля. Не випадково центральне місце в цих процесах займають бібліотеки, які стрімко включились у всі важливі зміни в житті громад від прямої допомоги фронту та її бійцям до підтримки мешканців та вимушених переселенців ([Блог Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого](#)).

Славетне місто Кам'янець-Подільський Хмельницької області, яке вважається одним з найдавніших в Україні з багатою історією, традиціями, історичним пам'ятками та унікальною природою, за інформацією міської ради, офіційно надало прихисток 23 117 внутрішньо переміщеним особам, серед яких переважна більшість діти (населення міста нараховує близько 100 000 мешканців). В цих умовах бібліотеки Кам'янець-Подільської МЦБС були і надалі залишаються центрами по наданню культурних послуг не тільки мешканцям громади, а і внутрішньо переміщеним особам.

<...>

І перш за все, бібліотеки залишаються інформаційно-консультативними центрами в наданні корисної інформації щодо реєстрації, поселенні та наданні допомоги біженцям.

Слід зауважити, що весь цей час бібліотеки працювали у звичному режимі і обслуговують користувачів, зокрема й переселенців, яким надається доступ до усіх інформаційних ресурсів та до мережі Інтернет. На сьогоднішній день до бібліотек Кам'янець-Подільської МЦБС записались близько 1000 користувачів з числа переселенців. Сьогодні активувалась і набула актуальності робота бібліотек з внутрішньо переміщеними особами. Для таких людей бібліотечні установи є необхідністю – вони згуртовують, об'єднують їх. Такі люди відвідують бібліотеки, щоб поспілкуватись з бібліотекарями, читачами, вибрати книгу, дізнатись про нове, скористатись послугами хабів. Про це свідчать проведені змістовні та цікаві заходи, такі як зустрічі з відомими людьми, з психологами тощо.

<...>

Бібліотеки Кам'янець-Подільської міської централізованої бібліотечної системи продовжують роботу, спрямовану на допомогу інтеграції переселенців в життя громади. Дякуємо нашим колегам за щоденну, щирю та самовіддану працю, креативні підходи та сміливі рішення.

Матеріал підготовлено Горчинською В., гол. бібліотекарем НМВ НБУ імені Ярослава Мудрого

[Повний текст](#)

([вгору](#))

Додаток 90

24.05.2022

Публічні бібліотеки Львова як хаби активних громадян

Упродовж двох років Публічні бібліотеки Львова є учасницями проекту [«Розвиток бібліотек як хабів активних громадян \(Growing Active Citizens Hubs\)»](#). Цей проєкт впроваджується Progress Foundation (Румунія) за фінансової підтримки Європейського Союзу та Black Sea Trust for Regional Cooperation, а project of the German Marshall Fund of the United States у Вірменії, Молдові, Румунії та Україні за допомогою регіональних партнерів. Метою проєкту є поширення демократичних цінностей, розбудова активного громадянського суспільства, залучення громади до прийняття рішень ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

Минулоріч в межах проєкту проведені громадські слухання щодо реконструкції бібліотеки-філії №15 ЦБС для дорослих м.Львова. Читачі, користувачі, партнери бібліотеки висловлювалися щодо майбутнього в бібліотеці, мріяли та пропонували різні дизайнерські рішення для оновлення простору. Згодом розпочався косметичний ремонт зали бібліотеки – замінені двері, вікна, закуплені стільці, столи, шафа та світильники. Всі ці ініціативи призвели до розробки ґрунтового проєкту капітального ремонту бібліотеки.

Наразі ремонт став на павзу. Очікуємо на перемогу України, аби продовжити перевтілення бібліотеки на новий модерний простір.

У 2021 році в мережі «Growing Active Citizens Hubs» сплановано низку заходів з громадськими організаціями – партнерами бібліотек. Фокусною темою була інклюзія та її промоція. Навіть встигли обговорити плани і почали готуватися до Фестивалю громадських організацій. Але вторгнення наші наміри скорегувало. Повномасштабна війна – це великий виклик для громадянського суспільства. Україна, загартована революціями та війною з 2014 року, виявила неабияку дієздатність в умовах кризи. Вся країна наразі живе як один організм підтримки та взаємодопомоги як всередині країни, так і зовні. Іноземні колеги з проєкту весь час з нами на зв'язку та висловлюють повну підтримку. Поширюють інформацію про перебіг військових дій, засуджують політику РФ та передають кошти для допомоги українським бібліотекарям, які постраждали внаслідок війни.

З початку повномасштабного вторгнення Публічні бібліотеки Львова долучалися до онлайн-мережувань, де розповідали колегам з інших країн про досвід подолання гуманітарної кризи внаслідок війни РФ проти України – передусім про роботу з внутрішньо переміщеними особами, допомогу нашим військовим, проведення заходів з інтеграції українців, які втратили домівки, у Львівську громаду.

21 травня 2022 р. в Сенсотечі проведено Фестиваль громадських організацій – промо-кампанію «Open doors: Sensoteca». Упродовж дня бібліотекарі розповідали відвідувачам про діяльність і можливості простору бібліотеки та долучали користувачів до майстер-класів, що проводили партнери – БФ «Непротоптана стежина».

Підсумком проєкту стане участь його координаторки – заступниці директора мережі Публічних бібліотек Львова Катерини Алексеєнко в міжнародній конференції «Oscuru Library» 1-3 червня 2022 р. в Бухаресті, Румунія.

Проєкт Growing Active Citizens Hubs впроваджується Progress Foundation (Romania) за фінансової підтримки Європейського Союзу та Black Sea Trust for Regional Cooperation, a project of the German Marshall Fund of the United States у Вірменії, Молдові, Румунії та Україні за допомогою регіональних партнерів: ВГО Українська бібліотечна асоціація, Луганська ОУНБ та ЦБС для дорослих м.Львова (Україна), Lori Regional Library, Armenia; “Dimitrie Cantemir” Public Library from Ungheni, “IPS Antonie Plamadeala” Public Library from Hincesti & Library Association from Republic of Moldova; “G.T. Kirileanu” Neamt County Library & “Antim Ivireanul” Valcea County Library from Romania.

([вгору](#))

19.05.2022

Онлайн-платформа для науковців, підприємців та інноваторів запускає бізнесовий супровід внутрішньо переміщених осіб

1 лютого 2022 року МОН оголосило про запуск [платформи](#) «Наука та бізнес». Це онлайн-майданчик для комунікації та ефективної взаємодії представників бізнесу та наукової спільноти, що надає можливість підприємцям мати доступ до провідних наукових розробок, а вченим – реалізувати власний потенціал і комерціалізувати результати наукового пошуку ([Міністерство освіти і науки України](#)).

За час роботи платформи надійшло 20 пропозицій щодо впровадження наукових досліджень. Зокрема, актуальною ініціативою сьогодні є розроблення курсів із соціального підприємництва для тимчасово переміщених осіб, учасників бойових дій та членів їхніх сімей. Проєкт передбачає проведення тренінгів у сфері соціальних комунікацій та економічного менеджменту від створення бізнес-плану до супроводу відкриття власної справи.

«Така освітня ініціатива передусім дасть поштовх малому та середньому бізнесу, а також забезпечить цікавою справою та роботою тих, хто через агресора був вимушений розпочинати життя на новому місці», – зазначив Міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет.

Міністр також наголосив, що крім такої пропозиції, на платформі вже є на стадіях укладання договорів проєкти з реалізації досліджень та експертиз у сфері технічних, сільськогосподарських, економічних, медичних, педагогічних та інших наук, що стануть важливими кроками до розбудови України після завершення війни.

Як працювати з платформою «Наука і бізнес», можна ознайомитись за [посиланням](#).

([вгору](#))

17.05.2022

Українські науковці вперше презентували науково-інформаційну систему URIS на міжнародному рівні

13 травня 2022 року українські дослідники виступили з постерною доповіддю «Creating Ukrainian Research Information System» у межах Міжнародної конференції з сучасних науково-дослідних інформаційних систем CRIS2022 у м.Дубровик (Хорватія). На конференції вчені вперше презентували науково-інформаційну систему URIS на міжнародному рівні ([Наука та метрика](#)).

URIS як різновид CRIS-системи

CRIS (Current Research Information System) системи широко застосовуються міжнародною науковою спільнотою для упорядкування, структуризації та аналізу дослідницької діяльності. За допомогою таких ресурсів здійснюється комплексне документування діяльності вчених.

Впровадження подібної системи є, безумовно, актуальним для України, адже нині на території нашої держави працює близько 80 тис. дослідників, а інформація про їх розробки часто є фрагментованою та знаходиться в різних джерелах. Водночас не всі установи мають інституційні репозитарії для архівування результатів досліджень. Саме через це, відомості про наукову діяльність вітчизняних вчених складніше відстежувати та оцінювати. Розв'язанням цієї проблеми може стати розробка національної CRIS-системи – URIS.

Нині у світі функціонує близько 900 CRIS-систем, 40 з яких – національні. Такі ресурси використовують і комерційні організації: Clarivate – система Converis, Elsevier – система Pure. Національні CRIS-системи функціонують в Нідерландах (NARCIS), Словенії (SICRIS), Норвегії (CRISTIN), Індії (IRISN), Фінляндії (Research.fi), Хорватії (CroRIS) та інших країнах.

З 2020 року розпочалася розробка української національної електронної науково-інформаційної системи, запуск якої планується у 2023 році.

Особливості роботи з URIS

Попри те, що розробка національної системи URIS ще проводиться, спеціалісти Державної науково-технічної бібліотеки України уже анонсували деякі її функціональні можливості.

Зокрема, у 2020-2021 році було розроблено:

- Модуль новини – інформування щодо актуальних наукових подій.
- Модуль можливості – різноманітні конкурси та стипендіальні програми міжнародного та регіонального рівня.
- Модуль корисна інформація – інформація та ресурси, що допоможуть у проведенні наукових досліджень.
- Модуль установи – перелік українських наукових установ та закладів вищої освіти.
- Модуль дослідницької інфраструктури – інформація про обладнання, послуги, ресурси наукових установ.

У 2022 році фахівці планують додати:

1. Нові модулі роботи:

- Модуль вченого - відстежування власної наукової діяльності.
- Модуль публікацій – комплексна інформація про опубліковані наукові матеріали.
- Модуль проєктів – аналітичний огляд дослідницьких проєктів.

2. Робочі кабінети:

- Науковця – для використання системи на індивідуальному рівні.
- Організатора процедур – для спонсорів та державних установ.

- Учасників процедур – для спеціалістів та установ, що беруть участь у конкурсах, проектах, грантах.

3. Розробити нові процедури, наприклад, реєстрацію наукових установ, яким надається підтримка держави.

4. Додати можливості: підтвердження особи через GOV ID, Модуль єдиної авторизації в наукових системах МОН, імпорт даних з систем: ЄДР, ЄДЕБО, НРАТ, ORCID.

Поточний стан розробки

За даними постерної доповіді «Creating Ukrainian Research Information System», можна прослідкувати, що нині фахівці з розробки URIS працюють у напрямку:

1. Створення ефективної системи ідентифікації вчених

В Україні існує база даних вітчизняних вчених, яка називається «Науковці України». Вона функціонує при Національній бібліотеці України імені В.І.Вернадського, однак не містить API для пошуку інформації. Через це, її використання для ідентифікації науковців в URIS не зовсім коректно. Тому було прийнято рішення використовувати сервіс ORCID основне джерело інформації про дослідників.

З огляду на це, минулого року з реєстру ORCID було відібрано майже 36 тис. записів, що пов'язуються з українськими вченими чи науковими установами. Після цього, дані було проаналізовано та виключено близько 2 тис. записів, що належать іноземним дослідникам. Таким чином було сформовано 33 820 записів, що будуть використані як початкові дані URIS.

2. Відображення даних про дослідницьку інфраструктуру

Нині не існує повного національного реєстру наукового обладнання. Такі дані часто можна знайти на офіційних ресурсах дослідницьких установ, однак інформація там може бути застарілою. Тому, для національної системи URIS було використано дані Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання та Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави. Крім цього, у квітні 2021 року було проведено опитування, за результатами якого зібрано дані про наукове обладнання з 88 установ.

Ці дані планують інтегрувати в систему URIS у другому кварталі 2022 року.

3. Формування переліку науково-навчальних установ

Для відображення даних Модуля установи в URIS планується інтегрувати інформацію Єдиної державної електронної бази з питань освіти про діяльність 887 закладів вищої освіти.

4. Відображення інформації про проекти

Для інформації про актуальні наукові проекти та їхній ступінь реалізації використовуватимуться дані Національного фонду досліджень України, що з 2018 року виступає головним вітчизняним органом фінансування наукових досліджень. З 2021 року Національний фонд досліджень України приєднався

до реєстру спонсорів Crossref, що спрощує механізм відстежування реалізації проєктів, що отримали грантову підтримку.

Крім того, планується інтеграція з внутрішньою системою Міністерства освіти і науки, що містить інформацію про установи, які отримують фінансування від держави. Також потенційно важливим джерелом про такі відомості може стати Національний репозитарій академічних текстів.

5.Відображення даних про наукові публікації

Згідно з опитуваннями, що були проведені спеціалістами з розробки URIS, створення Модулю публікацій є найбільш затребуваним серед дослідників. Однак, щодо інтеграції даних для створення цього модулю спостерігаються деякі труднощі.

Зокрема, національний портал Наукова періодика України, що функціонує за підтримки Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського та налічує понад 1 млн 200 тис. наукових публікацій з близько 3 тис. наукових видань, не пропонує API.

Тому для створення Модулю публікацій пропонується користуватись даними Crossref та Open Ukrainian Citation Index. За умови розвитку Національного репозитарію академічних текстів з урахуванням протоколів Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH) та SWORD, це джерело також розглядатиметься як потенційне.

Створення науково-інформаційної системи URIS національного рівня відкриватиме нові можливості для комплексного відстежування наукової діяльності. Інтегрований ресурс такого масштабу стане корисним у використанні не лише для науковців, але і для організацій-спонсорів, органів влади, бізнесу, ЗМІ та громадськості.

Видання «Наука та метрика» й надалі слідкуватиме за новинами щодо створення системи URIS. Сподіваємось, найближчим часом розробники анонсують її запуск і ми зможемо оцінити цей сервіс повною мірою.

([вгору](#))

Додаток 93

ЗБІР ЗАЯВОК ВІД ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИХ УСТАНОВ ЩОДО ПРИЄДНАННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО КОНСОРЦІУМУ ORCID В УКРАЇНІ

У рамках співпраці з організацією ORCID розпочато роботу зі створення національного консорціуму ORCID, участь у якому надасть можливість закладам вищої освіти та науковим установам України інтегрувати ORCID до своїх інституційних репозитаріїв, електронних архівів та внутрішніх систем. З інформацією про переваги та умови участі в консорціумі ORCID детальніше можна ознайомитися за посиланням: bit.ly/3xWuWZJ ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

У зв'язку зі складною ситуацією в Україні організація ORCID має намір розглянути можливість скасування для учасників майбутнього українського консорціуму щорічних членських внесків на 2022-2024 роки.

У рамках реалізації зазначеного проєкту ДНТБ України формує перелік установ, які мають бажання інтегрувати ідентифікатори ORCID у свої електронні науково-інформаційні системи та приєднатися до національного консорціуму ORCID.

Установам, які мають бажання в подальшому приєднатися до національного консорціуму ORCID, необхідно до 10 травня 2022 року заповнити форму за посиланням: bit.ly/39o8Y7H.

Після проведення збору заявок та їх моніторингу будуть проведені вебінари з потенційними членами консорціуму щодо участі в національному консорціумі ORCID та можливостей для закладів вищої освіти і наукових установ.

Детально ознайомитись з інформацією можна у [Листі МОН від 29.04.2022 № 1/4650-22](#).

([вгору](#))

Додаток 94

06.05.2022

Протягом травня-липня українські вчені зможуть взяти участь у вебінарах щодо використання платформи Research4Life

Від 11 травня до 20 липня 2022 року буде проведено [6 безкоштовних вебінарів](#), під час яких науковці зможуть дізнатися про використання платформи Research4Life. Обговорюватимуться питання відкритої науки, грантового фінансування досліджень, процесу публікації результатів досліджень, пошуку та використання наукової літератури за допомогою платформи тощо ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Вебінари проводитимуть англійською мовою представники проєкту Research4Life та організацій-партнерів.

Для реєстрації необхідно заповнити [анкету](#), а також обрати в переліку один або декілька вебінарів, у яких ви плануєте взяти участь. Реєстрація завершується за день до проведення вебінару.

Кількість місць обмежена технічними можливостями платформи. Водночас усі, хто не зможе зареєструватися, матимуть можливість переглянути вебінари в записі (на порталі Research4Life доступні [відеозаписи](#) попередніх вебінарів).

У зв'язку зі складною ситуацією в Україні, провідні видавці наукової літератури в межах проєкту Research4Life безкоштовно [відкрили](#) електронні ресурси для установ з України до кінця 2022 року. Вченим доступні повнотекстові ресурси великих видавництв наукової літератури (Elsevier, Springer Nature, John Wiley & Sons, Taylor & Francis, Emerald, Sage

Publications, Oxford University Press, Cambridge University Press, IOP Publishing і багатьох інших).

Наразі понад 400 українських установ, серед яких заклади вищої освіти, наукові установи, медичні заклади, органи влади та бібліотеки, зареєструвалися на платформі Research4Life та отримали можливість налаштувати доступ до наукової літератури для своїх працівників.

Нагадаємо, інші установи, які бажають отримати доступ, мають [зареєструватися](#) на платформі або ж відновити попередню реєстрацію.
(вгору)

Додаток 95

09.05.2022

Info Science Bot: майже 3 тис. користувачів отримують актуальну інформацію у сфері науки та інновацій

Для оперативного інформування науковців, інноваторів та стартапників про новини та можливості МОН створено [Телеграм-бот](#) Info Science Bot. За майже місяць роботи чатботом користуються майже 3 тис. осіб. ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Уже зараз у боті розміщено понад 100 актуальних публікацій про можливості для науковців від іноземних університетів та наукових інституцій щодо грантової підтримки, мобільності та тимчасового працевлаштування.

Зазначимо, для інноваторів зібрано пропозиції підтримки від Українського фонду стартапів та його партнерів. Також розміщено форму для партнерів/спонсорів і стартапів щодо можливості надання допомоги та підтримки у сфері науки.

Для зручності користування в Info Science Bot додано діалог «Актуальні події», де розміщено анонси відкритих конкурсів, навчальних воркшопів та тренінгів як для науковців, так і для інноваторів, а також реєстраційні заявки на участь у них.

Info Science Bot в умовах воєнного стану продовжує працювати як майданчик обміну інформацією, оскільки через нього можна подавати актуальні новини, пропозиції щодо підтримки науки та інновацій в Україні, безпечних умов праці. Для цього у Телеграм-боті активною є кнопка «Повідомити про новину або можливість».

(вгору)

Додаток 96

06.05.2022

Коваленко Д.

5 мобільних застосунків для ефективних наукових пошуків

Щоденно працюючи зі сферою досліджень у компанії «Наукові Публікації», я неодноразово помічав, що часто вчені витрачають велику кількість часу на суто технічну та механічну роботу. Однак, невже так і має бути? Чому не витратити цей час на глибшу аналітику, написання матеріалу чи проведення експериментів? ([Наука та метрика](#)).

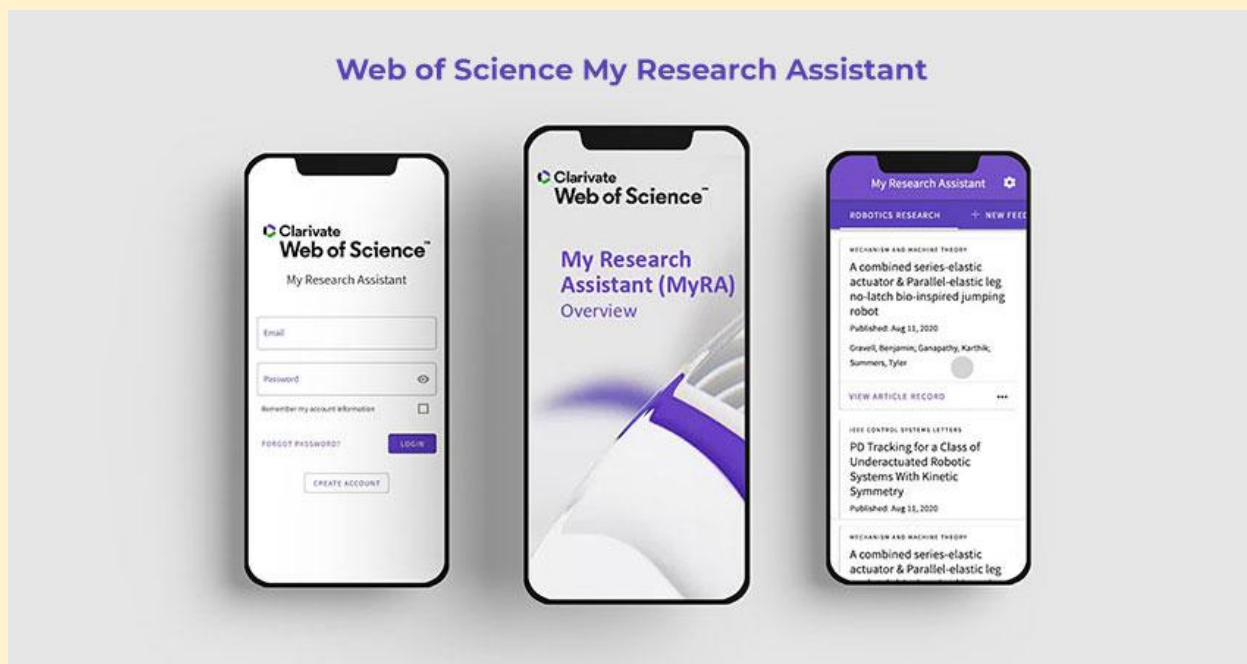
Ці думки привели мене до пошуку сервісів, що допомогли б спростити життя вченому.

Мою увагу привернули не десктопні версії, де існують широкі можливості роботи з міжнародними наукометричними базами даних, текстовими редакторами, бібліографічними менеджерами, спеціалізованими програмами. Я вирішив докладніше дослідити, чи існують мобільні застосунки, які допомагатимуть дослідникам у їхніх наукових пошуках.

Скажімо, чи можу я шукати новини своєї сфери досліджень у громадському транспорті? Або переглядати останні Open Access матеріали прямо у смартфоні?

Відповіді на ці питання я вирішив шукати у магазинах додатків для мобільних телефонів. Кожен зі знайдених застосунків був протестований та оцінений. Тому, ділюсь з читачами видання «Наука та метрика» власною добіркою корисних додатків для Вашого смартфона.

Web of Science My Research Assistant

Джерело: <https://cutt.ly/VNdHt9y>

Мобільний додаток є продуктом компанії Clarivate та дозволяє здійснювати пошук за матеріалами наукометричної бази даних Web of Science. Застосунок було створено наприкінці минулого року, однак через зручність у використанні він уже зараз має великий попит у всьому світі.

Основні функціональні можливості застосунку:

- Пошук необхідних матеріалів та журналів з визначеної тематики.
- Перегляд установ-спонсорів наукових досліджень.
- Збереження каналів пошуку з визначеної тематики.
- Поширення цікавих наукових матеріалів серед колег.

Переваги:

- Зрозумілий інтерфейс програми, швидка реєстрація.
- Передбачено можливість обміну науковими матеріалами з іншими науковцями.
- Доступні повнотекстові версії документів для матеріалів відкритого доступу.

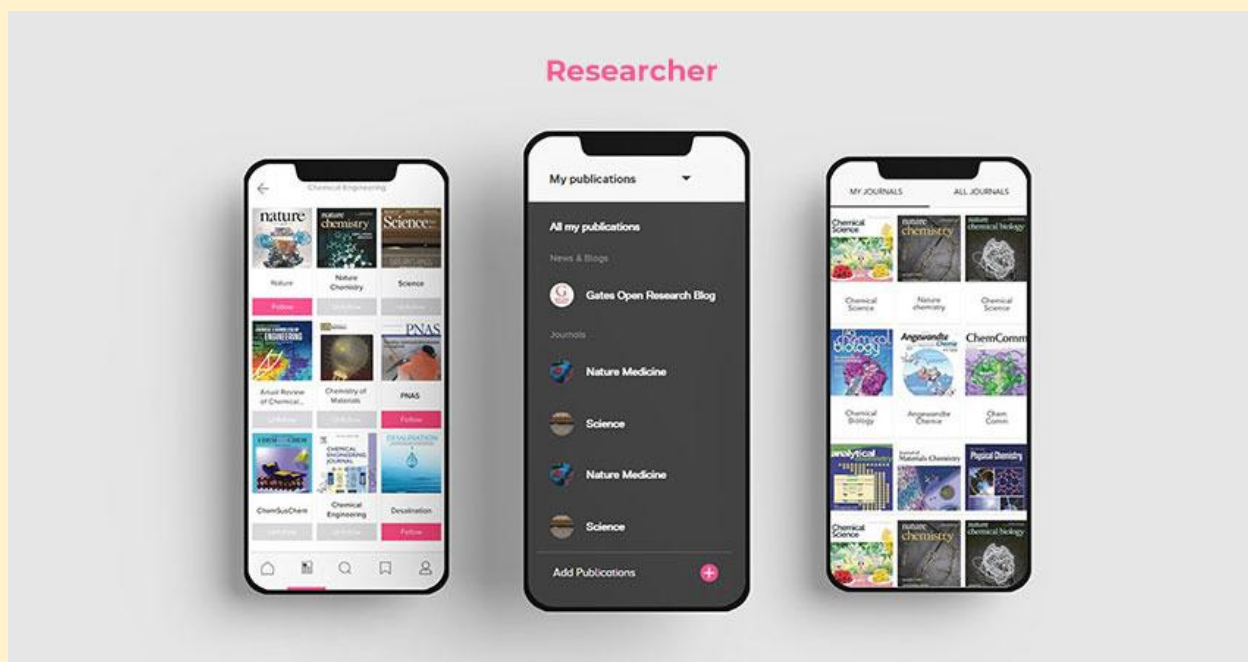
Недоліки:

- При реєстрації підтвердження на електронну пошту інколи приходять не відразу.
- Для отримання розширених можливостей необхідно використовувати платну версію застосунку або підписку на продукти Clarivate.

Моя оцінка: 4.5 з 5

Застосунок зручний у використанні, дає можливість ознайомитись з великою кількістю матеріалів Web of Science Core Collection та Master Journal List. Загалом, я навіть дещо вражений такою інновацією наукометричної бази даних як Web of Science. Однак, все ж існують деякі технічні проблеми та деяка обмеженість функцій, у порівнянні з платною версією застосунку.

Researcher

Джерело: <https://cutt.ly/VHdHt9y>

Застосунок, з допомогою якого можна комплексно відслідковувати усі новини зі сфери, що цікавить дослідника. Вчений налаштовує програму під

індивідуальні потреби, що робить користування більш персоналізованим. При реєстрації, науковець обирає дослідну сферу, предметну галузь, ключові слова, видання, які відповідають дослідницьким інтересам. Після цього програма автоматично формує персоналізовану стрічку новин, подібно до соціальних мереж.

Основні функціональні можливості застосунок:

- Інформування про найактуальніші новини відповідно до запитів науковця, інформація висвітлюється як з рецензованих журналів, так і препринтів, блогів, подкастів та ін.
- Надсилання сповіщень про актуальні наукові події з можливістю миттєвого їх внесення у власний календар.
- Відслідковування найбільш вподобаних серед інших науковців робіт.
- Збереження матеріалів у бібліотеку.
- Інтеграція профілю з бібліографічними менеджерами Zotero та Mendeley.

Переваги:

- Можливість комплексно відслідковувати необхідні новини наукового характеру.
- Швидка реєстрація.
- Додаток працює на безкоштовній основі.
- Профіль інтегрується з бібліографічними менеджерами.

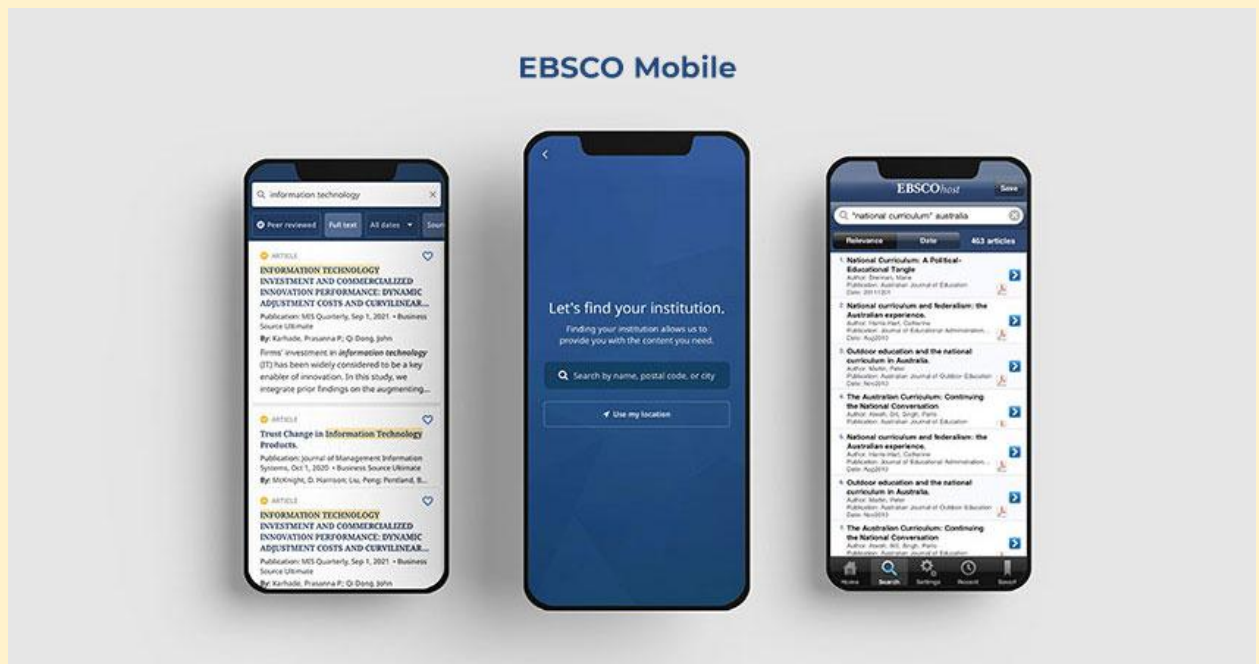
Недоліки:

- Застосунок доступний для завантаження не на усіх смартфонах, однак існує можливість скористатись десктопною версією.
- Наявна реклама.

Моя оцінка: 4.7 з 5

Researcher – зручний у використанні застосунок, який підтримує велику кількість джерел та оперативно інформує дослідника про наукові новини. На мою думку, це надзвичайно корисний ресурс, він здатний спросити наукові пошуки та автоматизувати процес збору матеріалів для написання наукових публікацій. Додаток має виступати джерелом наукового натхнення, адже він ілюструє як виконують дослідження інші вчені тієї чи іншої галузі, як їх оформляють, що в тренді серед колег. Це дає розуміння того, у яку сторону може рухатись науковець у власних пошуках. Однак, на жаль, додаток недоступний для смартфонів старіших моделей.

EBSCO Mobile

Джерело: <https://cutt.ly/VHdHt9y>

Застосунок розроблено для мобільного доступу до матеріалів платформи EBSCO з можливістю їхнього збереження та систематизації. Фактично, додаток позиціонує себе як електронна бібліотека в смартфоні, якою можна користуватися будь-де.

Основні функціональні можливості застосунку:

- Пошук необхідних матеріалів.
- Перегляд джерел в додатку, їх збереження та завантажування.
- Систематизація джерел, створення необхідних поміток.

Переваги:

- Можливо інтегрувати профіль з десктопною версією.
- Передбачено основні можливості для пошуку та систематизації наукового матеріалу.
- Деякі джерела можна звантажувати та переглядати в режимі офлайн.

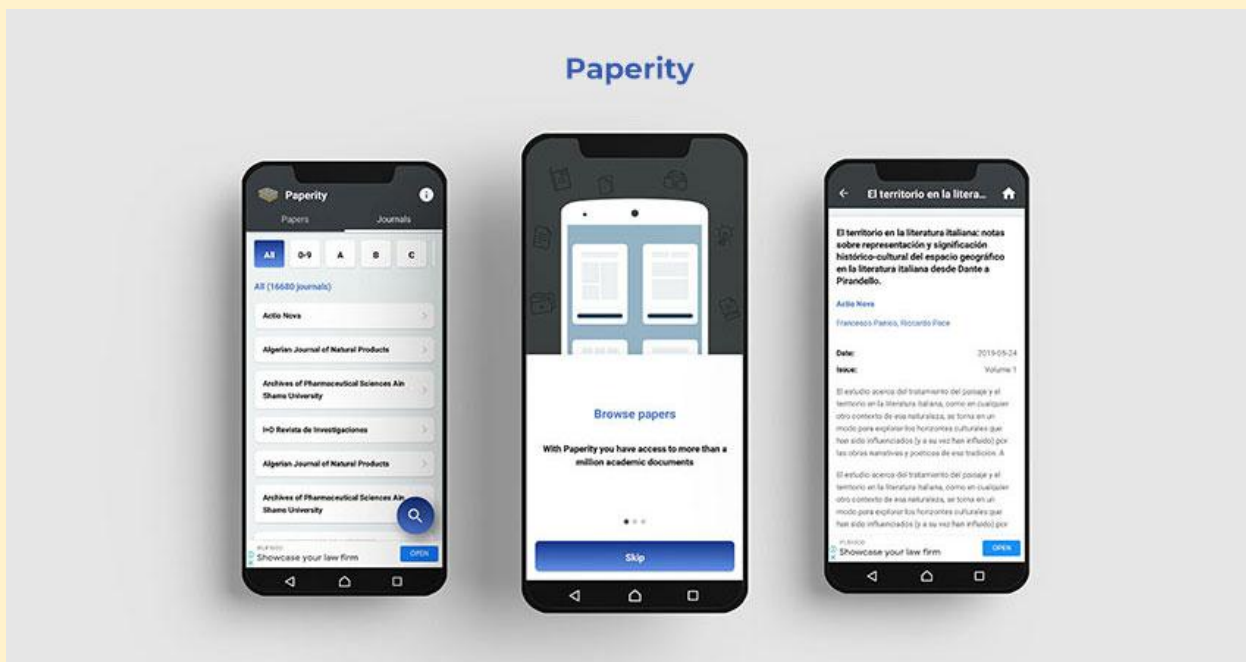
Недоліки:

- Невелика кількість функціональних можливостей.
- Можливість використовувати додаток тільки якщо у Вашого навчального закладу або наукової установи є доступ до EBSCO.

Моя оцінка: 4 з 5

Загалом, застосунок зрозумілий у використанні та забезпечує потреби дослідника в швидкому пошуку та опрацюванню необхідних джерел. Однак, можливості використання додатку дещо обмежені та базові, до того ж доступ до матеріалів можливий лише за наявності підписки на EBSCO. Однак, нині розробники проводять бета-тестування оновлень застосунку. Цілком можливо, що в найближчим часом відбудеться розширення функціональних можливостей.

Paperity

Джерело: <https://cutt.ly/VHdHt9y>

Застосунок створено для швидкого пошуку та ознайомлення з матеріалами «золотого» та «гібридного» відкритого доступу. Додаток надає доступ до понад 1 млн відкритих джерел для перегляду.

Основні функціональні можливості застосунку:

- Перегляд нових надходжень наукових публікацій та випусків журналів.
- Пошук матеріалів та видань за ключовими словами, автором, датою публікації та ін.
- Перегляд публікацій у форматі PDF.

Переваги:

- Додаток повністю безкоштовний.
- Інтуїтивно зрозумілий у використанні.
- Усі матеріали знаходяться у відкритому доступі, відповідає ідеї Open Access.
- Допомагає вченим покращувати наукометричні показники досліджень, завантажуючи їх у додаток.

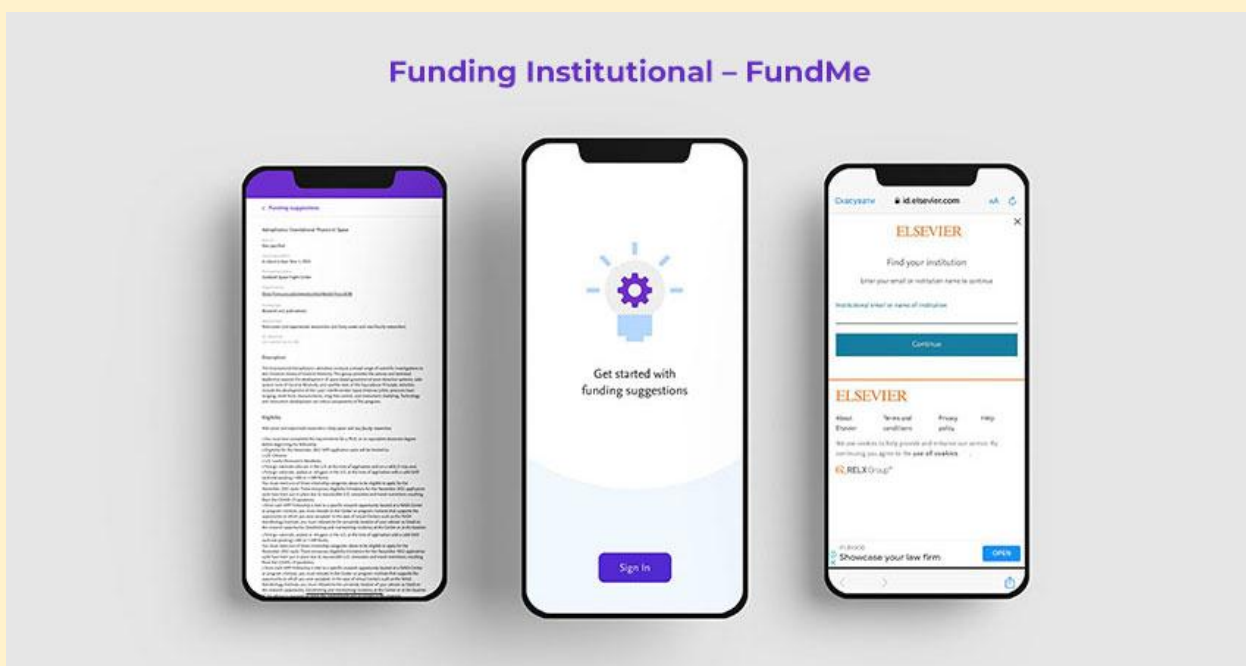
Недоліки:

- Обмежений функціонал: матеріали доступні лише для перегляду, не вистачає можливостей для зберігання, завантаження, поширення серед колег та ін.
- Наявна реклама.

Оцінка: 4 з 5

Застосунок простий у використанні, допомагає вченим розповсюджувати наукові доробки та підвищувати наукометричні показники досліджень, однак функціонал дуже обмежений.

Funding Institutional – FundMe

Джерело: <https://cutt.ly/VHdHt9y>

Застосунок створено для відстеження можливостей фінансування дослідницьких проєктів, що допомагає вченому спланувати власні подальші дослідження. Додаток розроблено спеціалістами Elsevier, тому великою мірою орієнтується на використання інформації з наукометричної бази даних Scopus.

Основні функціональні можливості застосунку:

- Вистежування можливостей щодо фінансування досліджень, орієнтуючись на авторський профіль у Scopus.
- Інформування щодо програм фінансування, включно з термінами та контактною інформацією.
- Систематизація актуальні для дослідника програми.

Переваги:

- Персоналізація профілю при використанні.
- Надання досліднику відповідної інформації щодо можливостей організації майбутнього наукового проєкту.
- Зручність та простота.

Недоліки:

- Для використання застосунку необхідно мати доступ до наукометричної бази даних Scopus, а ще краще – профіль автора.
- Додаток завантажується лише на мобільні телефони з новим програмним забезпеченням.

Оцінка: 4.2 з 5

Хочу зазначити, що цей додаток, як і декілька проаналізованих вище, має відносно невелику кількість функцій. Однак, я б не виокремлював це як великий мінус. Цей застосунок, на відміну від попередніх, не орієнтується на роботу з текстовими матеріалами, а тому повністю виконує покладені на нього функції. Звісно, розробники могли б попрацювати у напрямку розширення функціональних можливостей, однак – це зауваження не критичне. Загалом, рекомендую до використання.

Використовувати чи ні мобільні додатки для роботи над науковими дослідженнями – вирішувати Вам. Однак, на мою думку в цьому і є переваги науки XXI століття. У сучасному динамічному світі варто раціонально розпоряджатися своїм часом та автоматизувати деякі етапи наукової роботи. Тим більше коли для цього є відповідні можливості. Тому, завантажуйте, тестуйте, перевіряйте різноманітні сервіси та створюйте нові, адже науковці повинні бути в авангарді технічного прогресу!

([вгору](#))

Додаток 97

25.05.2022

Відеоанотація: особливості створення та використання

Перехід великої кількості наукових журналів в електронний формат та загальна цифровізація суспільства значно вплинула на наукометрію XXI століття. Окрім звичної для всіх дослідників текстової анотації, почали використовувати й [графічну](#) та відеоанотацію ([Наука та метрика](#)).

Використання цифрових та графічних матеріалів направлене на пояснення наукового дослідження та привернення уваги широкого кола аудиторії з різних дослідницьких сфер. Відеоанотація зазвичай подається у вигляді короткого мультимедійного матеріалу, у якому акцентується увага на різних частинах дослідження у формі графічного відображення, записаних відеоматеріалів, або навіть презентацій PowerPoint.

Такий вид наукової анотації набуває все більшого поширення для публікацій у STEM. Серед переваг використання відеоанотацій можна виокремити:

- Візуальну привабливість.
- Можливість продемонструвати власні експерименти.
- Ілюстрацію складних теоретичних концепцій.
- Підвищення видимості наукового дослідження в інтернет-просторі, можливість використати для публікації в соціальних мережах, що сприятиме підвищенню наукометричних показників та показників альтметрик.

Які існують типи відеорефератів?

Відеоанотації не обмежуються одним, чітко регламентованим форматом, а можуть бути змонтованими як:

- **Пояснювальне відео на дошці** – матеріал, де основна суть дослідження подається у вигляді намальованих на мультимедійній дошці графічних елементів з їхнім поясненням.
- **Анімація** – анімовані або стаціонарні ілюстрації, що створені переважно за допомогою програм Animaker, Blender, K-3D, Plastic Animation Paper тощо. Часто використовується для відображення робочих моделей експерименту.
- **Презентація PowerPoint** – один з найпростіших способів створення відеоанотації, що надає можливість створення продуманих візуальних зображень. Зверніть увагу, під час використання відеоанотації важливо зосередитися на поясненні роботи, а не просто перераховувати факти, наведені у дослідженні.
- **Самозапис** – озвучування відеоанотації автором. Цей метод створення **відеореферату** дає можливість автору рекламувати свою роботу, буквально розмовляючи з аудиторією. При перегляді відеоанотації автора може бути видно на екрані, що дає можливість безпосередньо пов'язувати роботу та дослідника.
- **Поєднання типів** – при створенні відеоанотації не обов'язково використовувати один з наведених вище типів, можливе їхнє поєднання та адаптація під ту чи іншу роботу.

Як створити ефективну відеоанотацію?

При створенні відеоанотації слід звернути увагу на такі ключові моменти:

1. **Тривалість відео.** Не варто використовувати довгі відео, ідеальний варіант – до 5 хвилин. За такий проміжок часу дослідник зуміє максимально концентровано подати інформацію, не відхиляючись від теми та не перенавантажуючи аудиторію.
2. **Структура.** Як і для створення текстової анотації, варто звернути увагу на структуру: висвітлити тему, мету, вступ, короткий опис застосованих методів, результати та висновок.
3. **Технічні характеристики.** Технічні моменти сприяють кращому засвоєнню інформації та формування позитивної думки про дослідження. Обов'язково записуйте відео в тихому місці, подалі від фонових шумів; використовуйте якісний мікрофон; запишіть відео в добре освітленому приміщенні; не використовуйте фото або відеозйомку зі спалахом, якщо це не потрібно.
4. **Фрази спонукання до дії.** Ви можете вставити кілька фраз із закликом до дії в кінці свого реферату, щоб привернути увагу до вашої наукової роботи.
5. **Доступність.** Використовуйте доступний для аудиторії формат: MP4, MOV, WMV і MKV.

З деякими видами відеоанотації можна ознайомитись [ТУТ](#).

Відеоанотація – новий цифровий формат в роботі з науковим дослідженням, що окрім інформаційної виконує й поляризаційну функцію. Використання відеоанотації має широкі можливості для застосування в науковому просторі.

([вгору](#))

Додаток 98

20.05.2022

Що потрібно знати про індексацію наукових книг у Scopus?

Міжнародна наукометрична база даних Scopus – глобальне джерело наукової інформації, де індексуються не лише наукові статті, а й розділи книг, матеріали конференцій, редакторські коментарі та інші наукові матеріали. Докладніше про це видання «Наука та метрика» [розповідало раніше](#). Процедура індексації наукової статті у Scopus відома багатьом науковцям, однак як до бази даних потрапляють інші матеріали? Пропонуємо розглянути критерії оцінки та умови індексації книг у Scopus ([Наука та метрика](#)).

Критерії індексації книг у Scopus

Перш за все, необхідно розуміти, які матеріали можуть бути проіндексовані у Scopus. До таких належать: підручники (не нижче аспірантського рівня), монографії, глави книг та довідники. НЕ можуть бути проіндексованими у бд Scopus: дисертації, підручники для студентів, атласи, щорічники, біографії, науково-популярні книги та посібники.

При цьому, дещо вищий пріоритет мають матеріали соціально-гуманітарних та мистецьких напрямків (Social sciences and Arts & Humanities), а також наукових, технічних та медичних напрямків (Science, Technology & Medicine).

Відбір книг не здійснюється на індивідуальному рівні. Подібно до індексації статей, де посередником між автором та базою даних в деякій мірі є науковий журнал, при індексації книг таким посередником виступає видавництво. Лише воно може надіслати запит у Scopus щодо розгляду та включення того чи іншого матеріалу у базу даних за допомогою [відповідної форми](#).

Вимоги до видавців щодо індексації книг

Наукометрична база даних Scopus дбає про якість усіх проіндексованих матеріалів, тому при поданні книг видавцям варто звернути увагу на такі моменти:

- Scopus проводить оцінку запропонованих книг один раз на рік, якщо подані матеріали відповідають мінімальним критеріям, фахівці наукометричної бази даних зв'яжуться з видавництвом для отримання додаткової інформації.
- База даних розглядає книги поточного року відбору, раніше опубліковані видання індексуватись не будуть.

- Для оцінки рівня матеріалу, Scopus вимагає доступ до повного тексту 2-4 книг.
- Усі книги повинні містити ISBN (для ISSN передбачено [іншу форму](#))
- Усі метадані мають бути записані в ONIX або MARC.
- Усі метадані повинні містити коди предметних областей BIC або BISAC.
- Повний текст книги має бути виконаний або перекладений англійською мовою.

Якщо подані видавництвом матеріали задовольняють мінімальні умови, їх буде перевірено за такими критеріями:

- Репутація та вплив видавця.
- Відповідність пріоритетній предметній області.
- Формат змісту книги.
- Видавнича політика.
- Якість поданого матеріалу.

Відбір матеріалу здійснюється спеціально сформованою комісією раз на рік у літній період, Консультативна рада з вибору вмісту (CSAB) не бере участі в оцінці такого типу контенту.

Індексація книг в Scopus має свою специфіку, що дещо відрізняється від розміщення наукових статей в цій базі даних. Автори повинні уважно ставитись до відбору видавництва, що подаватиме матеріал, зважати на його якість та репутацію. Дотримання вищезазначених вимог на рівні видавництва сприятиме гарантованій індексації книг у наукометричній базі даних Scopus.

([вгору](#))

Додаток 99

02.05.2022

Британська академія оприлюднила список науковців для коментарів в мас-медіа щодо російської агресії

Британська академія ([British Academy](#)) оприлюднила [список](#) науковців з числа провідних британських вчених у сфері соціальних та гуманітарних наук для коментарів та експертних оцінок в мас-медіа щодо різних аспектів російського вторгнення в Україну. У кожного британського науковця вказано сфера його наукових інтересів ([Національний фонд досліджень України](#)).

Українські ЗМІ можуть зв'язатися з цими науковцями для отримання коментаря чи експертного висновку напряму за вказаними у списку e-mail адресами.

Раніше Британська академія виступила з заявою щодо розв'язаної неонацистською рф війни проти України, у якій було в т.ч. підкреслено:

«Ми в Британській академії шоковані та засмучені військовим вторгненням Росії в Україну, що є явним порушенням міжнародного права. Ми солідарні з народом України та її спільнотою студентів та дослідників,

які переживають цей напад на їхні права людини, демократію та свободу. У цей час ми посилаємо нашу підтримку та дружбу до Національної академії наук України, а також до всіх тих українських студентів, викладачів та співробітників університетів, для яких безпека навчання, викладання та дослідження більше не гарантована».

[\(вгору\)](#)

Шляхи розвитку української науки

Інформаційно-аналітичний бюлетень

Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Упорядник **Натаров Олег Олександрович**

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03
E-mail: siaz2014@ukr.net
Сайт: <http://nbuviap.gov.ua/>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1390 від 11.06.2003 р.